

**ZBORNİK 16. SAVJETOVANJA
O OBRADI I LIKVIDACIJI
AUTOMOBILSKIH ŠTETA**

Opatija, travanj 2008.

Izdavač:
Hrvatski ured za osiguranje
10000 Zagreb, Martićeva 73

Za izdavača:
Hrvoje Pauković

Naklada:
300 komada

Autori:
Hrvoje Bilić-Erić
Vitomir Boić
Dražen Bralić
mr. sc. Jasna Brežanski
prof. dr. sc. Marijan Ćurković
mr. sc. Slaven Dobrić
Ivica Franić
Mladenka Grgić
Ante Lui
Berislav Matijević
Katarina Strinavić
Ivica Veselić

TEME 16. SAVJETOVANJA HRVATSKOG UREDA ZA OSIGURANJE

Zahtjevi Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje za naknadu šteta od neosiguranih motornih vozila (mr. Jasna Brežanski, Vrhovni sud Republike Hrvatske)	5
Naknada štete u obliku rente (Berislav Matijević, Croatia osiguranje d.d.)	17
Zatezne kamate u obradi šteta od automobilske odgovornosti (Mladenka Grgić, Euroherc osiguranje d.d.)	49
Neosigurana vozila – problem iz hrvatske i europske perspektive (Hrvoje Pauković, Hrvatski ured za osiguranje)	
Utjecaj troškova liječenja na upravljanje štetama društava za osiguranje (mr. sc. Slaven Dobrić, Allianz Zagreb d.d.)	69
Naknada štete izvanbračnom drugu (Vitomir Boić, Županijski sud u Velikoj Gorici)	77
Pojedini aspekti dospjeća pravične novčane naknade neimovinske štete (Ivica Veselić, Županijski sud u Zagrebu)	93
Direktna obrada štete (prof. dr. sc. Marijan Ćurković, Koncern Agram)	107
Novi Zakon o sigurnosti prometa na cestama (Ivica Franić, Ministarstvo unutarnjih poslova)	119
Utvrđivanje visine štete na motornim vozilima – osigurateljni i sudski pogled (Dražen Bralić, Croatia osiguranje d.d.)	135
Kodeks poslovne osiguravateljne i reosiguravateljne etike - nepoštivanje (Ante Lui, pravobranitelj osiguranja)	143
Haška konvencija o mjerodavnom pravu za prometne nezgode (Hrvoje Bilić-Erić, Croatia osiguranje d.d.)	151
Direktive EU o osiguranju motornih vozila i obradi šteta (Katarina Strinavić, Allianz Zagreb d.d.)	163

mr. sc. Jasna Brežanski

**ZAHTJEVI HRVATSKOG ZAVODA ZA
ZDRAVSTVENO OSIGURANJE ZA NAKNADU ŠTETE
OD NEOSIGURANIH MOTORNIH VOZILA**

Zahtjevi Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje za naknadu štete od neosiguranih motornih vozila

I. UVOD

Odredbe o naknadi prouzročene štete Hrvatskom zavodu za zdravstveno osiguranje (dalje u tekstu: HZZO) od osobe koja je prouzročila bolest, ozljedu ili smrt osigurane osobe nalazimo u propisima o zdravstvenom osiguranju i u propisima o osiguranju koji obuhvaćaju i obvezno osiguranje od autoodgovornosti.

Prema važećem zakonskom uređenju u Hrvatskoj to su Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju ("Narodne novine", broj 85/06, 105/06 – ispravak, 118/06, 77/07, 111/07, dalje u tekstu: Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju (2006) ili ZOZO/06 uz pojedine članke) i Zakon o obveznim osiguranjima u prometu ("Narodne novine", broj 151/05, dalje u tekstu Zakon o obveznim osiguranjima u prometu ili ZOOP/2005 uz pojedine članke).

U okviru tih odredaba o regresnim zahtjevima HZZO-a sadržane su, u pravilu, i odredbe koje se odnose na naknadu štete nanese vozilom čiji se vlasnik ili korisnik nije osigurao od odgovornosti za štete nanese uporabom motornog vozila trećim osobama. U tom smislu u daljnjem izlaganju govorimo o šteti nanesej neosiguranim vozilom.

Povod i svrha ovog članka nije cjeloviti prikaz navedenih odredaba već osvrt na neka sporna pitanja koja su se javila u sudskoj praksi u svezi s primjenom i tumačenjem upravo onih odredaba koje se odnose na naknadu štete nanese neosiguranim vozilom.

Međutim, kako će u našem razmatranju težište biti na sudskoj praksi, obuhvatit ćemo ranije važeće zakonske odredbe jer, s jedne strane, i ranije važeći propisi dolaze do primjene prilikom odlučivanja u pojedinim konkretnim slučajevima, a s druge strane, čini nam se da usporedno tumačenje tih odredaba i izmjena do kojih je došlo prilikom donošenja novih propisa, može pridonijeti zaključivanju o njihovom značenju, domašaju i učincima. To tim više što su se neka pitanja u svezi sa zahtjevima HZZO-a s naslova naknade štete a posebno one nanese neosiguranim motornim vozilom, u praksi pokazala kao sporna već u primjeni ranije važećih propisa.

II. ZAKONSKO UREĐENJE

Pitanje postojanja odnosno nepostojanja prava HZZO-a na naknadu štete nanese neosiguranim motornim vozilom javilo se, kako smo već uvodno istakli, i u primjeni nekih od

---

* Vrhovni sud Republike Hrvatske

ranije važećih propisa o zdravstvenom osiguranju i propisa o osiguranju što je vidljivo iz nastavnih izlaganja u kojima izdvajamo pojedina razdoblja, vezana uz važenje određenih zakona s područja tih osiguranja:

II.a) Zakon o zdravstvenom osiguranju ("Narodne novine", broj 75/93, 53/96, 1/97 – pročišćeni tekst, 109/97, 13/98, 88/98, 10/99, 34/99, 69/00, 59/01, 82/01, dalje u tekstu: Zakon o zdravstvenom osiguranju (1997) ili ZZO/97 uz pojedine članke), kao i svi daljnji zakoni koji uređuju zdravstveno osiguranje, sadržavao je posebne odredbe pod nazivom "Nadoknada štete" (članak 84. do 95. ZZO/97).

U tim odredbama sadržana je i načelna odredba, također ponovljena i kasnije donesenim zakonima, prema kojoj "Zavod je obvezan zahtijevati naknadu prouzročene štete od osobe koja je prouzročila bolest, ozljedu ili smrt osigurane osobe (čl. 85. st.1. ZZO/97).

Nadalje "Zavod je obvezan zahtijevati nadoknadu prouzročene štete u slučajevima iz članka 85. ovoga Zakona i neposredno od pravne osobe za osiguranje imovine i osoba kod koje su ove osobe osigurane od odgovornosti za štetu prouzročenu trećim osobama, prema propisima o obveznom osiguranju ovoga rizika" (čl. 89. ZZO/97).

Prema odredbama čl. 90. ZZO/97 "Zavod je obvezan zahtijevati nadoknadu prouzročene štete u slučajevima iz članka 85. ovoga Zakona kada je šteta nastala upotrebom motornog vozila neposredno od pravne osobe za osiguranje imovine i osoba kod koje je štetnik sklopio ugovor o obveznom osiguranju od odgovornosti za štete pričinjene trećim osobama.

Zavod je obvezan zahtijevati nadoknadu štete prouzročene upotrebom vozila kojim se koristila, odnosno kojim je upravljala osoba koja za to nije imala ovlaštenje.

Zavod je obvezan zahtijevati nadoknadu štete prouzročene upotrebom vozila za koje nije sklopljen ugovor o osiguranju, odnosno upotrebom nepoznatog vozila od pravne osobe za osiguranje imovine i osoba koja obavlja osiguranje autoodgovornosti u mjestu nastanka štete.

U slučaju iz stavka 3. ovoga članka pravna osoba za osiguranje imovine i osoba, obvezna je isplatiti nadoknadu kao da je bio sklopljen ugovor o osiguranju."

Zavod je obvezan zahtijevati nadoknadu štete u slučajevima predviđenim ovim Zakonom, bez obzira na to što je nastala isplatom davanja koja kao pravo pripadaju osiguranoj osobi iz sredstava Zavoda (čl. 92. ZZO/97).

Pri utvrđivanju prava na nadoknadu štete prouzročene Zavodu primjenjuju se odgovarajuće odredbe Zakona o obveznim odnosima, kao i posebni propisi o nadoknadi štete (čl. 93. ZZO/97).

Temeljem citiranih zakonskih odredaba odnosno izričite odredbe čl. 91. st. 4. ZZO/97, koja je obvezivala osiguratelja na isplatu naknade štete i kad je nanesena neosiguranim vozilom, polazilo se kako u razrješavanju međusobnog djelovanja propisa o zdravstvenom osiguranju i onih o osiguranju, tako i u tumačenju izmjena u kasnije donesene propisima o zdravstvenom osiguranju.

II.aa) Prema odredbama ranije važećeg Zakona o osiguranju ("Narodne novine", broj 9/94, 20/97, 46/97 – pročišćeni tekst, 176/99, dalje u tekstu: Zakon o osiguranju (1994) ili ZO/94 uz pojedine članke) "Zavodi za mirovinsko i invalidsko osiguranje te zdravstveno osiguranje, potom društva za osiguranje koja se bave (obveznim i dobrovoljnim) zdravstvenim, mirovinskim

ili sličnim osiguranjima i imovinskim osiguranjima, na temelju ovoga članka, nemaju pravo na naknadu štete (čl. 91. st. 3. ZO/94-97).¹

U situacijama kad su, s obzirom na vrijeme štetnog događaja do primjene dolazili Zakon o osiguranju (1994) i Zakon o zdravstvenom osiguranju (1997) u sudskoj praksi nalazimo odluke kojima se odbijanje regresnih zahtjeva HZZO-a obrazlagalo pozivom na djelovanje Zakona o osiguranju (1994) kao kasnijeg zakona (primjenom pravila lex posterior derogat priori).

Tako je u presudi Županijskog suda u Zagrebu broj Gž 1916/2004 od 14. ožujka 2006. u obrazloženju između ostalog navedeno:

"Odredbom čl. 91. st. 1. i 3. Zakona o osiguranju ("Narodne novine", broj 9/94, 20/97, 16/97, 116/99) propisano je da Zavodi za mirovinsko i invalidsko osiguranje, nemaju pravo na naknadu štete koju su isplatili oštećenoj osobi kojoj je šteta nanesena uporabom vozila čiji se vlasnik, odnosno korisnik, nije osigurao od automobilske odgovornosti.

Kako je u konkretnom slučaju osiguranik tužitelja zadobio fizičke ozljede u prometnoj nezgodi prouzročenoj vozilom koje nije osigurano od automobilske odgovornosti, to je pravilan stav prvostupanjskog suda da tužitelj temeljem citirane odredbe čl. 91. st. 1. i 3. Zakona o osiguranju nema pravo na naknadu štete.

Tužitelj u žalbi navodi, da je pogrešno postupio prvostupanjski sud kada u konkretnom slučaju nije primijenio odredbu čl. 90. st. 3. i 4. Zakona o zdravstvenom osiguranju ("Narodne novine", broj 1/97) kojom je propisano da je Zavod obavezan zahtijevati nadoknadu štete prouzročene upotrebom vozila za koje nije sklopljen ugovor o osiguranju, slijedom čega tužitelj smatra da bi imao pravo na naknadu štete. U odnosu na ovaj žalbeni navod, valja reći da je Zakon o osiguranju stupio na snagu nakon Zakona o zdravstvenom osiguranju, pa kao kasniji zakon (lex posterior) otklanja primjenu citirane odredbe čl. 90. st. 3. Zakona o zdravstvenom osiguranju, zbog čega je ovaj žalbeni navod neosnovan."

Isto stajalište zauzeto je i u presudama Županijskog suda u Zagrebu broj Gž 2703/2005 od 5. srpnja 2005. i Gž 2112/2006 od 20. lipnja 2006.

Iz daljnjih izlaganja vidjet će se da odnos između propisa o zdravstvenom osiguranju i onih koji uređuju obvezno osiguranje u prometu kao i primjena pravila o djelovanju kasnijeg zakona, nisu uvijek bili nesporni.

II.b/ Nakon Zakona o zdravstvenom osiguranju (1997) donesen je još Zakon o zdravstvenom osiguranju ("Narodne novine", broj 94/01, 86/02, 149/02, 117/03, 30/04, 177/04, 95/05, dalje u tekstu: Zakon o zdravstvenom osiguranju (2001) ili ZZO/01 uz pojedine članke).

Donošenjem Zakona o zdravstvenom osiguranju (2001) odredbe o naknadi štete (čl. 109. do 118. ZZO/01) glede zahtjeva HZZO-a za štete nanesene neosiguranim vozilom, izmijenjene su tako da čl. 115, koji uređuje to pitanje ne sadrži više odredbu o obvezi isplate naknade od strane pravne osobe za osiguranje imovine i osoba, kako je to bilo predviđeno odredbom čl. 90. st. 4. ZZO/93-97.

---

¹ Članak 91. ZO/94-97 u cijelosti glasi :

*"Zavod je obavezan zahtijevati nadoknadu štete prouzročene upotrebom vozila s inozemnom registracijom za koje postoji valjana međunarodna isprava ili dokaz o postojanju osiguranja od bilo koje pravne osobe za osiguranje imovine i osoba sa sjedištem na području Republike Hrvatske.
Štetu nastalu upotrebom vozila inozemne registracije koja nije obuhvaćena osiguranjem autoodgovornosti, nadoknađuje pravna osoba za osiguranje imovine i osoba sa sjedištem u mjestu nastanka štete."*

Članak 115. ZZO/01 glasi:

"Zavod je obvezan zahtijevati naknadu štete u slučajevima iz članka 110. ovoga Zakona i izravno od društva za osiguranje kod kojeg su vlasnici, odnosno korisnici motornog vozila osigurani od odgovornosti za štetu.

Ako je šteta nastala uporabom vozila čiji se vlasnik, odnosno korisnik nije osigurao od automobilske odgovornosti, Zavod je obvezan zahtijevati naknadu štete od Hrvatskog ureda za osiguranje i vlasnika, odnosno korisnika motornog vozila.

Ako je šteta nastala uporabom nepoznatog motornog vozila Zavod je obvezan zahtijevati naknadu štete izravno od Hrvatskog ureda za osiguranje."

Interesantno je napomenuti da je Konačni Prijedlog Zakona o zdravstvenom osiguranju (2001) u čl. 115. sadržavao dotadašnju odredbu o obvezi osiguratelja isplatiti naknadu HZZO-u, što je, međutim, izostavljeno u tekstu donesenog Zakona, kako je to već istaknuto.²

S obzirom na istovremeno važeće odredbe Zakona o osiguranju (1994) koje su isključivale pravo na naknadu štete HZZO-a za štete nanosene neosiguranim motornim vozilom (čl. 91. st. 3. ZO/94) stajališta koja je zauzimala sudska praksa u primjeni navedenih propisa nisu bila jedinstvena.

U slučajevima u kojima su odbijeni zahtjevi HZZO-a za isplatu navedene naknade istaknuti protiv Hrvatskog ureda za osiguranje u tumačenju odredaba čl. 115. st. 3. ZZO/01 polazi se od stajališta koje smatramo pravilnim, da tom odredbom nije priznato pravo HZZO na naknadu te štete odnosno da navedenom odredbom nije predviđena obveza Hrvatskog ureda za osiguranje da HZZO-u naknadi štetu prouzročenu neosiguranim vozilom.

Tako je u odluci Županijskog suda u Virovitici broj GŽ 777/2006 od 5. listopada 2006. u obrazloženju, između ostalog, navedeno:

"Međutim, iako je Zakon o zdravstvenom osiguranju kasniji zakon, on ne derogira odredbu čl. 91. st. 3. Zakona o osiguranju, jer njime kao kasnijim zakonom nije priznato pravo tužitelja na naknadu štete od Hrvatskog ureda za osiguranje, odnosno nije propisana odgovornost Hrvatskog ureda za osiguranje za štetu nastalu liječenjem oštećene osobe, koja je nanosena uporabom vozila čiji se vlasnik odnosno korisnik nije osigurao od automobilske odgovornosti. Po ocjeni ovog drugostupanjskog suda odredbom čl. 115. st. 2. Zakona o zdravstvenom osiguranju tek je propisana obveza tužitelja zahtijevati naknadu štete prouzročene uporabom neosiguranog vozila i od prvotuženika, pored vlasnika, odnosno korisnika neosiguranog motornog vozila.

Nije prihvatljiv niti stav prvostupanjskog suda da je Zakon o zdravstvenom osiguranju *lex specialis* u odnosu na Zakon o osiguranju. U smislu specijalnosti ne može se dati prednost u primjeni niti jednome od ovih zakona, jer svaki od njih je poseban regulirajući zasebna pravna područja, s tim da se dotiču u predmetnoj pravnoj materiji i različito je uređuju. Kako odredba čl. 91. st. 3. Zakona o osiguranju izričito isključuje pravo tužitelja na naknadu štete osnovano prvotuženik tvrdi da je prvostupanjski sud pogrešno primijenio materijalno pravo."

Navodimo i razloge presude Županijskog suda u Zagrebu broj GŽ 2069/2006 od 20. svibnja 2006.:

"Naime, odredbom čl. 115. st. 2. Zakona o zdravstvenom osiguranju ("Narodne novine", broj 36/97, 94/01, 88/02, 149/02, 117/03, u daljnjem tekstu ZZO) propisano je da ako je šteta nastala uporabom vozila čiji se vlasnik, odnosno korisnik nije osigurao od automobilske

² Vidi članak 115. stavak 4. Konačnog Prijedloga Zakona o zdravstvenom osiguranju, listopad 2001.

odgovornosti Zavod je obvezan zahtijevati naknadu štete od Hrvatskog ureda za osiguranje i vlasnika odnosno korisnika motornog vozila. Međutim, istim zakonom nije propisana odgovornost Hrvatskog ureda za osiguranje za štetu nastalu liječenjem osobe, a koja je šteta nanosena uporabom neosiguranog vozila.

Naprotiv, ZO izričito propisuje tko ima pravo na naknadu štete u slučaju da štetu prouzroči neosigurano vozilo. Naime, odredbom čl. 91. st. 1. ZO propisano je da oštećena osoba kojoj je šteta nanosena uporabom vozila čiji se vlasnik nije osigurao od automobilske odgovornosti podnosi odštetni zahtjev Hrvatskom uredu za osiguranje. Prema st. 3. istoga članka zavodi za mirovinsko i invalidsko osiguranje te zdravstveno osiguranje koji se bave (obveznim i dobrovoljnim) zdravstvenim, mirovinskim ili sličnim osiguranjima i imovinskim osiguranjima, na temelju ovog članka, nemaju pravo na naknadu štete.

Stoga je suprotno tvrdnji žalitelja, budući da je zakonodavac izričito odredbom propisao da tužitelj nema pravo na utuženu naknadu štete, sud prvog stupnja pravilno primijenio materijalno pravo odbijanjem tužbenog zahtjeva tužitelja jer ne postoji zakonska osnova za odgovornost tuženika."

U presudi Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj Rev 235/2007 od 20. ožujka 2007. kojom je također odbijen zahtjev HZZO-a u obrazloženju je između ostalog, navedeno:

"Pravno pitanje zbog kojeg je dopuštena revizija je:

- da li nakon stupanja na snagu Zakona o zdravstvenom osiguranju ("Narodne novine", broj 94/01, 88/02, 149/02 i 117/03 – dalje: Zakon o zdravstvenom osiguranju iz 2001.) na temelju odredbe čl. 115. st. 2. tog Zakona Zavodu za zdravstveno osiguranje pripada pravo na naknadu štete, nastale uporabom vozila čiji se vlasnik nije osigurao od automobilske odgovornosti, od Hrvatskog ureda za osiguranje s obzirom na sadržaj odredbe čl. 91. st. 3. Zakona o osiguranje ("Narodne novine", broj 46/97, 116/99 i 11/02 – dalje: Zakon o osiguranju iz 1997.).

Nižestupanjski sudovi temelje odluku na stajalištu da je riječ o dva zakona koji različito uređuju istu pravnu materiju, a oba su posebni propisi, pa smatraju da treba primijeniti noviji zakon – Zakon o zdravstvenom osiguranju iz 2001. – po pravilu da kasniji zakon derogira prethodni zakon. Zbog toga temelje odluku na odredbi čl. 115. st. 2. Zakona o zdravstvenom osiguranju.

U traženju odgovora na navedeno pravno pitanje odnos navedenih zakona i njihovih odredaba koje bi se mogle odnositi na istu pravnu materiju treba promatrati u vremenskom kontinuitetu postojanja i važenja tih zakonskih odredaba.

Promatrajući navedene zakonske odredbe, koje uređuju pravo Zavoda za zdravstveno osiguranje na naknadu štete, nastalih uporabom neosiguranog vozila, u naprijed navedenom smislu treba poći od odredaba Zakona o zdravstvenom osiguranju iz 1997. ("Narodne novine", broj 1/97 – pročišćeni tekst). Navedeno pitanje je bilo uređeno odredbama čl. 90. st. 3. i st. 4. tog Zakona.

Prema odredbi čl. 90. st. 3. tog Zakona Zavod je obvezan zahtijevati nadoknadu štete prouzročenu upotrebom vozila za koje nije sklopljen ugovor o osiguranju od pravne osobe za osiguranje mirovine i osoba koja obavlja osiguranje autoodgovornosti u mjestu nastanka štete.

Odredbom čl. 90. st. 4. tog Zakona bilo je propisano: „U slučaju iz st. 3. ovoga članka pravna osoba za osiguranje imovine i osoba obvezna je isplatiti nadoknadu kao da je bio sklopljen ugovor o osiguranju“.

Dakle, navedenim zakonskim odredbama je bila propisana obveza Zavoda za zdravstveno osiguranje zahtijevati naknadu štete od pravne osobe za osiguranje imovine i osoba odnosno

za osiguranje od automobilske odgovornosti (st. 3.), ali i izričito propisana obveza te pravne osobe isplatiti zavodu tu naknadu.

Zakon o osiguranju iz 1997., koji je kasnije stupio na snagu ("Narodne novine", broj 46/97) odredbom čl. 91. uređio je pitanje naknade štete nanosene uporabom vozila za koje nije sklopljen ugovor o osiguranju.

Prema odredbi čl. 91. st. 1. tog Zakona oštećena osoba kojoj je šteta nanosena uporabom vozila čiji se vlasnik nije osigurao od automobilske odgovornosti podnosi odštetni zahtjev Hrvatskom uredu za osiguranje.

Prema odredbi čl. 91. st. 3. tog Zakona zavodi za mirovinsko i invalidsko te zdravstveno osiguranje na temelju ovoga članka nemaju pravo na naknadu štete.

Dakle, tim Zakonom je izričito propisano da zavodi za zdravstveno osiguranje nemaju pravo na naknadu štete i ta odredba kao kasniji zakon derogira raniju odredbu čl. 90. st. 4. Zakona o zdravstvenom osiguranju uređujući istu pravnu situaciju na drugačiji način.

Zakon o zdravstvenom osiguranju iz 2001. ("Narodne novine", broj 94/01) o naknadi štete uporabom vozila čiji se vlasnik nije osigurao od automobilske odgovornosti govori u odredbi čl. 115. st. 2. tog Zakona.

Prema odredbi čl. 115. st. 2. tog Zakona ako je šteta nastala uporabom vozila čiji se vlasnik, odnosno korisnik nije osigurao od automobilske odgovornosti, Zavod je obavezan zahtijevati naknadu štete od Hrvatskog ureda za osiguranje i vlasnika, odnosno korisnika motornog vozila.

Dakle, navedena odredba zapravo samo ponavlja sadržaj naprijed citirane odredbe čl. 90. st. 3. ranijeg Zakona o zdravstvenom osiguranju iz 1997. s time da dodaje Zavodu obvezu zahtijevati naknadu od vlasnika odnosno korisnika vozila. Međutim, izostala je odredba o obvezi isplate pravne osobe za osiguranje kako je to bilo propisano odredbom čl. 90. st. 4. ranijeg Zakona o zdravstvenom osiguranju.

Prema tome, ne može se smatrati da bi odredbom čl. 115. st. 2. Zakona o zdravstvenom osiguranju iz 2001. pravo Zavoda na naknadu štete od Hrvatskog ureda za osiguranje bilo uopće uređeno a kamoli da bi bilo uređeno na drugačiji način nego u odredbi čl. 91. st. 3. Zakona o osiguranju, već sasvim suprotno izostavljanjem ranije odredbe čl. 90. st. 4. ranijeg Zakona o osiguranju očito je da odredba čl. 91. st. 3. Zakona o osiguranju iz 1997. ostaje jedina koja uređuje to pitanje. Prema tome, odredba čl. 115. st. 2. Zakona o zdravstvenom osiguranju iz 2001. tek je propisala obvezu Zavoda tražiti naknadu prouzročene štete uporabom neosiguranog vozila. No, zahtjev će biti osnovan samo protiv one osobe čija je odgovornost za takvu štetu propisana, a odgovornost Hrvatskog ureda za osiguranje u odnosu na Zavod za zdravstveno osiguranje je odredbom čl. 91. st. 3. Zakona o osiguranju bila izričito isključena.

Iz svega navedenog jasno proizlazi, kao odgovor na postavljeno pravno pitanje, da se za vrijeme važenja Zakona o osiguranju iz 1997. ("Narodne novine", broj 46/97 i dr.) za ocjenu prava Zavoda za zdravstveno osiguranje na naknadu štete, nanosene uporabom vozila čiji se vlasnik nije osigurao od automobilske odgovornosti, od Hrvatskog ureda za osiguranje primjenjuje odredba čl. 91. st. 3. Zakona o osiguranju.

Predmetna šteta je nastala u 2004., kad je na snazi bio Zakon o osiguranju iz 1997., pa su nižestupanjski sudovi pogrešno postupali kad nisu primijenili odredbu čl. 91. st. 3. tog Zakona prema kojoj tužitelju ne pripada pravo na naknadu štete kakva je predmetna u odnosu na I-tuženika Hrvatski ured za osiguranje."

Međutim, u odluci Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj Rev 113/2007 od 14. veljače 2008. koja je kasnije donesena, zauzeto je suprotno stajalište odnosno prihvaćen je tužbeni zahtjev HZZO-a uz sljedeće obrazloženje:

"Pravno shvaćanje sudova nižeg stupnja da tužitelj u osnovi ima pravo zahtijevati naknadu štete i od tuženog Hrvatskog ureda za osiguranje prihvaća i ovaj sud. Prema odredbi čl. 110. st. 1. ZZO Zavod je obvezan zahtijevati naknadu prouzročene štete od osobe koja je prouzročila bolest, ozljedu ili smrt osigurane osobe. U konkretnom slučaju štetu je prouzročio dana 15. travnja 2003. tuženik Branislav Gajić svojim traktorom, a nije se osigurao od automobilske odgovornosti. Prema odredbi čl. 115 st. 2. ZZO, ako je šteta nastala uporabom vozila čiji se vlasnik, odnosno korisnik nije osigurao od automobilske odgovornosti, Zavod je obvezan zahtijevati naknadu štete od Hrvatskog ureda za osiguranje od vlasnika, odnosno korisnika motornog vozila.

Prema odredbi čl. 91. st. 3. ZO Zavodi za mirovinsko i invalidsko te zdravstveno osiguranje, potom društva koja se bave (obveznim i dobrovoljnim) zdravstvenim, mirovinskim ili sličnim osiguranjima i imovinskim osiguranjima, «na temelju ovog članka nemaju pravo na naknadu štete».

Pravilno su zaključili sudovi nižeg stupnja da su u pitanju dva zakona, koji u osnovi uređuju istu materiju, a nije u riječ o općem i posebnom zakonu. Pravno shvaćanje sudova nižeg stupnja da prednost u primjeni ima noviji zakon, po pravilu da kasniji zakon derogira raniji («lex posterior derogat legi priori») – prihvaća i ovaj sud. Držeći se toga pravila sudovi nižeg stupnja su pravilno postupili kada su primijenili Zakon o zdravstvenom osiguranju iz 2001., a ne Zakon o osiguranju iz 1997., uvažavajući činjenicu da je zakonodavac kasnijom odredbom (čl. 115. st. 2. ZZO) derogirao onu raniju (odredbu čl. 91. st. 3. ZO).

Razmatranje tuženika o tome da Zakon o zdravstvenom osiguranju ne može biti «lex specialis u odnosu na ZOO» nema značaja za ishod spora, jer nije odlučan odnos između ta dva zakona, već odnos između ZZO i ZO, a njih nije u konkretnom slučaju moguće primijeniti prema pravilu po kojem posebni zakon ima prednost u odnosu na opći. Odredbom čl. 115. st. 2. ZZO Zavodu je priznato pravo zahtijevati naknadu štete upravo od «Hrvatskog zavoda za osiguranje» i vlasnika motornog vozila, a ne općenito prema osobi odgovornoj za štetu. Tuženiku treba još odgovoriti da se ni doslovnim gramatičkim tumačenjem odredbe čl. 91. st. 3. Zakona o osiguranju ne može izvoditi kategoričan zaključak da nije moguća primjena odredbe čl. 115. st. 2. Zakona o zdravstvenom osiguranju. U odredbi čl. 91. st. 3. ZO je rečeno da tamo navedeni Zavodi «na temelju ovoga članka nemaju pravo na naknadu štete», pa proizlazi da imaju pravo na naknadu štete po drugim propisima (da drugi zakoni time nisu isključeni od primjene), a ne zaključak koji odgovara tuženiku, tj. da se jedino može primijeniti Zakon o osiguranju."

Navedeno stajalište prihvaćeno je i na sjednici Građanskog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske održanoj dana 25. veljače 2008.

To je, dakle, stajalište kojeg će se pridržavati Vrhovni sud Republike Hrvatske prilikom odlučivanja o takvim zahtjevima.

II.bb) Zakon o obveznim osiguranjima u prometu (2005) u čl. 44. st. 5. sadrži sljedeću odredbu:

"Zavodi za zdravstveno, mirovinsko i invalidsko osiguranje te društva za osiguranje sa subrogacijskim potraživanjima, kao i druge fizičke i pravne osobe koje su na bilo koji način neposredno oštećenoj osobi nadoknadile štetu ili dio štete nanesene uporabom neosiguranog ili nepoznatog prijevoznog sredstva, nemaju pravo na naknadu isplaćenih iznosa iz Garancijskog fonda."

Iz navedenog proizlazi da propisi o osiguranju, koji obuhvaćaju obvezno osiguranje od automobilske odgovornosti i nadalje dosljedno isključuju pravo HZZO-a na naknadu štete kad se radi o šteti nanesej neosiguranim vozilom.

II.c) Sada važeći, već spomenuti, Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju (2006) sadrži također odredbe o naknadi štete (čl. 118. do 131.). Međutim, izostale su odredbe glede naknade štete nanesej neosiguranim vozilom.

Istovremeno je donesen i Zakon o dobrovoljnom zdravstvenom osiguranju ("Narodne novine", broj 85/06) koji, međutim, ne sadrži odredbe o naknadi štete u izloženom smislu.

III. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Na temelju svega izloženog proizlazi da, prema sadašnjem zakonskom uređenju, odredbe u svezi s naknadom štete HZZO-u nanesej neosiguranim vozilom sadrži Zakon o obveznim osiguranjima u prometu (2006) koji to pravo isključuje, dok važeći propisi s područja zdravstvenog osiguranja ne sadrže odredbe o tome.

Za proteklo razdoblje polazeći od izloženog sadržaja zakonskog uređenja moguća su, kako to pokazuje sudska praksa koju smo naprijed naveli, dva polazišta:

1. Ako se smatra da Zakon o zdravstvenom osiguranju (2001) ne predviđa obvezu Hrvatskog ureda za osiguranje da HZZO-u naknadi predmetnu štetu tada nam se čini da nakon donošenja Zakona o osiguranju (1994) nema više osnova za priznavanje HZZO-u prava na naknadu štete nanesej neosiguranim motornim vozilom, kad takve zahtjeve ističe prema osiguratelju odnosno Hrvatskom uredu za osiguranje.

Pri tome treba razlikovati sljedeća razdoblja:

- Zakon o osiguranju (1994) u razdoblju istovremene primjene Zakona o zdravstvenom osiguranju (1997) mogao bi se primjenjivati kao kasniji zakon (*lex posterior*), s obzirom da smo u tom slučaju imali situaciju da oba zakona, opravdano ili ne, sadrže odredbe o istom pravnom pitanju.

- Nakon donošenja Zakona o zdravstvenom osiguranju (2001) i izostanka odredaba o obvezi osiguratelja odnosno Hrvatskog ureda za osiguranje da naknadi štetu HZZO-u nanesej neosiguranim vozilom, a uzimajući nastavno u obzir i sadržaj odredaba Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju (2006), nema osnova za zaključak da bi propisima s područja zdravstvenog osiguranja bilo predviđeno pravo HZZO-a na naknadu te štete.

Istovremeno, odredbama Zakona o osiguranju (1994) i Zakona o obveznim osiguranjima u prometu (2006) isključeno je pravo HZZO-a da od Hrvatskog ureda za osiguranje zahtijeva naknadu štete nanesej.

To bi otklanjalo i osnov za primjenu pravila da kasniji propis derogira onaj raniji, s obzirom da propisi o zdravstvenom osiguranju (ZZO/2001 i ZOZO/2006) ne sadrže takvu odredbu, kako je to naprijed obrazloženo. U suprotnom, zbog višekratnih izmjena propisa, kako onih o zdravstvenom osiguranju, tako i onih o osiguranju od autoodgovornosti, dolazilo bi do izmjeničnog postojanja odnosno nepostojanja prava na naknadu štete na strani HZZO-a, a što bi, uzevši u cjelini, u konkretnom slučaju nesumnjivo bio negativan učinak u primjeni tog pravila.

To, nadalje, znači da bi se nakon donošenja Zakona o osiguranju (1994) i zatim Zakona o obveznim osiguranjima u prometu (2005) primjenjivali propisi o osiguranju, kao mjerodavno

pravo koje sadrži izričite odredbe o naknadi štete HZZO-u kad je šteta nanesena neosiguranim vozilom, time da isključuju pravo na naknadu te štete.

2. Ako se smatra da Zakon o zdravstvenom osiguranju (2001) predviđa obvezu Hrvatskog ureda za osiguranje odnosno pravo HZZO-a na naknadu štete nanesene neosiguranim vozilom, a što je sadašnje stajalište Vrhovnog suda Republike Hrvatske, kako je to naprijed obrazloženo, tada bi taj Zakon, kao kasniji zakon (lex posterior) otklanjao primjenu ranijeg, tj. Zakona o osiguranju (1994) koju bi situaciju imali do donošenja Zakona o obveznim osiguranjima u prometu (2005), ako bi se dosljedno primjenjivalo pravilo da kasniji zakon derogira raniji.

Berislav Matijević

NAKNADE ŠTETE U OBLIKU RENTE

1. UVOD

U svakodnevnom se životu, pod pojmom naknada štete podrazumijevaju različiti oblici ili načini popravljivanja štete. Oblik ili način popravljivanja pojedine štete ovisan je o vrsti same štete, odnosno ovisan je o tome da li su oštećena dobra, imovinske ili neimovinske prirode. Od tuda i podjela na imovinske i neimovinske štete.

Imovinske štete popravljaju se uspostavljanjem prijašnjeg stanja – naturalnom restitucijom i/ili isplatom odgovarajuće svote novca.¹

Neimovinske štete popravljaju se nenovčanom naknadom (npr. objavljivanje presude) i/ili pravičnom novčanom naknadom².

Vidimo dakle da se i imovinske i neimovinske štete mogu popraviti u novcu³. Kod imovinskih šteta to se čini isplatom odgovarajuće svote novca, iz razloga što se imovinska šteta daje konkretno izraziti u novčanim jedinicama. Kod neimovinskih šteta to se čini isplatom pravične novčane naknade, iz razloga što je neimovinska šteta egzaktno novčano nemjerljiva. Iz toga slijedi da se kod imovinskih šteta, naknadom u novcu oštećeniku naknađuje ono što je štetnom radnjom izgubio⁴, dok se kod neimovinskih šteta naknadom u novcu, oštećeniku smanjuju nastale štetne posljedice⁵, odnosno, omogućuje mu se da si na taj način, što je moguće potpunije, uspostavi narušenu psihičku i emocionalnu ravnotežu⁶.

Kad se šteta, imovinska ili neimovinska, popravljiva u novčanom obliku, ovisno o okolnostima, naknada se može odrediti u ukupnom (i jednokratnom) iznosu ili u djelomičnom (i obročnom) iznosu - tj. u obliku rente.

Naknada neimovinske i imovinske štete na osobama u obliku rente predmet je obrade ovog rada.

---

* Croatia osiguranje d.d.

¹ v. Zakon o obveznim odnosima - nastavno ZOO, Narodne novine br. 35/05 od 17. ožujka 2005., čl.1085.

² v. ZOO čl. 1100.

³ o pojmu novca det. Opatić N. "Pravni pojam novca", Godišnjak br. 12., Organizator d.o.o, Zagreb, 2005., str. 415. – 430.

⁴ Gorenc V. i dr., "Komentar Zakona o obveznim odnosima", RRiF, Zagreb, 2005., str. 1680.

⁵ tako se u sudskoj praksi navodi: "... *naknada nematerijalne štete nije naknadu u punom iznosu, već samo mogući način da se djelomice smanje nastale štetne posljedice*" (Vs, Rev-1626/80 od 20. Siječnja 1981., PSP-19/89)

⁶ Stanković O., "Naknada štete", Nomos, Beograd, 1998., str.94.

2. POJAM RENTE

Renta je naknada čiji ukupni iznos nije poznat u vrijeme odlučivanja o tužbenom zahtjevu a koja se plaća periodično u unaprijed utvrđenim iznosima.⁷ Prema tome renta je naknada za buduću štetu čiji ukupni iznos nije poznat u vrijeme odlučivanja o pravu na rentu, gdje se početni iznos utvrđuje prema (poznatoj) visini štete u trenutku odlučivanja.⁸

U tom smislu rentu treba razlikovati od jednokratno utvrđene ukupne novčane naknade štete ali plative u ratama, tj. od obročne otplate naknade štete. Možemo dakle zaključiti, da je **renta je periodična novčana naknada buduće štete u djelomičnim iznosima.**

3. NAKNADA NEIMOVINSKE ŠTETE U OBLIKU RENTE

Obzirom da kod neimovinskih šteta, po prirodi stvari, pravična novčana naknada ne predstavlja ekvivalent za povrijeđeno osobno dobro, već svoju ekvivalenciju pronalazi u svojoj funkciji ublažavanja štetnih posljedica (satisfakciji ili novčanoj zadovoljštini za povrijeđeno osobno dobro), postavilo se pitanje naknade nematerijalne štete u obliku rente? Odnosno, da li se svrha naknade nematerijalne štete lakše postiže određivanjem jednokratnog novčanog iznosa ili sukcesivnim primanjem manjih novčanih iznosa?

U nedostatku odgovarajućih propisa starija sudska praksa je po ovom pitanju bila neujednačena⁹, a isto je ostalo i stupanjem na snagu ZOO/78/91¹⁰. Iz tog razloga je još na XVII. zajedničkoj sjednici Saveznog suda, republičkih i pokrajinskih sudova i Vrhovnog vojnog suda održanoj 7. i 8. svibnja 1981. zauzet načelan stav: *naknada nematerijalne štete (zbog umanjenja životnih aktivnosti i drugih njenih oblika) dosuđuje se u jednokratnom novčanom iznosu, ali može, na zahtjev oštećenog, biti dosuđena i u obliku novčane rente, ako takav oblik naknade prema okolnostima danog slučaja predstavlja odgovarajuću satisfakciju. Iz obrazloženja: "Zapažena je različita sudska praksa u pitanju oblika novčane naknade nematerijalne štete zbog smanjenja životne aktivnosti. Neki sudovi dosuđivali su ovu naknadu samo u jednom novčanom iznosu, smatrajući da nije dopušteno određivanje naknade za ovu vrstu štete u obliku novčane rente, dok su drugi smatrali da oštećeni može slobodno birati oblik naknade. Odredbe čl. 200. i 203. ZOOa (ZOO/05 čl. 1100. i 1104.), koje su dispozitivnog karaktera ne određuju oblik naknade za buduću nematerijalnu štetu, dakle ne zabranjuju određivanje naknade i u obliku novčane rente. Iz okolnosti da se u člancima 188., 194. st.2. i 195. st.2. ZOOa (ZOO/05 čl. 1088., 1094. st. 2. i 1095. st. 2.), koji se odnose na pojedine vidove materijalne štete, izričito predviđa naknada u obliku novčane rente, ne može se izvesti zaključak da je takav oblik naknade nedopušten kod nematerijalne štete (citirane odredbe, koje su kogentne naravi, određuju novčanu rentu kao isključivi ili primarni oblik naknade za pojedine vidove materijalne štete, no time se ne isključuje mogućnost dosuđivanja*

⁷ Stanković O., "Naknada štete u obliku rente", Savremena administracija, Beograd, 1975., str. 162.

⁸ Žuvela M., "Naknada štete u obliku rente", Naša zakonitost br.10/86, Zagreb, 1986., str. 1348.

⁹ o neujednačenosti sudske prakse detaljnije vidjeti u Petrović Z., "Naknada nematerijalne štete zbog povrede prava ličnosti", NIU "Vojska", Beograd, 1996., str. 145. – 150.

¹⁰ Zakon o obveznim odnosima – nastavno ZOO/78/91, Sl. list SFRJ 29/78 - NN 53/91 (preuzet) – NN 88/01

naknade u rentnom obliku kod drugih vidova materijalne i nematerijalne štete ako takav oblik naknade odgovara prirodi nastale štete). Prirodi štete zbog umanjnja životne aktivnosti odgovara određivanje naknade u rentnom obliku (šteta kontinuirano traje a sukcesivno nastaje, te se u slučaju da oštećeni prima naknadu za tjelesno oštećenje po osnovi invalidskog osiguranja koja se isplaćuje u obliku rente a daje u istom cilju u kome i novčana naknada nematerijalne štete, lakše vrši uračunavanje). Prihvata se međutim, da u cilju novčane naknade štete zbog umanjnja životne aktivnosti (satisfakcija koja se daje oštećenom radi lakšeg uspostavljanja narušene ravnoteže u njegovom osjećajnom i društvenom životu) više odgovara dosuđivanje naknade u jednokratnom novčanom iznosu, jer se svrha naknade teže postiže sukcesivnim primanjem manjih novčanih iznosa.

Stoga bi u pravilu, oštećeni imao pravo naknadu za ovu vrstu štete u jednokratnom novčanom iznosu. Postoje ipak slučajevi, kada bi bilo opravdano dosuditi naknadu za spomenuti vid štete i u obliku novčane rente (npr. kod teških slučajeva tjelesnog oštećenja, kada se šteta ispoljava u izrazitim životnim patnjama i pojačanim naporima kod zadovoljavanja svakodnevnih životnih potreba, bez izgleda na poboljšanje, te kod teže povrijeđenih mlađe oštećenih, naročito djece, koji i nisu u stanju da u toj fazi uzrasta shvate značaj novčane satisfakcije a štetne posljedice će trpjeti dugo vremena i sl.). U ovakvim slučajevima sudovi su dužni, ako to oštećeni zahtjeva, da mu dosude naknadu štete zbog umanjnja životne aktivnosti u obliku novčane rente (u takvim slučajevima iznosi rente će biti relativno veće pa će moći predstavljati odgovarajuću satisfakciju). Sve što je naprijed rečeno za naknadu štete zbog umanjnja životne aktivnosti vrijedi i za sve druge trajne oblike nematerijalne štete (kao npr. štete zbog naruženosti) koje u izraženijem intenzitetu kontinuirano traju pa se prednji načelni stav odnosi i na sve takve trajne oblike nematerijalne štete."¹¹

Prema tome, naknada neimovinske štete u obliku rente može se odrediti uz slijedeće pretpostavke: a) da je riječ o trajnom obliku nematerijalne štete kao što su duševne boli zbog smanjenja životne aktivnosti ili naruženosti te zbog smrti bliske osobe ili njezinog trajnog invaliditeta, b) to se smije učiniti samo na oštećenikov zahtjev, dakle ne i na prijedlog odgovorne osobe, c) da ta renta znači, prema okolnostima slučaja, odgovarajuće zadovoljenje.¹²

U tom smislu se izjasnila i novija sudska praksa: **Kad je oštećeniku dosuđena novčana naknada za nematerijalnu štetu u obliku rente, sud može u slučaju znatnije promjene okolnosti za ubuduće povećati rentu.** Iz obrazloženja: "Ovaj revizijski sud polazi od toga da revident zahtijeva povišenje ranije dosuđene rente kao naknade pretrpljene nematerijalne štete na ime pojačanih napora u životu i radu, dosuđene na temelju primjene tada mjerodavnih pravnih pravila, a naknada odgovara sadašnjoj naknadi na osnovi nematerijalne štete za pretrpljene duševne boli zbog smanjenja životne aktivnosti (predviđenoj odredbom članka 200. stavak 1. Zakona o obveznim odnosima - ZOO). Kod toga je nesumnjivo utvrđeno da je navedena neimovinska šteta posljedica pretrpljenih povreda koje su trajno umanjile radnu sposobnost revidenta za oko 15% i koje nesumnjivo smanjuju životnu aktivnost revidenta, te se takva naknada prema spomenutoj odredbi člankom 200. stavak 1. ZOO (kao i ona koja je dosuđena po istoj osnovi revidentu u vrijeme primjene pravnih pravila) dosuđuje u

¹¹ cit. prema Radovanov A. i dr., "Načelni stavovi i zaključci Saveznog suda, republičkih i pokrajinskih vrhovnih sudova i Vrhovnog vojnog suda (1975-1990)", časopis PRAVO – teorija i praksa, Novi Sad, 1990., str. 36. – 37.

¹² Crnić I., "Naknada nematerijalne štete prema Zakonu o obveznim odnosima – uvodne napomene" u monografiji grupe autora "Naknada nematerijalne štete – pravni i medicinski aspekti", Organizator d.o.o., Zagreb, 2003., str.17.

*jednokratnom novčanom iznosu, ali može na zahtjev oštećenoga biti dosuđena i u obliku novčane rente ako takav oblik naknade prema okolnostima danog slučaja predstavlja odgovarajuću satisfakciju, jer odredbe članaka 200. i 203. ZOO ne određuju oblik naknade za buduću nematerijalnu štetu, dakle ne zabranjuju određivanje naknade i u obliku novčane rente.*¹³

Za pretpostaviti je da će ovakvu praksu slijediti i sudska praksa po ZOOu, iako smatramo **propuštenom prilikom** što se pri izradi ZOOa ovo pitanje nije izričito uredilo, pogotovo jer se je u primjeni ZOO/78/91 pokazala potreba za njegovim uređenjem.

4. NAKNADA IMOVINSKE ŠTETE U OBLIKU RENTE

Opće pravilo o naknadi imovinske štete u slučaju smrti, tjelesne ozljede i oštećenja zdravlja u obliku novčane rente je:

"(1) U slučaju smrti, tjelesne ozljede ili oštećenja zdravlja naknada se određuje, u pravilu, u obliku novčane rente, doživotno ili za određeno vrijeme. (2) Novčana renta plaća se mjesečno unaprijed.(3) Vjerovnik ima pravo zahtijevati potrebno osiguranje za isplatu rente, osim ako to prema okolnostima slučaja ne bi bilo opravdano.(4) Ako dužnik ne daje osiguranje koje sud odredi, vjerovnik ima pravo zahtijevati da mu se umjesto rente isplati jedan ukupan iznos čija se visina određuje prema visini rente i vjerojatnom trajanju vjerovnikova života, uz odbitak odgovarajućih kamata.(5) Iz ozbiljnih razloga vjerovnik može i u drugim slučajevima zahtijevati, odmah ili kasnije, da mu se umjesto rente isplati jedan ukupan iznos".¹⁴

Iz navedene zakonske odredbe razvidno je: **a) da pravo na rentu postoji** u slučaju smrti, tjelesne ozljede ili oštećenja zdravlja, u kojim slučajevima **renta je pravilo**¹⁵; **b) da se renta plaća mjesečno unaprijed**¹⁶, doživotno ili za određeno vrijeme, ovisno o potrebama oštećene osobe; **c) da oštećenik može zahtijevati osiguranje** za isplatu rente (pod osiguranjem treba podrazumijevati bilo koji financijski kolateral - npr. bankovna garancija i sl.), osim ako to prema okolnostima slučaja ne bi bilo opravdano - npr. kada je dužnik osiguratelj s tradicijom i sl.; **d) da ako dužnik ne daje odgovarajuće osiguranje, oštećenik može zahtijevati isplatu cjelokupnog - kapitaliziranog iznosa rente**, odnosno može to zahtijevati **i iz drugih ozbiljnih razloga**¹⁷.

Kako *smrt, tjelesna ozljeda* ili *oštećenje zdravlja* nisu imovinska šteta, već samo uzroci¹⁸ iz kojih može nastati imovinska šteta (uključujući i imovinske štete koje druge vrste), **posebno se propisuju imovinske štete koje se popravljaju plaćanjem novčane rente**¹⁹. Tako da

¹³ Vs, Rev-506/91 od 4. travnja 1991., VSRH IO 1/93

¹⁴ ZOO čl. 1088.

¹⁵ Crnić I., "Naknada štete", Organizator d.o.o., Zagreb, 1995., str.205.

¹⁶ iz prakse: "renta kao novčani oblik naknade štete plaća se periodično u unaprijed utvrđenim svotama, a ne u postotnoj svoti što je suprotno prirodi štete i odštetnom karakteru rente" (VSRH, Rev-1676/91 od 8. siječnja 1992., VSRH IO 1/93)

¹⁷ iz prakse: "Isplata ukupne svote umjesto mjesečne rente ne smije se dosuditi na štetnikov prijedlog, već na takav prijedlog ima pravo samo oštećenik" (VSH, Rev-507/83 od 13. srpnja 1983., PSP-24/80) te "Ozbiljni uzroci koji opravdavaju zahtjev za kapitalizaciju rente mogu biti kako na strani vjerovnika, tako i na strani dužnika, ali mogu biti korisni za oboje, što je slučaj o relativno malom iznosu rente, a time i o kapitaliziranom iznosu" (VSRH, Rev-3116/92 od 15. veljače 1993., VSRH IO 1/94)

¹⁸ Grbin I., "Popravljanje imovinske štete", Organizator d.o.o., Zagreb, 2006., str. 26.

¹⁹ ZOO čl.1088. u vezi sa čl.1094., i čl. 1095.

imovinskih šteta nastalih zbog smrti, tjelesne ozljede ili oštećenja zdravlja, koje se popravljaju plaćanjem novčane rente ima četiri vrste:

- naknada štete u obliku rente **zbog izgubljenog uzdržavanja ili redovitog pomaganja** uslijed smrti davatelja,
- naknada štete u obliku rente **zbog izgubljene zarade** uslijed potpune ili djelomične nesposobnosti za rad izazvane tjelesnom ozljedom odnosno narušenjem zdravlja,
- naknada štete u obliku rente **zbog trajnog povećanja potreba** uslijed potpune ili djelomične nesposobnosti za rad izazvane tjelesnom ozljedom odnosno narušenjem zdravlja,
- naknada štete u obliku rente **zbog uništenja ili smanjenja mogućnosti daljnjeg razvijanja i napredovanja** uslijed potpune ili djelomične nesposobnosti za rad izazvane tjelesnom ozljedom odnosno narušenjem zdravlja.

4.1. NAKNADA ŠTETE U OBLIKU RENTE ZBOG IZGUBLJENOG UZDRŽAVANJA ILI REDOVITOG POMAGANJA

ZOO čl. 1094.: "(1) Osoba koju je **poginuli uzdržavao ili redovito pomagao**, a i ona koja je **po zakonu imala pravo zahtijevati uzdržavanje od poginulog**, ima pravo na naknadu štete koju trpi gubitkom uzdržavanja, odnosno pomaganja. (2) Ta se šteta naknađuje plaćanjem novčane rente čiji se iznos odmjerava s obzirom na sve okolnosti slučaja, a koji ne može biti viši od onoga koji bi oštećenik dobivao od poginulog da je ostao u životu."

Jedna od imovinskih šteta koje se popravljaju u obliku novčane rente je i ona šteta koja je oštećeniku nastala uslijed **smrti osobe koja ga je uzdržavala ili redovito pomagala**. U ovom slučaju oštećenik je osoba različita od osobe na koju je bila usmjerena štetna radnja, tzv. posredni oštećenik. **Krug osoba koje imaju pravo na ovaj oblik popravljavanja štete je:** oštećenik kojega je pokojnik uzdržavao, oštećenik kojega je pokojnik redovito pomagao, i oštećenik koji je po zakonu imao pravo od pokojnika zahtijevati uzdržavanje. Prema tome krug osoba koje imaju pravo na ovakav vid popravljavanja štete širi je od kruga osoba koje imaju pravo na traženje alimentacije²⁰ od neposrednog oštećenog - poginulog.²¹

Postavlja se pitanje **što se podrazumijeva pod uzdržavanjem?**

Općenito govoreći, uzdržavanje se sastoji u pružanju sredstava uzdržavanoj osobi radi zadovoljenja njegovih potreba (npr. za hranu, stan, grijanje, odjeću, obuću, liječenje, zadovoljenje kulturnih i higijenski potreba i sl).²² Usprkos činjenici što je u svojim počecima, sudska praksa bila neujednačena²³, iskristaliziralo se da pravo na naknadu štete zbog izgubljenog izdržavanja vezano uz činjenicu uzrokovanja smrti ima osoba kojoj je poginuli za života faktički davao uzdržavanje, neovisno o tome da li bi ta osoba inače ispunjavala zakonom predviđene pretpostavke za priznavanje prava na uzdržavanje.²⁴ Pogotovo se pri tome ne

²⁰ po propisima o obiteljskom pravu - v. Obiteljski zakon, NN 116/03 -117/04, čl. 206. – 246.,

²¹ Grbin I., o.c., str. 10.

²² Stanković O., o.c., bilj. br. 7., str. 69.

²³ kao sporno se prvenstveno javljalo pitanje odnosa sa zakonskim uzdržavanjem (alimentacijom)

²⁴ Brežanski J., "Naknada materijalne štete u slučaju smrti, ozljede tijela i oštećenja zdravlja", PiP br. 12/01, Zagreb, 2001., str. 17.

ispituje jesu li postojale pretpostavke da oštećenik na teret poginulog ostvaruje zakonsko uzdržavanje, npr. da li oštećenik imao dovoljno vlastitih sredstava za život.²⁵

Tako je u sudskoj praksi određeno: "*Pravo na naknadu štete zbog izgubljenog uzdržavanja pripada punoljetnom djetetu kojega je poginuli roditelj faktički izdržavao neovisno o tome što po zakonu ne bi imao pravo zahtijevati uzdržavanje od poginulog*"²⁶, te "*Osiguranik je dužan oštećeniku naknaditi ono što je stvarno izgubio, a ne ono što bi oštećenik imao pravo dobiti po osnovi zakonskog uzdržavanja*"²⁷.

Što se tiče **visine naknade**, ona ovisi o tome koliko je poginuli *in concreto* davao za uzdržavanje²⁸. Tako je u sudskoj praksi utvrđeno:

- "*Prilikom utvrđivanja visine štete s naslova izgubljenog uzdržavanja uzima se u obzir osim plaće i ostvarivana dodatna zarada ako je ta zarada trošena na uzdržavanje oštećenog*"²⁹;

- "*U iznos izgubljenog izdržavanja treba uračunati svotu porodične mirovine koju oštećenik prima*"³⁰;

- "*Iznos stipendije koju poslodavac daje kao pomoć djetetu svog poginulog radnika ne uzima u obzir kod utvrđivanja iznosa izgubljenog uzdržavanja, jer nema zakonske osnove da se primanja od trećih osoba računaju kao doprinos osobe odgovorne za štetu, te da se stoga smanjuje obveza onog tko je odgovoran za štetu*"³¹;

- "*Tužitelji u ovom sporu traže naknadu na ime izgubljenog uzdržavanja koje im je davao njihov pok. sin kao kvalificirani zidar u RO P. – S., odnosno od 1. lipnja 1980. godine kao privatni zidar. Tužitelj u reviziji plaći tih radnika pogrešno dodaje putne troškove i topli obrok jer iznosi iz tih stavki nesumnjivo služe samom radniku. Isto tako neosnovano dodaju plaći i naknadu za rad na terenu, koja se plaća na povećane troškove samim radnicima zbog rada na terenu*"³².

Postavlja se pitanje **što se smatra redovitim pomaganjem?** Ovdje treba najprije reći da se u slučaju redovitog pomaganja radi o posebnom obliku štete različitom od izgubljenog uzdržavanja. Tako je i u sudskoj praksi utvrđeno da: "*Pomaganje i uzdržavanje su dva oblika štete koje mogu i kumulativno postojati*"³³. Što se konkretno smatra redovitim pomaganjem, također je ostavljeno sudskoj praksi:

- "*Okolnost što je sada pok. supruga tužitelja za života u poljoprivrednom domaćinstvu tužitelja kao član toga domaćinstva obavljala kućanske i poljoprivredne poslove i time pridonosila stjecanju dohotka tog domaćinstva, nije imala karakter pomaganja tužitelju u smislu odredbe iz čl. 194. tada mjerodavnog Zakona o obveznim odnosima na koju se tužitelj neosnovano poziva i tim okolnostima obrazlaže osnovanost spornog odštetnog potraživanja. Pod pojmom redovnog pomaganja u smislu navedene Zakonske odredbe podrazumijeva se stalno i vremenski duže sukcesivno materijalno pridonosašanje u korist određene osobe radi potpunog ili djelomičnog uzdržavanja te osobe*"³⁴;

²⁵ Grbin I., o.c., str. 11.

²⁶ VSH, Rev-1232/88 od 21. prosinca 1988., PSP-44/95

²⁷ VSH, Rev-2064/89 od 7. ožujka 1990. PSP -?

²⁸ što znači da naknada za izgubljeno izdržavanje može biti veća od one koju bi trebalo davati prema kriterijima o zakonskom uzdržavanju

²⁹ VSH, Rev-1519/90 od 6. studenog 1990., PSP-53/95

³⁰ isto kao pod bilj.br.27.

³¹ VSRH, Rev-1153/2004-2 od 27. siječnja 2005., VSRH IO br. 2/05

³² VSRH, Rev-278/2000-2 od 4. studenog 2003., neob.

³³ VSRH, Rev-765/2003-2 od 20. srpnja 2005., neob.

³⁴ VSRH, Rev-1495/91 24. listopada 1991. VSRH IO 1/95

- "U konkretnom je slučaju utvrđeno da je sin pomagao svoje roditelje, tj. tužitelje, prije nego što je došlo do njegove smrti, zbog čega su se ostvarile okolnosti koje opravdavaju zahtjev za naknadu štete zbog gubitka redovnog pomaganja koje su tužitelji ostvarivali u vrijeme štetnog događaja. Cijeneći visinu primanja koja je pok. sin tužitelja ostvarivao u vrijeme štetnog događaja, te materijalne mogućnosti njega i njegovih roditelja, kao i ukupne okolnosti u obitelji, pravilan je zaključak nižestupanjskih sudova da je u vrijeme štetnog događaja pokojni sin tužitelja, 50% svojih primanja odvajao za pomoć roditeljima.³⁵

Što se konkretno **podrazumijeva pod pravom osobe koja je po zakonu imala pravo zahtijevati uzdržavanje od poginulog**, odnosno koja je razlika u odnosu na pravo osobe koju je poginuli uzdržavao? Razlika je u tome što se u slučaju prava osobe koja je po zakonu imala pravo zahtijevati uzdržavanje od poginulog, radi o pravu osobe koja to pravo *de facto* nije izvršavala, iako je na to imala pravo.

Radi se o naknadi štete zbog gubitka potencijalnog uzdržavatelja ili alimentacijskog dužnika³⁶, dakle osobe čija smrt zapravo i nije uzrokovala štetu u pravnom smislu, jer oštećeni nije ništa izgubio u imovinskom smislu.³⁷

To je potvrdila i sudska praksa: "*Pravo na naknadu štete zbog izgubljenog izdržavanja ima osoba koju je poginuli faktički izdržavao ili redovito pomagao, kao i osoba kojoj poginuli faktički nije pridonosio za uzdržavanje, ali koja je po zakonu imala pravo zahtijevati uzdržavanje*"³⁸; te "*Oštećenik ima pravo zahtijevati naknadu štete zbog izgubljenog izdržavanja i ako ga poginula osoba nije faktično uzdržavala, ali ga je po zakonu bila dužna uzdržavati*"³⁹.

Sudska praksa dala je i odgovor na pitanje **kad moraju biti ispunjene zakonske pretpostavke koje daju pravo na uzdržavanje**: "*Pravo na naknadu štete zbog izgubljenog uzdržavanja ne stječe osoba koja u vrijeme štetnog događaja nije ispunjavala pretpostavke za priznavanje tog prava*"⁴⁰, tako da "*U slučaju smrti maloljetnog djeteta roditelji nemaju pravo na naknadu štete zbog budućeg gubitka uzdržavanja jer takav zahtjev još nije dospio. Pravilno je odbijen i zahtjev drugotužiteljice za naknadu na ime izgubljenog uzdržavanja jer ju maloljetni sin za života očito nije uzdržavao, niti ju je mogao uzdržavati kao dijete, niti je ona po zakonu imala pravo zahtijevati uzdržavanje od poginulog djeteta (članak 194. stavak 1. ZOO). Okolnost da bi poginuli sin tek u budućnosti uzdržavao svoju majku, drugotužiteljicu, nije od odlučnog značenja jer zahtjev za gubitak takvog uzdržavanja još nije dospio, kako je to valjano ocijenjeno u pobijanoj presudi*"⁴¹.

4.2. NAKNADA ŠTETE U OBLIKU RENTE ZBOG IZGUBLJENE ZARADE

ZOO čl. 1095. st.2.: "**Ako ozlijeđeni zbog potpune ili djelomične nesposobnosti za rad gubi zaradu, ili su mu potrebe trajno povećane, ili su mogućnosti njegova daljnjeg razvijanja i**

³⁵ VSRH, Rev-511/2005-2 od 10. siječnja 2006., neob.

³⁶ v. bilj. br. 20.

³⁷ usp. Grbin I., o.c., bilj. br. 7., str.12.

³⁸ VSH, Rev-1922/83 od 21. veljače 1984., PSP-25/77

³⁹ Žs u Zagrebu, Gžn-74/03 od 30. rujna 2003., neob.

⁴⁰ VSH, Rev-1585/88 od 1. veljače 1989., PSP-44/96

⁴¹ VSRH, Rev-621/92 od 14. svibnja 1992., VSRH IO 1/94

napredovanja uništene ili umanjene, odgovorna osoba dužna je plaćati ozlijeđenomu određenu novčanu rentu, kao naknadu za štetu."

Oštećenik koji **uslijed potpune ili djelomične nesposobnosti za rad trpi imovinsku štetu u obliku gubitka zarade ima pravo na naknadu štete (i) u obliku rente**. Pri tome treba voditi računa da smanjenje radne sposobnosti samo po sebi nije dovoljno za dosuđivanje naknade štete, već samo eventualne posljedice takvoga smanjenja, koje se očituju kao imovinska (i/ili neimovinska) šteta⁴².

U tom smislu je u sudskoj praksi utvrđeno: "*Nesposobnost za rad sama za sebe ne predstavlja osnovu za dosuđenje materijalne štete u obliku novčane rente, već samo refleks te nesposobnosti koji se manifestira bilo u gubitku zarade, gubitku prihoda u poljoprivredi ili plaćanjem tuđe radne snage radi održavanja domaćinstva*"⁴³.

Iz navedenog stajališta zaključuje se da se iznos naknade ne ravna prema postotku oštećenja (nesposobnosti za rad) već prema visini izgubljene zarade⁴⁴. Tako je sudska praksa zabilježila: "*Kad je oštećeni zbog posljedica štetnog događaja postao nesposoban za svoje dotadašnje zanimanje i izgubio prihode koje je ostvarivao, odgovorna osoba dužna mu je nadoknaditi cjelokupnu štetu zbog izgubljene zarade neovisno o tome što utvrđeno smanjenje životne aktivnosti iznosi 40%*"⁴⁵.

Pitanje koje se na ovom mjestu postavlja je i **pitanje što se sve smatra zaradom?** Odgovor na ovo pitanje može se svesti na "*svaki oblik imovinske koristi koji se postiže radom, to je svaki oblik prihoda, a ne samo zarada koja se ostvaruje iz radnog odnosa*"⁴⁶.

Ta se šteta može očitovati i gubitkom drugih primanja, primjerice: primanja iz prekovremenog rada, terenskog dodatka, dnevnica, primanja iz autorskih honorara, rada u vlastitom kućanstvu i sl.⁴⁷ Tako je u sudskoj praksi utvrđeno: "*U okolnostima konkretnog slučaja ocijenjeno je da je bilo opravdano utvrditi po slobodnoj ocjeni visinu izgubljene zarade ostvarene pletenjem u kući i obavljanjem sitnih krojačkih usluga. Zbog zadobivenih povreda u prometnoj nezgodi dana 14. ožujka 1989. godine, utvrđena je kod tužiteljice invalidnost od 30%. U dokaznom postupku je, saslušanjem svjedoka i tužiteljice kao stranke, utvrđeno da je tužiteljica prije prometne nezgode ostvarivala zaradu pletenjem, što više nije u mogućnosti raditi. Medicinskim vještačenjem je utvrđeno da kod tužiteljice postoji trajno smanjenje radne sposobnosti za obavljanje takvih i sličnih poslova. Stoga su niži sudovi ocijenili da tužiteljici pripada pravo na naknadu štete u vidu mjesečne rente zbog izgubljene zarade i prihoda. Budući da se visina ove rente ne može sa sigurnošću utvrditi, sud drugog stupnja je za utuženo razdoblje, uzimajući u obzir najniže zarade u Republici Hrvatskoj i činjenicu da je tužiteljica rad obavljala u kući, pa da je i njena zarada ovisila o narudžbama trećih, ocijenio da joj pripada renta u visini kako su se te zarade kretale po mjesecima tijekom utuženog vremena umanjeno za 30%. Ovakva odluka drugostupanjskog suda nije u suprotnosti s odredbom čl. 223. ZPP-a, kojom je propisano da kad se visina naknade štete ne može utvrditi ili bi se mogla utvrditi samo s razmjernim teškoćama, sud o visini te svote odlučuje prema slobodnoj ocjeni*"⁴⁸.

⁴² Crnić I., "Odštetno pravo", Zgombić & P., Zagreb, 2004., str.346.

⁴³ VSH, Rev-1073/84 od 15.kolovoza 1984., PSP-25/67

⁴⁴ Stanković O., o.c., bilj. br. 7., str.27.

⁴⁵ VSH, Rev-762/84 od 17. rujna 1984., PSP-26/57

⁴⁶ Brežanski J., o.c., str. 22.

⁴⁷ Crnić I., o.c., bilj. br.42., str. 346.

⁴⁸ VSRH, Rev-2071/01 od 10. siječnja 2002., VSRH IO 2/02

Pri tome je neodlučno da li je oštećeni bio prijavljen kao radnik: "Valja ukazati da, prema odredbi čl. 195. st. 1. Zakona o obveznim odnosima (dalje: ZOO), onaj tko drugome nanese tjelesnu ozljedu ili mu naruši zdravlje, dužan mu je, između ostalog, naknaditi i zaradu izgubljenu zbog nesposobnosti za rad za vrijeme liječenja. Pritom, oštećenik ima pravo na naknadu štete zbog gubitka zarade bez obzira na to da li bi navedenu zaradu ostvarivao u radnom odnosu ili izvan njega. Zaradom se u smislu citirane odredbe ZOO smatra svaka materijalna korist koja se postiže radom, neovisno o tome da li se radi o prijavljenom ili neprijavljenom radu (tako i VS RH, Rev. br. 1841/93, Rev. br. 2232/92, Rev. 1818/86 i sl.). Prema tome, oštećeniku pripada pravo na naknadu štete s osnove izgubljene zarade, ako zbog nesposobnosti za rad prouzročene ozljedom, nije bio u mogućnosti ostvariti onu materijalnu korist koju bi izvjesno bio ostvario da nije nastupila nesposobnost za rad, pri čemu je nebitno da li je neostvarenje navedene materijalne koristi posljedica gubitka zarade u radnom odnosu ili izvan radnog odnosa, prijavljivanjem ili neprijavlivanjem oštećenika kao radnika."⁴⁹

Pri tome je **neodlučno i da li je zarada ostvarivana u za vrijeme radnog odnosa ili izvan njega**: "Predmet usvojena tužbena zahtjeva je visina novčane naknade materijalne štete, a koja proizlazi iz nemogućnosti rada izvan redovnog radnog odnosa zbog posljedica zadobivenih povreda i zbog toga gubitka - daljnjeg - u zaradi. Oba nižestupanjska suda prihvatila su postojanje takve štete utvrđenjem da je tužitelj prije nastanka nesreće na poslu ostvarivao i dopunsku zaradu radom u slobodne neradne dane i dane vikenda u građevinskom poslu, kao i u radne dane nakon prestanka redovnog rada kod tuženika. Odredbama čl. 195. ZOOa propisano je da materijalnu štetu u slučaju tjelesne povrede ili narušenja zdravlja, a na koju novčanu naknadu ima pravo oštećena osoba, čini "i zarada izgubljena zbog nesposobnosti za rad za vrijeme liječenja". Prema takvoj odredbi proizlazi da zarada oštećene osobe nije propisom ograničena samo na određenu vrstu zarade, niti bilo koji drugi posebni propis ograničava oštećenu osobu u pravu na naknadu štete zbog gubitka bilo koje zarade koju je ranije ostvarivala, a koju zbog oštećenja odnosno nanošenja tjelesne povrede više nije mogla ostvarivati. Svaka zarada koju je tužitelj ostvarivao ili mogao ostvariti, a zbog nesreće na poslu nije ostvarivao, predmet je gubitka u njegovoj imovini odnosno predstavlja pravnu osnovu za naknadu štete u smislu odredbe čl. 195. st. 1. Zakona o obveznim odnosima."⁵⁰

Navedenim se, međutim ničim **ne zadire u pravilo o doprinosu oštećenika vlastitoj šteti**⁵¹: "Doprinos tužitelja u vlastitoj šteti prvostupanjski sud je pravilno ocijenio s 20%, pa utvrđeni omjer suodgovornosti i ovaj sud, obzirom da je tužitelj kao dugogodišnji traktorist, a znajući, da je traktor neispravan trebao znatno prije poduzeti radnju zaustavljanja odnosno usporavanja kako bi manevar okretanja traktora obavio na siguran način. Sud je pravilno primijenio materijalno pravo pri odmjeravanju pravične naknade kad je cijenio sve okolnosti koje predviđa odredba čl. 200. ZOOa, te zatim primjenom odredbe čl. 192. st. 1. ZOO dosudio tužitelju naknadu u ukupnom iznosu od 34.465,26 uzimajući u obzir pritom njegov doprinos. I visina materijalne štete (gubitak zarade) utvrđena je pravilno primjenom odredbe čl. 195. st. 1. ZOO"⁵²,

Tome treba dodati da na strani oštećenika **postoji obveza zapošljavanja s preostalom radnom sposobnošću** (u slučajevima kada preostala radna sposobnost to omogućava): "Oštećena osoba koja se nakon povrede nije ni pokušala zaposliti s preostalom radnom sposobnošću nema pravo na naknadu zbog izgubljene zarade. Nije sporno da je tužiteljica

⁴⁹ Žs u Varaždinu, Gž-1792/04 od 11. listopada 2004., VSRH IO 1/05

⁵⁰ VSRH, Rev- 2841/93 od 12. siječnja 1994, VSRH IO 2/95

⁵¹ ZOO čl. 1092.

⁵² VSRH, Rev-2308/96-2 od 23. veljače 1999., neob.

dana 1.VII.1987.g. ozlijeđena u prometnoj nesreći, da su joj od ozljede ostale trajne posljedice zbog kojih joj je umanjena radna sposobnost za 30%, te da je tužiteljica završila srednju medicinsku školu. U momentu nesreće bila je u 21. godini života. Drugostupanjski sud je prihvatio utvrđenje prvostupanjskog suda da je tužiteljica prije i poslije prometne nesreće obavila pripravnički staž, da je u 1990.g. kraće vrijeme bila u radnom odnosu na određeno vrijeme i da se sada nalazi prijavljena kod Fonda za zapošljavanje, kod kojega su prijavljene 134 osobe za posao takvog ili sličnog profila. Drugostupanjski sud je također prihvatio utvrđenje prvostupanjskog suda da je tužiteljica sposobna za obavljanje svog zvanja u primarnoj zdravstvenoj zaštiti, dok ne bi bila sposobna za obavljanje istog posla na poslovima gdje se traži duže stajanje i hodanje. Odredbom čl. 195. st. 2. Zakona o obveznim odnosima je propisano da oštećena osoba ima pravo na novčanu rentu zbog izgubljene zarade ako zbog potpune ili djelomične nesposobnosti za rad gubi zaradu. Nižestupanjski sudovi su pravilno primijenili navedenu odredbu kada su odbili zahtjev tužiteljice za mjesečnu rentu na ime izgubljene zarade, s obzirom na to da tužiteljica nije za sada dokazala da se ne može zaposliti s preostalom radnom sposobnošću nakon prometne nesreće i da ima gubitaka na zaradi.⁵³, te "Kad je kod oštećenog nastala nesposobnost za obavljanje dotadašnjeg posla, ali je preostala sposobnost za obavljanje drugih poslova, okolnost da se nije mogao zaposliti na drugim poslovima, što nije u uzročnoj vezi sa štetnim događajem, ne daje pravo na naknadu štete s naslova izgubljene zarade. Utvrđeno je, da je tužiteljica nakon štetnog događaja nesposobna za obavljanje poslova kojeg je obavljala prije nastanka štetnog događaja, ali da je sposobna za druge poslove gdje se manje stoji i hoda. U postupku, naime, nije utvrđeno da se zdravstveno stanje tužiteljice pogoršalo u odnosu na stanje kakvo je bilo kada joj je u ranijem postupku dosuđena renta za 18 mjeseci, a kada je tražila rentu za razdoblje od 1979. do kraja 1983., jer tužiteljica sada, kao i ranije, nije sposobna za poslove gdje se hoda i dulje stoji (za poslove konobara) ali je sposobna za druge poslove"⁵⁴.

Prema sudskoj praksi također, naknadu štete zbog izgubljene zarade "s naslova razlike između mirovine i osobnog dohotka ne može zahtijevati oštećeni koji je otišao u mirovinu odbivši ponuđenu mogućnost rada na odgovarajućem radnom mjestu prema preostaloj radnoj sposobnosti"⁵⁵.

Osoba koja ima pravo na naknadu ovog vida štete je samo neposredno oštećeni.

Tako je u sudskoj praksi rečeno: "Suprug nema pravo na naknadu štete s naslova izgubljene zarade za vrijeme bolovanja koje je koristio zbog njegovanja ozlijeđene supruge, jer on nema svojstvo oštećenika iz ovog štetnog događaja da bi mogao po čl. 195. st. 1. ZOO ostvariti zatraženo obeštećenje."⁵⁶, te "Posredno oštećenoj osobi ne pripada pravo na naknadu materijalne štete (s naslova izgubljene zarade) zbog invalidnosti neposredno oštećenog bliskog srodnika. U našem pravnom sustavu posredno oštećenoj osobi ne pripada pravo na naknadu materijalne štete, tj. ne postoji pravni propis koji bi takvim oštećenicima priznao navedeno pravo. Članak 201. st. 1. i 3. Zakona o obveznim odnosima priznaje posrednim oštećenicima (bračni drug, djeca i roditelji) u slučaju smrti osobe ili njezinog naročito teškog invaliditeta jedino pravo na nematerijalnu štetu za njihove duševne bolove"⁵⁷.

⁵³ VSRH, Rev-807/92 od 10. lipnja 1992., VSRH IO 1/94

⁵⁴ VSRH, Rev-3806/94 od 19. ožujka 1998., VSRH IO 2/98

⁵⁵ VSH, Rev-646/87 od 20. prosinca 1988., neob.

⁵⁶ VSRH, Rev-1180/97 od 28. veljače 2001., VSRH IO 2/01

⁵⁷ VSRH, Rev-784/2002-2 od 15. travnja 2003., VSRH IO 1/03

4.3. NAKNADA ŠTETE U OBLIKU RENTE ZBOG TRAJNOG POVEĆANJA POTREBA

ZOO čl. 1095. st.2.: "Ako ozlijeđeni zbog potpune ili djelomične nesposobnosti za rad gubi zaradu, ili su mu potrebe trajno povećane, ili su mogućnosti njegova daljnjeg razvijanja i napredovanja uništene ili umanjene, odgovorna osoba dužna je plaćati ozlijeđenomu određenu novčanu rentu, kao naknadu za štetu."

Usljed potpune ili djelomične nesposobnosti za rad izazvane tjelesnom ozljedom odnosno narušenjem zdravlja na strani oštećenika može nastupiti šteta zbog trajno povećanih njegovih potreba. Takva se šteta naknađuje (i) u obliku rente.

Postavlja se pitanje, **što sve obuhvaća trajno povećanje potreba?** Trajno povećanje potreba po pravilu se javlja kao: **a) pojačana prehrana** u budućnosti - npr. "pojačano" kupovanje voća, povrća, slastica, vitaminskih preparata i sl.; **b) troškovi budućeg liječenja ili rehabilitacije** - npr. troškovi dolaska i odlaska na rehabilitaciju, troškovi za vrijeme boravka na rehabilitaciji, "extra" nabava specifičnih pomagala i sl.); **c) plaćanje osobe** koja će ubuduće njegovati oštećenika ili mu na drugi način olakšavati život, tzv. **tuđa pomoć**.

Kod tuđe pomoći treba razlikovati dvije situacije: **stručnu medicinsku pomoć** u kući (npr. kad njega oštećenika iziskuje medicinske vještine, npr. previjanje, masiranje i sl.), i **pomoć ukućana** (npr. kod ustajanja iz kreveta, oblačenja, vršenja higijenskih potreba, obavljanja ostalih svakodnevnih poslova i sl.), jer o vrsti neophodne pomoći ovisi i visina naknade.

Tako je u sudskoj praksi zabilježeno: "Kada za pružanje tuđe pomoći i njege nije potrebna stručna medicinska osoba, naknada se ne može određivati prema plaći takve osobe. Visinu nastale štete sudovi su utvrdili na temelju podataka o visini plaće kućne pomoćnice (182 sata rada mjesečno) i kroz vrijeme tužbom tražene naknade od 1. I. 1993. do 31. XII. 1994. godine. Od tako utvrđenih iznosa naknade odbijen je dio doplatka za tuđu pomoć koji tužitelj neosporno prima od strane Republičkog fonda MIOR-a i 10% koliko je odgovoran za nastalu štetu. Takav pravni pristup sudova u primjeni propisa materijalnog prava, suprotno mišljenju tužitelja, nije pogrešan jer u konkretnom slučaju priroda pružanja tuđe pomoći i njege (kretanje u kolicima, održavanje osobne higijene, uključujući i ishranu), ne zahtijeva pomoć stručne medicinske osobe, pa dosljedno tome nije ni bilo valjanopravnog temelja za utvrđenje visine tražene naknade na bazi podataka o visini plaće medicinske sestre"⁵⁸, odnosno "Oštećenik ima pravo na naknadu štete na ime tuđe pomoći i onda kada mu je ta pomoć pružana besplatno (od strane članova njegove obitelji). Ta naknada se određuje po neto zaradi osobe koja bi u mjestu u kojem je tuđa pomoć pružana bila sposobna pružiti takovu pomoć. Ako pak takva osoba ne postoji visina naknade štete s tog osnova dosuđuje se prema slobodnoj ocjeni (primjenom čl. 223. ZPP)"⁵⁹.

Nesporno je da pravo na naknadu štete zbog trajnog povećanih potreba ima oštećenik, no u praksi se postavilo pitanje, **imaju li uz oštećenika pravo na naknadu i osobe koje su mu de facto pružale pomoć ili imale nekih troškova (posredno oštećeni)?**

Sudska praksa je po tom pitanju lutala.⁶⁰

⁵⁸ VSRH, Rev-3528/1995-2 od 14. ožujka 1996., VSRH IO 1/97

⁵⁹ VSRH, Rev-390/1993-2 od 15. prosinca 1993., VSRH IO 1/95

⁶⁰ Grbin I., o.c., str.16.

Starija sudska praksa je iznimno dozvoljavala naknadu troškova i tim osobama: "Mužu poginule iznimno se priznaje naknada troškova tuđe pomoći, jer mu je zbog starosti i teške bolesti potrebna stalna tuđa pomoć osobe koja mu namjesto poginule supruge vodi kućanstvo i pruža potrebnu njegu"⁶¹, dok **sadašnja praksa to ne priznaje**.⁶²

Novija sudska praksa govori: "Osobe koje su pružale pomoć bolesnoj osobi nakon što je u prometnoj nezgodi stradala osoba koja je to ranije činila, nemaju pravo na naknadu s tog naslova od osobe odgovorne za štetu u svezi s tom prometnom nezgodom. Tužitelji su u tužbi naveli, a to ponavljaju i u reviziji, da je M. V. pružao pomoć svojoj bolesnoj supruzi M. V., te da nakon što je u prometnoj nezgodi 18. IX. 1987. zadobio teške tjelesne ozljede, nije tu pomoć više mogao pružati i da su to umjesto njega činili tužitelji. Oni sada traže od tužene (osiguravajućeg društva) da im isplati utuženi iznos. Proizlazi, dakle, da se radi o posrednoj šteti, a posredno oštećeni imaju pravo na naknadu štete samo onda kada je to izričito zakonom predviđeno (kao npr. u slučajevima iz čl. 201. ZOO), a glede zahtjeva tužitelja postavljenog u ovoj parnici, takva izričita zakonska odredba ne postoji"⁶³.

Te: "Supruga ozlijeđenog, koji boravi u bolnici i toplicama za vrijeme rehabilitacije, nema pravo na naknadu za njegu i pomoć koju je pružala ozlijeđenom za to vrijeme, jer takova dodatna njega i pomoć ima značaj moralnog čina. Kroz vrijeme tužiteljevog zbrinjavanja izvan kuće (bolničko liječenje i boravak u toplicama), sud prvog stupnja je pravilno ocijenio da nije bilo potrebe osiguravati tuđu pomoć i njegu, jer se sve potrebe u standardnom opsegu i kvaliteti osiguravaju u tim ustanovama. Ukoliko je supruga tužitelja dodatno pružala neku pomoć i njegu, kako je u žalbi tužitelja i navedeno, to je bilo ispunjenje njezine moralne obveze za koju ona u žalbi neosnovano tvrdi da joj tuženik treba platiti, jer prema odredbi iz čl. 213. ZOO ne može se tražiti ono što je dano ili učinjeno u ime izvršenja neke moralne obveze, pa je žalba tužitelja neosnovana."⁶⁴.

4.4. NAKNADA ŠTETE U OBLIKU RENTE ZBOG UNIŠTENJA ILI SMANJENJA MOGUĆNOSTI DALJNJEG RAZVIJANJA I NAPREDOVANJA

ZOO čl. 1095. st. 2.: "Ako ozlijeđeni zbog potpune ili djelomične nesposobnosti za rad gubi zaradu, ili su mu potrebe trajno povećane, ili su **mogućnosti njegova daljnjeg razvijanja i napredovanja uništene ili umanjene**, odgovorna osoba dužna je plaćati ozlijeđenomu određenu novčanu rentu, kao naknadu za štetu."

Kad je, **uslijed potpune ili djelomične nesposobnosti za rad** izazvane tjelesnom ozljedom odnosno narušenjem zdravlja, **na strani oštećenika nastupila šteta, u vidu smanjenja ili uništenja njegovih mogućnosti za daljnje razvijanje i napredovanje, a koja se očituje kroz gubitak zarade**⁶⁵, takva se naknada određuje u obliku rente.

Prvo pitanje koje se postavlja, **što se podrazumijeva pod daljnjim razvijanjem i napredovanjem?** Odgovor na ovo pitanje dala je teorija: oštećenik je u vrijeme štetnog

⁶¹ VSH, Gž-10/80 od 7. veljače 1980., PSP-17/55

⁶² Brežanski J., o.c., str.24.

⁶³ VSRH, Rev-4044/94 od 15 svibnja 1996., VSRH IO 2/96

⁶⁴ Žs u Bjelovaru, Gž-2333/00 od 14. prosinca 2000., VSRH IO 1/01

⁶⁵ usp. Brežanski J., o.c., str.23.

događaja bio dobar student, a nakon toga došao je u stanje da ne može završiti školovanje, oštećenik je do nastanka štetnog događaja bio uspješan i perspektivan u svom poslu, a nakon toga, on će se istina moći baviti i dalje svojim zanimanjem ali očekivano napredovanje ne dolazi u obzir i sl.⁶⁶

Da bi takav zahtjev bio osnovan, nije dovoljno samo da postoji smanjena ili uništena mogućnost razvijanja i napredovanja, već je neophodno da se ista **reflektira na ostvarivanje prihoda**.

Tako prema sudskoj praksi "*Zahtjev za naknadu materijalne štete na ime smanjenja mogućnosti daljnjeg razvijanja i napredovanja u svakom slučaju mora se materijalno reflektirati na gubitak zarade ili ostvarivanja kakvih prihoda i sl., te dospijeva tek kad oštećenik dođe u priliku da privređuje. Što se pak tiče zahtjeva mlt. tužiteljice za naknadu na ime smanjenja mogućnosti njenog razvijanja i napredovanja, treba reći da je i to oblik materijalne štete, pa se u svakom slučaju mora materijalno reflektirati na zaradu ili ostvarivanje kakvih prihoda i sl., da bi uopće došlo do njenog nastanka. Kako je mlt. tužiteljica 10-godišnje dijete koje još ne privređuje, ona će imati pravo na naknadu štete na ime smanjenja njenog daljnjeg razvijanja i napredovanja, s obzirom na prirodu toga oblika štete, tek kad dođe u priliku da privređuje, jasno ukoliko trajne posljedice tjelesnog povređivanja u konkretnoj nezgodi prouzroče kakvo smanjenje njene zarade ili ostvarivanja kakvih prihoda.*

*Budući da se takva šteta nadoknađuje u obliku rente, u vrijeme suđenja moraju postojati elementi konkretne materijalne štete za utvrđivanje visine rate takve rente (bar prve rate), kakvih za sada nema.*⁶⁷

Zahtjev za naknadu štete u obliku rente zbog uništenja ili smanjenja mogućnosti razvijanja i napredovanja **dospijeva tek kad oštećenik dođe u priliku ostvarivati imovinsku korist (privređivati)**: "*Pravilno su primijenili materijalno pravo nižestupanjski sudovi, kada su tužitelja, koji je stradao kao đak, odbili sa zahtjevom za naknadu štete po osnovu smanjenja mogućnosti daljnjeg napredovanja. Naime, takav zahtjev za naknadu štete dospijeva tek kada oštećeni dođe u priliku da ostvaruje imovinske koristi. u pitanju je oblik imovinske štete, pa da bi moglo biti govora o takovoj šteti odnosno šteti po spomenutom osnovu ona bi morala biti izražena u zaradi ili u kojem drugom obliku ostvarenja prihoda ili napredovanja, odnosno moralo bi doći do njezinog nastanka.*"⁶⁸.

Osim što pravo oštećenika mora dospjeti, traži se da je po redovnom tijeku stvari **izvjesno i predvidivo da bi došlo od daljnjeg razvijanja i napredovanja** oštećenika zbog kojeg bi ostvario i veći prihod⁶⁹.

Tako je u sudskoj praksi utvrđeno da: "*Osoba odgovorna za štetu dužna je oštećeniku naknaditi i onu štetu koju on trpi zato što neće moći steći višu kvalifikaciju, a time i veću plaću, ako je izvjesno da bi oštećenik, da nije bilo štetnog događaja, stekao višu kvalifikaciju*"⁷⁰, odnosno "*činjenica da je oštećenik zbog štetnog događaja godinu dana kasnije završio studij ne daje sama po sebi osnovu za naknadu štete zbog izgubljene zarade ako nije učinio vjerojatnim da bi nakon ranijeg završetka studija zasnovao radni odnos*"⁷¹.

⁶⁶ cit. prema Grbin I., o.c., str.17.

⁶⁷ VSRH, Rev-2654/90-2 od 6. lipnja 1991. VSRH IO 1/93

⁶⁸ VSRH, Rev-2972/1995. od 3. veljače 2000., VSRH IO 1/00

⁶⁹ Brežanski J., o.c., str. 23., Grbin I., o.c., str 17.

⁷⁰ VSH, Rev-135/85 od 20. lipnja 1985., PSP-29/55

⁷¹ VSH, Rev-93/87 od 29. travnja 1987., PSP-36/68

5. PRAVILA O IZMJENI UTVRĐENE RENTE

Naknada štete u obliku rente određuje se na dva načina **doživotno**⁷² ili **na određeno vrijeme**⁷³, ovisno o okolnostima konkretnog slučaja.⁷⁴ Iz navedenog proizlazi da je odgovorna osoba dužna ovu štetu **naknađivati kroz ne/određeno buduće vremensko trajanje**.

Za trajanja te obveze odgovorne osobe, **moguće je da se promijene neke okolnosti** koje su bile prisutne u trenutku odlučivanja o pravu i visini novčane naknade štete u obliku rente. Iz tog razloga zakonodavac je propisao da se naknada štetu u obliku rente, **određuje pod klauzulom *rebus sic stantibus***⁷⁵: "*Sud može na zahtjev oštećenika za ubuduće povećati rentu, a može je na zahtjev štetnika*⁷⁶ *sniziti ili ukinuti ako se znatnije promijene okolnosti koje je sud imao na umu pri donošenju prijašnje odluke*"⁷⁷.

Osnovni uvjet za primjenu klauzule *rebus sic stantibus* je dakle "**ako se znatnije promijene okolnosti**", što navedeno znači?

Navedeno znači da, nakon određivanja prava na rentu i njezinu visinu, bilo na strani oštećenika bilo na strani odgovorne osobe mogu nastupiti određene okolnosti⁷⁸ koje znatnije utječu na pravo na rentu ili/i na njezinu visinu, što opravdava **primjenu klauzule *rebus s.s.*, jer se na taj način omogućuje uspostavljanje ravnoteže između štete i visine naknade**⁷⁹.

Prema tome **ključno je da se okolnosti promijene značajnije**: "*Kad se nisu znatnije promijenile okolnosti koje je sud imao na umu kad je pri donošenju prijašnje odluke odredio visinu rente, uzimajući u obzir i utvrđeni omjer odgovornosti, nema osnova za izmjenu omjera odgovornosti i dosuđene rente. Sporno je ima li tužiteljica pravo na rentu u iznosu većem od 50% izgubljene zarade kao razlike između invalidske mirovne koju prima i plaće koju bi primala da radi. U postupku je utvrđeno da je pravomoćnom presudom Os u R. od 25. svibnja 1987. godine tužiteljici dosuđena mjesečna renta zbog gubitka zarade koja se ogleda u razlici između invalidske mirovine koju je tužiteljica primala i plaće koju bi ostvarila da radi. Također je utvrđeno da je tužiteljici priznata renta u visini 50% izgubljene zarade, a za preostali 50% izgubljene zarade tužbeni zahtjev je odbijen i to iz razloga što je sud utvrdio da je 50% nesposobnosti za rad tužiteljice posljedica prometne nezgode za koju odgovara tuženik, a 50% da bi bila posljedica drugih povreda i bolesti. Tužiteljica smatra da joj pripada ne 50% razlike između invalidske mirovine koju prima i plaće koju bi primala da radi, već 100% te razlike iz razloga što je jedini razlog njenog odlaska u invalidsku mirovinu invaliditet vezan uz prometnu nezgodu za koju odgovara tuženik. Nižestupanjski sudovi odbijaju zahtjev tužiteljice za plaćanje više od 50% razlike između invalidske mirovine koju prima tužiteljica i plaće koju bi primala da radi jer smatraju da presudom Os u R. od 25. svibnja 1987. godine, pravomoćno odlučeno o omjeru odgovornosti za štetu po ovoj osnovi, tako da tuženik odgovara 50% za štetu zbog*

⁷² npr. kad je oštećeniku tuđa pomoć potrebna do kraja života

⁷³ npr. kod uzdržavanja maloljetnika, do završetka redovnog tijeka školovanja

⁷⁴ Žuvela M., o.c., str. 1348.

⁷⁵ ZOO čl. 369. – 372.

⁷⁶ smatramo da bi umjesto "štetnika" umjesnije bilo rabiti izraz "odgovorne osobe", jer nije štetnik taj uvijek koji je odgovoran za štetu

⁷⁷ ZOO čl. 1096.

⁷⁸ npr. kod utvrđivanja visine rente u omjeru između mirovine i izgubljene zarade, pa se izračun na kojemu se temelji gubitak zarade promijeni zbog povećanja pretpostavljene plaće

⁷⁹ Čobeljić Đ., "Promijenjene okolnosti u trgovačkom i građanskom pravu", Savremena administracija, Beograd, 1972., str. 85.

izgubljene zarade, a za 50% pravomoćno zahtjev odbijen. Prema odredbi čl. 196. ZOOa ("NN", broj 53/91, 73/91, 3/94, 7/96, 112/99.) sud može na zahtjev oštećenika za ubuduće povećati rentu, a može je i na zahtjev štetnika smanjiti ili ukinuti, ako su se znatnije promijenile okolnosti koje je sud imao na umu pri donošenju prijašnje odluke. U ovom pak slučaju nisu se znatnije promijenili odnosi koje sud imao na umu kada je tužiteljici dosudio 50% izgubljene zarade. Naime, sada isti liječnik vještak ocjenjuje drugačije stupanj invalidnosti tužiteljice koji je posljedica prometne nezgode, što bi ukazivalo da je odlazak u invalidsku mirovinu isključivo posljedica te prometne nezgode. Inače sve okolnosti koje je sud imao na umu kod donošenja ranije presude su iste i sad, pa s obzirom da se nisu promijenile okolnosti koje je sud imao na umu, kada je odlučio da je tuženik 50% odgovoran za štetu zbog gubitka zarade, tužiteljica ne može tražiti izmjenu dosuđene rente na način da joj se dosudi više od 50% od izgubljene zarade. Prema tome, ne radi se o pravomoćno presuđenoj stvari u pogledu odgovornosti za štetu, budući da je ranijom presudom samo dosuđen određeni iznos rente, a ne i izrekom presude utvrđeni omjer odgovornosti za taj vid štete, već se ovdje radi o tome da se nisu znatnije promijenile okolnosti koje je sud imao u vidu kada je odlučio tužiteljici dosuditi 50% na ime izgubljene zarade, te stoga tužiteljica ne može tražiti da joj se dosudi više od 50% od izgubljene zarade.⁸⁰

Nadalje, sud može (to može učiniti i primjerice osiguratelj u izvansudskom postupku):

- **na zahtjev oštećenog povećati rentu:** "Samo ako se znatnije promijene okolnosti koje je sud imao na umu pri donošenju prijašnje odluke o visini rente na ime izgubljenog uzdržavanja, sud može na zahtjev oštećenika za ubuduće povećati rentu ili ju na zahtjev štetnika smanjiti ili ukinuti. Nesporno je da je tužiteljici pravomoćnom presudom Os u B. dosuđena naknada za izgubljeno uzdržavanje u vidu mjesečne rente u iznosu od 482,80 kn. Prema odredbama čl. 196. ZOOa sud može na zahtjev oštećenika za ubuduće povećati rentu ako se znatnije promijene okolnosti koje je sud imao na umu pri donošenju prijašnje odluke. Kako je u pitanju naknada za izgubljeno uzdržavanje tužiteljice, odlučne su okolnosti, da li bi sada pok. kćerka tužiteljice mogla više izdvajati za njezino uzdržavanje od uzdržavanja koje je određeno prijašnjom odlukom suda. Sud prvog stupnja je pravilno ocijenio sve okolnosti i zaključio da ne postoje zakonske pretpostavke za povećanje rente, jer imajući u vidu plaću koju bi sada primala tužiteljčina kćerka (1.540,00 kn) i njezin doprinos prometnoj nezgodi od 10% u kojoj je smrtno stradala, te činjenicu da bi sada imala 28 godina iz čega izvodi zaključak kojeg prihvaća i ovaj sud drugog stupnja, da ne bi mogla izdvajati više od 30% od svoje plaće kao i u vrijeme donošenja prijašnje presude, sada bi mogla izdvajati više 12,30 kn mjesečno, a to nije znatnija promjena okolnosti"⁸¹,

- **na zahtjev odgovorne osobe smanjiti rentu:** "Sud drugog stupnja je ocijenio da bi tužiteljica da je plaćala trećoj osobi naknadu za pomoć i njegu imala trošak u iznosu od 15,00 kn za jedna sat tuđe pomoći. Ova visina naknade utvrđena je po sudu drugog stupnja uz primjenu čl. 223. ZPP pri čemu oba nižestupanjska suda zauzimaju pravilno pravno shvaćanje glede utvrđivanja visine naknade po toj osnovi. To znači da nižestupanjski sudovi nisu našli da bi tužiteljica mogla u Đ. naći osobu koja bi joj bila spremna pružiti tuđu pomoć i njegu, pa su zato o visini naknade odlučili primjenom čl. 223. ZPP. Revidentica neosnovano osporava visinu te naknade tvrdnjama da je naknada previsoko odmjerena, a da pri tom ne navodi okolnosti iz kojih bi doista proizlazilo da bi tužiteljica mogla ostvariti potrebnu pomoć (u organizaciji koja obavlja takvu djelatnost ili od fizičkih osoba koje su spremne pružati takve usluge) za manju naknadu.

⁸⁰ VSRH, Rev-670/02 od 31. listopada 2002., VSRH IO 2/02

⁸¹ ŽS u Bjelovaru, GŽ-1297/1999 od 10. lipnja 1999., VSRH IO 1/00

Nižestupanjski sudovi cjenik Centra za njegu bolesnika s liječenjem u kući navode samo primjerice pri čemu određuju visinu naknade koja je po pojedinom satu za preko 100% niža od naknade koju organizirano pružaju djelatnici spomenutog Centra u Z.. Također valja navesti da kada se ima u vidu da je tužiteljici potrebna tuđa pomoć 6 sati dnevno, a dva sata noću (od čega je prema nalazu liječnika vještaka primarijusa M. A. i dr. R.S. potrebna stručna pomoć 2 sata dnevno za razgibanje udova, masažu tijela i udova) tada se naknada štete odmjerena po sudu drugog stupnja ne ukazuje previsokom."⁸²

- **na zahtjev odgovorne osobe ukinuti rentu:** "Nema osnove za daljnje priznavanje prava na rentu s naslova razlike između plaće i mirovine nakon umirovljenja zbog posljedica nezgode na radu, i to od vremena kad bi oštećenica po sili zakona otišla u mirovinu i kad ta mirovina na koju bi s tim u svezi imala pravo, ne bi bila veća od one koju tužiteljica prima. U postupku je utvrđeno da bi tužiteljica po sili zakona bila umirovljena s danom 3. travnja 1993. g., te da tužiteljica prima minimalnu mirovinu kao da ima 35 godina radnog staža, a koja je veća od starosne koju bi primala od 1. kolovoza 1993. g. (od kada traži povećanje rente). Također je utvrđeno da je tužiteljici priznata renta kao razlika između plaće koju bi primala da radi i mirovine koju prima. Na tako utvrđeno činjenično stanje pravilno je primijenjeno materijalno pravo kada je odbijen tužbeni zahtjev tužiteljice za povećanje rente, a prihvaćen protutužbeni zahtjev za ukidanje rente s danom podnošenja protutužbe kojom se traži ukidanje rente (čl. 196. Zakona o obveznim odnosima - "Narodne novine", broj 53/91, 73/91, 3/94 i 7/96). Naime, prema spomenutoj zakonskoj odredbi sud može na zahtjev oštećenika za ubuduće povećati rentu, a na zahtjev štetnika smanjiti ili ukinuti ako se znatnije promijene okolnosti koje je sud imao na umu pri donošenju prijašnje odluke. U ovom slučaju razlog zbog kojeg je tužiteljici dosuđena renta je bio gubitak u primanjima zbog odlaska u mirovinu, razlika između plaće koju bi primala da radi i mirovine. Nakon što bi po redovnom tijeku stvari - sili zakona otišla u mirovinu da je bila u radnom odnosu, tužiteljica bi i dalje imala pravo na rentu samo ako bi se utvrdilo da je mirovina koju prima manja od mirovine koju bi imala da je radila do umirovljenja po sili zakona. Utvrđeno je da je mirovina koju tužiteljica prima veća od one koju bi imala da je i dalje bila u radnom odnosu, te umirovljena po sili zakona 3. travnja 1993. g. Dakle, tužiteljica nema pravo na povećanje rente jer nije oštećena u pogledu visine mirovine, a opravdano tuženik traži ukidanje rente zbog toga što više tužiteljica ne trpi bilo kakovu štetu na ime manjih primanja zbog povrede na radu, jer i da nije bilo te povrede i da je tužiteljica i dalje ostala u radnom odnosu njena mirovina ne bi bila veća od one koju sada prima"⁸³.

Renta se može **povećati, smanjiti ili ukinuti samo za ubuduće:** "Povećanje visine rente koja je već pravomoćnom sudskom odlukom utvrđena može se dosuditi samo za razdoblje nakon podnošenja tužbe, a ne retroaktivno"⁸⁴, "Sukcesivno utuživanje naknade s naslova izgubljene zarade za razdoblja prije utuženja ne uključuje u sebi pravo na povećanje unatrag već pravomoćno dosuđene rente"⁸⁵, "Okolnosti za koje je štetnik naknadno doznao, a koje bi dovele do drukčije odluke o renti, u prijašnjoj pravomoćnoj okončanoj parnici, mogu biti razlog za ponavljanje postupka, ali ne i za ukidanje rente unatrag"⁸⁶.

Zaključno smatramo kod zahtjeva za ukidanjem rente primjenljivu (*argumentum a simili ad simile*) i slijedeću odluku: "**Raskid ugovora zbog promijenjenih okolnosti može se zahtijevati samo konstitutivnom tužbom povodom koje sud može konstitutivnom**

⁸² VSRH, Rev- 528/1997-2 od 10. srpnja 1999., neob.

⁸³ VSRH, Rev-2245/96-2 od 18. siječnja 2000., VSRH IO 1/00

⁸⁴ VSH, Rev-1850/85 od 19. prosinca 1985., PSP-30/40

⁸⁵ VSH, Rev-3061/90 od 17. siječnja 1991., PSP-51/116

⁸⁶ VSH, Rev-1775/86 od 26. siječnja 1987., PSP-47/91

presudom odlučiti o raskidu tog pravnog odnosa. Tužitelj je tražio isplatu preostalog iznosa kupoprodajne cijene iz privremenog ugovora o prodaji od 4. siječnja 1991. godine, dok je tuženik i protutužitelj tražio da se utvrdi da predmetni ugovor nije sklopljen i da ne proizvodi pravne učinke, te povrat isplaćenog iznosa u protuvrijednosti od 104.300 DEM, odnosno alternativno da se utvrdi da je isti raskinut zbog promijenjenih okolnosti nastalih nakon sklapanja ugovora, a to su bile ratne okolnosti zbog kojih tuženik protutužitelj nije mogao privređivati, te da se naloži tužiteljima da mu isplate 104.300 DEM u kunskoj protuvrijednosti na dan isplate sa pripadajućim kamatama i troškovima postupka. Također su pravilno nižestupanjski sudovi primijenili materijalno pravo ali ne iz razloga navedenih u obrazloženju pobijanih presuda, kada su odbili i alternativni protutužbeni zahtjev kojim je protutužitelj tražio da se utvrdi da je raskinut privremeni kupoprodajni ugovor sklopljen između stranaka 04. siječnja 1991. godine zbog promijenjenih okolnosti nastalih nakon sklapanja ugovora, a to su bile ratne okolnosti zbog kojih tuženik protutužitelj nije mogao privređivati, te da se naloži tužiteljima da mu isplate 104.300 DEM u kunskoj protuvrijednosti na dan isplate sa pripadajućim kamatama i troškovima postupka. Sudovi su ocijenili da se u smislu odredbe čl. 133. st. 3. ZOO protutužitelj ne može pozivati na promijenjene okolnosti koje su nastupile nakon isteka roka određenog za ispunjenje njegove obaveze, jer je on već bio u zakašnjenju sa isplatom polovice kupoprodajne cijene dana 28. siječnja 1991. godine, a promijenjene okolnosti da su nastupile nakon isteka tog roka. Naime, tužba u smislu odredbe čl. 133. ZOO po svom karakteru je konstitutivna tužba, jer se tom tužbom zahtjeva raskid ugovora zbog promijenjenih okolnosti, dakle traži se ukidanje postojećeg pravnog odnosa. Tek na temelju konstitutivne tužbe sud može donijeti konstitutivnu presudu kojom mijenja odnosno raskida navedeni pravni odnos.⁸⁷

6. NEPRENOSIVOST PRAVA NA RENTU

Pravo na naknadu štete u obliku rente zbog smrti bliske osobe ili zbog ozljede tijela ili narušenja zdravlja je **strogo osobno pravo**. Iz tog razloga, a i za razliku od ostalih imovinskim prava kojima se (načelno) može slobodno raspolagati, pravo naknadu štete u obliku novčane rente **ne može se prenijeti⁸⁸ na drugu osobu**: "*Pravo na naknadu štete u obliku rente uslijed smrti bliske osobe ili uslijed povrede tijela ili narušenja zdravlja ne može se prenijeti drugoj osobi*"⁸⁹.

Izuzetak su jedino dospjeli iznosi rente ako je visina rente određena pisanim sporazumom stranaka (npr. nagodbom) ili ako je utvrđena pravomoćnom sudskom presudom: "*Dospjeli iznosi naknade mogu se prenijeti na drugoga ako je visina naknade utvrđena pisanim sporazumom strana ili pravomoćnom sudskom odlukom*"⁹⁰. Ovo iz razloga što su dospjeli iznosi, trenutkom njihova dospijanja ušli u imovinu oštećenika, pa ih on kao i drugu imovinu može prenositi.⁹¹

⁸⁷ VSRH, Rev-1505/2002-2 od 8 prosinca 2004. godine, neob.

⁸⁸ pojam *prenijeti* valja shvaćati *in extenso*, što znači da ovlaštenik prava na naknadu štete u obliku rente, ovo svoje pravo ne može nikako prenijeti na drugoga, niti ugovorom, niti na temelju zakonskog ili oporučnog nasljeđivanja a niti cesijom itd.

⁸⁹ ZOO čl. 1097. st.1.

⁹⁰ ZOO čl.1097. st.2.

⁹¹ Gorenc V., o.c., str. 1709.

Pri tome je **neodlučno i ako oštećenik umre tijekom parnice**: "Kada je naknada nematerijalne štete priznata pravomoćnom sudskom odlukom, to potraživanje prelazi na nasljednike bez obzira je li oštećenik umro prije donošenja te pravomoćne sudske odluke. Ovršenik u žalbi tvrdi da ovrhovoditeljica ne može tražiti ovrhu radi naplate tražbine sada pok. F. A., jer se radi o naknadi nematerijalne štete koja njemu nije bila dosuđena do njegove smrti, pa ocjenjuje da u smislu odredbe čl. 204. st. 2. ZOOa ta tražbina nije mogla prijeći na nasljednike niti je mogla biti predmet prinudnog izvršenja.

Po ocjeni ovoga suda taj žalbeni razlog ovršenika nije osnovan jer je odredbom čl. 204. st. 1. ZOOa propisano da potraživanje naknade nematerijalne štete prelazi na nasljednika samo ako je priznato pravomoćnom odlukom ili pismenim sporazumom. Kako je sada pok. F. A. naknada nematerijalne štete priznata pravomoćnom odlukom VSRH, broj Rev.3615/95, po ocjeni ovoga suda radi se o tražbini koja je u smislu odredbe čl. 204. st. 1. ZOOa mogla prijeći na nasljednike, pa kako je ta tražbina na ovrhovoditeljicu prešla temeljem rješenja o naknadno pronađenoj imovini broj O.488/97 od 8 siječnja 2000. godine, po ocjeni ovoga suda ona je mogla tražiti ovrhu kao zakonski nasljednik pok. A. F., te je pravilno sud prvog stupnja donio pobijano rješenje⁹².

7. PRAVO NA RENTU I ZATEZNA KAMATA

Novčanu rentu, kao oblik naknade štete u slučaju smrti, tjelesne ozljede ili oštećenja zdravlja poznaje, nezaobilazno slijedi i **pitanje tijeka zateznih kamata**⁹³.

Treba napomenuti dvije značajne činjenice o kojima treba voditi računa kada se govori o naknadi štete u obliku rente i tijekom zateznih kamata, a to su:

- a) da se naknada štete u obliku rente može odnositi na naknadu kako **postojeće**⁹⁴ tako i **buduće**⁹⁵ **neimovinske štete**;
- b) da se naknada štete u obliku rente može odnositi na naknadu kako **postojeće** tako i **buduće imovinske štete**.

Od navedene dvije činjenice ovise i pravila o tijeku zateznih kamata kod naknade štete u obliku rente.

Ad a) Naknada neimovinske štete u obliku rente.

Kad se govori o općem pravilu o naknadi neimovinske štete i tijekom zateznih kamata, u prvom redu treba voditi računa o činjenici da početak računanja tijeka zateznih kamata **ovisi o zakonu koji se primjenjuje**:

⁹² Žs u Koprivnici, GŽ-599/01 od 13. lipnja 2001., VSRH IO 1/02

⁹³ zatezna kamata se definira kao "unaprijed određena naknada za korištenje određenog iznosa (glavnice) tuđeg novca", (cit. prema I. Crnić, "Kamate zatezne i ugovorne – pravni aspekti", Organizator, Zagreb, 2002., str.19)

⁹⁴ postojećom štetom smatra se šteta, koja je već nastala, dakle koja postoji

⁹⁵ budućom štetom smatra se šteta, čiji je uzrok nastupio ali štetne posljedice još nisu prestale ili ona za koju je sigurno - izvjesno da će nastupiti.

- gdje, u slučaju primjene ZOO/78/91 vrijedi: "Zatezna kamata na novčanu obvezu s naslova nematerijalne štete izraženu brojem novčanih jedinica ne može početi teći dok taj broj novčanih jedinica još nije određen, pa kad je taj broj određen tek presudom, **kamate teku tek od prvostupanjskog presuđenja**. Ovo zbog toga što pravična novčana naknada za nematerijalnu štetu prilikom prouzrokovanja još ne predstavlja novčanu obvezu kao glavnicu (čl. 277. ZOO/78/91), izraženu brojem novčanih jedinica (tj. određenim brojem novčanih jedinica, a ne samo odredivim brojem). Zato ni zatezna kamata po čl. 277. ZOO/78/91 ne može teći dok taj broj novčanih jedinica još nije određen, jer je taj broj novčanih jedinica određen tek presudom. Zbog toga tek od presude suda prvog stupnja teče zatezna kamata, jer su u tom trenutku ispunjeni svi uvjeti za tu posljedicu dužnikovog zakašnjenja: dospelost naknade štete koja je nastala već kad je šteta nastala, a određivanje naknade je dalo naknadi za neimovinsku štetu i nenovčanu materijalnu štetu značenje novčane obveze u smislu čl. 394. ZOO/78/91."⁹⁶;

- gdje u slučaju primjene ZOO vrijedi: "Obveza pravične novčane naknade dospijeva **danom podnošenja pisanog zahtjeva ili tužbe**, osim ako je šteta nastala nakon toga"⁹⁷.

Sad se otvara najprije pitanje tijeka zatezne kamate na postojeću (dospjelu) naknadu neimovinske štete u obliku rente.

Odgovor na ovo pitanje prema mišljenju autora nije jednostavan, te iz tog razloga sve što slijedi po ovom pitanju treba smatrati samo pokušajem davanja jednog što decidiranijeg odgovora.

U slučaju primjene ZOO/78/91, početak tijeka zateznih kamata trebao bi se računati ili od dana presuđenja⁹⁸, tj. u skladu sa pravilom o ukupnom iznosu⁹⁹, ili bi trebalo na dan presuđenja utvrditi ukupnu dospjelu neimovinsku štetu u novčanom iznosu, te ju "razdijeliti" na dospjele obroke rente i onda na svaki tako utvrđen iznos obračunati zateznu kamatu.

U slučaju primjene ZOO početak tijeka zatezne kamate na dospjele iznose naknade neimovinske štete u obliku rente trebao bi se računati od dana podnošenja pisanog zahtjeva ili tužbe prvo na izraženi iznos a zatim od dospijeca svakog pojedinog iznosa, ili bi se trebao računati od dana podnošenja pisanog zahtjeva ili tužbe za sve dospjele iznose.¹⁰⁰

U slučaju kada se zahtijeva naknada buduće (nedospjele) neimovinske štete u obliku rente, neovisno da li se radi o primjeni ZOO/78/91 ili ZOO zatezne kamate bi trebalo računati od dospijeca svakog pojedinog (budućeg) iznosa.¹⁰¹

Ad b) Naknada imovinske štete u obliku rente.

Za razliku od naknade neimovinske štete u obliku rente i tijeka zatezne kamate, kod naknade imovinske štete u obliku rente i tijeka zatezne kamate, situacija je neusporedivo lakša, neovisno primjenjuje li se ZOO/78/1 ili ZOO.

⁹⁶ VSRH, Rev-2374/94 od 5. svibnja 1997., VSRH IO 2/97 (jedna napomena: predmetna presuda je odabrana primjerično jer u njoj izražen stav može se ujedno smatrati i općim stavom sudske prakse po pitanju tijeka zateznih kamata na neimovinsku štetu po ZOO/78/91, gdje postoji još znatan broj takvih presuda)

⁹⁷ ZOO čl. 1103.

⁹⁸ u kojem slučaju *de facto* ne bi bilo razlike između jednokratne naknade neimovinske štete i naknade neimovinske štete u obliku rente

⁹⁹ tako u Medić D., "Naknada štete u obliku rente" u monografiji istoimenog autora "Rasprave iz građanskog i poslovnog prava", Panevropski univerzitet APERION, Banja Luka, 2007., str. 117

¹⁰⁰ navedeno izražava isključivo stav autora, potvrdu ovakvog ili drugačijeg stava nije bilo moguće pronaći u sudskoj praksi,

¹⁰¹ u teoriji je pronađen stav "da bi te kamate morale teći za svaki obrok rente od njegova dospijeca pa do isplate" - tako u Crnić I., o.c., bilj. br. 42., str. 449.

Tako da kada se zahtijeva naknada imovinske štete u obliku rente, **budući da je riječ o izvorno novčanom zahtjevu, zatezna kamata teče od dospijea svakog pojedinog iznosa, a ne od dana utuženja glavnice.**¹⁰². Iz prakse: "Odgovorna osoba dužna je plaćati zateznu kamatu s naslova izgubljene zarade od dana kada je pala u zakašnjenje s isplatom svakog pojedinog iznosa te zarade"¹⁰³; "Kamate na iznose naknade štete s naslova tuđe pomoći i njege što su plaćeni mjesečno, teku za svaku mjesečnu svotu od posljednjeg dana u mjesecu pa do isplate"¹⁰⁴ "Kamate na pojedine iznose izgubljenog uzdržavanja, kad ti iznosi dospijevaju mjesečno, teku od dospijea svakog pojedinog mjesečnog iznosa"¹⁰⁵ Ovo je osnovno pravilo. Međutim, treba napomenuti da u slučajevima kada se radi o nenovčanoj materijalnoj šteti¹⁰⁶, praksa (izvansudska/osigurateljna i sudska) **koristi i mogućnost revalorizacije dospjelih iznosa naknade štete u obliku rente**, tzv. njihovo svođenje na dan odlučivanja/presuđenja, te u takvim slučajevima zatezna kamata teče tek od dana odlučivanja/presuđenja: "Kad sud dosudi troškove tuđe pomoći prema nominalnim iznosima u vrijeme kad su nastali, tj. nisu utvrđivani (revalorizirani) prema cijenama u vrijeme donošenja prvostupanjske presude, tada i zatezne kamate na tako utvrđene troškove teku od dana kada su ti troškovi nastali"¹⁰⁷

Kada se zahtijeva naknada imovinske štete u obliku rente **za buduću štetu**, tada zatezna kamata teče **od dospijea svakog pojedinog budućeg iznosa.**¹⁰⁸

Uz ovo i jedna interesantna presuda: "Oštećenik je ovlašten utužiti naknadu u obliku novčane rente ili sukcesivno utuživati nastalu štetu. Ako zahtijeva rentu, oštećenik može zahtijevati njezino povećanje samo od dana podnošenja tužbe. Ako, pak, štetu utužuje sukcesivno, tada ima pravo zahtijevati naknadu i za proteklo vrijeme, jer za to razdoblje ne postoji pravomoćna sudska presuda. Navedeni stav omogućuje oštećeniku da izabere način na koji će ostvarivati pravo na naknadu štete koja će sukcesivno nastajati u budućnosti..."¹⁰⁹.

8. PRAVO NA RENTU I ZASTARA

Uz novčanu rentu, kao oblika naknade štete u slučaju smrti, tjelesne ozljede ili oštećenja zdravlja vezano je i **pitanje zastare tog potraživanja.**

Zastara je nevršenje kroz određeno vrijeme nekog subjektivnog prava.¹¹⁰ Protekom zastarnog roka, obveza dužnika i dalje postoji, ali vjerovnik više ne može prisilnim putem zahtijevati njezino ispunjenje.¹¹¹ Zastara novčane rente, kao oblika naknade imovinske štete u slučaju smrti, tjelesne ozljede ili oštećenja zdravlja ravna se prema: "(1) **Tražbina naknade štete zastarijeva za tri godine otkad je oštećenik doznao za štetu i za osobu koja je štetu učinila.** (2) **U svakom slučaju ta tražbina zastarijeva za pet godina otkad je šteta nastala**"¹¹².

¹⁰² Crnić I., o.c, bilj. br. 42., str. 449.

¹⁰³ Os u Zagrebu, GŽ-2165/06-2 od 13. svibnja 1986. (cit. prema I. Crnić, o.c., bilj.br.42. str.440.)

¹⁰⁴ VSRH, Rev-1860/90 od 18. prosinca 1990., PSP-53/124

¹⁰⁵ VSRH, Rev-2718/87 od 24. kolovoza 1989., PSP-42/60

¹⁰⁶ dakle o onoj šteti koja nije reparirana

¹⁰⁷ VSRH, Rev-2297/1989-2 od 4. travnja 1990. (cit. prema Crnić I., "Kamate zatezne i ugovorne – pravni aspekti", Organizator, Zagreb, 2002., str.75.)

¹⁰⁸ v. bilj. br. 101.

¹⁰⁹ VSH, Rev-1738/90-2 od 12. prosinca 1990. (cit. prema I. Crnić, o.c., bilj.br.42. str.465).

¹¹⁰ A. Raspor, "Zastara – sistemski prikaz po Zakonu o obveznim odnosima i po drugim zakonima, sa sudskom praksom", Informator, Zagreb, 1982., str. 1.

¹¹¹ ibid, str. 9.

¹¹² ZOO čl. 230. st.1 i 2.

Prvi rok je subjektivni¹¹³, a drugi objektivni¹¹⁴.¹¹⁵ U slučaju kad je šteta uzrokovana **kaznenim djelom**, a za kazneni progon je predviđen dulji rok zastare, zahtjev za naknadu štete prema odgovornoj osobi **zastarijeva kad istekne vrijeme određeno za zastaru kaznenog progona**¹¹⁶.¹¹⁷ Tako je u sudskoj praksi rečeno: "Zastara zahtjeva za naknadu štete cijeni se prema propisu čl. 376. i 377. Zakona o obveznim odnosima bez obzira na to da li se naknada zahtjeva za već nastalu štetu ili za štetu za koju je po redovnom tijeku stvari izvjesno da će sukcesivno nastajati u budućnosti, kao i bez obzira na to da li se naknada buduće štete zahtjeva u obliku novčane rente ili u jednokratnom iznosu. Naknadu štete koja će sukcesivno nastajati u budućnosti, a ovdje se upravo radi o takvoj šteti zbog gubitka prihoda u poljoprivredi, odnosno zbog troškova tuđe pomoći i njege, oštećeni može ostvarivati i sukcesivnim utuživanjem naknade za proteklo razdoblje, a ne samo u vidu rente. U tom slučaju rokovi zastare za prvo utuženo potraživanje računaju se po odredbama čl. 376. odnosno 377. Zakona o obveznim odnosima, a za svako sljedeće utuženo potraživanje teče novi rok zastare od dana kad je prethodni spor okončan (čl. 392. st. 3. ZOO)"¹¹⁸, te: "Kada se buduća šteta s naslova izgubljene zarade može sagledati već sa sadašnjom štetom i ako je ona po redovnom tijeku stvari izvjesna tada se radi o šteti za koju je oštećenik već saznao. Kako tužiteljica traži naknadu štete na ime izgubljene zarade u vremenskom razdoblju koje je slijedilo nakon štetnog događaja, radilo bi se u budućoj šteti. Međutim, kada se buduća šteta može sagledati zajedno sa sadašnjom štetom i ako je ona po redovnom tijeku stvari izvjesna, tada se radi o šteti za koju je oštećenik već saznao, pa zastarni rok počinje teći od vremena saznanja za postojeću štetu. Budući je tužiteljica već u vrijeme štetnog događaja saznala da neće moći raditi sa svojim strojem, jer je poplavlivanjem oštećen, postalo je sasvim izvjesno da neće moći ostvarivati zaradu radom s tim strojem kako ju je ostvarivala prije nastupanja štetnog događaja. Stoga je tužiteljica saznala za štetu u vidu izgubljene zarade neposredno nakon štetnog događaja. To znači da je prije podnošenja tužbe u ovom predmetu nastupila zastara potraživanja tužiteljice s naslova naknade štete za izgubljenu zaradu, jer je protekao rok od tri godine iz čl. 376. st. 1 ZOO."¹¹⁹

Zastaru treba razlikovati od prekluzije. Prekluzija je poseban institut imovinskih prava, po kojem ovlaštenik mora neko svoje subjektivno pravo koje proizlazi iz objektivnog prava ostvariti u roku – odsjeku vremena – koji je zakonom određen, jer će u protivnom i samo to pravo prestati¹²⁰: "Pravo iz kojega proistječu povremena potraživanja zastarijeva za pet godina, računajući od dospelosti najstarije neispunjene tražbine"¹²¹. Iz sudske prakse: "Ako je nastupila zastara samog prava iz kojeg proizlazi povremeno potraživanje (izgubljena zarada) nema mogućnosti potraživanja iznosa izgubljene zarade za kasnija razdoblja. U ovom revizijskom stadiju postupka među strankama je i dalje sporno pitanje zastare samog prava tužitelja na potraživanje izgubljene zarade (prekluzija prava). Nižestupanjski sudovi ocjenjujući da se radi o šteti koja nastaje sukcesivno kao posljedica trajne nesposobnosti tužitelja za rad, smatraju da je tužitelj može ostvarivati sukcesivnim utuženjem naknade za proteklo razdoblje, kod čega se rokovi zastare računaju prema odredbi čl. 376. ZOOa ("NN" br. 53/91, 73/91, 3/94, 7/96 i

¹¹³ odnosi se kumulativno na saznanje oštećenika za štetu i saznanje za njezina počinitelja: "Saznanje za štetu znači saznanje o njezinu postojanju i opsegu, a saznanje za počinitelja vrijeme kad su oštećeniku postali dostupni podaci o osobi štetnika s potrebnim podacima za poduzimanje odgovarajućih radnji u svrhu ostvarivanja naknade štete" (VSRH, Rev-979/91 od 18. rujna 1991., VSRH IO 1/93)

¹¹⁴ primjenjuje se kada tek kad subjektivni rok istječe izvan onog objektivnog

¹¹⁵ upućujemo na opsežnu sudsku praksu u I. Crnić, o.c., bilj. br. 42., str. 466. – 473.

¹¹⁶ ZOO čl. 231. st.1.

¹¹⁷ za detaljnije o zastari naknade štete prouzročene kaznenim djelom upućujemo na B. Matijević, "Zastara zahtjeva za naknadu štete prouzročene kaznenim djelom", Osiguranje br. 11/01, Zagreb, 2001., str. 3. – 25.

¹¹⁸ VSRH, Rev-1273/99 od 4. lipnja 2002., VSRH IO 1/03

¹¹⁹ VSRH, Rev-317/2003-2 od 10. veljače 2005., neob.

¹²⁰ A. Raspor, o.c., str. 51.

¹²¹ ZOO čl. 227. st.1.

112/99), pa kako je tužitelj tužbu podnio 01. srpnja 1996. godine, a potražuje naknadu izgubljene zarade za razdoblje srpanj 1993. godine na dalje, ocjenjuju da nisu protekli zastarni rokovi (subjektivni od tri godine od saznanja za štetu i štetnika, tj. objektivni od pet godina od kada je šteta nastala) iz čl. 376. ZOO-a. Pri tome su nižestupanjski sudovi propustili raspraviti pitanje prekludiranosti tužiteljevog prava na traženje izgubljene zarade (čl. 373. ZOO-a) pogrešno smatrajući da kod štete koje nastaju sukcesivno nema mogućnosti zastare samog prava. Takvo pravno stajalište je pogrešno. Naime, naknadu štete s osnova izgubljene zarade, koja šteta, dakle, nastaje sukcesivno, moguće je potraživati unutar zastarnog roka iz čl. 376. ZOO-a, ali samo onda ako nije nastupila zastara takvog prava (čl. 373. ZOO). Dakle, ako je nastupila zastara samog prava iz kojeg proizlazi povremeno potraživanje (izgubljena zarada) nema mogućnosti potraživanja iznosa izgubljene zarade za kasnije razdoblje¹²²; te "Potraživanja s naslova izgubljene zarade povremena su potraživanja koja nastaju sukcesivno pri čemu zastarom samog prava iz kojeg potječe povremeno potraživanje, oštećeni gubi pravo zahtijevati buduća kao i ranija dospjela potraživanja. U ovom sporu tužitelj potražuje isplatu 12.809,41 kn na ime izgubljene zarade iz radnog odnosa za razdoblje do 14. travnja 1998. godine, a od tada rentu s te osnove u mjesečnom iznosu od 685,00 kn. Nižestupanjski sudovi odbili su zahtjev tužitelja ocijenivši da je potraživanje tužitelja na osnovi izgubljene zarade do 21. studenoga 1991. godine zastarjelo, a ono nakon toga, uključujući i zahtjev za rentu neosnovano, jer da tužitelj nije dokazao da bi on, a da nije povrijeđen radio tj. zasnovao radni odnos i ostvarivao zaradu. Prema stanju u spisu proizlazi: da je dana 3. travnja 1987. godine tužitelj povrijeđen na radu kod tuženika, time, da je tužitelj bio u radnom odnosu na određeno vrijeme kod tuženika u razdoblju od 16. ožujka 1987. do 16. lipnja 1987. godine, da je zbog zaostalih posljedica povrijeđivanja rješenjem Fonda mirovinskog invalidskog osiguranja radnika Hrvatske broj RZ 2774 od 16. rujna 1988. godine i 3. listopada 1988. godine tužitelju utvrđeno svojstvo invalida rada s pravom zaposlenja na poslovima gdje nije potrebno stalno stajanje i hodanje, da tužitelj po završenom liječenju nije zasnovao radni odnos, te da od 14. srpnja 1988. godine tužitelj prima naknadu plaće od Fonda mirovinskog invalidskog osiguranja RH. Na temelju tako utvrđenog činjeničnog stanja, odlučujući o prigovoru zastare, nižestupanjski sudovi očito polazeći od odredbe čl. 376. st. 1. ZOOa ("NN", broj: 53/91, 73/91, 3/94, 7/96 i 112/99), premda se izričito ne pozivaju niti na jednu zakonsku odredbu, a vodeći računa o utuženom razdoblju za koje se potražuje naknada za izgubljenu zaradu (od srpnja 1988. godine), te datuma utuženja ove štete (21. studenoga 1994. godine), zaključuju da je dio ovog potraživanja zastarjelo i to ono potraživanje do 21. studenoga 1991. godine.

Potraživanja na osnovi izgubljene zarade, a kao što je ovo sporno, predstavljaju povremena potraživanja, a koja nastaju sukcesivno. Prema odredbi čl. 373. st. 1. ZOO-a samo pravo iz koga proistječu povremena potraživanja zastarijeva za pet godina računajući od dospelosti najstarijeg neispunjenog potraživanja poslije kojeg dužnik nije vršio davanja. Prema st. 2. tog članka kada zastari pravo iz koga proistječu povremena potraživanja, vjerovnik gubi pravo ne samo da zahtijeva buduća povremena davanja nego i povremena davanja koja su dospjela prije ove zastarjelosti. S obzirom na nespornu činjenicu da je tužitelj po završenom liječenju utvrđen invalidom rada, te ostvario pravo na naknadu plaće od 14. srpnja 1988. godine nadalje, od kada je dakle saznao za štetu koju trpi na osnovi izgubljene zarade, protekom pet godina odnosno od 14. srpnja 1993. godine nastupila je zastara samog prava iz kojeg proizlazi ovo povremeno potraživanje (izgubljena zarada), zbog čega više nema mogućnosti potraživanja iznosa izgubljene zarade ni za kasnije razdoblje. Upravo zbog toga je zahtjev tužitelja za isplatu

¹²² VSRH, Rev-33/2001-2 od 18. travnja 2001., VSRH IO 2/01

izgubljene mu zarade za čitavo utuženo razdoblje odnosno rentu neosnovano, zbog čega ga je već iz ovih razloga trebalo odbiti¹²³.

9. NAKNADA ŠTETE U OBLIKU RENTE I UTVRĐIVANJE VRIJEDNOSTI PREDMETA SPORA

Kao kriterij za utvrđivanje stvarne nadležnosti, sastava suda, prava na izjavljivanje revizije, vrste postupka, ovlaštenja za zastupanje ili prava na naknadu troškova postupka i u nekim drugim slučajevima, u postupcima kojima je predmet tužbenog zahtjeva novčana svota, tj. i kada se zahtijeva naknada štete u obliku novčane rente,¹²⁴ ponekad je mjerodavna vrijednost predmeta spora. **Pod vrijednošću predmeta spora podrazumijeva se vrijednost zahtjeva što ga tužitelj ističe u tužbi, izraženog u novcu.**¹²⁵

Građansko parnično (procesno) pravo uz opće pravilo, da se vrijednost predmeta spora utvrđuje prema visini svote naznačene u glavnom zahtjevu¹²⁶, u nekim specifičnim situacijama predviđa posebna pravila za utvrđivanje vrijednosti predmeta spora. Takav je slučaj i kod budućih davanja koja se ponavljaju (kao što je to slučaj kada se naknada štete u obliku rente traži za ubuduće) gdje se navodi: **"Ako se zahtjev odnosi na buduća davanja koja se ponavljaju, vrijednost predmeta spora računa se po njihovu zbroju, ali najviše do iznosa koji odgovara zbroju davanja za pet godina"**¹²⁷. Ako se pak zahtjev sastoji da se ispune već dospjele periodične obveze, za vrijednost predmeta spora mjerodavan je zbroj dospjelih tražbina.¹²⁸ Pri tome se kamate, parnični troškovi, ugovorna kazna i ostala sporedna davanja ne uzimaju u obzir ako ne čine glavni zahtjev.¹²⁹ Kad tužitelj tijekom postupka smanji tužbeni zahtjev, vrijednost predmeta spora određuje se prema konačno postavljenom zahtjevu.¹³⁰

Tako je u sudskoj praksi navedeno: *"Revizija nije dopuštena. Drugostupanjska odluka protiv koje je izjavljena revizija donesena je 28. listopada 2003. godine, nakon stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku ("Narodne novine", broj 112/99 – dalje ZIDZPP/99), pa se o reviziji izjavljenoj protiv takve pravomoćne odluke drugostupanjskog suda rješava po odredbama tog Zakona (čl. 10. st. 3. ZIDZPP/99). Odredbom čl. 4. ZIDZPP/99 izmijenjena je odredba čl. 382. st. 2. Zakona o parničnom postupku ("Narodne novine", broj 53/91 i 91/92), tako da u imovinskopravnim sporovima u kojima se tužbeni zahtjev odnosi na potraživanje u novcu revizija nije dopuštena, ako vrijednost predmeta spora pobijanog dijela pravomoćne presude ne prelazi 100.000,00 kn. Ovdje je vrijednost predmeta spora pobijanog dijela pravomoćne presude iznos za koji je tužbeni zahtjev odbijen, a to je 79.530,00 kn, te iznos mjesečne rente od 240,00 kn. Prema odredbi čl. 36. Zakona o parničnom postupku ("Narodne novine", broj 53/91, 91/92, 112/99 i 117/03.) kada se zahtjev odnosi na buduća davanja koja se ponavljaju vrijednost predmeta spora računa se po njihovom zbroju, ali najviše do iznosa koji odgovara zbroju davanja za vrijeme od pet godina. Ovdje je*

¹²³ VSRH, Rev-1602/2001-2 od 25. veljače 2004., neob.

¹²⁴ u pitanju je kondemnatorni zahtjev za isplatu određenog iznosa novca

¹²⁵ Triva S. – Belajec V. - Dika M., "Građansko parnično procesno pravo, Narodne novine, Zagreb, 1986., str.205.

¹²⁶ Zakon o parničnom postupku - nastavno ZPP, Narodne novine 53/91 – 117/03, čl. 35. st.1.

¹²⁷ ZPP čl. 36.

¹²⁸ Dika M., "Vrijednost predmeta spora" u monografiji grupe autora "Novote u parničnom postupku", Organizator, 2003., str. 96.

¹²⁹ ZPP čl. 35. st. 2.

¹³⁰ Žs u Zagrebu, GŽ-3451/96 od 4.veljače 1997., VSRH IO 2/97

računajući koliko bi renta iznosila za pet godina vrijednosti spora odbijenog dijela zahtjeva za isplatu rente 14.400,00 kn. Dakle, ukupna vrijednost spora za koju je tužbeni zahtjev odbijen iznosi 79.530,00 kn više 14.400,00 kn ili 93.930,00 kn pa revizija nije dopuštena. Napomenuti je da je drugostupanjski sud očitom greškom u pisanju naveo da odbija žalbu tužiteljice kao neosnovanu u dijelu u kojem je odbijen tužbeni zahtjev za iznos od 140.830,00 kn, jer je potvrđena presuda suda prvog stupnja kojom je odbijen zahtjev za isplatu ne tog iznosa nego iznosa od 79.530,00 kn, te zahtjev za isplatu mjesečne rente od 240,00 kn. Radi naprijed navedenog temeljem čl. 389. st. 2. i čl. 392. Zakona o parničnom postupku ("Narodne novine", broj 53/91, 91/92, 112/99) koji se primjenjuju temeljem čl. 284. st. 5. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku ("Narodne novine", broj 117/03), riješeno je kao u izreci."¹³¹

10. NAKNADA ŠTETE U OBLIKU RENTE I URAČUNAVANJE DRUGIH PRIMANJA

Načelo odštetnog prava, uključujući i pravo imovinskih osiguranja, nalaže da **se sve isplate u vezi štetnog događaja uračunavaju u naknadu štete**. Te isplate mogu **biti različite naravi** (npr. primanja s osnove zdravstvenog, socijalnog osiguranja i sl), a da li se uračunavaju u naknadu štete zavisi od njihove svrhe. Odnosno **ako iz njihove svrhe proizlazi da je isplatom smanjena šteta, one se uračunavaju u naknadu za odgovarajući oblik štete**. Tako je u sudskoj praksi utvrđeno:

- "Kad se tužbom traži naknada troškova tuđe pomoći, sud je dužan prvenstveno utvrditi da li oštećenik ima pravo na naknadu za tuđu pomoć po osnovi socijalnog osiguranja i u kojoj visini, pa ako je oštećenik propustio da ostvari to svoje pravo i time smanji štetu, tada tuženik nije dužan naknaditi mu tu štetu"¹³²;
- "Od dana kad je oštećenik koji zbog posljedica štetnog događaja primi mirovinu ispuni uvjete za starosnu mirovinu, visinu štete čini razlika u primanjima između invalidske mirovine i one starosne mirovine na koju bi imao pravo prema postojećim propisima"¹³³;
- "Naknada zbog manjeg osobnog dohotka na drugom poslu, koju oštećenik ostvaruje na osnovi socijalnog osiguranja, uračunava se u naknadu štete s naslova izgubljene zarade"¹³⁴;
- "Oštećenica koja je stradala u prometnoj nesreći i nakon toga je umirovljena, ima pravo na rentu čija se visina određuje usporedbom invalidske mirovine i plaće koju bi oštećenica ostvarivala do navršениh 40, a ne 35 godina mirovinskog staža"¹³⁵;
- "Naknada za tjelesno oštećenje koju oštećeni prima na temelju socijalnog osiguranja, uzima se u obzir kod utvrđivanja pravične novčane naknade za duševne bolove zbog smanjenja životne aktivnosti"¹³⁶;

¹³¹ VSRH, Rev-349/04-2 od 20. svibnja 2004., neob., (ovdje jedna napomena: predmetna presuda je citirana iz dva razloga, prvo što se radilo o utvrđivanju predmeta spora kod naknade štete u obliku rente i drugi, što je u praksi uočeno da znatan broj stranaka – podnositelja revizije uopće ne vodi računa o odnosu vrijednosti predmeta spora i dopuštenosti revizije uopće

¹³² VsH, Gž-209/79 od 7. svibnja 1979., PSP-83/275

¹³³ Vs, Gž-27/84 od 22. kolovoza 1984., PSP-25/91

¹³⁴ Vs, Rev-51/83 od 17. svibnja 1983., PSP-23/102

¹³⁵ Os u Rijeci, Gž-556/85 od 27. ožujka 1985., PSP-27/56

¹³⁶ VSRH, Rev-78/01 od 10. rujna 2003., VSRH IO 1/04

- "Pomoć koju oštećenik primi od svoje rodbine ne uračunava se u naknadu štete jer se ta pomoć ne daje radi smanjenja štetnikove obveze"¹³⁷;

- "iznos koji su radnici prikupili radi pomoći svojem drugu ne uračunavaju se u odštetu koju je dužna platiti radna organizacija kao osoba odgovorna za štetu"¹³⁸;

"Iznos koji je sindikalna organizacija isplatila kao pomoć radniku koji je stradao na radu ne uračunava se u odštetu koju radniku treba platiti radna organizacija"¹³⁹;

- "Dodaci koji uz plaću koji se radniku isplaćuju zbog težine posla uzimaju se u obzir pri utvrđivanju visine naknade štete zbog izgubljene zarade u punom iznosu, za razliku od dodataka kojima je cilj pokriće posebnih troškova vezanih uz rad, od kojih se uzima u obzir samo bio koji bi radnik mogao uštedjeti"¹⁴⁰;

- "Odgovorna osoba (tuženik) nema pravo prvi put isticati u reviziji okolnosti iz kojih slijedi da tužitelju treba u naknadu štete uračunati primanja od socijalnog osiguranja"¹⁴¹.

11. NAKNADA ŠTETE U OBLIKU RENTE I SVOTA OSIGURANJA KOD AUTOMOBILSKE ODGOVORNOSTI

U praksi egzistira nemali broj sporova iz osiguranja od automobilske odgovornosti (nastavno osiguranje od AO), po kojima se od osiguratelja zahtjeva (između ostalog) i naknada štete u obliku rente, bilo da se to odnosi na njezino utvrđenje ili izmjenu (smanjenje, povećanje ili pak ukidanje). Ne ulazeći u sve (više ili manje sporne) situacije koje se u takvim slučajevima pojavljuju, ovom prigodom obraditi ćemo samo jednu od njih – **način određivanja ne/dostatnosti svote osiguranja** kada je u pitanju zahtjev za naknadu štete u obliku rente. Ovo iz razloga što, visina novčane obveze osiguratelja ovisi o visini (ugovorene ili minimalne zakonske) svote osiguranja.

Ova nam situacija otvara nekoliko pitanja: **a) pitanje utvrđivanja ukupnog iznosa štete, b) pitanje utvrđivanja tzv. kapitaliziranog iznosa rente**¹⁴², te **c) pitanje ne/dostatnosti mjerodavne (konkretne) svote osiguranja i ukupno utvrđenog iznosa naknade štete**, opet uključujući i štetu koja se nadoknađuje u obliku rente.

Ad a) značaj utvrđivanja ukupnog iznosa štete u osiguranju od AO

Kad se govori o osiguranju od automobilske odgovornosti, utvrđivanje ukupnog iznosa štete (uključujući i naknadu štete u obliku rente), značajno je za sam postupak naknade štete iz osiguranja od automobilske odgovornosti iz tri osnovna razloga: **prvog**, što obvezu društva za osiguranje predstavlja osigurana svota važeća na dan štetnog događaja, gdje je ona minimalna

¹³⁷ VsH, Gž-2198/78 od 21. ožujka 1979., PNz-15/35

¹³⁸ VsH, Gž-1378/69 (cit. prema Šeparović V., "Uračunavanje u odštetu iznosa primljenih s naslova osiguranja i pomoći", Naša zakonitost br. 10/86, Zagreb, 1986., str. 1371.)

¹³⁹ VsH, Gž-4184/75 od 6. listopada 1976., PNz-11/25

¹⁴⁰ Vs, Rev-261/86 od 13. ožujka 1986., PSP-31/64

¹⁴¹ Vs, Gž-2198/78 od 27. prosinca 1984., PSP-27/108

¹⁴² kapitalizirani iznos rente treba razlikovati od vrijednosti predmeta spora – tzv. VPSa (vidi tč. 8. rada)

propisana zakonom¹⁴³, što znači da osigurnina ne može biti veća od svote osiguranja kao gornje granice obveze osiguratelja; **drugog**, što je svota osiguranja određena po štetnom događaju¹⁴⁴, što znači da po jednom štetnom događaju osiguratelj mora najprije utvrditi sve pojedinačne štete, a zatim ih odrediti u ukupnom jednom ukupnom iznosu, jer ukoliko ukupna šteta prelazi svotu osiguranja vrijedi pravilo proporcije¹⁴⁵; i **trećeg**, što se posebno luči osigurana svota za štete zbog smrti, tjelesne ozljede i oštećenja zdravlja, odnosno što se posebno luči osigurana svota zbog uništenja ili oštećenja stvari¹⁴⁶, što znači da osiguratelj mora odrediti najprije pojedinačno, zatim ukupno, sve štete na osobama, a zatim mora odrediti najprije pojedinačno, zatim ukupno, sve štete na stvarima.¹⁴⁷

Ad b) značaj kapitalizacije rente

Pravilo ZOO da se renta plaća u vidu redovitih periodičnih iznosa poznaje svoje dvije iznimke¹⁴⁸ u kojima se predmnijeva tzv. kapitalizacija rente – tj. u kojima se isplaćuje iznos koji predstavlja *sadašnju vrijednost budućih davanja*¹⁴⁹. Pravila o kapitalizaciji rente značajna su u osiguranju od automobilske odgovornosti iz razloga što **kapitalizirani iznos rente ulazi u sastavni dio štete na osobama**, neovisno da li se radi o ukupnoj šteti ili pojedinom oštećeniku, a značajna su i zbog **utvrđivanja visine tehničke pričuve šteta**¹⁵⁰. Da bi se uopće moglo pristupiti kapitalizaciji rente neophodno je prethodno utvrditi određene činjenice:

- starost oštećene osobe,
- spol,
- pretpostavljen životni vijek oštećenog (tzv. vitalna statistika),
- konkretan periodični novčani iznos,
- pretpostavljeno vrijeme trajanja rentne obveze.

Kapitalizacija se vrši na osnovu predno navedenih podataka i uz **odbitak tzv. diskontnih kamata**. Diskontne kamate predstavljaju odbitak unaprijed utvrđenih kamata u još nedospjelim

¹⁴³ v. Zakon o obveznim osiguranjima u prometu – nastavno ZOOP, Narodne novine br. 151. od 23. prosinca 2005., čl. 26. st.1.

¹⁴⁴ a ne po oštećenoj osobi ili oštećenoj stvari

¹⁴⁵ v. ZOOP čl. 26. st.3.

¹⁴⁶ v. ZOO čl. 26. st.2. tč. 1. i 2.

¹⁴⁷ treba znati da šteta na osobama može biti imovinska i neimovinska, dok šteta na stvarima može biti samo imovinska; tako se u Žs u Zagrebu, Gž-1821/99 od 4. srpnja 2000. godine navodi: "**Šteta, nanesena uporabom nepoznatog vozila, koja je posljedica smrti, tjelesne ozljede ili oštećenja zdravlja može biti materijalna ili nematerijalna: Prvostupanjski je sud odbio dio tužbenog zahtjeva kojim tužitelj traži naknadu za gubitak školske godine, te za uništenu odjeću navodeći da tužitelj ima pravo samo na naknadu nematerijalne štete, s obzirom na odredbu čl.87. st.1. Zakona o osiguranju (dalje ZOS), NN 9/94, prema kojoj oštećena osoba kojoj je šteta nanesena uporabom nepoznatog vozila ima pravo na naknadu štete zbog smrti, tjelesne ozljede ili oštećenja zdravlja. Sud je pogrešno primijenio navedenu odredbu jer prema stavu ovog suda nije odlučno da li je šteta za koju se traži materijalna ili nematerijalna, već je bitno da li je šteta posljedica smrti, tjelesne ozljede ili oštećenja zdravlja.**"

¹⁴⁸ v. ZOO čl. 1088 st. 4. i 5.

¹⁴⁹ Vuković M., "Odgovornost za štete", Prosvjeta, Zagreb, 1971., str. 239.

¹⁵⁰ Prema Pravilniku o minimalnim standardima, načinu obračuna i mjerilima za izračun tehničkih pričuva osiguranja, Narodne novine br. 139 od 22. prosinca 2006., čl.6.: "**Pričuve šteta – oblikuju se u visini procijenjenih obveza koje je društvo za osiguranje dužno isplatiti na temelju onih ugovora o osiguranju kod kojih je osigurani slučaj nastupio prije kraja obračunskog razdoblja, uključujući sve troškove koji na temelju tih ugovora terete društvo za osiguranje, kao i procijenjene obveze za već nastale ali još neprijavljene štete.**", nastavno kad Pravilnik govori o pričuvu prijavljenih šteta navodi se: "**U pričuvu za prijavljene štete utvrđuje se i pričuva za rentne štete iz ugovora o osiguranju od odgovornosti. Pričuvu za rentne štete utvrđuje društvo za osiguranje aktuarskim metodama kao sadašnju vrijednost budućih obveza za rente. Pričuva se utvrđuje za svaku rentnu štetu posebno i pri tom se koristi razborite tablice smrtnosti i diskontira sa stopom koja nije veća od 5% godišnje, te uzima u obzir očekivano povećanje iznosa rente. Ovu pričuvu je potrebno i posebno iskazati.**"

plaćanjima.¹⁵¹ Diskontne kamate uzimaju se u obzir jer oštećeni prima naknadu prije dospelosti same obveze, tj. avansno (unaprijed) a zbog čega dužnik – osiguratelj gubi pravo u tom razdoblju koristiti se svojim kapitalom. Konkretna diskontna stopa koja se uzima u obzir ovisi o kretanjima cijene kapitala na financijskom tržištu – odnosno ovisi o konkretnim prinosima na financijski kapital na koje računa isplatelj – osiguratelj.¹⁵²

Pošto zakon ništa ne govori o metodi kapitalizacije, u praksi se najčešće prilikom ovih obračuna koriste usluge stručnjaka – aktuara, osoba koji se bave problemima financijske neizvjesnosti i rizika koristeći matematičke metode teorije vjerojatnosti, statistike i financijske matematike.

Ad c) odnos ukupne štete i mjerodavne svote osiguranja

Utvrđivanje ukupne štete i utvrđivanje mjerodavne svote osiguranja "otvara" čitavu jednu seriju pitanja¹⁵³, od kojih smo ovom prigodom izdvojili samo jedno, a tiče se odnosa ukupne štete i limita obveze osiguratelja, jer se limit obveze osiguratelja "ravna" prema svoti osiguranja. Ovo pitanje nije novo, ali mišljenja smo da o njemu ipak vrijedi još jednom nešto reći.

Prevladavajući stav sudske prakse je slijedeći:

"Prema pravnom shvaćanju ovoga suda limit obveze zajednice osiguranja utvrđuje se prema ukupnoj šteti u jednom štetnom događaju bez obzira na broj oštećenih osoba. Iznos štete prema kome se utvrđuje obim odgovornosti zajednice osiguranja obračunava se tako što se novčana šteta uzima u iznosu u kome je nastala, a nenovčana materijalna i nematerijalna šteta utvrđuje prema cijenama odnosno kriterijima u vrijeme štetnog događaja.

Kod ocjene limita odgovornosti s naslova naknade materijalne štete u obliku novčane rente visina štete utvrđuje se kapitaliziranjem rente prema kriterijima u vrijeme štetnog događaja.

Ako tako utvrđeni iznos štete ne prelazi iznos osigurane sume zajednica osiguranja dužna je potpuno naknaditi štetu i kad visina štete prema cijenama, odnosno kriterijima u vrijeme donošenja sudske presude prelazi iznos osigurane sume.¹⁵⁴

Prema tome, kada se utvrđuje ne/dostatnost osigurane svote kada je u pitanju zahtjev za **naknadu imovinske štete u obliku novčane rente**, neophodno je i kapitalizirati iznos rente i visinu mjerodavne osigurane svote "svesti" na kriterije koji su vrijedili na dan štetnog događaja, i onda staviti u odnos dobivene iznose i konkretno utvrditi ne/dostatnost osigurane svote. Takav stav smatramo ispravnim (da ne kažemo pravičnim) jer se i visina obveze osiguratelja i visina kapitaliziranog iznosa rente prosuđuju po istom kriteriju (u vrijeme štetnog događaja), odnosno **u skladu sa načelom monetarnog nominalizma**¹⁵⁵.

Međutim, što činiti u slučaju da se traži **naknada neimovinske štete u obliku rente**? Stav sudske prakse da se *nenovčana materijalna i nematerijalna šteta utvrđuje prema cijenama*

¹⁵¹ Crnić I., o.c. bilj. br. 93., str. 77.

¹⁵² Činjenica da ne postoji neka egzaktna (propisana) diskontna kamata, otežava sudska vještačenja, jer u pravilu sudski vještak nije upoznat za diskontnom kamatom na koju računa isplatelj – osiguratelj, a ista se pak može razlikovati i od osiguratelja do osiguratelja

¹⁵³ v. Matijević B., "Tijek i visina osiguranih svota kod obveznog osiguranja od automobilske odgovornosti", Inženjerski biro d.d., Hrvatska pravna revija br. 4/05, Zagreb, 2005., str. 66. – 77., i Matijević B., "Izvan/sudska praksa vezana uz osiguranu svotu kod obveznog osiguranja od automobilske odgovornosti" Inženjerski biro d.d., Hrvatska pravna revija br. 9/05, Zagreb, 2005., str. 30. – 44.

¹⁵⁴ VSRH, Rev-1411/1993-2 od 15. 08.1994., neob. (Napomena: predmetna presuda nije ujedno i jedina takva presuda, a iznesena je samo primjerično, radi boljeg razumijevanja stava VSRH)

¹⁵⁵ ZOO čl. 21.

odnosno kriterijima u vrijeme štetnog događaja, isto tako možemo opravdati pod uvjetom da se i isplata vrši u novčanim jedinicama koje su vrijedile u vrijeme štetnog događaja.

*Međutim, ako je zajednica osiguranja dužna potpuno naknaditi štetu i kad visina štete prema cijenama, odnosno kriterijima u vrijeme donošenja sudske presude prelazi iznos osigurane sume, dakle ako se isplata vrši prema novčanim jedinicama koje vrijede u vrijeme presuđenja, takav stav **smatramo u neskladu sa načelom monetarnog nominalizma** jer:*

- ukoliko se visina štete utvrđuje u novčanim jedinicama u vrijeme štetnog događaja,
- ukoliko se kao mjerodavna uzima svota osiguranja u novčanim jedinicama koja je vrijedi/la na dan štetnog događaja,
- ukoliko se isplaćena akontacija obračunava u nominalnom iznosu¹⁵⁶,
- ukoliko se iznos naknade štete isplaćen po nepravomoćnoj sudskoj odluci odbija u nominalnom iznosu od konačno utvrđenog iznosa naknade¹⁵⁷,

tada bi i **isplatu utvrđene neimovinske štete u obliku rente trebalo vršiti u novčanim jedinicama koje su vrijedile u vrijeme štetnog događaja, ma koliko god to bilo protivno načelu pravičnosti jer pogoduje bilo dužniku bilo vjerovniku (ovisno o tome dali se kupovna moć smanjila ili povećala)**¹⁵⁸.

12. ZAKLJUČAK

Naknada štete u obliku rente specifičan je oblik novčane naknade neimovinske i/ili imovinske štete. Ta specifičnost proizlazi ne samo iz činjenice što je u pitanju periodično davanje kod kojega nije unaprijed poznat ukupan iznos naknade, već i iz činjenice što je pravo na naknadu štete u obliku rente u vrlo "tjesnom" odnosu, sa svrhom koja se želi dostići određivanjem naknade štete u ovom obliku, tj. sa prirodom oštećenog osobnog dobra. Da je tome tako, svjedoči nam činjenica da je naknada štete u obliku rente moguća (izuzetak), kod naknade neimovinske štete, a pravilo kod naknade imovinske štete u slučaju smrti, tjelesne ozljede i oštećenja zdravlja.

Kod naknade štete u obliku novčane rente otvara se niz situacija, koje smo u ovom radu pokušali što sažetije obuhvatiti: od pitanja o kojim se konkretno vrstama šteta tu radi, preko pitanja o izmjeni utvrđene rente i neprenosivosti prava na rentu, tijekom zateznih kamata i zastare prava na rentu, pa do pravila o utvrđivanju vrijednosti predmeta spora i računanja drugih primanja. Svoje mjesto tu je našla i jedna situacija vezana uz osiguranje od automobilske odgovornosti, konkretno način utvrđivanja ne/dostatnosti svote osiguranja u situaciji gdje se zahtjeva naknada štete u obliku rente, odnosno isplata kapitaliziranog iznosa rente, gdje u praksi egzistira nemali broj sporova.

¹⁵⁶ Vs Rev- 366/85 od 18. travnja 1985., PSP-29/59: "Iznos prije isplaćene naknade (s naslova osiguranja) uračunava se oštećeniku u utvrđenu naknadu nematerijalne štete u nominalnom iznosu"

¹⁵⁷ VSRH, Rev-1838/91 od 26. studenog 1991. godine, VSRH IO 1/93

¹⁵⁸ Grbin I, "Načelo monetarnog nominalizma te plaćanje u domaćoj ili stranoj valuti", Naša zakonitost br. 9-10/1988, Zagreb, 1988., str. 1093.

Sve ovo, u bitnim crtama, popratili smo i važećom aktualnom sudskom praksom, jer smo mišljenja da nam sudska praksa (ipak) pruža najbolje konkretne odgovore na sve dvojbe na koje nailazimo u praktičnom radu.

Mladenka Grgić

**ZATEZNE KAMATE U OBRADI ŠTETA
OD AUTOMOBILSKE ODGOVORNOSTI**

Zatezne kamate u obradi šteta od automobilske odgovornosti

1. Uvod

U okviru obveznih osiguranja u prometu nastaju obvezni odnosi između osiguranih osoba i osiguravatelja te oštećenih osoba i osiguravatelja i kao takvi pod budnim su okom zakonodavca, koji nastoji na sve moguće načine pronaći primjerenu zaštitu oštećenim osobama.

Odnosi između osoba u obveznom osiguranju riješeni su odredbama materijalnog prava i to Zakona o obveznim odnosima¹ (ZOO) te Zakona o obveznim osiguranjima u prometu² (ZOOP). Osnovna i najvažnija obveza osiguratelja iz ugovora o osiguranju je isplatiti odštetu, u skladu sa zakonskim i ugovornim odredbama.

Izvorno, štetnik odgovara oštećenoj trećoj osobi za štetu koju joj je prouzrokovao uporabom motornog vozila. Ugovorom o osiguranju, osiguratelj se obvezao ugovaratelju-osiguraniku da će umjesto njega isplatiti štetu do granice koje postavljaju zakonske i ugovorne odredbe.

2. Šteta i popravljavanje štete

Šteta može biti imovinska i neimovinska, obična (pozitivna šteta – *damnum emergens*) i izmakla korist (negativna šteta – *lucrum cessans*), postojeća i buduća³. ZOO stoji na stajalištu da je štetnik dužan dati oštećeniku potpunu naknadu – pod čime podrazumijeva „iznos potreban da se oštećenikova materijalna situacija dovede u ono stanje u kojem bi se nalazila da štetne radnje ili propuštanja nije niti bilo,⁴ odnosno pravičnu novčanu naknadu u slučaju neimovinske štete kod povrede prava osobnosti,⁵ čija visina će ovisiti o jačini i trajanju povredom izazvanih fizičkih boli, duševnih boli i straha.

---

* Euroherc osiguranje d.d.

¹ Narodne novine, br. 35/05. ZOO stupio na snagu 1.siječnja 2006. (u nastavku ZOO/05) Gdje bude potrebno razlikovanje rabić će se izraz ZOO/78 za onaj iz 1978., radi lakšeg razumijevanja, s kasnijim izmjenama i dopunama (NN br. 53/91., 73/91., 111/93., 3/94., 7/96., 91/96., 112/99., 88/01.,) te ZOO/05 za onaj iz 2005.

² Narodne novine br. 151/05.

³ Crnić Ivica, Popravljanje imovinske štete, Zbornik: Zakon o obveznim odnosima, Inženjerski biro, Zagreb 2005.

⁴ Čl. 1090. ZOO. Prema par. 249. st.1. njemačkog BGB, štetnik mora uspostaviti stanje koje je bilo prije nastanka štetnog događaja, iz čega proizlazi da je prvenstveni oblik popravljanja štete – prirodna restitucija (dakle, naknada štete u funkciji Ausgleichunga, ako oštećeni ne traži naknadu u novcu).

⁵ Čl. 1100. ZOO.

Praksa u mnogim zemljama pokazala je da je pravo treće oštećene osobe na adekvatnu naknadu štete bivalo često ugroženo pasivnošću osiguratelja i otezanjem postupaka naknade štete, što je imalo za posljedicu nezadovoljstvo oštećenih i neopravdano visoki broj skupih sudskih sporova. Propusti osiguratelja i nepoštivanje rokova, pored zakonske obveze plaćanja zatezних kamata u nekim zemljama su i dodatno sankcionirani putem raznih administrativnih sankcija. Naš pravni sustav također predviđa sankcije za osiguratelja, koji ne poštuje zakonom propisane rokove za rješavanje zahtjeva oštećene osobe, a to su opomena pravobranitelja radi kršenja „Kodeksa poslovne osigurateljne i reosigurateljne etike”,⁶ zatim nadzorno tijelo može poduzeti sankcije predviđene ZOOP⁷ – i na koncu, vjerojatno najučinkovitija sankcija je plaćanje zatezних kamata.

Osigurateljna djelatnost a posebno kod šteta automobilske odgovornosti, suočena je s velikim brojem sudskih predmeta u obradi, daleko većim nego što je to slučaj s prosjekom u gotovo svim europskim zemljama. Prema podacima Hrvatskog ureda za osiguranje udjel sudskih predmeta u ukupnom broju šteta u obradi u 2002. iznosio je enormnih 24,96 %, dok je u 2006. ovaj postotak nešto smanjen i iznosio je 19,56 %. Postotak utuženja je također visok i u 2002. iznosio je 7,77 dok je u 2006. također neznatno smanjen na 6,37 %⁸. Po nekim istraživanjima u strukturi odštete, stavke kamata i troškova spora vrlo su značajne, pa dosežu i do 33 % ukupne odštete.⁹ (uzorak od 5.000 predmeta završenih u sudskom sporu).

Što se tiče međunarodnih šteta koje se obrađuju po odredbama Kretskog sporazuma, uvjeti regresiranja isplaćenih iznosa jasno su definirani, i za neurednog osiguratelja propisana je sankcija u vidu plaćanja 12 % godišnje zatezne kamate, koje teku od dana podnošenja zahtjeva za refundaciju isplaćenih iznosa do datuma primitka doznake od strane banke korisnika.¹⁰

Zbog tako velikog broja sudskih postupaka za naknadu štete i ukupno visokih iznosa odštete, bez obzira na padajući trend, posebnu pozornost kako teorije tako i prakse privlače zakonske odredbe, koje reguliraju pravo na zatezne kamate na glavnici naknade štete.

3. Kamate

Kamate (engl. Interest – njem. Zins) su naknada za korištenje tuđih zamjenjivih, pokretnih stvari, najčešće novca. Visina ove naknade odmjerava se prema visini glavnice i trajanju njezina korištenja. Kamate se često nazivaju i civilnim ili građanskopravnim plodovima (za

⁶ U cilju promicanja etičkog postupanja, u skladu s dobrim poslovnim običajima i poslovnim moralom, jačanja profesionalnog odnosa prema strankama te uzajamnog povjerenja i podizanja opće razine poslovanja i kolegijalne suradnje, obvezatno poštujući ekonomska načela i strukovna osigurateljno-reosigurateljna i aktuarska pravila, Udruženje osiguravatelja Hrvatske gospodarske komore na svojoj je sjednici 18. listopada 2004. donijelo je „**Kodeks poslovne osigurateljne i reosigurateljne etike**“

⁷ ZOOP – odredbom čl. 13 predviđeno je da Nadzorno tijelo odgovornom osiguratelju koji krši odredbe članka 12. ovoga Zakona može: 1. privremeno ili stalno oduzeti dozvolu za obavljanje poslova osiguranja od automobilske odgovornosti, 2. javno objaviti informaciju o nekorektnim postupcima odgovornog osiguratelja na njegov trošak, 3. oduzeti odobrenje za člana uprave odgovornog osiguratelja.

⁸ Izvor h-godisnje-izvjesce-2002 i 2006. pdf. www.hub.hr

⁹ Marijan Čurković, u bilj. 617. str. 179, Obvezna osiguranja u prometu, Zagreb 2007, Inženjerski biro d.d.

¹⁰ Ovdje nije riječ o zakonskoj zateznoj kamati na imovinsku ili neimovinsku štetu jer se takva kamata već uračunava u odštetu nego je riječ o administrativnoj sankciji prema neodgovornom osiguratelju koji ne poštuje postupak i rokove kod obrade međunarodnih šteta. (Rok za plaćanje fakture stranog društva je 60 dana)

razliku od prirodnih plodova) jer se stječu na osnovi postojanja nekog građanskopravnog odnosa.

Po osnovi nastanka, kamate se dijele na zakonske (*usurae legales*) i ugovorne (*usurae conventionalis*).

Zakonske kamate imaju svoj temelj u zakonskoj normi kojom se dužniku nameće, uz podmirenje glavnice, i obveza na kamate. Najpoznatiji primjer zakonskih kamata jesu zatezne kamate. Zatezne ili moratorne kamate sankcija su prema dužniku koji zakasni s ispunjenjem novčane obveze.

Visina stope zatezne kamate utvrđuje se posebnim zakonom ili drugim propisima. Vrlo često se mijenja ovisno o stopi inflacije i gospodarskoj politici države.

4. Dospijeće obveze naknade štete i tijek kamata

Dospijeće obveze naknade štete jedno je od odlučnih pitanja u ostvarivanju prava na novčanu naknadu za prouzročenu štetu, jer trenutkom njezina dospjeća oštećenik može zahtijevati ispunjenje tražbine a štetnik, odnosno odgovorna osoba dužni su tu obvezu ispuniti ili padaju u zakašnjenje (*mora debitoris*). Dužnik koji kasni s ispunjenjem novčane obveze duguje, osim glavnice i zatezne kamate.

4.1. Pravna regulativa prije Savjetovanja u Bugojnu

Prije stupanja na snagu ZOO/78, dakle prije 01.10.1978., sudska praksa se orijentirala prema načelnom mišljenju tadašnje Opće sjednice Vrhovnog suda Jugoslavije od 19. i 20. listopada 1970. koje je glasilo:

*„Zatezna kamata na novčanu tražbinu teče od sljedećeg dana kada je oštećenik **pozvao dužnika** da naknadi štetu odnosno sljedećeg dana od dana kada je podnio tužbu kojom ostvaruje zahtjev za naknadu štete.“*

Nakon stupanja na snagu ZOO/78 prihvaćen je načelni stav broj 1/79 od 25.01.1979., koji je glasilo:

*„Zatezne kamate na novčano potraživanje o naknadi nenovčane štete teku od **trenutka štete**.“*

Uporište za ovakvo stajalište nađeno je u odredbi čl. 186. ZOO/78 kojim je predviđeno da se obveza naknade štete smatra dospjelom od trenutka nastanka štete. Ovakvo stajalište primjenjivalo se i na pravo oštećenika na zateznu kamatu i u slučaju zahtjeva za naknadu nematerijalne štete (čl. 199. do 203. ZOO/78).

4.2. Razdoblje nakon savjetovanja u Bugojnu

Zbog velikog porasta kamatnih stopa primjena ovakvog stajališta dovela je do neravnopravnog odnosa, te je osobito materijalno ugrožavalo odgovornu osobu što je rezultiralo izmjenom na tzv. bugojanskom Savjetovanju građanskih i građansko-privrednih odjela Saveznog suda, Vrhovnih sudova republika i autonomnih pokrajina i Vrhovnog vojnog suda koje je održano dana 27. i 28. svibnja 1987., na kojem je prihvaćen zaključak o zateznim kamatama na naknadu materijalne štete koji glasi:

„Zatezna kamata na naknadu nenovčane materijalne štete, dosuđena u novcu prema cijenama u vrijeme presuđenja teče od dana donošenja prvostupanjske presude kojom je visina naknade određena.

Ako je oštećenik sam otklonio štetu prije donošenja sudske odluke, zatezna kamata teče od dana kada je šteta otklonjena, odnosno kad su učinjeni troškovi radi otklanjanja štete.”

Uporište za ovakav stav nalazi se u odredbi čl. 185. ZOO/78 koje se odnose na štetu koja je nastala na stvarima, oštećenjem ili propašću i na obvezu odgovorne osobe da uspostavi stanje koje je bilo prije nego je šteta nastala, odnosno ako to nije moguće - da nadoknadi štetu u novcu.

Ukoliko je oštećenik sam popravio oštećenu stvar ili je pak kupio novu ili je na bilo koji način otklonio štetu – dakle prije donošenja sudske odluke, šteta i dalje postoji ali je ona sada izražena u novčanom obliku pa se na takve slučajeve ne primjenjuju odredbe o restituciji, nego se treba primijeniti odredba članka 394. ZOO/78 po kojoj je predmet obveze svota novca. Uporište za određivanje dospeljeka zateznih kamata nalazimo u odredbi članka 277. ZOO/78 a to bi mogao biti dan kad je oštećenik otklonio štetu.¹¹

Na istom Savjetovanju zauzet je stav o zateznim kamatama na naknadu nematerijalne štete, koji glasi:

„Zatezna kamata na pravičnu novčanu naknadu nematerijalne štete teče od dana donošenja prvostupanjske presude kojom je naknada određena.

Prilikom odlučivanja o visini pravične novčane naknade sud će uzeti u obzir i vrijeme proteklo od nastanka štete do donošenja odluke, ako dužina čekanja na satisfakciju i druge okolnosti slučaja to opravdavaju.”

Time je napuštena već pomalo ustaljena sudska praksa koja je, na temelju bivših propisa, potvrđivala putem sudskih odluka da zatezne kamate i na nematerijalnu štetu teku od dana kada je oštećenik pozvao štetnika na plaćanje.

¹¹ Ivica Crnić: Kamate zatezne i ugovorne – pravni aspekti, Pravo 33., Zagreb 2002, Organizator., str. 62.63,64.

Na tzv. bugojanskom savjetovanju bilo je zagovornika koji su smatrali da zatezna kamata na nenovčanu štetu, materijalnu ili nematerijalnu, počinje teći kada oštećenik pozove štetnika na ispunjenje obveze, bilo opomenom ili tužbom.¹²

4.3. Razdoblje primjene novog ZOO/05

Tijekom 2005. godine Hrvatski sabor donio je novi Zakon o obveznim odnosima koji je dijelom zaslužan da je broj sudskih predmeta u automobilskom osiguranju smanjen ali ne značajno. Veći dio odredaba donesenog zakona na snazi je i u primjeni od 01. siječnja 2006., dok je primjena odredaba članka 29. stavka 2. - 8. bila odgođena do 1. siječnja 2008. godine. Odredba spomenutog članka visinu zatezne kamate uređuje na drugačiji način u odnosu na ranije razdoblje.

4.3.1. Zakonske stope zateznih kamata

Novi ZOO/05 donosi pojam „zakonske stope zateznih kamata”, odnosno stope zakonskih zateznih kamata, s izmijenjenim sadržajem u odnosu na dosadašnje rješenje. Promjena je dvostruka. Stopa nije jedinstvena nego se razlikuje **ratione personae** (tj. prema osobama, subjektima) a drugo, zakonska stopa ne mora biti obvezatna, jer je dopušteno i njezino ugovaranje pod određenim uvjetima.

Zakonsko određenje stope zateznih kamata temelji se na eskontnoj stopi Hrvatske narodne banke (HNB) koja se uvećava za određenu kamatnu maržu i to od 8 ili od 5 postotnih poena, ovisno o subjektima odnosa.

- Viša zakonska stopa zateznih kamata (E+8) primjenjuje se na odnose iz trgovačkih ugovora i ugovora između trgovca i osobe javnog prava.
- U svim ostalim odnosima zakonska zatezna kamatna stopa dobiva se povećanjem eskontne stope samo za 5 poena (E+5). Stoga kada je u pitanju naknada izvanugovorne štete, pa makar se radilo o trgovcima, kod kašnjenja u plaćanju primjenjuje se niža zakonska stopa zateznih kamata (E+5). Ako je u pitanju naknada štete iz ugovorne štete iz trgovačkih ugovora smatramo da bi trebalo primjenjivati višu stopu (E+8).

Kod izračunavanja stope zateznih kamata na bazi eskontne stope primjenjuje se eskontna stopa koja je vrijedila posljednjeg dana polugodišta prije tekućeg polugodišta. U tu svrhu propisana je i obveza HNB-a da dvaput godišnje, 1. siječnja i 1. srpnja, objavljuje u Narodnim novinama eskontnu stopu na što su bankarski krugovi dali dosta primjedbi ukazujući da je eskontna stopa za to neprikladna jer ne odražava realno stanje na tržištu novca, pa se tako sugerirala uporaba stope lombardnih kredita.¹³ Eskontna stopa Hrvatske narodne banke u

¹² Ivica Crnić – O.C. str. 71.(Naknada štete i zatezna kamata – Časopis - Naša Zakonitost, Zagreb, broj 11—12/87, str. 1324.)

¹³ Stopa uz koju se zadužuju poslovne banke kod HNB uz osiguranje kredita zalogom prvoklasnih državnih vrijednosnih papira. Ta stopa iznosi 9,5 % godišnje (toč. I. Odluke o kamatnim stopama i naknadama Hrvatske narodne banke. NN 34/05 i 64/05).

posljednjih nekoliko godina iznosila je 4,5 % pa su osiguratelji očekivali smanjenje zatezne kamate što se nije dogodilo.

4.4. Dospijeće naknade štete po novom ZOO/05

Važne promjene i bitne novine uočavamo u sklopu odredbi o naknadi štete neimovinske štete, posebno u dijelu koji se odnosi na trenutak dospijeća naknade, pa posljedično i na početak tijeka zateznih kamata. U pogledu imovinske štete, i bivši i novi zakon, jednako određuju da se obveza naknade smatra dospelom od trenutka nastanka štete (čl.186. odnosno 1086.). Međutim ZOO/78 nije sadržavao odredbe o dospelosti neimovinske štete. Nedostatak je ispravljen u ZOO/05. Prema novom ZOO/05, obveza pravične novčane naknade neimovinske štete dospijeva danom podnošenja pisanog zahtjeva ili tužbe, osim ako je šteta nastala nakon toga – čl. 1103. Dakle, od dana podnošenja pisanog zahtjeva ili tužbe, kao dana dospelosti, teku i zatezne kamate na takav zahtjev.

Time je zakonodavac prihvatio kritike koje su iznesene u ranijoj pravnoj literaturi ali je istodobno prihvatio i povratak na sudsku praksu kakva je bila do 1978. godine.

Bitna pretpostavka da bi zatezne kamate počele teći jest da je šteta nastala, odnosno da su poznate sve posljedice štetne radnje.¹⁴ Poznato je da neimovinska šteta ne nastaje danom štetnog događaja već nastupa nakon konsolidacije zdravstvenog stanja ozlijeđene osobe. Zatezne kamate, dakle, neće teći od dana podnošenja pisanog zahtjeva ili tužbe ako šteta još nije nastala, jer nisu poznati svi elementi štete, uključivo i njezin opseg. Nedostavljanjem dokaza o odgovornosti i o obujmu štete oštećenik zapravo čini štetu odgovornoj osobi, jer joj počinju teći zatezne kamate, a da ona nema saznanja o činjenicama koje su nužne da bi mogla donijeti odluku o tome postoji li uopće njezina odgovornost na isplatu pravične novčane naknade za neimovinsku štetu i u kojem obujmu.

4.5. Dospijeće naknade štete po ZOOP

Novim Zakonom o obveznim osiguranjima u prometu po uzoru na IV. i V. direktive Europske unije, propisani su postupak i rokovi za rješavanje odštetnih zahtjeva te pravo oštećene osobe na podnošenje tužbe (čl. 12. ZOOP). Odredbom istog članka u stavku 1. nalaže se odgovornom osiguratelju da po primitku zahtjeva za naknadu neimovinske štete oštećenoj osobi mora dostaviti **obrazloženu ponudu** za naknadu štete, ako su odgovornost za štetu i visina nesporni ili **utemeljeni odgovor**, ako su odgovornost za naknadu i/ili visina štete sporni. Za naknadu imovinske štete određen je rok od 14 dana a za neimovinsku rok od 30 dana - u oba slučaja rokovi teku od dana podnošenja zahtjeva.

U slučaju da odgovorni osiguratelj ne postupi sukladno propisanim rokovima i ne dostavi obrazloženu ponudu odnosno utemeljeni odgovor, oštećena osoba može protiv njega podnijeti

¹⁴ Ivica Crnić, Neimovinska šteta – pravne teme – Zagreb, veljača 2006. Organizator, str. 238.

tužbu. Ukoliko oštećena osoba podnese tužbu prije isteka navedenih rokova, smatrat će se da je tužba preuranjena.

Nadalje, istom odredbom članka 12. u stavku 3. određeno je da u slučaju nemogućnosti utvrđenja visine konačnog iznosa štete, odgovorni osiguratelj, dužan je oštećenoj osobi isplatiti iznos nespornog dijela naknade štete, kao predujam u propisanom roku. I na koncu u slučaju neizvršenja obveze isplate naknade štete u propisanom roku, oštećena osoba uz dužni iznos naknade, ima pravo i na isplatu iznosa kamate i to od dana podnošenja odštetnog zahtjeva.

Svrha ovakvog uređenja je zaštita oštećene osobe kao slabije strane u postupku i pravično izvršenje obveze odgovornog osiguratelja. Oštećena osoba svoje pravo može ostvarivati i sudskim putem ali je nužno da prije omogući odgovornom osiguratelju da izvrši svoju obvezu na način kako je to propisano zakonom. Ovakvo zakonsko uređenje ne samo da pruža zaštitu oštećenoj osobi, nego na jednak način pruža zaštitu i odgovornom osiguratelju, štiteći ga od plaćanja zatezne kamate za naknade štete, koje nije bio u mogućnosti riješiti u utvrđenom roku, jer nije znao da one postoje.

Pomalo nejasno uređenje nalazi se u stavku 2. citirane odredbe članka 12. gdje se govori o preuranjenosti tužbe, ako ovi rokovi nisu protekli. Odredbe o preuranjenosti tužbe nalazimo i u Zakonu o osiguranju iz 1990. za obveze koje je imao Hrvatski ured za osiguranje, u slučaju rješavanja inozemnih i drugih šteta temeljem zakona. U većini slučajeva sudovi su odbijali priznavati preuranjenost tužbe uz obrazloženje da takva odredba mora biti u Zakonu o parničnom postupku.

4.6. Praktična primjena novog zakonskog određenja – odnos ZOO/ZOOP

Prema novom uređenju ZOO/05, učinjen je veliki iskorak u pogledu dospijeća naknade neimovinske štete, pa tako obveza pravične novčane naknade dospijeva podnošenjem pisanog zahtjeva ili tužbe, osim ako šteta nije nastala nakon toga (čl.1103. ZOO/05).

Novi ZOOP, kao što je već navedeno, u odredbi članka 12. nameće obvezu oštećenoj osobi da odgovornog osiguratelja pozove na plaćanje naknade neimovinske štete, te joj daje pravo da u svrhu utvrđenja nastale štete, priloži nalaz i mišljenje neovisnog vještaka kojeg je osobno izabrala. Isto tako nametnuta je i obveza odgovornom osiguratelju da u predviđenom roku odgovori na zahtjev za naknadu štete, bilo da dostavi obrazloženu ponudu ili utemeljen odgovor.

ZOOP na drugačiji način regulira dospijeće obveze naknade imovinske štete, s obzirom da oštećenog obvezuje na podnošenje zahtjeva i priznaje mu pravo na kamate od dana podnošenja zahtjeva a ne od dana nastanka štete, kao što je predviđeno u novom ZOO/05 (isto uređenje nalazimo i u tzv. starom ZOO/78).

S obzirom da ova dva zakona na različite načine uređuju dospjeće naknade imovinske štete a time i tijek zateznih kamata, postoji mogućnost da u praksi nastane pomutnja kod praktične primjene odredbi materijalnog prava (ZOO-ZOOP).¹⁵

Prema ranijoj sudskoj praksi odgovorni osiguratelji su bili u nezavidnom položaju glede regresnih zahtjeva, bilo HZZO-a ili društava za osiguranje, koji su temeljem ugovora o kasko osiguranju imali subrogacijska prava prema odgovornom osiguratelju u pogledu obveze plaćanja zateznih kamata, kada im je temeljem važećih propisa priznato pravo na zateznu kamatu od dana nastanka štete (to je obično bio dan kada su svojim osiguranicima isplatili štetu). Suočenje s regresnim zahtjevom koji je podnesen unutar zakonskog roka, a koji je mogao iznositi i po nekoliko godina, kod odgovornog osiguratelja, koji je bio u obvezi platiti i zateznu kamatu na tražbinu za koju uopće nije niti znao da postoji, izazivalo je pravu nelagodu. Vjerovnik takvog potraživanja, da je držao sredstva u banci, na ista imao bi daleko nižu kamatu, nego što je to bila stopa zatezne kamate.

Temeljem ranijih zakonskih propisa, sudska praksa priznavala je oštećenoj osobi u slučaju nematerijalne štete, pravo na zateznu kamatu od dana donošenja prvostupanjske presude. U takvom zakonskom uređenju moglo se zaista naći bezbroj sudskih odluka koje su išle na štetu tužitelja, koji je s obzirom na dugogodišnje sudske postupke, posebno u razdoblju monetarne nestabilnosti, hiperinflacije te promjena valuta, gotovo mogao ostati i bez glavnice i kamata. Budući da je ovakvo pravno uređenje trajalo 30-ak godina, od Savjetovanja u Bugojnu do stupanja na snagu novog ZOO/05, bilo je i razdoblje kada je i odgovorni osiguratelj bio u nezavidnom položaju glede plaćanja zateznih kamata.

Glede primjene novog Zakona o obveznim odnosima u prijelaznim i završnim odredbama – odredba članka 1163. – propisano je da se „odredbe ovoga Zakona neće primjenjivati na obvezne odnose koji su nastali prije stupanja na snagu ovog Zakona”.

Za očekivati je da će sudovi pravilno primjenjivati odredbe ZOO/05 ali i ZOOP, pa će ranije odnose riješiti prema ranijem zakonskom uređenju, dok će na zahtjeve koji su podneseni nakon 01. siječnja 2006., primijeniti sadašnje pravne propise. Smatramo da sve zahtjeve, pa tako i zahtjeve HZZO i slične regresne zahtjeve, koji su podneseni nakon stupanja na snagu novih propisa, treba riješiti sukladno novim zakonskim propisima, što znači, da se odgovornog osiguratelja mora pozvati na izvršenje obveze kao što je propisano u ZOOP – čl. 12., iako propisani rokovi nisu usklađeni s odredbama IV. i V. Direktive.¹⁶ Na taj način se daje mogućnost odgovornom osiguratelju da riješi zahtjev u izvansudskom postupku i bez plaćanja zateznih kamata na zadovoljstvo i jednog i drugog sudionika ovih obveznopравnih odnosa.

Novi ZOOP u bitnom popravljajući poziciju oštećene osobe, uvođenjem izravnog prava oštećenika na naknadu štete prema osiguratelju, pa se na taj način iz sustava naknade štete potpuno izbacuje štetnik, iako oštećena osoba nije ni u kakvom odnosu s osigurateljem – svoje pravo temelji na zakonu (čl.11. st. 1. ZOOP).

¹⁵ Slaven Dobrić, Dospjelost obveze kod naknade štete ili isplate po ugovoru o osiguranju, Referat održan na 15. Savjetovanju Hrvatskog ureda za osiguranje, Opatija, travanj 2007.

¹⁶ IV i V. Direktiva predviđaju duže rokove – za imovinsku štetu 30 dana, dok za neimovinsku taj rok iznosi 90 dana.

5. Izračun zatezних kamata

Postupak izračunavanja zatezних kamata na novčane obveze bio je propisan na različite načine, tako da se s obzirom na pravne propise mogu razlikovati četiri razdoblja.

Tablica 1. Metode izračuna zatezних kamata

1. Primjena razmjerne metode	od 1945.	do 31.12.1986.
2. Primjena konformne metode	od 01.01.1987.	do 19.04.1996.
3. Alternativna primjena obje metode	od 20.04.1996.	do 19.07.2004.
4. Primjena razmjerne metode	od 20.07.2004.	

U prvoj fazi koja započinje završetkom II. Svjetskog rata, primjenjuje se razmjerna metoda na temelju pravnih pravila OGZ-a i odredbi ZOO/78, koji je stupio na snagu 01.10.1978.

Drugo razdoblje započinje 01.01.1987., kada je Pravilnikom o načinu obračuna revalorizacije sredstava (Sl. l. br. 42/87 od 26.06.1987.) retroaktivno od 01.01.1987. uvedena konformna metoda.

Treća faza započinje 20.04.1996., stupanjem na snagu Zakona o zatezних kamatama (NN br. 28/96) uz primjenu Vjerodostojnog tumačenja odredbe članka 3. stavka 1. Zakona o zatezних kamatama (NN br. 28/96), u kojem se uvjetno i alternativno primjenjuju obje metode.

I konačno nadajmo se i posljednje, četvrto razdoblje započinje 20.07.2004. stupanjem na snagu Zakona o kamatama (NN br. 94/04), kojim je propisana bezuvjetna primjena jednostavnog kamatnog računa za novčane obveze koje vrijede u svim navedenim razdobljima.

U skladu s navedenim propisom mogu se definirati opća i zajednička pravila o izračunavanju zatezних kamata za novčane obveze koje vrijede u svim navedenim razdobljima:

- Kamate se izračunavaju diskontinuirano zbog razlika u jedinicama vremena, ili zbog promjene kamatnjaka, ili zbog isteka nazivnog razdoblja, ili zbog dospjeća obveze;
- Kamate se izračunavaju za razdoblje kojem je nazivno razdoblje višekratnik, ako takvog razdoblja ima, i za dijelove razdoblja koji su kraći od nazivnog razdoblja, te se na kraju razdoblja iznosi kamata zbroje;
- Poslije prekida zbog isteka nazivnog razdoblja kamate se ne pribrajaju glavnici, a daljnje izračunavanje kamata – ako je potrebno, nastavlja se od osnovice koju čini iznos čiste glavnice bez kamata.

S obzirom na specifičnosti mogu se u skladu s propisima u navedenim razdobljima definirati tri pravno utemeljena postupka izračuna zatezних kamata.

- U razdobljima primjene razmjerne metode, od 1945. do 1987. i od 20.07.2004. na dalje, zatezne kamate se uz primjenu općih i zajedničkih pravila izračunavaju

- za kraća razdoblja u okviru roka na koji se kamatnjak odnosi primjenom jednostavnog kamatnog računa razmjernim kamatnjakom.
- U razdobljima primjene konformne metode od 01.01.1987. do 15.05.2004., zatezne kamate se uz primjenu općih i zajedničkih pravila izračunavaju
  - za kraća razdoblja u okviru nazivnog razdoblja primjenom složenog kamatnog računa s konformnim kamatnjakom.
- U razdobljima primjene Vjerodostojnog tumačenja čl. 3 st. 1. Zakona o zateznim kamatama – odnosno od 20.04.1996. do 20.07.2004. zatezne kamate se uz primjenu općih i zajedničkih pravila izračunavaju prema slijedećim dodatnim pravilima:
  - ako je ukupno trajanje dužnikova zakašnjenja dulje od godinu dana, tada se za izračunavanje zateznih kamata tijekom cijelog razdoblja zakašnjenja na dalje primjenjuje jednostavni kamatni račun razmjernim (proporcionalnim) kamatnjakom;
  - ali ako je ukupno dužnikovo zakašnjenje na dalje kraće od godinu dana, za izračunavanje zateznih kamata se primjenjuje složeni kamatni račun konformnim kamatnjakom.

U primjeru koji slijedi ilustrirat će se svi postupci i sve promjene opisane u ovom poglavlju.

Potrebno je izračunati zatezne kamate u razdoblju od dospijeća 15.10.1975. do 31.12.2005. godine, za novčanu obvezu od 3.422.500,00 dinara, i to odvojeno po kalendarskim godinama. Izračun je izrađen u obliku tablica, sličnih računalnim izračunima kamata, što značajno skraćuje veličinu prikaza.

Za svako od prethodno navedenih razdoblja različito propisanih načina izračunavanja kamata izrađena je po jedna tablica, s tim što je 3. i 4. razdoblje prikazano u jednoj tablici, jer su se zbog primjene Vjerodostojnog tumačenja stekli uvjeti za primjenu razmjerne metode tijekom oba razdoblja. U tablicama su, u skladu s načelom monetarnog nominalizma, prikazane promjene domicilne valute, od dinara (YUD) u tzv. novi dinar (N.din), zatim u hrvatski dinar (HRD), te konačno u kunu (KN). Pri svakoj promjeni novčane jedinice konvertirane su glavnica, osnovica i kamate.

Tablica 2.

Godišnji izračuni zateznih kamata razmjernom metodom od 15.10.1975. do 31.12.1986.

Iznos glavnice	Od dana	Do dana	Broj dana	Zatezni kamatnjak	Razmjerni koeficijent	Osnovica	Iznos zateznih kamata
3.422.500,00 din	15.10.1975.	31.12.1975.	77	8,00 % god	0,01687671	3.422.500,00 din	57.760,55 din
UKUPNO		31.12.1975.	77	dana		Kamate:	57.760,55 din
3.422.500,00 din	31.12.1975.	31.12.1976.	366	8,00 % god	0,08000000	3.422.500,00 din	273.800,00 din
UKUPNO		31.12.1976.	366	dana		Kamate:	273.800,00 din
3.422.500,00 din	31.12.1976.	31.12.1977.	365	8,00 % god	0,08000000	3.422.500,00 din	273.800,00 din
UKUPNO		31.12.1977.	365	dana		Kamate:	273.800,00 din
3.422.500,00 din	31.12.1977.	31.12.1978.	365	8,00 % god	0,08000000	3.422.500,00 din	273.800,00 din
UKUPNO		31.12.1978.	365	dana		Kamate:	273.800,00 din
3.422.500,00 din	31.12.1978.	31.12.1979.	365	8,00 % god	0,08000000	3.422.500,00 din	273.800,00 din
UKUPNO		31.12.1979.	365	dana		Kamate:	273.800,00 din
3.422.500,00 din	31.12.1979.	31.12.1980.	366	8,00 % god	0,08000000	3.422.500,00 din	273.800,00 din
UKUPNO		31.12.1980.	366	dana		Kamate:	273.800,00 din
3.422.500,00 din	31.12.1980.	31.12.1981.	365	8,00 % god	0,08000000	3.422.500,00 din	273.800,00 din
UKUPNO		31.12.1981.	365	dana		Kamate:	273.800,00 din
3.422.500,00 din	31.12.1981.	17.04.1982.	107	8,00 % god	0,02345205	3.422.500,00 din	80.264,66 din
3.422.500,00 din	17.04.1982.	31.12.1982.	258	25,00 % god	0,17671233	3.422.500,00 din	604.797,95 din
UKUPNO		31.12.1982.	365	dana		Kamate:	685.062,61 din
3.422.500,00 din	31.12.1982.	30.07.1983.	211	25,00 % god	0,14452055	3.422.500,00 din	494.621,58 din
3.422.500,00 din	30.07.1983.	31.12.1983.	154	35,00 % god	0,14767123	3.422.500,00 din	505.404,79 din
UKUPNO		31.12.1983.	365	dana		Kamate:	1.000.026,37 din
3.422.500,00 din	31.12.1983.	06.10.1984.	280	35,00 % god	0,26775956	3.422.500,00 din	916.407,10 din
3.422.500,00 din	06.10.1984.	31.12.1984.	86	62,00 % god	0,14568306	3.422.500,00 din	498.600,27 din
UKUPNO		31.12.1984.	366	dana		Kamate:	1.415.007,37 din
3.422.500,00 din	31.12.1984.	30.03.1985.	89	62,00 % god	0,15117808	3.422.500,00 din	517.406,99 din
3.422.500,00 din	30.03.1985.	01.07.1985.	93	71,00 % god	0,18090411	3.422.500,00 din	619.144,32 din
3.422.500,00 din	01.07.1985.	23.11.1985.	145	84,00 % god	0,33369863	3.422.500,00 din	1.142.083,56 din
3.422.500,00 din	23.11.1985.	31.12.1985.	38	73,00 % god	0,07600000	3.422.500,00 din	260.110,00 din
UKUPNO		31.12.1985.	365	dana		Kamate:	2.538.744,87 din
3.422.500,00 din	31.12.1985.	22.03.1986.	81	73,00 % god	0,16200000	3.422.500,00 din	554.445,00 din
3.422.500,00 din	22.03.1986.	26.04.1986.	35	80,00 % god	0,07671233	3.422.500,00 din	262.547,95 din
3.422.500,00 din	26.04.1986.	26.07.1986.	91	86,00 % god	0,21441096	3.422.500,00 din	733.821,51 din
3.422.500,00 din	26.07.1986.	31.12.1986.	158	66,00 % god	0,28569863	3.422.500,00 din	977.803,56 din
UKUPNO		31.12.1986.	365	dana		Kamate:	2.528.618,02 din

Tablica 3.

Godišnji izračuni zateznih kamata konformnom metodom od 31.12.1986. do 20.4.1996.

Iznos glavnice	Od dana	Do dana	Broj dana	Zatezni kamatnjak	Konformni koeficijent	Osnovica	Iznos zateznih kamata
3.422.500,00 din	31.12.1986.	17.04.1987.	107	66,00 % god	0,16017856	3.422.500,00 din	548.211,13 din
3.422.500,00 din	17.04.1987.	01.07.1987.	75	113,40 % god	0,16853759	3.970.711,13 din	669.214,09 din
3.422.500,00 din	01.07.1987.	01.10.1987.	92	128,80 % god	0,23197704	4.639.925,22 din	1.076.356,11 din
3.422.500,00 din	01.10.1987.	31.12.1987.	91	183,40 % god	0,29655248	5.716.281,33 din	1.695.177,38 din
UKUPNO		31.12.1987.	365	dana		Kamate:	3.988.958,71 din
3.422.500,00 din	31.12.1987.	01.01.1988.	1	183,40 % god	0,00285802	3.422.500,00 din	9.781,57 din
3.422.500,00 din	01.01.1988.	01.02.1988.	31	151,20 % god	0,08136988	3.432.281,57 din	279.284,35 din
3.422.500,00 din	01.02.1988.	01.03.1988.	29	67,20 % god	0,04168541	3.711.565,92 din	154.718,14 din
3.422.500,00 din	01.03.1988.	05.03.1988.	4	141,40 % god	0,00970471	3.866.284,06 din	37.521,16 din
3.422.500,00 din	05.03.1988.	01.04.1988.	27	151,50 % god	0,07060394	3.903.805,22 din	275.624,03 din
3.422.500,00 din	01.04.1988.	01.05.1988.	30	169,50 % god	0,08489671	4.179.429,25 din	354.819,79 din
3.422.500,00 din	01.05.1988.	01.06.1988.	31	175,50 % god	0,08988378	4.534.249,04 din	407.555,46 din
3.422.500,00 din	01.06.1988.	01.07.1988.	30	99,00 % god	0,05818906	4.941.804,50 din	287.558,95 din
3.422.500,00 din	01.07.1988.	01.08.1988.	31	355,50 % god	0,13743454	5.229.363,45 din	718.695,14 din
3.422.500,00 din	01.08.1988.	01.09.1988.	31	432,00 % god	0,15253141	5.948.058,59 din	907.265,74 din
3.422.500,00 din	01.09.1988.	01.10.1988.	30	712,50 % god	0,18790033	6.855.324,33 din	1.288.117,70 din
3.422.500,00 din	01.10.1988.	01.11.1988.	31	564,00 % god	0,17443226	8.143.442,03 din	1.420.479,03 din
3.422.500,00 din	01.11.1988.	01.12.1988.	30	1.122,00 % god	0,22842407	9.563.921,06 din	2.184.629,79 din
3.422.500,00 din	01.12.1988.	09.12.1988.	8	557,00 % god	0,04212362	11.748.550,85 din	494.891,54 din
3.422.500,00 din	09.12.1988.	31.12.1988.	22	13,97 % mje	0,09722061	12.243.442,39 din	1.190.314,89 din
UKUPNO		31.12.1988.	366	dana		Kamate:	10.011.257,28 din
3.422.500,00 din	31.12.1988.	01.01.1989.	1	13,97 % mje	0,00422619	3.422.500,00 din	14.464,13 din
3.422.500,00 din	01.01.1989.	01.02.1989.	31	14,07 % mje	0,14066667	3.436.964,13 din	483.466,29 din
3.422.500,00 din	01.02.1989.	01.03.1989.	28	15,87 % mje	0,15866667	3.422.500,00 din	543.036,67 din
3.422.500,00 din	01.03.1989.	04.03.1989.	3	22,37 % mje	0,01972608	3.422.500,00 din	67.512,52 din
3.422.500,00 din	04.03.1989.	01.04.1989.	28	17,37 % mje	0,15561889	3.490.012,52 din	543.111,86 din
3.422.500,00 din	01.04.1989.	01.05.1989.	30	28,97 % mje	0,28966667	3.422.500,00 din	991.384,17 din
3.422.500,00 din	01.05.1989.	01.06.1989.	31	25,67 % mje	0,25666667	3.422.500,00 din	878.441,67 din
3.422.500,00 din	01.06.1989.	24.06.1989.	23	31,07 % mje	0,23048803	3.422.500,00 din	788.845,30 din
3.422.500,00 din	24.06.1989.	01.07.1989.	7	30,47 % mje	0,06402026	4.211.345,30 din	269.611,44 din
3.422.500,00 din	01.07.1989.	01.08.1989.	31	31,97 % mje	0,31966667	3.422.500,00 din	1.094.059,17 din
3.422.500,00 din	01.08.1989.	01.09.1989.	31	28,97 % mje	0,28966667	3.422.500,00 din	991.384,17 din
3.422.500,00 din	01.09.1989.	01.10.1989.	30	48,67 % mje	0,48666667	3.422.500,00 din	1.665.616,67 din
3.422.500,00 din	01.10.1989.	07.10.1989.	6	46,27 % mje	0,07637504	3.422.500,00 din	261.393,58 din
3.422.500,00 din	07.10.1989.	01.11.1989.	25	34,08 % mje	0,26681415	3.683.893,58 din	982.914,92 din
3.422.500,00 din	01.11.1989.	11.11.1989.	10	34,08 % mje	0,10269313	3.422.500,00 din	351.467,22 din
3.422.500,00 din	11.11.1989.	01.12.1989.	20	57,60 % mje	0,35426652	3.773.967,22 din	1.336.990,23 din
3.422.500,00 din	01.12.1989.	31.12.1989.	30	53,40 % mje	0,51297236	5.110.957,45 din	2.621.779,89 din
UKUPNO		31.12.1989.	365	Dana		Kamate:	13.885.479,90 din
342,25 N.din	31.12.1989.	01.01.1990.	1	53,40 % mje	0,01389823	773,27 N.din	10,75 N.din
342,25 N.din	01.01.1990.	01.07.1990.	181	28,08 % god.	0,13057390	353,00 N.din	46,09 N.din
342,25 N.din	01.07.1990.	13.10.1990.	104	16,80 % god.	0,04524137	399,09 N.din	18,06 N.din
342,25 N.din	13.10.1990.	10.11.1990.	28	30,00 % god.	0,02033048	417,15 N.din	8,48 N.din
342,25 N.din	10.11.1990.	31.12.1990.	51	36,00 % god.	0,04389991	425,63 N.din	18,69 N.din
UKUPNO		31.12.1990.	365	Dana		Kamate:	102,07 N.din
342,25 N.din	31.12.1990.	01.04.1991.	91	36,00 % god.	0,07967554	342,25 N. Din	27,27 N.din

Iznos glavnice	Od dana	Do dana	Broj dana	Zatezni kamatnjak	Konformni koeficijent	Osnovica	Iznos zateznih kamata
342,25 N.din	01.04.1991.	31.12.1991.	274	48,00 % god	0,34218662	369,52 N.din	126,44 N.din
UKUPNO		31.12.1991.	365	dana		Kamate:	153,71 N.din
342,00 HRD	31.12.1991.	01.01.1992.	1	48,000 % god	0,00107173	342,00 HRD	0,00 HRD
342,00 HRD	01.01.1992.	01.02.1992.	31	14,88 % mjes.	0,14880000	342,00 HRD	51,00 HRD
342,00 HRD	01.02.1992.	01.03.1992.	29	14,88 % mjes.	0,14880000	342,00 HRD	51,00 HRD
342,00 HRD	01.03.1992.	01.04.1992.	31	14,88 % mjes.	0,14880000	342,00 HRD	51,00 HRD
342,00 HRD	01.04.1992.	01.05.1992.	30	14,88 % mjes.	0,14880000	342,00 HRD	51,00 HRD
342,00 HRD	01.05.1992.	01.06.1992.	31	18,00 % mjes.	0,18000000	342,00 HRD	62,00 HRD
342,00 HRD	01.06.1992.	01.07.1992.	30	25,80 % mjes.	0,25800000	342,00 HRD	88,00 HRD
342,00 HRD	01.07.1992.	01.08.1992.	31	22,20 % mjes.	0,22200000	342,00 HRD	76,00 HRD
342,00 HRD	01.08.1992.	01.09.1992.	31	25,68 % mjes.	0,25680000	342,00 HRD	88,00 HRD
342,00 HRD	01.09.1992.	01.10.1992.	30	24,36 % mjes.	0,24360000	342,00 HRD	83,00 HRD
342,00 HRD	01.10.1992.	01.11.1992.	31	29,40 % mjes.	0,29400000	342,00 HRD	101,00 HRD
342,00 HRD	01.11.1992.	01.12.1992.	30	33,96 % mjes.	0,33960000	342,00 HRD	116,00 HRD
342,00 HRD	01.12.1992.	31.12.1992.	30	33,96 % mjes.	0,32702519	342,00 HRD	112,00 HRD
UKUPNO		31.12.1992.	366	dana		Kamate:	930,00 HRD
342,00 HRD	31.12.1992.	01.01.1993.	1	33,96 % mjes.	0,00947594	342,00 HRD	3,00 HRD
342,00 HRD	01.01.1993.	01.02.1993.	31	26,40% mjes.	0,26400000	345,00 HRD	91,00 HRD
342,00 HRD	01.02.1993.	01.03.1993.	28	26,40% mjes.	0,26400000	342,00 HRD	90,00 HRD
342,00 HRD	01.03.1993.	01.04.1993.	31	30,00 % mjes.	0,30000000	342,00 HRD	103,00 HRD
342,00 HRD	01.04.1993.	01.05.1993.	30	30,00 % mjes.	0,30000000	342,00 HRD	103,00 HRD
342,00 HRD	01.05.1993.	01.06.1993.	31	30,00 % mjes.	0,30000000	342,00 HRD	103,00 HRD
342,00 HRD	01.06.1993.	01.07.1993.	30	30,00 % mjes.	0,30000000	342,00 HRD	103,00 HRD
342,00 HRD	01.07.1993.	01.08.1993.	31	30,00 % mjes.	0,30000000	342,00 HRD	103,00 HRD
342,00 HRD	01.08.1993.	01.09.1993.	31	30,00 % mjes.	0,30000000	342,00 HRD	103,00 HRD
342,00 HRD	01.09.1993.	01.10.1993.	30	34,20 % mjes.	0,34200000	342,00 HRD	117,00 HRD
342,00 HRD	01.10.1993.	08.10.1993.	7	25,20 % mjes.	0,05205801	342,00 HRD	18,00 HRD
342,00 HRD	08.10.1993.	22.10.1993.	14	3,60 % mjes.	0,01610050	360,00 HRD	6,00 HRD
342,00 HRD	22.10.1993.	01.11.1993.	10	9,00 % mjes.	0,02818926	366,00 HRD	10,00 HRD
342,00 HRD	01.11.1993.	01.12.1993.	30	9,00 % mjes.	0,09000000	342,00 HRD	31,00 HRD
342,00 HRD	01.12.1993.	31.12.1993.	30	8,50 % mjes.	0,08214845	342,00 HRD	28,00 HRD
UKUPNO		31.12.1993.	365	dana		Kamate:	1.012,00 HRD
342,00 HRD	31.12.1993.	01.01.1994.	1	8,50 % mjes.	0,00263508	370,00 HRD	1,00 HRD
342,00 HRD	01.01.1994.	01.02.1994.	31	7,10 % mjes.	0,07100000	343,00 HRD	24,00 HRD
342,00 HRD	01.02.1994.	04.02.1994.	3	7,10 % mjes.	0,00737630	342,00 HRD	3,00 HRD
342,00 HRD	04.02.1994.	01.03.1994.	25	3,50 % mjes.	0,03119215	345,00 HRD	11,00 HRD
342,00 HRD	01.03.1994.	11.03.1994.	10	3,29 % mjes.	0,01049767	342,00 HRD	4,00 HRD
342,00 HRD	11.03.1994.	01.04.1994.	21	8,27 % mjes.	0,02205963	346,00 HRD	8,00 HRD
342,00 HRD	01.04.1994.	30.05.1994.	59	30,00 % god.	0,04332170	342,00 HRD	14,82 HRD
0,34 kn	30.05.1994.	01.06.1994.	2	30,00 % god.	0,00143865	0,36 kn	0,00 kn
0,34 kn	01.06.1994.	01.07.1994.	30	30,00 % god.	0,02179837	0,36 kn	0,01 kn
0,34 kn	01.07.1994.	31.12.1994.	183	22,00 % god.	0,10483702	0,37 kn	0,04 kn
UKUPNO		31.12.1994.	365	dana		Kamate:	0,12 kn
0,34 kn	31.12.1994.	31.12.1995.	365	22,00 % god.	0,22000000	0,34 kn	0,07 kn
UKUPNO		31.12.1995.	365	dana		Kamate:	0,07 kn
0,34 kn	31.12.1995.	20.04.1996.	111	22,00 % god.	0,06216282	0,34 kn	0,02 kn
UKUPNO		20.04.1996.	111	dana		Kamate:	0,02 kn

Tablica 4.

Godišnji izračuni zateznih kamata razmjernom metodom od 20.04.1996. do 31.12.2005.

Iznos glavnice	Od dana	Do dana	Broj dana	Zatezni kamatnjak	Razmjerni koeficijent	Osnovica	Iznos zateznih kamata
0,34 kn	20.04.1996.	08.05.1996.	18	22,00 % god	0,01081967	0,34 kn	0,00 kn
0,34 kn	08.05.1996.	11.09.1996.	126	24,00 % god	0,08262295	0,34 kn	0,03 kn
0,34 kn	11.09.1996.	31.12.1996.	111	18,00 % god	0,05459016	0,34 kn	0,02 kn
UKUPNO		31.12.1996.	255	dana		Kamate:	0,05 kn
0,34 kn	31.12.1996.	31.12.1997.	365	18,00 % god	0,18000000	0,34 kn	0,06 kn
UKUPNO		31.12.1997.	365	dana		Kamate:	0,06 kn
0,34 kn	31.12.1997.	31.12.1998.	365	18,00 % god	0,18000000	0,34 kn	0,06 kn
UKUPNO		31.12.1998.	365	dana		Kamate:	0,06 kn
0,34 kn	31.12.1998.	31.12.1999.	365	18,00 % god	0,18000000	0,34 kn	0,06 kn
UKUPNO		31.12.1999.	365	dana		Kamate:	0,06 kn
0,34 kn	31.12.1999.	31.12.2000.	366	18,00 % god	0,18000000	0,34 kn	0,06 kn
UKUPNO		31.12.2000.	366	dana		Kamate:	0,06 kn
0,34 kn	31.12.2000.	31.12.2001.	365	18,00 % god	0,18000000	0,34 kn	0,06 kn
UKUPNO		31.12.2001.	365	dana		Kamate:	0,06 kn
0,34 kn	31.12.2001.	01.07.2002.	182	18,00 % god	0,08975342	0,34 kn	0,03 kn
0,34 kn	01.07.2002.	31.12.2002.	183	15,00 % god	0,07520548	0,34 kn	0,03 kn
UKUPNO		31.12.2002.	365	dana		Kamate:	0,06 kn
0,34 kn	31.12.2002.	31.12.2003.	365	15,00 % god	0,15000000	0,34 KN	0,05 kn
UKUPNO		31.12.2003.	365	dana		Kamate:	0,05 kn
0,34 kn	31.12.2003.	31.12.2004.	366	15,00 % god	0,15000000	0,34 kn	0,05 kn
UKUPNO		31.12.2004.	365	dana		Kamate:	0,05 kn
0,34 kn	31.12.2004.	31.12.2005.	365	15,00 % god	0,15000000	0,34 kn	0,05 kn
UKUPNO		31.12.2005.	365	dana		Kamate:	0,05 kn

Tablica 5.

Rekapitulacija izračuna zateznih kamata od 15.10.1975. do 31.12.2005. i učinaka promjena domaće valute

POČETNI IZNOS GLAVNICE 15.10.1975.	3.422.500,00 din
Zatezne kamate za 1975. godinu	57.760,55 din
Zatezne kamate za 1976. godinu	273.800,00 din
Zatezne kamate za 1977. godinu	273.800,00 din
Zatezne kamate za 1978. godinu	273.800,00 din
Zatezne kamate za 1979. godinu	273.800,00 din
Zatezne kamate za 1980. godinu	273.800,00 din
Zatezne kamate za 1981. godinu	273.800,00 din
Zatezne kamate za 1982. godinu	685.062,61 din
Zatezne kamate za 1983. godinu	1.000.026,37 din
Zatezne kamate za 1984. godinu	1.415.007,37 din
Zatezne kamate za 1985. godinu	2.538.744,87 din
Zatezne kamate za 1986. godinu	2.528.618,02 din
Zatezne kamate za 1987. godinu	3.988.958,71 din
Zatezne kamate za 1988. godinu	10.011.257,28 din
Zatezne kamate za 1989. godinu	13.590.454,29 din
UKUPNO ZATEZNE KAMATE DO 31.12.1989.	37.458.690,07 din

KONVERZIJA din u N. Din 1.1.1990. (10000 :1)	
NOVA VRIJEDNOST GLAVNICE 1.1.1990.	<u>342,25 N. Din</u>
NOVA VRIJEDNOST ZATEZNIH KAMATA	3.745,87 N. Din
Zatezne kamate za 1990. godinu	102,07 N. Din
Zatezne kamate za 1991. godinu	<u>153,71 N. Din</u>
UKUPNO KAMATE DO 31.12.1991.	<u>4.001,65 N. Din</u>
KONVERZIJA N. din u HRD na dan 31.12.1991. (1:1)	
VRIJEDNOST GLAVNICE 31.12.1991.	<u>342,00 HRD</u>
(uz zaokruživanje na cijele brojeve)	
VRIJEDNOST ZATEZNIH KAMATA 31.12.1991.	4.002,00 HRD
(uz zaokruživanje na cijele brojeve)	
Zatezne kamate za 1992 godinu	930,00 HRD
Zatezne kamate za 1993 godinu	1.012,00 HRD
Zatezne kamate 1.1.-30.5.1994.	<u>65,82 HRD</u>
UKUPNO ZATEZNE KAMATE DO 30.5.1994.	<u>6.009,82 HRD</u>
KONVERZIJA HRD u kn na dan 30.5.1994. (1000:1)	
VRIJEDNOST GLAVNICE 30.5.1994.	<u>0,34 kn</u>
VRIJEDNOST ZATEZNIH KAMATA 30.5.1994.	6,01 kn
Zatezne kamate od 30.5. Do 31.12.1994.	0,05 kn
Zatezne kamate za 1995 godinu	0,07 kn
Zatezne kamate za 1996 godinu	0,07 kn
Zatezne kamate za 1997 godinu	0,06 kn
Zatezne kamate za 1998 godinu	0,06 kn
Zatezne kamate za 1999 godinu	0,06 kn
Zatezne kamate za 2000 godinu	0,06 kn
Zatezne kamate za 2001 godinu	0,06 kn
Zatezne kamate za 2002 godinu	0,06 kn
Zatezne kamate za 2003 godinu	0,05 kn
Zatezne kamate za 2005 godinu	0,05 kn
UKUPNO ZATEZNE KAMATE DO 31.12.2005.	<u>6,71 kn</u>
UKUPAN DUG NA DAN 31.12.2005. (0,34 + 6,71)	<u>7,05 kn</u>

Iz ovog primjera razvidan je razoran učinak hiperinflacije, s jedne strane, i još razorniji učinci učestalih promjena domaće valute s druge strane.

Ocjenjujući ove učinke potrebno je uočiti da početna glavnica od 3.422.500,00 dinara odgovara protuvrijednosti od 494.101,82 DEM (prema tečaju Narodne banke na dan 15.10.1975. od 6,926711 din/DEM), dok njezina protuvrijednost 31.12.2005. prema tečaju NBH od 7,375626 kn/€ odgovara iznosu od 0,05 € ili 0,09 DEM. Može se reći da je vjerovnik u ovom primjeru izgubio cjelokupnu vrijednost glavnice i kamata, te da se parnica nastavlja zbog odluke o sudskim troškovima. U pravnom sustavu nije bilo instrumenata koji bi adekvatno štitili vjerovnika u uvjetima hiperinflacije i učestale devalvacije domaće valute.¹⁷

¹⁷ Miljenko A. Giunio, Radovan Kirchbaum i dr. autori., Kamate jučer, danas, sutra, Zagreb lipanj 2007, TEB-poslovno savjetovanje d.d. – preuzet izvadak pod br. 5.5.2 str. 135. te 6.1 Izračun zatezних kamata Primjeri, tablice, str. 137-143.

6. Zaključak

Novi ZOO/05 stupio je na snagu 01. siječnja 2006. godine u vrijeme kada se pred hrvatskim sudovima vodi još uvijek oko 35.500 predmeta s naslova obveznih osiguranja automobilske odgovornosti. Pričuva za sudske predmete iznosi oko 1.6 milijardu kuna, što je cca. 50 % ukupne pričuve. Ukoliko je i približno točan podatak da stavke kamata i sudskih troškova čine 33 % odštete, osiguratelji se moraju ozbiljno upitati da li žele platiti tolika novčana sredstva za parničenje, i hoće li se aktivnije uključiti u rješavanje sudskih predmeta.

Novi ZOO/05 donosi bitnu novinu u pogledu dospijeca pravične novčane naknade pa je tako odredbom članka 1103. određeno da obveza pravične novčane naknade dospijeva danom podnošenja pisanog zahtjeva ili tužbe, osim ako je šteta nastala nakon toga. Takva odredba je unesena u novi ZOO jer je stari ZOO/78 imao samo odredbu o dospelosti obveze naknade materijalne (imovinske) štete.

Nadalje, u ZOOP-u propisani su postupak i rokovi za rješavanje odštetnih zahtjeva, te pravo oštećene osobe na podnošenje tužbe, pa tako kod naknade neimovinske štete, po osnovi obveznih osiguranja u prometu (ZOOP) uvedena je obveza osiguratelja da u roku od 30 dana oštećenoj osobi koja je pretrpjela neimovinsku štetu, dostavi obrazloženu ponudu za naknadu štete ako su odgovornost za štetu i visina štete nesporni, odnosno utemeljeni odgovor, ako su odgovornost za naknadu štete te visina sporni. Za imovinsku štetu ZOOP je uveo i kraći rok tj. 14 dana. U slučaju neizvršenja obveze isplate naknade štete u propisanom roku, oštećenik uz dužni iznos naknade štete, ima pravo i na zateznu kamatu i to od dana podnošenja zahtjeva za naknadu štete i time je sudionike ovog odnosa stavio u ravnopravnu poziciju.

Kako u našem ranijem pravnom okruženju nije bilo instrumenata koji bi na adekvatan način štitili vjerovnika u uvjetima hiperinflacije i učestale devalvacije domaće valute, čini se da u vrijeme sadašnje monetarne stabilnosti i nevelike inflacije, ovakvo zakonsko opredjeljenje najpotpunije doprinosi ostvarenju načela ravnopravnosti sudionika u obveznim odnosima.

Osiguratelji su opravdano priželjkivali smanjenje stope zateznih kamata upravo zbog stabilnosti eskontne stope NBH koja je u posljednjih pet godina iznosila 4,5 %. Međutim, stječe se dojam da su bankarski krugovi imali jači utjecaj, pa od 01. siječnja 2008. stopa zateznih kamata iznosi 14 % u dijelu odgovornosti za štetu.

Za očekivati je također da će eskontna stopa Narodne banke imati padajući trend jer u posljednjih deset godina nikada nije iznosila više od 5,90 (izuzev 1999. kada je iznosila 7,90 %), što će dovesti do snižavanja stope zateznih kamata.¹⁸

---

¹⁸ Izvor h-godišnje-izvješće-2006.pdf,www.hnb.hr

Popis literature:

1. Marijan Ćurković, Obvezna osiguranja u prometu, Zagreb, travanj 2007., Inženjerski biro d.d.
2. Ivica Crnić, Kamate zatezne i ugovorne – pravni aspekti, Pravo 33, Zagreb, ožujak 2002., Organizator.
3. Ivica Crnić, Neimovinska šteta – pravne teme, Zagreb, veljača 2006., Organizator.
4. M. A. Giunio, Kirchbaum i dr. autori; Kamate jučer, danas, sutra, Zagreb, lipanj 2007., Teb – poslovno savjetovanje d.d.
5. M. A. Giunio, Ugovorne i zatezne kamate od 01. siječnja 2008., Časopis „Pravo i porezi”, 1/08.
6. Slaven Dobrić, Dospjelost obveze kod naknade štete ili isplate po ugovoru o osiguranju, Referat – 15. Savjetovanje Hrvatskog ureda za osiguranje, Opatija, travanj 2007.
7. Zakon o obveznim osiguranjima u prometu, NN-151/05
8. Zakon o obveznim odnosima NN-53/91, 73/91, 111/93, 3/94, 7/96, 91/96, 112/99 88/01.
9. Zakon o obveznim odnosima NN-35/05
10. Odluka Savjeta NBH od 19. prosinca 2007., NN-132/07 i 1/08
11. Uredba o visini stope zatezne kamate, NN-153/04
12. Uredba o visini najviših dopuštenih ugovornih kamatnih stopa, NN-153/04

mr. sc. Slaven Dobrić

**UTJECAJ TROŠKOVA LIJEČENJA NA
UPRAVLJANJE ŠTETAMA DRUŠTAVA ZA OSIGURANJE**

Utjecaj troškova liječenja na upravljanje štetama društava za osiguranje

Utjecaj troškova liječenja na poslovanje osiguravajućih društava s mogućim razvojem imajući u vidu pokazatelje iz hrvatskog i europskog okruženja društava osiguranja

Tijekom 2004. godine Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje (dalje: HZZO) započeo je državnu kampanju naplate troškova liječenja od strane osiguravatelja putem vanjskih odvjetnika zahtijevajući pri tome naplatu troškova liječenja, kamatu od dana plaćanja svakog pojedinog računa te troškove zastupanja od strane odvjetnika. Propustom HZZO riječ je bilo o zahtjevima koji su nastali 2001., 2002. godine i mlađima u kojima je kamata često puta iznosila i do 50% glavnice.

Iako je upitna moralnost ovakvog postupanja ono je u skladu s odredbama važećeg Zakona o zdravstvenom osiguranju (dalje. ZZO¹). Odredbom članka 110. stavak 1. ZZO utvrđuje se obveza HZZO obvezan zahtijevati naknadu prouzročene štete od osobe koja je prouzročila bolest, ozljedu ili smrt osigurane osobe. Nadalje, odredbom članka 115. stavak 1. ZZO utvrđuje se obveza HZZO zahtijevati naknadu štete u slučajevima iz članka 110. ZZO i izravno od društva za osiguranje kod kojeg su vlasnici, odnosno korisnici motornog vozila osigurani od odgovornosti za štetu. Konačno, odredba članka 120. ZZO utvrđuje da se pri utvrđivanju prava na naknadu štete prouzročene HZZO primjenjuju odgovarajuće odredbe Zakona o obveznim odnosima, kao i posebni propisi o naknadi štete.

1. Kretanja zdravstvenog osiguranja u Republici Hrvatskoj

Od osamostaljena RH pratimo trendove smanjenja opsega pokrića zdravstvene zaštite koju dobivamo na teret HZZO. Određene usluge su ukinute ili ograničene, otežana im je dostupnost ili uvedeno sudjelovanje osiguranika HZZO u troškovima. Nadalje, zdravstvo ne ulaže u razvoj: od 1994. godine se ne odvaja za amortizaciju - osam godina nisu se izdvajala sredstva na ime amortizacije pa je tako godišnje uzrokovana šteta od oko 100 milijuna eura ili otprilike 800 milijuna eura u osam godina². Cijene po kojima HZZO plaća davateljima usluga (bolnicama) su administrativno određene *Plavom knjigom*. Te cijene koje određuje Plava knjiga nisu tržišne

---

* Allianz Zagreb d.d.

¹ Narodne novine 94/01, 88/02, 149/02, 117/03, 30/04 i 177/04

² Izvor: http://www.zv.hr/press/display_hr.cfm?pi=2002-05-22x01_hr.html

nego čak i do tri puta manje od tržišne cijene, pa privatnici određuju vlastite cijene na način da iste uvećaju za tri puta³.

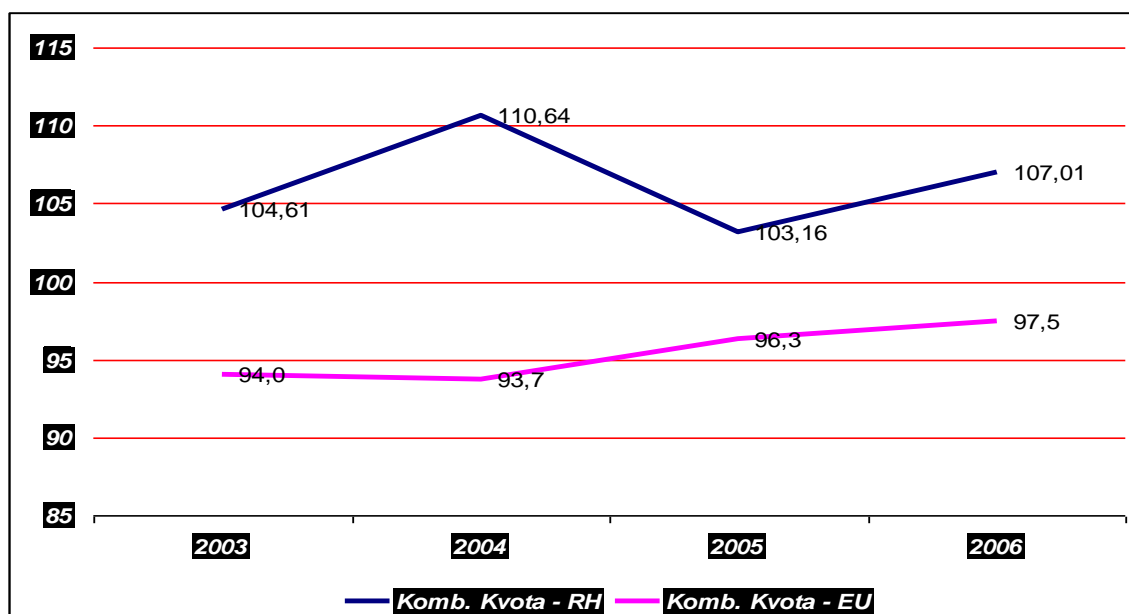
U ovakvim uvjetima razvija se mreža privatnih pružatelja zdravstvenih usluga, ali i mreža osiguravatelja koji pružaju osiguranje zdravstvenih usluga⁴, time da osiguranici nisu u mogućnosti u potpunosti istupiti iz sustava solidarnosti i u cijelosti zdravstveno osiguranje dobiti od privatnih osiguratelja.

2. Utjecaj troškova liječenja na poslovanje društava za osiguranje u RH

Cilj rada je ukazati na utjecaj troškova liječenja na poslovanje društava za osiguranje u RH te moguće buduće trendove.

Odredba članka 81. starog Zakona o osiguranju⁵ predviđa da je društvo za osiguranje dužno, u okviru odgovornosti svojeg osiguranika, platiti naknadu u visini troškova liječenja kad pravna osoba koja obavlja poslove zdravstvenog, invalidskog ili mirovinskog osiguranja istakne odštetni zahtjev. U praksi, najčešće se dešava da HZZO postavlja zahtjeva prema društvima za osiguranje koji se bave osiguranjem od automobilske odgovornosti. Autoru nije u praksi poznato da je HZZO postavio zahtjev prema društvu za osiguranja s osnove osiguranja od neke druge odgovornosti, primjerice osiguranje od odgovornosti u zračnom prometu, osiguranje od odgovornosti brodarar ili po ostalim osiguranjima od odgovornosti.

U svakom slučaju za tržište osiguranja RH, najznačajniji je utjecaj na osiguranje od automobilske odgovornosti, pa je u slijedećem grafu prikazana kombinirana kvota osiguranja od automobilske odgovornosti u razdoblju 2003-2006 u RH i u državama članicama CEA.

³ Predsjednik Izvršnog odbora Udruge privatnih poslodavaca u zdravstvu dr. Željko Bakar kaže da cijenu određuje tržište, preciznije da ih se temelji na Plavoj knjizi HZZO-a pomnoženo s tri.

⁴ Prema izvješću HANFe (izvor: <http://www.osiguranje.hr/>) od 23.3.2008. skupina osiguranja zdravstveno osiguranje zaključila je u prva dva mjeseca 2008 godine 12.772 osiguranja, ukupno zaračunate bruto premije od 38,24 milijuna kuna. U istom razdoblju likvidirano je 25.513 šteta, ukupnog bruto iznosa od 28,44 milijuna kuna.

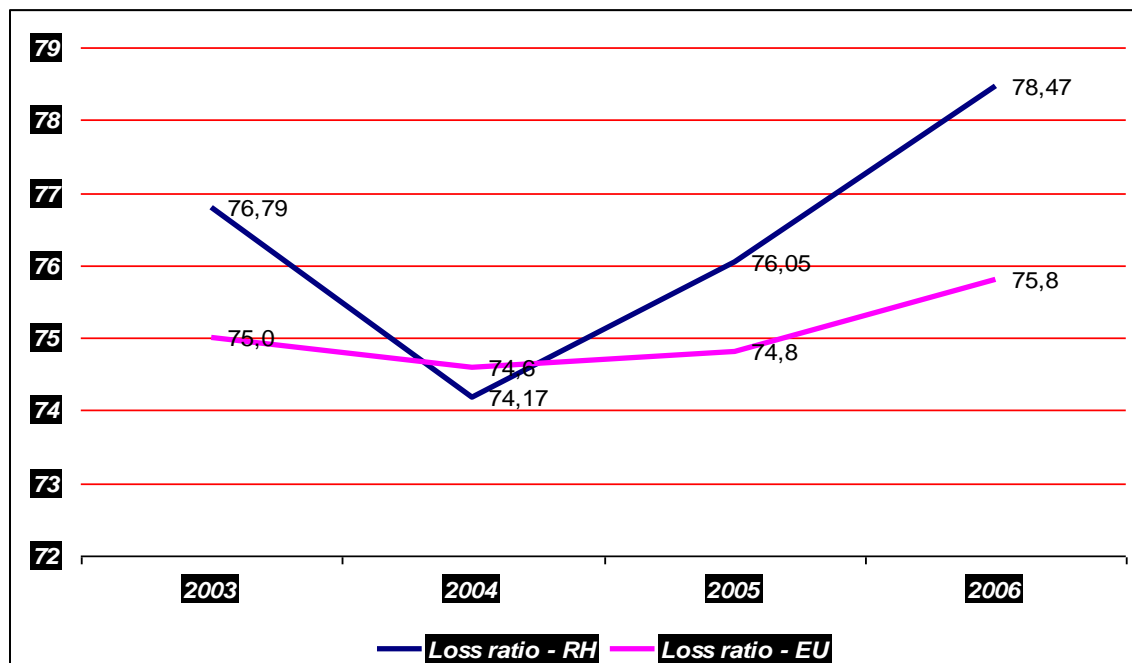

Izvor: Analiza tržišta obveznog osiguranja od automobilske odgovornosti u Republici Hrvatskoj – Hrvatsko aktuarsko društvo⁶ i The european motor insurance market (CEA Statistic No 32)⁷.

Ovaj graf u sebi uključuje troškove štete (*loss ratio*) i troškove pribave osiguranja i poslovanja društava osiguranja (*cost ratio*), čineći tako sveukupne troškove osiguranja od prodaje tog proizvoda.

Iz navedenog je razvidno da je osiguranje od automobilske odgovornosti u promatranom periodu poslovalo negativno, donošajući sveukupnom tržištu osiguranja gubitak u poslovanju.

Iz slijedećeg grafa (istog izvora) razvidno je, međutim, da je sama kvota šteta na hrvatskom tržištu osiguranja bitno slična onoj u članicama CEA, te da osnovni uzrok negativnog poslovanja osiguranja od automobilske odgovornosti leži u previsokim troškovima koje generira osiguranje od automobilske odgovornosti u RH. Međutim, to isto tako pokazuje da društva za osiguranje nemaju daljnjeg prostora za poboljšanje kvote šteta (*loss ratio*).

3. Utjecaj troškova liječenja na poslovanje društava osiguranja u RH

Cilj rada je procijeniti sam udio troškova liječenja na poslovanja društava osiguranja u RH. Pri tome se je autor koristio dostupnim podacima te vršio procjene za cijelo tržište, a na bazi dostupnih podataka, Rad nema klasifikaciju znanstvenog rada te tvrdnje koje izvodi treba isključivo uzimati kao indikativne i pokazatelje trendova, a ne kao potpuno ispravne brojeve.

Procjenjuje se da su štete HZZO imale u likvidiranim i rezerviranim štetama automobilske odgovornosti (prema godini nastanka štete) imali udio prosječni udio od 2,55% u periodu od

⁵ Narodne novine 90/94, 20/97, 46/97, 116/99 i 11/02

⁶ Izvor: <http://hgk.biznet.hr/hgk/fileovi/11102.ppt>

⁷ Izvor: http://www.cea.eu/uploads/DocumentsLibrary/documents/1201184486_the-european-motor-insurance-market.pdf

2004-2006 godine, od čega se procjenjuje da 2,61% otpada na likvidirane štete, a 2,17% na štete u rezervi (bez IBNR, samo NOCR).

Godina	Udio
2004	2,57%
2005	3,01%
2006	2,15%

Na temelju ovog udjela dolazi se do procijenjene isplate šteta HZZO (troškova liječenja) od 32,4 milijuna kuna u 2006. godini, odnosno oko 41,7 milijuna kuna u prethodnoj godini (2005).

Za promatranje trenda šteta HZZO indikativan je udio kamata i sudskih troškova po isplaćenim zahtjevima HZZO, koji se je kretao od čak 16,43% u 2004. godini do 9,31% u 2006. godini. Ovaj trend ukazuje da su osiguravatelji morali bezrazložno trošiti više milijuna kuna zbog neažurnosti HZZO.

God nastanka	štete HZZO ukupno troškovi liječenja	dio/ štete HZZO kamate troškovi
2004	83,57%	16,43%
2005	88,54%	11,46%
2006	90,69%	9,31%

Rezimirano može se zaključiti da štete HZZO sudjeluju s cca. 3% u štetama (sada uključeno s isplaćenim štetama, NOCR i IBNR) osiguranja od automobilske odgovornosti hrvatskih osiguravatelja.

Narečeni udio od oko 3% nije značajan, ali se ne smije zaboraviti da se u ovom trenutku plaćaju administrativni, a ne stvarni (tržišni) troškovi liječenja.

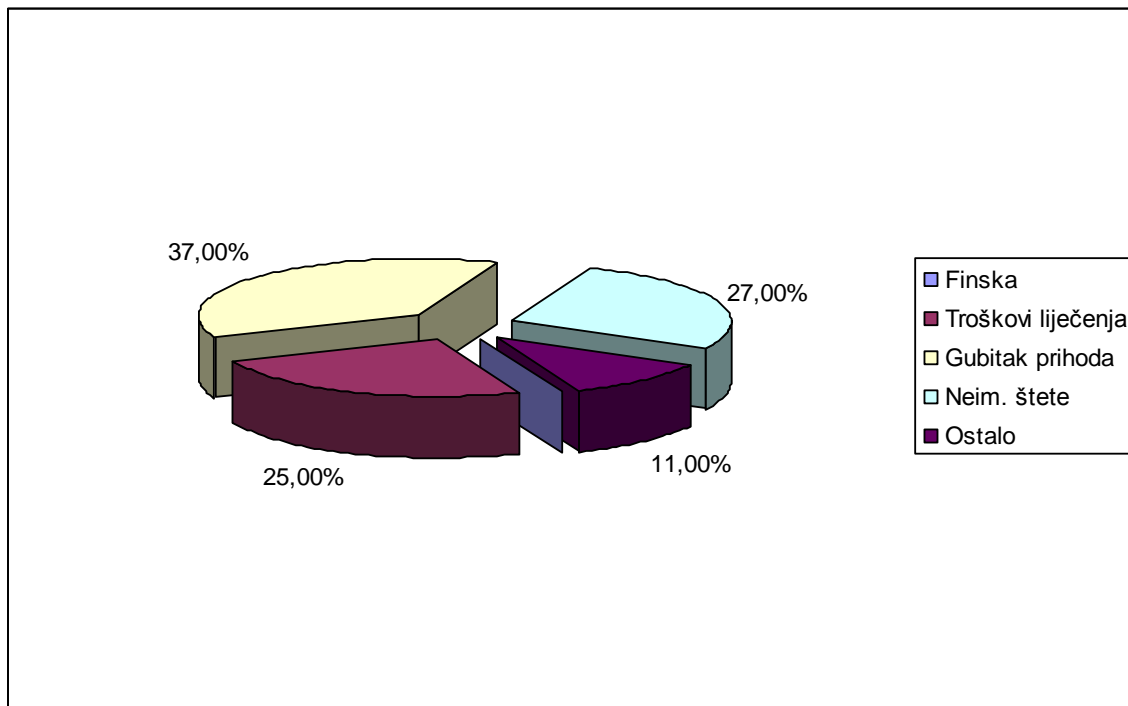
Nastavno na to, potrebno je spomenuti i oduku Županijskog suda u Zagrebu koja navodi da: „... iz priloženih računa utvrđeno je da se troškovi liječenja odnose na pretrage i preglede u privatnim ustanovama preko zdravstvenog osiguranja, pa tužitelj nema pravo na naknadu troškova... s obzirom da je preglede mogao obaviti na teret HZZO-a“. Dakle, sud je odbio stvarne (tržišne) troškove liječenja, jer je utvrdio da je osiguranik imao pravo na, za njega besplatno, liječenje preko HZZO.

4. Utjecaj troškova liječenja na poslovanje društava osiguranja u EU

U promatranom razdoblju (2004-2006) utvrđeno je da se oko polovice isplaćenih šteta u Francuskoj i Belgiji odnosi na isplatu imovinskih šteta, a druga polovica na isplatu neimovinskih šteta. U Italiji je udio neimovinskih šteta iznosi čak 70%, dočim su u pravilu niže naknade za neimovinske štete u zemljama tzv. Nove Europe uvjetovale da je taj udio niži. Ovaj udio u sebi uključuje i troškove liječenja.

Daljnja ispitivanja pokazuju da je u ovim zemljama udio troškova liječenja od 22% (Francuska) do 25% (Finska) u naknadama neimovinske štete, odnosno od 11% od 12% u ukupnim naknadama.

Sveukupno, raspodjela troškova neimovinske štete automobilske odgovornosti u Finskoj izgleda kako je prikazano u slijedećem grafu⁸:

Rezimirano, europski osiguratelji u ovom trenutku relativno sudjeluju u troškovima liječenja tri do četiri puta više nego hrvatski osiguratelji.

5. Mogući razvoj – izazovi društava osiguranja u RH

U budućem razdoblju nije objektivno očekivati poboljšanje trenutne situacije u javnom zdravstvu i njegovom načinu financiranja. Štoviše, niz negativnih čimbenika (daljnje starenje stanovništva, udio radno aktivne populacije u društvu, nove bolesti i s time povezane metode i načini liječenja) utjecat će na to da će položaj javnog zdravstva biti otegotniji s još većim zahtjevima, a s manje sredstava.

Za očekivati je novi udar zdravstva u regresnim predmetima protiv osiguravatelja, kojim će nastojati prebaciti daljnji dio tereta za osiguravatelje. Da postoji takva opasnost (izazov) razvidno je iz penetracije troškova liječenja u štete automobilske odgovornosti od 11 do 12% u zemljama EU nasuprot 3% u RH. Ako se vratimo na početak članka tada ćemo pronaći tezu da su administrativne cijene zdravstvenih usluga *Plave knjige* oko tri puta manje od tržišnih, pa se samo po sebi nameće moguće postupanje HZZO.

⁸ Izvor: http://www.cea.eu/uploads/DocumentsLibrary/documents/1201184486_the-european-motor-insurance-market.pdf

Autor međutim smatra da bilo kakvo diskriminirajuće postupanje HZZO prema društvima osiguranja ne bi bilo na Ustavu zasnovano (odnosno povrijedilo bi načelo ravnopravnosti), kao što smatra da sustav HZZO nije spreman za promjenu metodologije *Plave knjige*.

6. Zaključak

Svjetska potrošnja na usluge zdravstvene zaštite procjenjuje se na 5.000 milijardi USD, od čega se otprilike petina financira putem privatnih osiguranja. Zdravstveno osiguranje je stabilno rastući biznis, čiji rast nadmašuje rast BDP, u gotovo svim svjetskim zemljama. Tehnološki razvoj i porast blagostanja, ali isto tako i prisutno starenje populacije rezultira sve većom potražnjom za zdravstvenim uslugama.

Istodobno, državni sustavi zdravstvene zaštite su pod snažnim pritiskom u svim razvijenim zemljama. Mnoge zemlje nastoje održati postojeće troškove zdravstvene zaštite u dosadašnjim okvirima uvodeći strožu zakonsku regulativu. U najboljem slučaju, državni nositelji zdravstvene zaštite nastoje povećati efikasnost pružanja usluga, ali to u konačnici ne utječe na smanjenje potrebe za zdravstvenom zaštitom niti je preokrenulo trend porasta troškova u zdravstvu. Naprotiv, ovakve državne inicijative u pravilu imaju za posljedicu smanjenje zadovoljstva korisnika usluga državne zdravstvene zaštite i do povećanje za privatnim osigurateljima. Također, isporuka usluge zdravstvene zaštite uključuje u sebi mnogo zainteresiranih strana: opću praksu, specijaliste, bolnice, udruge liječnika i pacijenata.

I RH slijedi trendove starenja stanovništva, povećanja potreba za zdravstvenim uslugama, krizom državnog sustava zdravstvenog osiguranja te s time povezanim inicijativama da ovaj sustav učini profitabilnijim. Naravno, inicijativa koju je poduzeo HZZO 2004. godine je legitimna i legalna, ali ona niti približno neće pomoći da se postojeći sustav temeljito promijeni, niti će znatnije pomoći ukupnoj neprofitabilnosti sustava HZZO. Međutim, ovi rashodi su svakako u promatranom periodu negativno utjecali na poslovanje hrvatskih društava za osiguranje. I u budućnosti je za očekivati da će HZZO nastaviti s ovakvom praksom, ali postoji mogućnost da dođe do revizije *Plave knjige* što će nadalje negativno utjecati na industriju osiguranja. Također, na industriju će utjecati negativno i regresni zahtjevi onih osiguranja koja se bavi zdravstvenim osiguranjem, ali i zahtjevi klijenata koji će se sve više okretati privatnim pružateljima zdravstvenih usluga (a time i po tržišnim, a ne administrativnim cijenama).

To je svakako jedan od izazova s kojima će se suočiti hrvatski osiguravatelji u budućnosti, time da, po sudu autora ne postoji prostor za povećanje *loss ratio* nego isključivo za smanjenje troškova. Zbog toga će ovaj, ali i drugi pritisci na osiguravatelje od automobilske odgovornosti svakako imati za posljedicu promjene tehnologije pribave, administracije i obrade štete – direct biznis već postoji u RH, a za očekivati je i druge kanale prodaje (ali i šteta – npr. izdvojeni poslovi) kojima će osiguravatelji održati ukupne izdatke poslovanja na dosadašnjoj razini.

Vitimir Boić

NAKNADE ŠTETE IZVANBRAČNOM DRUGU

Naknade štete izvanbračnom drugu

UVOD

Interpretacija pravnih pravila podrazumijeva pronalaženje i utvrđivanje pravog smisla pravnih pravila. Svaki zakonodavac želi donijeti jasna pravila, no u tome se rijetko uspijeva.

Razlozi koji dovode do interpretacije pravnih pravila mogu se svesti na dvije osnovne skupine:

a) nesavršenost zakonodavca

Zakonodavac je želio urediti odnos na jedan način, no krivo se izrazio i postoji nesklad između volje i očitovanja te volje (čl. 12. st. 2. Zakona o obveznim osiguranjima u prometu).

b) nesavršenost pravne norme

Pravna norma je apstrakcija, a treba se primijeniti na pravne slučajeve koji se pojavljuju u konkretnom životu. Relativno jasne odredbe ponekad je teško interpretirati.

Načelo vladavine prava, a osobito načelo pravne sigurnosti objektivnog pravnog poretka, zahtijevaju da stupanje na snagu zakona bude propisano na jasan i nedvojben način. Zakonodavac može iz osobito opravdanih razloga odrediti duže vakacijsko razdoblje, tako da zakon može stupiti na snagu na dan objave u „Narodnim novinama“, ali i na određeni dan u budućnosti, koji zakonodavac propiše ovisno o potrebama usklađivanja (harmoniziranja) zakonodavnog poretka radi ostvarivanja i osiguravanja njegove jedinstvenosti.

ZAKON O OBVEZNYM ODNOSIMA

Zakon o obveznim odnosima objavljen je u "Narodnim novinama" br. 35/05 Zakon je stupio na snagu 1. siječnja 2006. godine, s time da se odredbe čl. 26. st. 1. - 3. ZOO/05 koje reguliraju stope ugovornih kamata, te čl. 29. st. 2. – 6., te st. 8. ZOO/05, koje reguliraju zatezne kamate, primjenjuju od 1. siječnja 2008. godine.

---

* Županijski sud u Velikoj Gorici

Uz novi Zakon o obveznim odnosima, materiju osiguranja te naknadu štete reguliraju i novi Zakon o osiguranju¹ i Zakon o obveznim osiguranjima u prometu². Iako je bilo dovoljno vremena kod donošenja tih zakona isti međusobno nisu harmonizirani, što će u primjeni dovoditi do određenih problema, a što se sve moglo izbjeći da su citirani zakoni međusobno usklađeni. No, ne samo da ti propisi nisu međusobno harmonizirani već postoji i određeni problem glede usklađenosti tih propisa s drugim propisima koji reguliraju određene pravne standarde.

Primjena novog Zakona o obveznim odnosima

Zbog brojnih neriješenih sporova, iz ranijeg razdoblja, bitno je znati na koje se sporove primjenjuje koji propis. Činjenica da određeni zakoni imaju odgodu početka primijene dovodi do situacije da u pravnom poretku Republike Hrvatske istodobno su na snazi dva zakona koja uređuju pravne odnose, što sve uz druge objektivne i subjektivne razloge otežava rješavanje predmeta u razumnom roku.

Na temelju čl. 1163. st. 1. ZOO/05 određeno je da se odredbe novog Zakona o obveznim odnosima neće primjenjivati na obvezne odnose koji su nastali prije stupanja na snagu novog Zakona o obveznim odnosima, tj. na obvezne odnose nastale do 31. prosinca 2005. godine. U praksi će doći do problema, te nedoumica koji se zakon ima primijeniti s obzirom na okolnosti slučaja, npr. ako se štetni događaj dogodio prije 1. siječnja 2006. godine, ali odmah ne nastane obvezni odnos ili ne nastupe štetne posljedice. Isto uređenje imao je i "stari" Zakon o obveznim odnosima koji je također određivao da se ZOO/91 ne primjenjuje na obvezne odnose koji su nastali prije njegova stupanja na snagu.

Osnovno pitanje koje se tu postavlja je to što se uzima kao "nastanak obveze"? Logično se nameće da je to ili štetni događaj ili nastanak štete. Dosadašnja sudska praksa izričito je utvrdila da je mjerodavni trenutak u konkretnom slučaju – štetni događaj. Kod ugovornih obveza za primjenu zakona bitno je kad je ugovor sklopljen.

Pravična novčana naknada

U ovom dijelu obradio sam pojam štete, posebno neimovinsku štetu (povreda prava osobnosti), određivanje pravične novčane naknade, krug osoba koje imaju pravo na pravičnu novčanu naknadu u slučaju smrti ili osobito teškog invaliditeta, s posebnim naglaskom na izvanbračnog druga.

---

¹ Zakon o osiguranju "NN" br. 151/05 od 23. prosinca 2005. godine

² Zakon o obveznim osiguranjima u prometu "NN" br. 151/05 od 23. prosinca 2005. godine

Pojam štete

Zabrana prouzročenja štete jedno je od osnovnih načela obveznih odnosa regulirano u članku 8. ZOO/05 u kojem je navedeno da se je svatko dužan uzdržati od postupka kojim se može drugome prouzročiti šteta.

Temeljna podjela štete u ZOO/05 na imovinsku i neimovinsku, dovela je do velike novine, u tom dijelu ZOO, koja se ogleda u tome da ZOO/05 predviđa mogućnost za povredu ugovorne obveze, uz naknadu imovinske štete i naknadu neimovinske štete. Napuštanjem subjektivne koncepcije neimovinske štete, te prihvaćanjem objektivne koncepcije, koja se ogleda u povredi prava osobnosti, ZOO/05 je u pogledu popravljivanja neimovinske štete izjednačio pravnu osobu sa fizičkom osobom. Pravnoj osobi priznata su sva ona prava osobnosti koje novi Zakon priznaje kao prava osobnosti fizičkoj osobi, osim onih prava koja su biološki povezana uz fizičku osobu.

U odjeljku "Prouzročenje štete" ključna je novina u definiciji pojma štete, što je direktna posljedica prihvaćanja objektivne koncepcije pojma neimovinske štete kao povrede prava osobnosti. Prema toj koncepciji neimovinsku štetu čini već sama povreda prava osobnosti, a pretrpljeni bolovi i strah, izazvani štetnom radnjom, samo su kriteriji za utvrđivanje težine povrede prava osobnosti i uzimaju se u obzir, pored drugih relevantnih okolnosti, pri utvrđivanju visine pravične novčane naknade.

Temeljem čl. 1046. Zakona o obveznim odnosima, šteta je:

- umanjenje nečije imovine (obična šteta),
- sprječavanje njezina povećanja (izmakla korist)
- i povreda prava osobnosti (neimovinska šteta).

Obična šteta i izmakla korist su imovinske štete, dok je povreda prava osobnosti neimovinska šteta.

Što se podrazumijeva i što predstavlja povredu prava osobnosti fizičke i pravne osobe određuje okvirno i primjerice čl. 19. Zakona o obveznim odnosima.

Prava osobnosti

Novi Zakon o obveznim odnosima prihvatio je objektivnu koncepciju neimovinske štete kao povrede prava osobnosti no, svaka povreda prava osobnosti ne znači i da oštećenik ima pravo na isplatu pravične novčane naknade.

Uređenje neimovinske štete kako je to propisano člancima 19.; 1046.; 1048.; i čl. 1099. do 1106. predstavlja veliku novinu u odnosu na dosadašnju praksu ostvarivanja prava na pravičnu novčanu naknadu nematerijalne štete.

Neimovinska šteta navedena je kao pojavnii oblik štete u čl. 1046. ZOO. Kriteriji za utvrđivanje dosude pravične novčane naknade uređeni su u čl. 1100. ZOO.

Svaka fizička i pravna osoba ima pravo na zaštitu svojih prava osobnosti pod pretpostavkama utvrđenim Zakonom o obveznim odnosima.

Novi Zakon o obveznim odnosima slučajevne povrede prava osobnosti kao oblike neimovinske štete određuje samo primjerice u čl. 19. ZOO/05, što nadalje znači da će praksa moći kreirati i druge slučajeve u kojima oštećenik može zahtijevati naknadu neimovinske štete. S jedne strane pojavljivat će se "sloboda utuživanja" prava osobnosti, a s druge strane će biti prigovora da konkretna povreda nije povreda prava osobnosti, te da ne pripada oštećeniku pravo na isplatu pravične novčane naknade. Uz činjenicu da sudska praksa u pravilu nije važeći izvor prava, u konkretnom slučaju, dosljedna i ujednačena sudska praksa mora biti brana, koja će spriječiti da se utuživanje povreda prava osobnosti ne pretvori u negaciju istog.

U dosadašnjim raspravama pojavila su se različita tumačenja "drugih prava" iz čl. 19. st. 2. ZOO/05. Dosadašnje rasprave ipak se mogu svesti na dva osnovna stava, pa tako jedan stav smatra da su "druga prava" iz čl. 19. st. 2. ZOO/05 samo prava koja su određena Ustavom RH, Međunarodnim ugovorima koje je ratificirala Republika Hrvatska, Konvencijama, te zakonima. Drugi stav, doživljava "druga prava" iz čl. 19. st. 2. ZOO/05 na način da ista ne moraju biti predviđena u citiranim propisima, već upravo suprotno da će iste kreirati sudska praksa.

Gospodarski i socijalni odnosi razvijaju se takovom brzinom da ih zakonodavac ne može pravodobno pratiti, pa je kvalitetno rješenje koje ostavlja mogućnost da se i druga prava osobnosti uzimaju kao osnova za dosuđivanje neimovinske štete. U suprotnom, da je zakonodavac zaista želio ograničiti "druga prava" iz čl. 19. st. 2. ZOO/05 onda bi to vjerojatno u zakonskom tekstu tako i napisao.

U čl. 19. st. 2. ZOO/05, pod pravima osobnosti fizičke osobe navode se:

- pravo na život,
- pravo na tjelesno zdravlje,
- pravo na duševno zdravlje,
- pravo na ugled, čast, dostojanstvo i ime,
- pravo na privatnost osobnog i obiteljskog života,
- pravo na slobodu,
- te druga prava.

Praksa će morati riješiti situacije u kojima je jednom radnjom moguće povrijediti više prava osobnosti, te pitanje kako će se u tim slučajevima dosuđivati neimovinska šteta, odnosno da li će se iznosi zbrajati za svaki od povrijeđenih oblika prava osobnosti, ili će se eventualno dosuđivati jedan iznos koji će predstavljati zbirnu naknadu za povrijeđenih više prava osobnosti. Na primjer, u slučaju osobito teškog invaliditeta, bračni drug bi imao pravo na naknadu zbog osobito teškog invaliditeta bliske osobe (čl. 1101. st. 1. ZOO/05), ali i na pravičnu novčanu naknadu zbog povrede prava osobnosti na duševno zdravlje. Ne treba objašnjavati da u jednom skladnom braku, osobito teški invaliditet bračnog druga predstavlja povredu prava osobnosti na duševno zdravlje, no da li prilikom dosuđivanja naknade štete kumulirati to pravo s pravom na naknadu štete zbog osobito teškog invaliditeta bliske osobe.

Dosadašnja praksa poznavala je glede dosude nematerijalne štete u svezi smanjenja životnih aktivnosti, utvrđivanje smanjenja životnih aktivnosti po više osnova.

"Životna aktivnost tužitelja je umanjena, prema nalazu vještaka ortopeda – traumatologa, za 60%, a prema nalazu vještaka neurokirurga, psihičke promjene kod tužitelja imaju za posljedicu smanjenje životne aktivnosti za 10%."³ Po novom uređenju tu bi se eventualno radilo o povredi prava osobnosti na tjelesno, ali i na duševno zdravlje.

Donošenjem novog Zakona o obveznim odnosima i uvođenje novih instituta, ne bi samo po sebi smjelo dovesti do drastičnih promjena u sudskoj praksi, pa citiram nekoliko odluka koje bi se mogle primjenjivati i u praksi novog Zakona o obveznim odnosima.

"Privremeno smanjenje životnih aktivnosti može biti osnova za priznavanje naknade štete ako je jačeg intenziteta ili duljeg trajanja, ili ako to opravdavaju posebne okolnosti"⁴

"Kad određuje visinu nematerijalne štete prema kriterijima iz čl. 200. ZOO, sud nije vezan navodima tužbe u odnosu na iznos nematerijalne štete, ali tako dobiveni iznos, uzevši u obzir i stupanj podijeljene odgovornosti, oštećenom se dosuđuje u cijelosti samo ako je jednak ili manji od tužbom zatraženog iznosa naknade."⁵

Pravična novčana naknada

U dosadašnjoj zakonskoj regulativi odredbom čl. 200. st. 1. ZOO/91, bilo je određeno da za pretrpljene fizičke bolove, za pretrpljene duševne bolove zbog smanjenja životne aktivnosti, naruženosti, povrede ugleda časti, slobode ili prava ličnosti, smrti bliske osobe, te za strah, sud će, ako nađe da okolnosti slučaja, a osobito jačina bolova i straha i njihovo trajanje to opravdavaju, dosuditi pravičnu novčanu naknadu, nezavisno od naknade materijalne štete, a i kad nje nema.

Dakle, postojali su pravno priznati oblici nematerijalne štete, koji su bili određeni zakonom, a naknada nematerijalne štete u načelu se dosuđivala za svaki oblik nematerijalne štete posebno, a samo u iznimnim teškim slučajevima, kad se je trpljenje oštećenika uzajamno uvjetovalo i preplitalo, tako da ih je bilo nemoguće razlučiti, postojala je mogućnost dosuđivanja jedinstvene naknade za ukupnu nematerijalnu štetu. Postojanje nematerijalne štete u slučaju povređivanja, bilo je dopušteno dokazivati svim dokaznim sredstvima, uključivo i saslušanjem samog oštećenika. Napušteno je razmišljanje o tome da se kod tjelesnog povređivanja isto može dokazivati samo medicinskom dokumentacijom.

Novi Zakon o obveznim odnosima omogućuje u slučaju povrede prava osobnosti, da sud, ako nađe da to težina povreda i okolnosti slučaja opravdavaju, dosudi pravičnu novčanu naknadu, nezavisno od naknade imovinske štete, a i u slučaju kad nje nema.

Prilikom odlučivanja o visini pravične novčane naknade, sud mora voditi računa o jačini i trajanju povredom izazvanih fizičkih boli, duševnih boli i straha, cilju kojemu služi ta naknada,

³ Rev-3017/00 od 17.12.2003. godine

⁴ Rev-1213/00 od 27.11.2003. godine

⁵ Rev-2867/99, Rev-1952/99 od 8.4.2003. godine

ali i o tome da se njome ne pogoduje težnjama koje nisu spojive sa njezinom naravi i društvenom svrhom.

I u dosadašnjoj praksi pojavljivali su se zahtjevi, kako po osnovi, tako i po visini, koji su se mogli okvalificirati kao zahtjevi kojima se želi ostvariti težnja suprotna zaštiti oštećenika, te su kao prirodna reakcija na te zahtjeve uslijedili zahtjevi da se pristupi izradi jedinstvenih kriterija koji bi se primjenjivali u postupku nadoknađivanja nematerijalne štete.

"Da bi se osiguravateljima omogućilo izvršavanje njihove socijalne uloge zaštite oštećenih, valja eliminirati proizvoljnost u kriterijima za vrednovanje nematerijalne štete i pristupiti izradi jedinstveno prihvaćenih kriterija temeljem općeg konsenzusa između institucija koje sudjeluju u postupka utvrđivanja naknade nematerijalne štete, prije svega sudova i osiguratelja."⁶⁶

Gospodin Marijan Čurković bio je u pravu, te je ubrzo je dobio potvrdu u praksi, jer su doneseni Orijentacijski kriteriji i iznosi za utvrđivanje visine pravične novčane naknade nematerijalne štete. Ti kriteriji primjenjivati će se u praksi još dugi niz godina, a sigurno će makar u početnoj fazi primjenjivanja pravične novčane naknade po ZOO/05, predstavljati okvir za dosuđivanje pravične novčane naknade.

"Na sjednici Građanskog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske održanoj dana 29. studenog 2002. razmatrani su i prihvaćeni:

ORIJENTACIJSKI KRITERIJI I IZNOSI ZA UTVRĐIVANJE VISINE PRAVIČNE NOVČANE NAKNADE NEMATERIJALNE ŠTETE

Ovi orijentacijski kriteriji trebaju omogućiti ujednačenu primjenu čl. 200. st. 1. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine" br. 53/91, 73/91, 3/94, 7/96 i 112/99 - u daljnjem tekstu: ZOO).

Oni ne predstavljaju matematičku formulu koja pukim automatizmom služi za izračunavanje pravične novčane naknade. U primjeni rečenog propisa valja uvijek imati na umu sve okolnosti slučaja, pri čemu trajanje i jačina fizičkih i duševnih bolova i straha imaju tek značaj osobito važnih, ali ne i jedinih okolnosti koje sud mora imati na umu pri određivanju iznosa pravične novčane naknade.

Rečeni kriteriji primjenjuju se na sve parnične postupke za naknadu nematerijalne štete u svim stupnjevima suđenja.

Uz orijentacijske kriterije za pojedine oblike nematerijalne štete podsjeća se i na pravne stavove Građanskog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 30. ožujka 1987. Time se željelo podsjetiti upravo na sve okolnosti slučaja koje sud mora imati na umu kad primjenjuje odredbu čl. 200. st. 1. ZOO-a.

Orijentacijski kriteriji za ujednačavanje visine naknade nematerijalne štete, izražene u EUR, preračunati su u kune, prema tečaju EUR - kuna, na dan prihvaćanja kriterija, tj. 29. studenoga 2002. (1 EUR = 7,435784 kn), pri čemu su iznosi izraženi u kunama minimalno zaokruženi.

⁶⁶ Marijan Čurković: Uloga osiguravajućih društava u naknadi nematerijalne štete – Grupa autora: Multidisciplinarni aspekti ozljede vratne kralježnice, Knjiga radova, izdanje Organizatora d.o.o, Zagreb, 2002. godine

Osim za - fizičke bolove,
- strah,
- duševne bolove zbog smanjenja životnih aktivnosti,
- duševne bolove zbog naruženosti, utvrđeni su i kriteriji za dosudu naknade štete zbog duševnih bolova zbog smrti bliskog srodnika, te duševnih bolova zbog naročito teškog invaliditeta.

DUŠEVNI BOLOVI ZBOG SMRTI BLISKOG SRODNIKA
(bračni i izvanbračni drug, dijete, gubitak ploda, roditelji, braća i sestre)

- Za slučaj smrti bračnog i izvanbračnog druga (trajnije zajednice života) i djeteta	220.000,00 kn
- Za slučaj gubitka ploda roditeljima	75.000,00 kn
- Za slučaj smrti roditelja:	
1. djetetu koji se nalazi na odgoju i skrbi kod roditelja	220.000,00 kn
2. djetetu	150.000,00 kn
- Za slučaj smrti brata ili sestre	75.000,00 kn

Zaključak broj 9, III. sjednice Građanskog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 30. ožujka 1987. godine glasi:

"Pravična novčana naknada za duševne bolove djeteta zbog smrti roditelja predstavlja naknadu kako za bol izazvanu samim saznanjem za smrt, tako i za sve kasnije bolove koje dijete trpi zbog gubitka roditelja - ljubavi, njege i pažnje koju bi mu roditelj pružao, pa pripada djetetu koje zbog uzrasta nije moglo osjetiti bol zbog same smrti roditelja, jer je u pitanju naknada za jedinstveni oblik nematerijalne štete."

DUŠEVNI BOLOVI ZBOG NAROČITO TEŠKOG INVALIDITETA BLISKE OSOBE

- Za slučaj naročito teškog invaliditeta bračnog i izvanbračnog druga (trajnije zajednice života) i djeteta	220.000,00 kn
- Za slučaj naročito teškog invaliditeta roditelja:	
1. djetetu koje se nalazi na odgoju i skrbi kod roditelja	220.000,00 kn
2. djetetu	150.000,00 kn" ⁷

Pravne osnove koje su prema čl. 200. ZOO/91, davale mogućnost da se oštećenoj osobi dosudi pravična novčana naknada nematerijalne štete po novom ZOO/05 čine samo kriterije po kojima sud, uzimajući u obzir težinu povreda i okolnosti slučaja, određuje pravičnu novčanu naknadu, ali i visinu iste. Pravni temelj za dosudu pravične novčane naknade predstavlja povreda prava osobnosti kao neimovinska šteta označena u čl. 1046. ZOO/05.

Naknada neimovinske štete isplatom u novcu sporna je zbog činjenice da je teško utvrditi objektivna mjerila za utvrđivanje i dosuđivanje tih naknada. U ranijoj praksi novčana naknada kao oblik popravljivanja tada nematerijalne štete nazivana je "satisfakcijom" ili "zadovoljenjem". Novčana naknada koju dobiva oštećena osoba, pravična novčana naknada, treba omogućiti

⁷ Predsjednik Građanskog odjela dr. Ivo Grbin, Vrhovni sud Republike Hrvatske, Izvor: IOVS - 2003-1

oštećenoj osobi da si pribavi druga dobra i ugodnosti koje mu pomažu da lakše prebrodi tjelesnu ili duševnu krizu koje su nastale kao direktna posljedica štetne radnje. Praksa poznaje slučajeve kada je vrlo teško odrediti da li uopće oštećeniku pripada pravo na naknadu neimovinske štete, npr. u slučajevima kada je oštećenik tako teško povrijeđen da je činjenično pitanje da li uopće išta osjeća, da li je uopće svjestan što se oko njega događa.

Oštećenik ima pravo na pravičnu novčanu naknadu, a utvrđivanje činjenice u kolikoj je mjeri narušeno njegovo zdravlje u velikoj je mjeri otežano nepostojanjem objektiviziranih medicinskih kriterija pri procjeni posljedica za zdravlje oštećenika. U slučaju ujednačavanja medicinskih kriterija, uzročnopsljudično bi došlo i do ujednačavanja dosuđivanja pravične novčane naknade u sličnim slučajevima, ne gubeći pri tom iz vida da se u svakom konkretnom slučaju dosuđuje naknada vodeći računa o subjektivnim svojstvima i stanju oštećenika.

Pojavila su se brojna razmišljanja i prijedlozi glede toga kako bi trebao izgledati tužbeni zahtjev, pa samim time i presuda u slučajevima naknade neimovinske štete. Temeljem čl. 1100. st. 2. ZOO/05 prilikom odlučivanja o visini pravične novčane naknade (satisfakcije) sud će voditi računa o jačini i trajanju povredom izazvanih fizičkih boli, duševnih boli i straha. Ako sud utvrdi da težina povrede i okolnosti predmetnog slučaja daju pravo tužitelju na pravičnu novčanu naknadu (čl. 1100. st. 1. ZOO/05), odnosno ako težina povrede i okolnosti slučaja to opravdavaju, sud će dosuditi temeljem čl. 1100. st. 2. ZOO/05 iznos pravične novčane naknade vodeći pritom računa o jačini i trajanju povredom izazvanih fizičkih boli, duševnih boli i straha, ali i cilju kojemu služi ta naknada.

U tužbi, pa samim time i u presudi trebalo bi zbog navedenog točno naznačiti koji novčani iznos se potražuje kao pravična novčana naknada zbog povrede prava osobnosti, a zbog npr. pretrpljenog straha, boli i dr. S pozicije prvostupanjskog suda to je potrebno kako bi se moglo uopće odlučiti o visini zatražene pravične novčane naknade, a s pozicije drugostupanjskog suda to je potrebno i nužno kako bi se u žalbenom postupku moglo preispitati odluku suda prvog stupnja.

„Presudom sud odlučuje o osnovanosti tužbenog zahtjeva, o osnovanosti traženja tužitelja da mu sud pruži pravnu zaštitu određenog sadržaja. Presudom kao aktom državne suverenosti konkretizira se pravilo sadržano u apstraktnoj pravnoj normi. Presuda postaje konkretna pravna norma, izvor prava za konkretan društveni pravni odnos – *res iudicata facit ius inter partes*“⁸

Izreka presude kako to određuje čl. 338. st. 3. ZPP-a sadržava odluku suda o prihvaćanju ili odbijanju pojedinih zahtjeva koji se tiču glavne stvari i sporednih traženja. Često se govori i piše o „usvajanju“ cijelog ili dijela tužbenog zahtjeva iako je zakonski termin „prihvaćanje tužbenog zahtjeva“. Jednako tako umjesto uobičajenog „tuženik je dužan“ valjalo bi pisati „sud nalaže tuženiku“, što je također zakonski termin izveden iz odredbe čl. 328. st. 1. ZPP-a, u kojoj se navodi da kad se stranci u presudi „nalaže“ izvršenje kakve činidbe, odredit će se i rok u kojemu je tu činidbu dužna izvršiti.

U izreci presude, ne treba se navoditi pravni temelj prema kojem je odlučeno o prihvaćanju tužbenog zahtjeva, pa tako npr. ne bi trebalo navoditi da je dosuđen određeni iznos za povredu konkretnog prava osobnosti.

---

⁸ Triva, Siniša; Dika, Mihajlo; Građansko parnično procesno pravo, Zagreb, Narodne novine 2004., str. 579

U obrazloženju sud će izložiti zahtjeve stranaka, činjenice koje su iznijele i dokaze koje su predložile, koje od tih činjenica je sud utvrdio, zašto i kako, a ako ih je utvrdio dokazivanjem, koje dokaze je izvodio i kako ih je ocijenio; sud će posebno navesti koje je odredbe materijalnog prava primijenio odlučujući o zahtjevima stranaka, a izjasnit će se, ako je to potrebno i o stavovima stranaka o pravnoj osnovi spora, te o njihovim prijedlozima.

U slučaju, kada sud prihvati tužbeni zahtjev za povredu prava osobnosti na tjelesno zdravlje i za povredu prava osobnosti na duševno zdravlje, izreka treba sadržavati sveukupni iznos za koji je prihvaćen tužbeni zahtjev, bez da se u izreci specificira koliko za koju povredu prava osobnosti se dosuđuje.

Osobe koje imaju pravo na pravičnu novčanu naknadu u slučaju smrti ili osobito teškog invaliditeta

U slučaju smrti ili osobito teškog invaliditeta neke osobe, može se dosuditi članovima obitelji te osobe pravična novčana naknada neimovinske štete. U konkretnom slučaju po novom uređenju tu bi se radilo o povredi prava osobnosti na duševno zdravlje. U stavku 1. čl. 1101. ZOO/05 utvrđeno je da u slučaju smrti ili osobito teškog invaliditeta neke osobe, pravo na pravičnu novčanu naknadu neimovinske štete imaju članovi njezine uže obitelji: bračni drug, djeca i roditelji.

Duševni bolovi imaju značaj kriterija koji su relevantni za isplatu i visinu pravične novčane naknade, te o tim okolnostima nije potrebno provoditi sudsko medicinsko vještačenje, već je sudac ovlašten utvrditi visinu pravične novčane naknade na temelju osobnih znanja i iskustava, uvažavajući pri tome sve osobine konkretnog slučaja. Određenom krugu osoba ta se naknada može dosuditi ukoliko između njih i umrlog ili povrijeđenog je postojala trajnija zajednica života.

Kako utvrditi i što je to „trajnija zajednica života“?

U svakom konkretnom slučaju trebat će se utvrđivati je li postojala takva životna zajednica koja svojim karakteristikama trajnije emocionalne, ekonomske, te ine povezanosti upućuje na to da bi se moglo govoriti o trajnijoj zajednici života. Dosadašnja sudska praksa takovim zajednicama nije smatrala životne zajednice koje su trajale kraće vrijeme npr. ispod godine dana.

„Satisfakcija za duševne boli može se dosuditi braći i sestrama umrloga samo ako je između njih i umrloga postojala trajnija zajednica života. Međutim, okolnost što je brat oštećenika u posljednje tri godine života bio smješten u ustanovu za retardiranu djecu i omladinu ipak sama za sebe ne upućuje na zaključak da je među braćom i sestrama prekinuta trajnija zajednica života. Naime, takva se zajednica mogla i u tim okolnostima održavati čestim posjećivanjem, pomoći, kupnjom potrebnih stvari i općenitom brigom za brata, pogotovo ako je smještaj u ustanovu imao i određenu rehabilitacijsku svrhu i davao izvjesne nade za bratov povratak u obiteljsku sredinu.“⁹

„Iznimno, naknada se može dosuditi i bratu odnosno sestri, ako je između njih i umrlog postojala trajnija zajednica života (zajedničko kućanstvo), a zajednica može pod određenim uvjetima postojati iako se svaki od njih koristio svojim stanom.“¹⁰

⁹ VS Rev-1680/81 od 20. siječnja 1982. godine, PSP-21/95

¹⁰ VS Rev-333/80 od 26. ožujka 1980. godine, PSP-17/66 i VS Rev-765/88-2 od 25. svibnja 1988. godine

„Ocijenjeno je da između brata i sestre nije postojala trajnija zajednica života kad je sestra živjela i radila u drugom mjestu i vikendom dolazila posjetiti brata“¹¹

"Pravo na naknadu za duševne bolove može se dosuditi bračnom drugu u slučaju osobito teškog invaliditeta njegovog bračnog druga. Pravo na naknadu ovog oblika štete bračni drug ima samo ako je invaliditet tako visokog stupnja posljedica štetnog događaja. U konkretnom slučaju, sadašnje zdravstveno stanje tužitelja i stupanj invaliditeta nije posljedica samo njegova ozljeđivanja u prometnoj nesreći, nego i drugih promjena u organizmu, koje su neovisno o doživljenoj traumi prilikom štetnog događaja, vezane uz njegovu životnu dob. Stoga, bez obzira što tužiteljica nesumnjivo trpi duševne bolove zbog invaliditeta svog supruga, njegova invalidnost kao posljedica štetnog događaja nije takve naravi (ne radi se o osobito teškom invaliditetu), da bi tužiteljici pripadalo pravo na pravičnu novčanu naknadu na temelju čl. 201. st. 3. ZOO."¹²

"Pravo na naknadu štete zbog smrti ili naročito teškog invaliditeta bliskog srodnika pripada članovima obitelji kao posredno oštećenima u slučaju kad je smrt ili naročito teški invaliditet prouzročila treća osoba, a ne i u slučaju kad ih je prouzročio sam neposredno oštećeni bliski srodnik. Naime, prema odredbi čl. 201. ZOO-a članovima uže obitelji pripada pravo na pravičnu naknadu za duševne bolove zbog smrti, odnosno naročito teškog invaliditeta njihovog, u smislu navedene zakonske odredbe, bliskog srodnika, međutim, ta odredba, prema shvaćanju Vrhovnog suda, ima u vidu situaciju u kojoj je treća osoba prouzročila smrt ili naročito teški invaliditet bliskog srodnika osobe kojoj pripada pravo prema čl. 201. ZOO na naknadu štete zbog duševnih bolova, ali ne i slučaj kada je smrt ili naročito teški invaliditet prouzročio sam bliski srodnik posrednih oštećenika iz čl. 201. ZOO-a."¹³

„ZOO/91“ - Osobe koje imaju pravo na novčanu naknadu u slučaju smrti ili teškog invaliditeta

Članak 201.

- (1) U slučaju smrti neke osobe sud može dosuditi članovima njezine uže porodice (bračni drug, djeca i roditelji) pravičnu novčanu naknadu za njihove duševne bolove.
- (2) Takva se naknada može dosuditi i braći i sestrama ako je između njih i umrlog postojala trajnija zajednica života.
- (3) U slučaju naročito teškog invaliditeta neke osobe sud može dosuditi njezinu bračnom drugu, djeci i roditeljima pravičnu novčanu naknadu za njihove duševne bolove.
- (4) Naknada iz stava 1. i 3. ovog člana može se dosuditi i vanbračnom drugu ako je između njega i umrlog odnosno povrijeđenog postojala trajnija zajednica života.

„ZOO/05“ - Osobe koje imaju pravo na pravičnu novčanu naknadu u slučaju smrti ili osobito teškog invaliditeta

- (1) U slučaju smrti ili osobito teškog invaliditeta neke osobe pravo na pravičnu novčanu naknadu neimovinske štete imaju članovi njezine uže obitelji (bračni drug, djeca i roditelji).

¹¹ VS Rev-728/93 od 6. travnja 1994. godine, Izbor-2/95-84

¹² Rev-315/03-2 od 10.2.2005. godine

¹³ Rev-1845/97 od 11.12.2002. godine

- (2) Takva se naknada može dosuditi i braći i sestrama, djedovima i bakama, unučadi te izvanbračnom drugu, ako je između njih i umrlog, odnosno ozlijeđenog postojala trajnija zajednica života.
- (3) Pravo na pravičnu novčanu naknadu imaju i roditelji u slučaju gubitka začetog, a nerođenog djeteta.

Odredbom čl. 201. st. 3. ZOO/91 bilo je predviđeno da se u slučaju naročito teškog invaliditeta neke osobe može dosuditi njezinom bračnom drugu djeci i roditeljima pravičnu novčanu naknadu za njihove duševne bolove, no u svakom pojedinom slučaju teško je utvrditi koje to povređivanje s kojim pojavnim oblicima predstavlja slučaj naročito teškog invaliditeta, a po odredbi čl. 1101. ZOO/05 "osobito teškog invaliditeta". U slučajevima kada se utvrdi teški invaliditet djeteta, nesporno je da roditelji trpe duševne boli zbog invaliditeta svojeg djeteta, bez potrebe da se licitira postocima od npr. 60, 70%, no to ne predstavlja slučaj naročito teškog invaliditeta, jer se slučaj naročito teškog invaliditeta kreće ili dosiže granice potpunog invaliditeta.

"Naročito teška invalidnost ne mora se očitovati samo na području fizičke cjelovitosti i funkcionalnosti, već se može očitovati u psihičkoj sferi, što je najčešće slučaj u slučaju povreda glave sa nagnječenjem mozga. Naročito teški invaliditet je onaj koji se redovito kreće u granicama potpune invalidnosti."¹⁴

Činjenično je pitanje u svakom konkretnom slučaju što će se smatrati osobito teškim invaliditetom.

U Narodnim novinama br. 18/07 od 14. veljače 2007. godine objavljena je odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske br. U-III/576/2000 od 24. siječnja 2007. godine.

Citiranom odlukom ukinuta je presuda Vrhovnog suda Republike Hrvatske br. Rev-605/97 od 5. listopada 1999. godine i predmet vraćen Vrhovnom sudu Republike Hrvatske na ponovni postupak.

U konkretnom slučaju četvero podnositelja Ustavne tužbe su djeca čiji su roditelji teško stradali u prometnoj nezgodi dana 24. kolovoza 1992. godine. Od posljedica otac je preminuo, a majci koja je u to vrijeme bila u dobi od 42 godine, amputirana je lijeva noga iznad koljena, a ostalo je i znatno smanjenje pokretljivosti desne ruke. Dodatna otežavajuća okolnost je i činjenica da je jedno od djece osoba s težim duševnim smetnjama.

Prvostupni i drugostupni sud smatrali su da je tužbeni zahtjev četvero tužitelja osnovan pa su temeljem čl. 201. st. 3. ZOO dosudili naknadu štete svakom od tužitelja u iznosu od po 40.000,00 kn, na ime naknade štete za duševne bolove zbog invaliditeta majke.

Vrhovni sud Republike Hrvatske je presudom Rev-605/97 od 5. listopada 1999. godine usvojio reviziju tuženika i preinačio prvostupanjske presude na način da je odbio tužbeni zahtjev tužitelja, zauzevši pravno stajalište da se u konkretnom slučaju ne radi o naročito teškom invaliditetu majke tužitelja, pa ne postoje pretpostavke za primjenu čl. 201. st. 3. ZOO. Vrhovni sud u svojoj presudi navodi da uvažavajući svu težinu slučaja, a imajući u vidu da se radi o ženskoj osobi sa četvero djece, koja je ostala bez noge u dobi od 42 godine, ipak nije slučaj naročito teškog invaliditeta, kad zakon priznaje nadoknadu nematerijalne štete određenom

¹⁴ Rev-203/98 od 4.10.2000. godine

krugu posredno oštećenih (u ovom slučaju djece). Nije dovoljno da se radi o teškom invaliditetu, već se pretpostavlja naročito težak slučaj invaliditeta, koji bi se morao kretati u granicama potpunog invaliditeta. Okolnost da je u istoj prometnoj nezgodi smrtno stradao otac tužitelja i da je jedan od ml. tužitelja retardirano dijete, nije od odlučnog značenja za priznavanje prava na nadoknadu za duševne bolove zbog naročito teškog invaliditeta bliskog srodnika.

Ustavni sud u svojoj odluci navodi da nije nadležan tumačiti razliku između „naročito teškog“ i „potpunog“ invaliditeta, jer je to zadaća redovnih sudova u primjeni prava na pojedinačne slučajeve. Ustavni sud ograničava se na utvrđenje da tumačenje prema kojem „naročito teški invaliditet“ postoji samo „ako se kreće u granicama potpunog invaliditeta“ nije prihvatljivo, jer to ne proizlazi iz odredbe čl. 201. st. 3. ZOO. Vrhovni sud nije prihvatio činjenično utvrđenje nižih sudova da invaliditet majke tužitelja zbog zadobivenih ozljeda u prometnoj nezgodi iznosi 80%, a za poslove izvan kuće 100%.

Ustavni sud nije posebno razmatrao činjenice koje su važne pri prosuđivanju postojanja, trajanja i intenziteta duševnih boli posrednih oštećenika, to se u prvom redu odnosi na činjenicu da je jedno dijete osoba s težim duševnim smetnjama, što samo po sebi podrazumijeva njegovu potrebu za doživotnom, intenzivnom i svakovrsnom skrbi roditelja koja će biti uskraćena, iz razloga jer je otac smrtno stradao, a majka je u svojstvu invalida istodobno postala i samohrana majka četvero djece.

U odnosu na dosadašnje zakonsko određenje proširen je krug osoba koje mogu biti aktivno legitimirane i koje mogu potraživati taj vid naknade. U stavku 2. čl. 1101. ZOO/05 utvrđeno je da se takva naknada može dosuditi i braći i sestrama, djedovima i bakama, unučadi, te izvanbračnom drugu, ako je između njih i umrlog, odnosno ozlijeđenog postojala trajnija zajednica života. Citiranom odredbom pravičnu novčanu naknadu mogu potraživati djedovi i bake, te unučad, te to zakonsko određenje u naravi predstavlja prihvaćanje dosadašnje sudske prakse koja se pojavila u svezi prava na naknadu tom krugu osoba, no bilo je i drugačijih rješenja.

"Unuci imaju pravo na novčanu naknadu zbog smrti djeda, ako im je on u potpunosti zamijenio roditelje, tako da se njihov odnos može poistovjetiti sa roditeljskim odnosom. On takav nije bio kad su živjeli u zajednici sa roditeljima."¹⁵

"Propisi o obiteljskopравnim učincima izvanbračne zajednice žene i muškarca postoje u RH od 1978. godine, tj. od kad je zakonom o braku i porodičnim odnosima normirano pravo izvanbračnih drugova na međusobno uzdržavanje, te na stjecanje i diobu imovine stečene radom za trajanja izvanbračne zajednice prema pravilima koja vrijede za bračne drugove."¹⁶

U praksi, kako u građanskoj, tako u kaznenoj grani sudovanja, pojavljivali su se problemi glede utvrđivanja izvanbračne zajednice pa je tako u novom tekstu Obiteljskog zakona ("NN" br. 116/03, 17/04, 136/04 i 107/07) precizno utvrđeno što je to izvanbračna zajednica.

¹⁵ ŽS Zg, Gžn-1004/03 od 13.5.2003. godine

¹⁶ Mira Alinčić – Ana Bakarić Abramović – Dubravka Hrabar – Dijana Jakovac – Lozić – Aleksandra Korać "Obiteljsko pravo" Narodne novine, Zagreb, 2001. godine

Obiteljski zakon¹⁷, u čl. 3. davao je slijedeću definiciju

Članak 3.

Odredbe ovoga Zakona o učincima izvanbračne zajednice primjenjuju se na životnu zajednicu neudane žene i neoženjenog muškarca koji ne žive u drugoj izvanbračnoj zajednici koja traje najmanje tri godine ili kraće ako je u njoj rođeno zajedničko dijete.

Postojanje izvanbračne zajednice nigdje se ne registrira, pa je teško dokazati njezino postojanje. Zbog navedenog izbrisana je pretpostavka da izvanbračni drug nije u drugoj izvanbračnoj zajednici, jer je takva odredba stvarala pravu nesigurnost.

Odredbom čl. 1. Zakona o izmjenama i dopunama Obiteljskog zakona¹⁸, čl. 3. ObZ mijenjan je te glasi:

„Odredbe ovoga Zakona o učincima izvanbračne zajednice primjenjuju se na životnu zajednicu neudane žene i neoženjenog muškarca, koja traje najmanje tri godine ili kraće ako je u njoj rođeno zajedničko dijete.“

„Što se smatra trajnijom zajednicom, morat će se odlučivati od slučaja do slučaja, imajući na umu da bi to trebala biti takva životna zajednica u kojoj postoji trajnija, emocionalna, seksualna i ekonomska, odnosno egzistencijalna povezanost partnera.“¹⁹

„U sudskoj je praksi ocijenjeno da se trajnijom ne smatra životna zajednica koja je trajala samo 8 mjeseci“²⁰

„Pretpostavka za naknadu nematerijalne štete za duševne boli zbog smrti izvanbračnog druga jest postojanje trajnije ekonomske zajednice sa zajedničkim življenjem.“²¹

Županijski sud u Velikoj Gorici u predmetu K-18/04 rješenjem od 18. veljače 2005. godine, odbio je prijedlog branitelja okrivljenog za izdvajanjem iz spisa i iskaza svjedoka za kojeg je bilo naznake da se radi o izvanbračnom drugu.

Branitelj okrivljenog predložio je da se iz spisa izdvoji iskaz svjedoka, kao nezakonit dokaz, budući da ista, kao izvanbračna supruga okrivljenika, ima svojstvo privilegiranog svjedoka, a time i zakonsko pravo na korištenje blagodat nesvjedočenja. Svjedok se nakon što je bio upozoren sukladno odredbi čl. 234. st. 3. ZPP, pozvao na blagodat nesvjedočenja, kao izvanbračna supruga okrivljenika. Da bi osoba mogla steći svojstvo izvanbračnog druga, a time i pravo da u tom svojstvu bude oslobođena obveze svjedočenja odlučne su stvarne okolnosti o karakteru zajednice života između te osobe i okrivljenika, determinirane definicijom pojma izvanbračne zajednice, sukladno odredbi čl. 3. Obiteljskog zakona. U konkretnom slučaju, supsidijarno se primjenjuju odredbe Obiteljskog zakona i u odnosu na tumačenje pojma, a time i učinka izvanbračne zajednice.

¹⁷ „Narodne novine“ br. 116/03 od 22. srpnja 2003. godine

¹⁸ „Narodne novine“ br. 17/04 od 9. veljače 2004. godine

¹⁹ VS Gž-92/83 od 17. ožujka 1984. godine, PSP-24/92

²⁰ VS Rev-13/79 od 21. ožujka 1979. godine, PSP-15/31

²¹ VS Gž-92/83 od 17. kolovoza 1983. godine, PSP-24/92

Posebna novina je i odredba čl. 1101. st. 3. ZOO/05 u kojoj je utvrđeno da pravo na pravičnu novčanu naknadu imaju i roditelji u slučaju gubitka začetog, a nerođenog djeteta, što također predstavlja akceptiranje dosadašnje sudske prakse.

"U slučaju gubitka ploda majci pripada pravo na pravičnu novčanu naknadu za duševne boli. Pogrešno je drugostupanjski sud smatrao da tužiteljica nema pravo na naknadu štete za duševne boli zbog gubitka ploda. Naime, odredbom čl. 201. ZOO/91 propisano je pravo na pravičnu novčanu naknadu za duševne boli zbog smrti člana uže obitelji. Ovaj sud nalazi pravilnom ocjenu suda prvog stupnja prema kojoj se ta odredba analogno primjenjuje i u slučaju gubitka ploda, tako da u konkretnom slučaju tužiteljici kao majci pripada pravo na pravičnu novčanu naknadu za pretrpljene duševne bolove"²²

Odredbom čl. 17. st. 2. i 3. ZOO/05 štite se prava začetog djeteta, te se utvrđuje da se uzima da je začeto dijete rođeno, kadgod se radi o njegovim probicima, po uvjetom da se rodi živo. Smatrat će se da je dijete rođeno živo, ako se ne utvrdi suprotno. Opisano daje mogućnost da se dosudi naknada duševnih boli zbog smrti roditelja i djetetu koje je rođeno poslije smrti roditelja. Takovo dijete ima pravo na naknadu duševnih boli, koje zaista ne bi trebalo specificirati, te nepotrebno opisivati da dijete koje je rođeno poslije smrti roditelja trpi duševne boli zbog izostanka roditeljske ljubavi, brige, pažnje i dr.

ZAKLJUČAK

Nesavršenost zakonodavca i nesavršenost pravne norme nije specijalnost samo hrvatskog prava, no u zadanim uvjetima moramo na što kvalitetniji način interpretirati pravna pravila i pronalaziti i utvrđivati pravi smisao pravnih pravila. Ustavni sud u svojoj gore citiranoj odluci, navodi da nije nadležan tumačiti razliku između „naročito teškog“ i „potpunog invaliditeta“, jer je to zadaća redovnih sudova u primjeni prava na pojedinačne slučajeve. Apstraktne pravne norme valja primijeniti na konkretne situacije u životu, pri čemu bi pomoglo kada bi propisi bili međusobno usklađeni. Posebno je bitno da se pravni termini iz jednog propisa u drugim propisima istoznačno upotrebljavaju.

Novčana naknada neimovinske štete mora biti „pravična“. To je sada čak u samom nazivu članka (čl. 1100. ZOO/05). Postojeća praksa u tom smislu može se nastaviti, ali ne u cijelosti. Treba stvarati novu praksu u kojoj će dominirati pravni stav da je visina novčane naknade neimovinske štete korespondentna stupnju povrede prava osobnosti. To zahtijeva nova promišljanja i mnogo veću i kreativniju poziciju svakog pojedinca, koji određuje visinu naknade, pri čemu valja razmisliti jesu li orijentacijski kriteriji od 29. studenog 2002. godine doneseni radi ujednačene primjene čl. 200. st. 1. ZOO/91 u potpunosti primjenjivi na novu pravnu situaciju koja je nastala nakon stupanja na snagu ZOO/05. Pravne osnove koje su prema čl. 200. ZOO/91 predstavljale osnovu za dosuđivanje pravične novčane naknade nematerijalne štete, po ZOO/05 postaju samo kriteriji prema kojima se uzimajući u obzir sve pojedinosti slučaja, određuje visina pravične novčane naknade, dok je pravni temelj povreda prava osobnosti kao neimovinska šteta. U situaciji kada ne postoje drugi korektivni, praksa se za sada koristi citiranim orijentacijskim kriterijima, no smatram da bi iste valjalo prilagoditi aktualnoj pravnoj situaciji.

²² Rev-1446/98 od 26.3.2003. godine

Ivica Veselić

**POJEDINI ASPEKTI DOSPIJEĆA PRAVIČNE
NOVČANE NAKNADE NEIMOVINSKE ŠTETE**

1. UVOD

Opći austrijski građanski zakonik (dalje OGZ) proglašen patentom od 29. studenog 1852. godine u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji primjenjivao se dugi niz godina u našim krajevima, sve do stupanja na snagu Zakona o obveznim odnosima od 1. listopada 1978. godine(dalje ZOO/78).¹

U pravnom paragrafu 1334 bilo je propisano „U opće dužnik je kriv zatezanju, ako ne plati u dan određen zakonom ili pogodbom za plaćanje, ili u slučaju, da rok plaćanja nije određen, ako se neporavna s vjerovnikom poslije dana, u koji je sudno ili vansudno bio opomenut“.

Trenutkom stupanja na snagu ZOO/78 primjenjivalo se načelno mišljenje od 20. listopada 1978. godine, utemeljeno na pravnim pravilima OGZ-a koje je glasilo: „ Zatezna kamata na novčano potraživanje naknade štete teče od slijedećeg dana kada je oštećenik pozvao dužnika da naknadi štetu odnosno od slijedećeg dana od dana kada je podnio tužbu kojom ostvaruje zahtjev za naknadu štete.

Nedugo nakon stupanja na snagu ZOO/78 načelnim stajalištem od 25. siječnja 1979. godine, izmijenjeno je prethodno mišljenje na način da je glasilo: „Zatezne kamate na novčano potraživanje o naknadi nenovčane štete teku od trenutka štete“.

Načelnim stajalištem od 29. svibnja 1987. godine izmijenjeno je prethodno načelno stajalište na način da je glasilo: „Zatezna kamata na pravičnu novčanu naknadu nematerijalne štete teče od dana donošenja prvostupajnske presude kojom je naknada određena. Prilikom odlučivanja o visini pravične novčane naknade sud će uzeti u obzir i vrijeme proteklo od nastanka štete do donošenja odluke, ako dužina čekanja na satisfakciju i druge okolnosti slučaja to opravdavaju“.

Stupanjem na snagu novog Zakona o obveznim odnosima od 1.1.2006. godine² u članku 1103 određeno je kako obveza pravične novčane naknade dospijeva danom podnošenja pisanog zahtjeva ili tužbe, osim ako je šteta nastala nakon toga.

---

* Županijski sud u Zagrebu

¹ Zakon o obveznim odnosima objavljen u Službenom listu tadašnje SFRJ ,broj 29/78

² Novi ZOO objavljen je u Narodnim novinama, broj 35/05, a stupio je na snagu uz odgodu primjene pojedinih odredaba, 1.1.2006. godine

2. CIRCULUS CLAUSUS (zatvorio se krug)

Opći građanski zakonik kod dosuđivanja naknade štete, i određivanja kada dužnik dolazi u zakašnjenje, nije radio bitnu razliku između imovinske i neimovinske štete, budući se smatralo kako dužnik dolazi u zakašnjenje, za obveze nastale prouzročenjem štete, kada ga vjerovnik, neovisno od vrste štete, „sudno ili vansudno opomene“.

Stupanjem na snagu Zakona o obveznim odnosima iz 1978. godine, pristup ovom pravnom prijeporu nije se u bitnome promijenio. Naime, i nadalje se smatralo kako dužnik dolazi u zakašnjenje, za obveze nastale prouzročenjem štete, kada ga vjerovnik pozove izvansudskim prijedlogom ili tužbom.³

Već 1979. godine, sudska je praksa temeljem čl. 186 ZOO promijenila stav od kada se smatra da je obveza dospjela, pa je utvrđeno kako je ista dospjela od trenutka nastanka štete.

Razlog ovakvom zauzimanju stava je relativna ekonomsko-financijska stabilnost u dužem vremenskom razdoblju u kojem se cijene nisu bitno mijenjale, imajući u vidu trajanje većine građanskopravnih odnosa nastalih u svezi prouzročenja štete.

U obrazloženju tog načelnog stava, uz ostalo, je navedeno kako slijedi: „ Kod novčane reparacije nenovčane (neimovinske) štete oštećeni ima pravo na naknadu štete zajedno sa zateznim kamatama od dospelost štete, kako je to sada regulirano u čl.186 ZOO. U ovom slučaju ne dobiva ništa više nego što stvarno iznosi opseg štete. U stvari, u obliku zateznih kamata dolazi do obeštećenja oštećenog zbog zakašnjenja štetnika u ispunjavanju obveze naknade štete. Neimovinska šteta se uvijek naknađuje u novcu. Zatezne kamate teku od trenutka nastanka štete. Također, i u ovom slučaju, zatezne kamate predstavljaju naknadu štete zbog toga što naknada nije dobivena na vrijeme, pa nije ni omogućeno ublažavanje posljedica učinjene štete.

Ovaj načelni stav će se primjenjivati na obvezne odnose koji su nastali poslije 01.10.1978. godine kao datuma kada je stupio na snagu Zakon o obveznim odnosima.

Naime, pošlo se od zaključka da razrješenje ove dileme treba tražiti pozivom na članak 186. ZOO/78 kojim je predviđeno da se obveza naknade štete smatra dospjelom od trenutka nastanka štete.

Zajednička sjednica je zauzela stav da je od onog trenutka kada je nastala šteta nastao i dug, pa se stvorila i obveza naknada štete. Kod duga koji proistječe iz naknade novčane i neimovinske štete nastanak duga nije izdvojen od njegove dospelosti. Nastalost duga i njegova dospelost vezani su uz jedan te isti moment, tj. uz moment nastanka štete.

Kada se pođe od pretpostavke o formiranju glavnog duga nastalog počinjenom štetom, tada se dolazi do zaključka da zakašnjenje dužnika počinje teći slijedećeg dan od dana nastanka štete. Ako štetnik ne nadoknadi štetu toga dana, on pada u zakašnjenje. Na temelju zakašnjenja dužnika i zatezne kamate počinju teći od istog trenutka kad i zakašnjenje. To znači da je i za zatezne kamate mjerodavan dan nastanka štete.

³ VSH, Gž-4176/73 od 28.10.1974. Oštećeni koji je prije podnošenja tužbe opomenuo štetnika da mu naknadi štetu, ima pravo na zatezne kamate od slijedećeg dana nakon dana kada je opomenuo štetnika. PSP 6 za 1975

Stoga, ne dolazi u obzir niti istek kakvog roka niti opomena upućena štetniku, niti tužba podnesena sudu ili pak donesena presuda o naknadi štete za određivanje dospelost potraživanja zatezne kamate. U tom smislu, imajući u vidu navedeni stav donesene su i brojne sudske odluke, primjerice.⁴

Takav stav i sudska praksa dosta dugo se održala na ovim prostorima, sve do savjetovanja u Bugojnu (27. do 29. svibnja 1987. godine) kada je (op.a. suprotno mišljenju Vrhovnog suda tadašnje SR Hrvatske i preglasavanjem sudaca Vrhovnog suda SR Hrvatske), donesen stav, novim tumačenjem odredbe čl. 186 ZOO, na način da obveza na isplatu naknade neimovinske štete dopijeva donošenjem prvostupanijske presude, jer da tek onda ta naknada dobiva svoj novčani oblik, odnosno opseg te naknade kao novčane može biti poznat tek kad se izrazi u novcu, a to znači donošenjem prvostupanijske presude.

Povod promijeni ranijeg stava bila je izrazito visoka stopa inflacije, i stav je autora, kako je isto imalo smisla kada su doista cijene bile bitno različite u vrijeme podnošenja tužbe i u vrijeme donošenja presude suda prvog stupnja, sve to imajući u vidu načelo pravičnost.

U obrazloženju tog načelnog stava, uz ostalo, je navedeno: „ Istina je, doduše, da se obveza naknade štete smatra dospelom od trenutka nastanka štete (čl.186 ZOO). Tim trenutkom je štetnik u obvezi da naknadi štetu što, bez sumnje, važi za njegovu obvezu naknade materijalne štete. Zato je citirana odredba čl. 186 uvrštena u odjeljak zakona s naslovom Naknada materijalne štete (iznad čl.185 ZOO). Takve i slične odredbe nema u odjeljku o naknadi nematerijalne štete (čl.199 do 205 ZOO). Povezujuća odredba čl.205 da se određena pravila o materijalnoj šteti, odnosno naknadi za materijalnu štetu primjenjuju i za nematerijalnu štetu ne spominje da bi se prije navedeno pravilo iz čl.186 o dospelost obveze naknade za materijalnu štetu primjenjivalo i za nematerijalnu štetu.

Kao što možemo reći da se obveza naknade smatra dospelom od trenutka nastanka štete, da, dakle tim trenutkom nastaje štetnikova reparacijska obveza, to ne možemo tvrditi, barem ne doslovno, za nematerijalnu štetu. Zbog same svoje prirode nematerijalna se šteta uopće ne može reparirati – ni prilikom štetnog događaja, pa ni kasnije – nematerijalna šteta ostaje, samo se mjere učinci mogu smanjiti odgovarajućim oblikom sankcija, obično novčanom naknadom kao satisfakcijom.

Opseg takve satisfakcije, kao novčana obveza u smislu čl.394 ZOO može biti poznat tek onda kad je na pravno obvezujući način izražen u novcu, a to nikada ne može biti već prilikom nastanka same štete.

Pravična novčana naknada za nematerijalnu štetu prilikom prouzrokovanja štete zato još ne predstavlja novčanu obvezu kao glavnica (čl.277 ZOO), izraženu brojem novčanih jedinica (tj. određenim brojem novčanih jedinica, a ne samo odredivim brojem). Zato ni zatezna kamata po čl. 277 ZOO ne može teći dok taj broj novčanih jedinica još nije određen. Taj broj novčanih jedinica je, naime, određen (imenom: pravična novčana naknada) tek presudom. Zato tek i već tim trenutkom počinje teći zatezna kamata – ne ranije, pa ni kasnije, na primjer kod pravomoćnost presude. Određivanje novčane naknade obavlja se prema prilikama u vrijeme

---

⁴ Okružni sud u Zagrebu, GŽ-6642/1988 od 11.10.1988., Općinski sud u Zagrebu Pn-1359/87 od 6.5.1987. PSP 16 za 1979. godinu

zaključivanja glavne rasprave (zato je i njeno preispitivanje na žalbenom i revizijskom stupnju preispitivanje određivanja prema okolnostima u vrijeme suđenja na prvom stupnju).

Zato tek od presude prvostupanjskog suda teče zatezna kamata jer su u tom trenutku ispunjeni svi uvjeti za tu posljedicu dužnikova zakašnjenja: dospelost potraživanja naknade koja je nastupila već onda kad je šteta nastala, a određivanje naknade je dalo naknadi za nematerijalnu štetu značenje novčane obveze u smislu čl.394 ZOO („broj novčanih jedinica na koji glasi obveza“).

Mogli bismo kazati da satisfakcija za nematerijalnu štetu dobiva svoj novčani izraz onda kad je oštećeni odredi u formi novčanog zahtjeva, tj. podnošenjem tužbe, odnosno opomene i da mu od tada dalje teče zatezna kamata (na temelju čl.324 st.2 ZOO). Ali problem koji nam je otvorio ponovno razmatranje načelnog stava br.1/79 takvom solucijom ipak ne bi bio riješen: „Još uvijek bi se prilikom odlučivanja pred prvostupanjskim sudom preplitalo barem dva elementa: visina novčane naknade za pojedine vrste neimovinskih šteta prema stanju na dan odlučivanja (dakle, uključujući stupanj inflacije) i zatezna kamata, narasla od podnošenja zahtjeva do tog dana“.

Svrha noveliranja 1.st. čl.277 ZOO je, bez sumnje, bila u tome da se u slučaju zakašnjenja u što većoj mjeri isključi utjecaj inflacije na realnu vrijednost vjerovničkog potraživanja, a ne da omogući vjerovniku da realno dobije više nego što je bila realna vrijednost njegova potraživanja prilikom dospijeca. Zato bi uvođenje zatezne kamate po razmjerno visokoj kamatnoj stopi za vrijeme do donošenja prvostupanjske sudske presude bilo u suprotnost sa svrhom zbog koje je to pravo vjerovniku priznato zakonom.

Prilikom određivanja pravične novčane naknade sud u skladu s čl.200 ZOO uzima u obzir, osim opsega pojedinim nematerijalnih šteta i drugih okolnost, nabrojanih u tom članku, također i „svrhu“ koja je uz načelnu citiranu odredbu čl.16 ZOO u tome da oštećeni dođe do satisfakcije što prije, a ima u vidu i to da naknada „ne pogoduje težnjama koje nisu spojive sa njenom prirodom i društvenom svrhom“ (iz čl.200.st.2 ZOO).

Tu treba imati u vidu ne samo položaj oštećenog, odnosno njegov zahtjev za naknadu, već i to da vrijeme određivanja naknade s jedne strane ne smije dovesti oštećenoga u nepogodan položaj, a s druge strane ne smije se za odgovornu osobu stvarati neosnovan pogodnost, što bi pogodovalo težnjama koje nisu spojive s prirodom i društvenom svrhom naknade za nematerijalnu štetu.

Vrhovni sud Hrvatske je tada zastupao slijedeći stav: „Zatezna kamata na novčano potraživanje nenovčanih šteta, i materijalnih, i nematerijalnih, počinje teći, odnosno štetnik dolazi u zakašnjenje kad ga oštećenik odnosno vjerovnik pozove da ispuni obvezu izvansudskom opomenom ili tužbom“.

U biti to znači da se predlagalo vraćanje na već spomenuti stav od 19. i 20. listopada 1978. godine. Stav nije prihvaćen, iako su suci VS RH ukazivali da on ima uporište u odredbi čl.324 st.2 ZOO koja propisuje da ako rok za ispunjenje nije određen, da dužnik dolazi u zakašnjenje kad ga vjerovnik pozove da ispuni obvezu, usmeno ili pismeno, izvansudskom opomenom ili započinjanje nekog postupka čija je svrha da se postigne ispunjenje obveze. Stavljanje zateznih kamata u tečaj tek prvostupanjskim presuđenjem – pogoduje se odgovornoj osobi,

koja nema razloga žuriti s plaćanjem naknade, jer su zatezne kamate, stvarno niže od stope inflacije.

Od donošenja ovog stava sve razine sudova Hrvatske potvrđivale su isti stav u svojim odukama.

Iz sudske prakse primjerice navodim:

Pravomoćnom presudom Općinskog suda u Zagrebu broj Pn-1526/88 od 26. travnja 1990. godine tužitelju je suđena nematerijalna šteta s kamatama od zaključenja glavne rasprave, s obrazloženjem: „Odluka o kamatama temelji se na odredbi čl.277 i čl.3 izmjene i dopune Zakona o obveznim odnosima, kao i u smislu Zakona o visini kamatne stope“.

Okružni sud u Osijeku u svojoj presudi broj GŽ-4064/87-2 od 7.1.1988. godine, u obrazloženju navodi: „Zatezne kamate na naknadu nematerijalne štete treba dosuditi od dana donošenja pobijene presude do isplate naknade, a ne od dana donošenja ranije presude koja je ukinuta u žalbenom postupku. Ukinuta prvostupanjska presuda pravno ne postoji pa se ne mogu dosuditi zatezne kamate na naknadu nematerijalne štete od dana njezina donošenja“.

Županijski sud u Varaždinu u svojoj presudi GŽ-1702/05-2 od 17.10.2005. godine, u obrazloženju navodi: „Djelomično je zbog pogrešne primjene materijalnog prava, preinačena i odluka o kamati na dosuđene iznose naknade štete, jer je prvostupanjski sud pogrešno obvezao tuženika da je dužan na dosuđene iznose naknade štete platiti zakonsku zateznu kamatu od zaključenja glavne rasprave pa do isplate, s obzirom da tužitelju, na dosuđene iznose naknade štete, pripada zakonska zatezna kamata od presuđenja pa do isplate, dakle od dan objave pobijene presude 18. srpanj 2005. godine pa do isplate“.

Vrhovni sud Republike Hrvatske u svojoj odluci broj , Rev-1974/1994-2 od 5.9.1996. godine, u obrazloženju, između ostalog navodi: „Također nije pogrešno primijenjeno materijalno pravo u dijelu odluke kojom se tužitelji priznaju kamate na nematerijalnu štetu od donošenja prvostupanjske presude, a ne od dana tužbe kako to traži u reviziji. Kamate na nematerijalnu štetu priznaju se i dosuđuju od dana kada se donosi prvostupanjska odluka. Visina te štete (pravična novčana naknada – čl. 200 ZOO) utvrđuje se prema okolnostima i kriterijima na dan donošenja odluke – ta šteta dakle tada postaje poznata – njezina visina – i kamate teku od trenutka kad je visina štete poznata, a ne ranije“.

Nije jasno zašto se isti stav održao i u samostalnoj i neovisnoj Republici Hrvatskoj, poglavito nakon prvih poratnih godina, kada je stopa inflacije bila na razini stopa u razvijenom svijetu.

Naime, zadnjih godina cijene u vrijeme podnošenja tužbe i u vrijeme donošenja presude suda prvog stupnja su, u bitnome, bile identične.

Stoga, nameće se zaključak, kako je jedino osiguravajućim društvima bio u interesu takav pravni stav, koji je omogućavao društvima za osiguranje pasivno držanje tijekom trajanja parnica, budući je bilo dovoljno sve osporiti, a na tužitelju je bio teret dokaza, sukladno čl. 221 a Zakona o parničnom postupku (dalje ZPP),⁵ čak i u smislu da je morao prikupiti i dokumentaciju koja je odgovornoj osobi bila u posjedu (npr. zapisnik s očevida). Praksa je išla tako daleko da

⁵ Zakon o parničnom postupku objavljen je u Narodnim novinama, broj 26/91,53/91,91/92,112/99,88/01,117/03

bi oštećenik morao u sudski spis dostaviti i onu dokumentaciju koju je prethodno dostavio odgovornoj osobi u prethodnom, mirnom postupku, budući su odgovorne osobe u sudskom postupku, nerijetko, osporavale i ono što bi učinile neprijepornim u tom prethodnom, mirnom postupku.

Sve to, a i mnogo drugoga – između ostalog, a moguće i odlučujuće - veliki broj sudskih sporova, primjerice – na dan 31.12.2006. godine u Republici Hrvatskoj su svi hrvatski osiguravatelji koji su se bavili obveznim osiguranjima vodili ukupno 35.236 sudskih sporova⁶ navelo je predlagatelja, a onda i zakonodavca donijeti odredbu čl. 1103 ZOO.

Donošenjem novog ZOO-a učinjen je zaokret u odnosu na dosadašnju praksu i na taj način vratili smo se na početak, vrlo blizu pravnom stavu koji je bio propisan OGZ-om te se, na neki način, zatvorio krug (circulus clausus).

3. OD SUBJEKTIVNE DO OBJEKTIVNE KONCEPCIJE NEIMOVINSKE ŠTETE

Zakon o obveznim odnosima (dalje ZOO/91)⁷ prihvatio je subjektivnu koncepciju neimovinske štete, budući je neimovinska šteta, (po terminologiji toga Zakona-nematerijalna šteta), bila definirana u smislu nastupa određenih štetnih posljedica. Taj Zakon je štetu u članku 155. definirao na način da se za nastanak štete tražilo nanošenje drugom fizičkog ili psihičkog bola ili straha. U tom smislu sama povreda prava nije poprimila značenje štete ako nije došlo i do nastupanja posljedica.

Novi ZOO prihvaća člankom 1046. objektivnu koncepciju neimovinske štete kao povredu prava osobnosti, a to znači kako sadržaj neimovinske štete čini sama povreda prava osobnosti.

U Konačnom prijedlogu zakona o obveznim odnosima od 4. veljače 2005. godine, uz obrazloženje čl. 1046 – pojam štete je navedeno: „U odjeljku „Uzrokovanje štete“ ključna je novina u definiciji pojma štete. Posljedica je to prihvaćanja objektivne koncepcije pojma neimovinske štete kao povrede prava osobnosti. Prema toj koncepciji neimovinsku štetu čini već sama povreda prava osobnosti (prava časti, ugleda, gubitka dijela tijela itd.), a pretrpljeni bolovi i strah, izazvani štetnom radnjom, samo su mjerilo težine povrede prava osobnosti i uzimaju se u obzir, pored drugih relevantnih okolnosti, pri utvrđivanju visine pravične novčane naknade. Koja prava osobnosti imaju fizičke, a koja pravne osobe navodi se u Glavi II. ovoga Zakona. Posljedično tome i pravne osobe, u slučaju povrede njihova ugleda ili drugog prava osobnosti, imaju pravo i na novčanu naknadu kao oblik popravljivanja neimovinske štete.

Objektivno poimanje pojma neimovinske štete plod je suvremenih tendencija u pravnoj teoriji i usporednom odštetnom pravu. Od novijih kodifikacija tu ulaze Obligacijski zakonik Republike Slovenije iz 2001. i Građanski zakonik ruske federacije iz 1994. g. U raspravi o tome što treba izmijeniti u važećem ZOO-u, vođenoj 1995. godine, objektivnu su koncepciju neimovinske štete predložili Hrvatska gospodarska komora i Županijski sud u Puli.

⁶ Podaci prema Izvješću o poslovanju društava za osiguranje u obveznom osiguranju od automobilske odgovornosti i ostalim obveznim osiguranjima, Hrvatski ured za osiguranje, lipanj 2007. godine

⁷ Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, br. 53/91,73/91,3/94,7/96,112/99 i 88/01

Suglasno izmijenjenoj definiciji štete izmijenjene su i odredbe o popravljanju neimovinske štete (članci 1099.-1106.) i dodana nova odredba kojom se utvrđuje dan dospjelosti pravične novčane naknade (članak 1103.). Posljednje je bilo potrebno, jer odredbu o dospjelosti važeći ZOO ima samo za imovinsku štetu.“

Dakle, novi ZOO daje i određenje pojma prava osobnosti. Stavkom 1.članka 19. propisano je kako svaka fizička i pravna osoba ima pravo na zaštitu svojih prava osobnosti pod pretpostavkom utvrđenim zakonom. U stavku 2. pod pravima osobnosti u smislu ovoga Zakona razumijevaju se prava na život, tjelesno i duševno zdravlje, ugled, čast, dostojanstvo, ime, privatnost osobnog i obiteljskog života, slobodu i dr. .U stavku 3. propisano je kako pravna osoba ima sva navedena prava osobnosti, osim onih vezanih uz biološku bit fizičke osobe, a osobito pravo na ugled i dobar glas, čast, ime odnosno tvrtku, poslovnu tajnu, slobodu privređivanja i dr.

Kako je na kraju stavka drugog citiranog članka 19 navedeno i dr. što znači i drugi, očito je kako pojam prava osobnosti obuhvaća zaštitu i u drugim situacijama kojima se povređuje pravo osobnosti, a sudska praksa će u konkretnim slučajevima utvrditi je li došlo do povrede.

Prije priznati pojedini oblici, vidovi neimovinske štete (nematerijalne štete po ZOO/91) – fizički bolovi, duševni bolovi i strah, po novoj objektivnoj koncepciji više ne predstavljaju samostalan oblik povrede prava osobnosti, već sada te posljedice postaju kvalifikatorne okolnosti, kriteriji, o kojima ovisi visina pravične novčane naknade za taj oblik štete.

Tako šteta kao povreda prava osobnosti (neimovinska šteta) može postojati i kad joj uzrok leži samo u jednom od kriterija ili kad joj uzrok leži u više kriterija koji u svojoj ukupnosti čine taj oblik štete. No, bitno je naglasiti da bez obzira na broj uzroka, to za svakog oštećenog predstavlja jednu jedinstvenu štetu.

4. BITNA NOVINA ZOO/2005

Za razliku od dosadašnjeg ZOO/91, u kojem nije bilo izričito propisano kada dospijeva obveza pravične novčane naknade, novi ZOO izrijekom u čl. 1103 propisuje kada dospijeva obveza pravične novčane naknade, tako da ista dospijeva danom podnošenja pisanog zahtjeva ili tužbe, osim ako je nastala nakon toga.

Tek je za napomenuti kako niti u Prijedlogu zakona o obveznim odnosima, koji je predsjedniku Hrvatskog sabora dostavila Vlada Republike Hrvatske, aktom od 2. prosinca 2004. godine, niti u Konačnom prijedlogu zakona o obveznim odnosima, koji je predsjedniku Hrvatskog sabora dostavila Vlada Republike Hrvatske, aktom od 3. veljače 2005. godine, nije dano obrazloženje koji razlozi su vodili Vladu kao predlagatelja i Hrvatski sabor kao zakonodavca da kao dan dospijeca pravične novčane naknade odredi dan podnošenja pisanog zahtijeva ili tužbe, osim ako je šteta nastala nakon toga. Moglo bi se razumjeti da se zakonodavac između tri mogućnosti odlučio za srednju.

Naime, moglo se propisati da se obveza naknade štete smatra dospjelom od trenutka nastanka štete, kao što je to propisano čl.1086 za neimovinsku štetu. U takvom bi slučaju to bilo tegotno za odgovornu osobu, jer bi obveza plaćanja zatezних kamata počela teći čak i prije nego što oštećenik uopće pozove odgovornu osobu na isplatu štete.

Druga je mogućnost bila da zatezne kamate na pravičnu novčanu naknadu neimovinske štete teku od dana donošenja prvostupanjske presude kojom je naknada određena, što je situacija u primjeni ZOO/91. To je druga krajnost. Ona dovodi u tegotan položaj oštećenika.

Čini se da se zakonodavac odlučio za srednje rješenje određivši da obveza pravične novčane naknade dopijeva danom podnošenja pisanog zahtjeva ili tužbe, dakako osim ako je šteta nastala nakon toga. To korespondira s odredbom čl.183 st.2 prema kojoj ako rok za ispunjenje nije određen, dužnik dolazi u zakašnjenje kada ga vjerovnik pozove da ispunji obvezu usmeno ili pisano, izvansudskom opomenom ili započinjanjem nekog postupka čiji je cilj da se postigne ispunjenje obveze.

Ovo srednje rješenje, u uvjetima monetarne stabilnosti i nevelike inflacije, najpotpunije pridonosi ostvarenju načela ravnopravnosti sudionika u obveznom odnosu (čl.3 ZOO).

5. DOSPIJEĆE OBVEZE – IN FAVOREM OŠTEĆENIKU

Člankom 1103 novog ZOO propisao je kako obveza pravične novčane naknade dopijeva danom podnošenja pisanog zahtjeva ili tužbe, osim ako je šteta nastala nakon toga.

Time je zakonodavac stavio u povoljniji položaj oštećenika u odnosu na društva za osiguranje, moguće, imajući u vidu kako društva za osiguranje moraju biti i socijalno osjetljiva, imajući uvijek na umu socijalnu funkciju djelatnosti osiguranja, koja je osobito naglašena u obveznim osiguranjima od odgovornosti, kako je propisano i u glavi III „Odnos prema strankama, 3.2. - Kodeksu poslovne osiguravateljne i reosiguravateljne etike (dalje Kodeks).⁸

Logičkim, gramatičkim pa i teleološkim tumačenjem citiranog članka 1103 slobodan sam smatrati kako bi oštećenik mogao podnijeti pisani zahtjev odnosno tužbu tek kada šteta nastane, a to svakako nije već u trenutku štetnog događaja, budući u tom trenutku sigurno nije poznat i opseg štete.

Stoga sam stava kako bi oštećenik mogao podnijeti zahtjev ili tužbu tek kada je šteta poznata u svim elementima, dakle kada je nastala i kada je poznat i njen opseg.

Između različitih mogućnosti, mišljenja sam kako bi sveukupni opseg štete mogao biti trenutak kada je oštećeniku sasvim sigurno poznato konačno stanje njegova zdravlja. Kamate bi u tom slučaju tekle sukladno čl. 300 st. 1 ZOO i čl. 112 st. 2 ZPP-a.

---

⁸ Kodeks poslovne osiguravateljne i reosiguravateljne etike - koje je donijelo Udruženje osiguravatelja Hrvatske gospodarske komore na svojoj sjednici 18.10.2004. godine

U suprotnom slučaju, stava sam kako kamate ne bi mogle teći na takav zahtjev ili tužbu, sve dok nije poznat i sveukupni opseg štete, sve to imajući u vidu odredbe čl. 4., 5. i 8 ZOO-a.⁹

Između ostalog, otvara se pitanje podnošenja zahtjeva društvima za osiguranje izvan suda i dokumentacije, poglavito medicinske koja se dostavlja uz zahtjev.

Smatram kako bi bilo potrebno prilikom preuzimanja zahtjeva i pripadajuće dokumentacije, parafirati svaki pojedini dokument koja se na taj način dostavlja, i to obostrano parafirati dokumentaciju koja ostaje kod društva za osiguranje kao i onu koju je doprinijela oštećena osoba.

Samo na taj način društvo za osiguranje sa sigurnošću će spriječiti moguću zlorabu od strane oštećenika, ali na taj način će i oštećenik biti siguran da je društvo za osiguranje zaprimilo dokumentaciju koju je predao.

Kada oštećenik dostavlja dokumentaciju preporučenom pošiljkom, društvo za osiguranje je u delikatnijem položaju jer je mogućnost zlorabe od strane oštećenika povećana.

No, kako se odnos društva u poslovanju sa strankama mora temeljiti na načelu uzajamnog povjerenja i načelu zaštite prava i probitaka stranke te poštovanju pravila i načela (re)osigurateljne struke društvo bi u slučaju kada nema saznanja o odlučnim činjenicama koje su potrebne za donošenje odluke je li dužno isplatiti odštetu moglo i trebalo postupiti sukladno odredbama čl. 943 ZOO.¹⁰

Imajući u vidu kako je ovaj članak (1103) u korist oštećenika, društva za osiguranje više nisu u mogućnosti, znajući za tijek kamata, biti neaktivne, budući će i sami morati, kao profesionalci, pribaviti dokumentaciju koja im je dostupna, primjerice zapisnik s očevida, podatke o vlasnicima vozila i ostalu dokumentaciju od tijela koja su im dužna dostaviti potrebitu dokumentaciju, iz koje će društvo za osiguranje sa sigurnošću moći utvrditi da li oštećenik ima pravo na odštetu i u kojem iznosu.

Sve to imajući u vidu odredbu toga čl. 1103 ZOO koja je prisilni propis te obvezuje odgovornu osobu isplatiti kamate već od slijedećeg dana od kada oštećenik pozove dužnika popraviti mu štetu, bilo zahtjevom, bilo podnošenjem tužbe, osim ako je šteta nastala nakon toga.

Kako je novi ZOO stupio na snagu 1. siječnja 2006., uz odgodu pojedinih odredaba, koje nisu tema ovog rada, to trogodišnji, subjektivni rok zastare počinje 1. siječnja 2009. godine. Tek tada sudska praksa morati će donijeti stavove glede početka zastare potraživanja, a onda i dospjeća obveze pravične novčane naknade kod neimovinske štete, imajući u vidu kako se

⁹ Čl. 4. U zasnivanju obveznih odnosa i ostvarivanju prava i obveza iz tih odnosa sudionici su dužni pridržavati se načela savjesnosti i poštenja.

Čl. 5. Sudionici obveznih odnosa dužni su surađivati radi potpunog i urednog ispunjenja obveza i ostvarivanja prava u tim odnosima.

Čl. 8. Svatko je dužan uzdržati se od postupaka kojim se može drugome prouzročiti šteta.

¹⁰ Čl. 943 st.1 Kad se dogodi osiguran slučaj, osiguratelj je dužan isplatiti osigurninu određenu ugovorom u ugovorenom roku koji ne može biti dulji od 14 dana, računajući od kad je osiguratelj dobio obavijest da se osiguran slučaj dogodio.

st.2 Ali ako je za utvrđivanje postojanja osigurateljve obveze ili njezina iznosa potrebno stanovito vrijeme, osiguratelj je dužan isplatiti osigurninu određenu ugovorom u roku od 30 dana od dana primitka odštetnog zahtjeva ili ga u istom roku obavijestiti da njegov zahtjev nije osnovan.

st.3 Ako iznos osigurateljve obveze ne bude utvrđen u rokovima određenim u stavicima 1. i 2. ovoga članka, osiguratelj je dužan bez odgađanja isplatiti iznos nespornog dijela svoje obveze na ime predujma.

st.4 Ne ispuni li osiguratelj svoju obvezu u rokovima iz ovoga članka, duguje osiguraniku zatezne kamate od dana primitka obavijesti po osiguranom slučaju, kao i naknadu štete koja mu je uslijed toga nastala.

početak zastare individualizira, sve to ukoliko se prihvati stav da se početak tijeka zastare pomiče do trenutka kada oštećeni sazna za sveukupni opseg štete definiran svim kriterijima koji dolaze u obzir u konkretnom slučaju.

Dosadašnja praksa je, unatoč protoku već više od dvije godine od stupanja na snagu i primjene novog Zakona o obveznim odnosima nevelika, odnosno, u parnicama koje se vode isto u pravilu nije prijeporno. Za pričekati je slijedeću godinu kada će se moći nešto više reći o prvim stavovima sudova u Republici Hrvatskoj.

ZAKLJUČNE NAPOMENE

Na području naše domovine Hrvatske od donošenja Općeg austrijskog građanskog zakonika do novog Zakona o obveznim odnosima promijenilo se više država pa shodno tome i više zakona koji su regulirali naknadu neimovinske štete, a onda još i više pravnih pristupa.

Od početnog pristupa OGZ-a, kako dužnik dolazi u zakašnjenje, za obveze nastale prouzročenjem štete, kada ga vjerovnik, neovisno od vrste štete, „sudno ili vansudno opomene“, kojeg nastavlja ZOO/78, u bitnom identičnim stavom sudske prakse iz te 1978. godine, pa novim stavom sudske prakse iz 1979. godine, kojim zatezne kamate na novčano potraživanje o naknadi nenovčane štete teku od trenutka štete, sve do stajališta iz 1987. godine kojim zatezna kamata na pravičnu novčanu naknadu nematerijalne štete teče od dana donošenja prvostupanjske presude kojom je naknada određena, do konačno novog Zakona o obveznim odnosima iz 2005. kojim je određeno kako obveza pravične novčane naknade dopijeva danom podnošenja pisanog zahtjeva ili tužbe, osim ako je šteta nastala nakon toga.

Nakon više od stotinu godina, krug se zatvorio. Neki bi rekli – historia est magistra vitae!

Nekada je i „riječ“ u zasnivanju obveznih i drugih odnosa bila dovoljna. Savjesnost i poštenje nisu bile tek puke fraze, već temelj svakog obveznog i drugog odnosa.

Svi sudionici obveznih odnosa dužni su surađivati radi potpunog i urednog ispunjenja obveza i ostvarivanja prava u tim odnosima.

Zakonodavac je propisivanjem čl. 1103. u novom Zakonu o obveznim odnosima, pružio priliku sudionicima obveznih odnosa vratiti se iskonu, odnosno savjesnosti i poštenju i prilikom podnošenja odštetnih zahtjeva, bilo u izvansudskom ili sudskom postupku i prilikom obrade i isplate naknade neimovinske štete.

Sudska praksa ima priliku notornu narušenost svekolikih odnosa u raznim segmentima društva, a konkretno, zbog dosadašnje višegodišnje nepravične prakse glede isplate neimovinske (nematerijalne) štete, u odnosu oštećenik – društvo za osiguranje, ispraviti svojim jasnim stavovima i odlukama. Nadam se da ovo nije pretenciozno!

POPIS LITERATURE, PROPISA I STRUČNIH ČLANAKA

1. Zakon o obveznim odnosima, Novi informator, 2006.
2. Ivica Crnić, Zakon o obveznim odnosima s opsežnom sudskom praksom, Organizator, 1997.
3. Ivica Crnić, Zakon o obveznim odnosima, napomene komentari, sudska praksa i prilozi, Organizator, 2006.
4. Ivica Crnić i Ante Ilić, Osiguranje i naknada štete u saobraćaju, Informator, 1985.
5. Ivica Crnić, Kamate, Informativi priručnici, Informator, 1989.
6. Ivica Crnić, Odštetno pravo, Faber & Zgombić, 2004.
7. Ivica Crnić, Novi Zakon o obveznim odnosima, Organizator, travanj 2005.
8. Andrija Raspor, Zastara, Informator, 1982.
9. Adolfo Rušinov, Opći austrijski građanski zakonik, Kugli i Deutsch, 1899.
10. Vilim Gorenc i dr. Komentar Zakona o obveznim odnosima, RiF, listopad 2005.
11. Dražen Jakovina, Zastara tražbine naknade neimovinske štete, 15. savjetovanje o obradi i likvidaciji automobilskih šteta, 2006.
12. Đuro Sessa, Zastara i novi Zakon o obveznim odnosima, Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Godišnjak 14, Organizator, 2007.

prof. dr. sc. Marijan Ćurković

DIREKTNA OBRADA ŠTETA

Posljednjih godina sve zakonodavne promjene u Europskoj Uniji obrazložene su nastojanjem da se poboljša položaj potrošača osigurateljne usluge. Pod pojmom potrošač podrazumijeva se, u obveznom osiguranju od automobilske odgovornosti, kako ugovaratelj osiguranja – osiguranik, tako i oštećenik koji ima pravo naknade štete od osiguratelja štetnika (pravo na *actio directa*). Ta nastojanja posebno su došla do izražaja u Četvrtoj i Petoj Direktivi. Zakonodavstvo i praksa pojedinih zemalja išli su korak dalje: traže od osiguratelja pojednostavnjenje postupka naknade štete pretrpljene u prometnoj nesreći. Jedan od načina, kaže se, ostvarenja toga pojednostavnjenja jeste i uvođenje instituta zvanog direktna obrada (i isplata) šteta. Oštećeni naknadu štete, koju mu uzrokuje drugi sudionik prometne nezgode, traži i dobiva od svog osiguratelja, od osiguratelja s kojim je on sklopio ugovor o osiguranju od automobilske odgovornosti. Regres između njegovog osiguratelja i osiguratelja štetnika jeste postupak nakon dobivanja naknade štete i interna je stvar osiguratelja. Tu novinu, stidljivo, naznačio je i naš zakonodavac, kroz mogućnost njenog uvođenja na dobrovoljnoj osnovi. Članak 11. st. 3. Zakona o obveznim osiguranjima u prometu predviđa takvu mogućnost. Zasada, ona nije iskorištena. No, povremeno se čuju izjave pojedinih vladinih funkcionera da će buduće izmjene i dopune navedenoga Zakona predvidjeti obvezno uvođenje postupka direktne obrade šteta. O čemu se kod toga radi, koje su prednosti i nedostaci sustava direktne obrade (naknade) štete – riječ je u ovom napisu.

1. Sustav direktne obrade (naknade) štete, njegov cilj i prednosti

Za razliku od klasičnog sustava obrade šteta, kod kojega se oštećeni mora obratiti štetniku ili njegovom osiguratelju od automobilske odgovornosti (ili, u nekim pravnim sustavima, i jednom i drugom), u sustavu direktne obrade šteta (*direct settlement, indemnisation directe, risarcimento diretto*), oštećeni se **može** (kod dobrovoljnih sustava) ili **mora** (kod obveznih sustava) s odštetnim zahtjevom obratiti izravno svome osiguratelju kod kojega je sklopio ugovor o osiguranju od odgovornosti za štete uzrokovane uporabom motornog vozila, s kojim je sudjelovao u prometnoj nesreći. Štetnik i njegov osiguratelj u ovom sustavu ostaju po strani. Oni oštećenome nisu bitni kao dužnici. Njegov dužnik je upravo njegov osiguratelj, koji će isplaćenu odštetu, kasnije, regresirati od osiguratelja štetnika. Dakle, postupak obeštećenja oštećenoga razdvaja se od konačne odluke o nošenju rizika. Pojam «**direktna obrada**» štete obuhvaća cijeli postupak utvrđivanja odgovornosti štetnika, utvrđivanje visine i obima štete i,

---

* Koncern Agram
Predsjednik Upravnog odbora Hrvatskog ureda za osiguranje

konačno, samu isplatu štete. **Zato se direktna obrada štete može (a kod obvezne direktne obrade i mora) zvati i direktnom naknadom štete.**

Strateški cilj sustava direktne obrade šteta jeste poboljšanje usluga osiguranicima, koji su ujedno i oštećenici, kroz pojednostavnjenje sustava upravljanja rizikom, odnosno štetama i podizanje ugleda osiguratelja¹; pojednostavnjenje i ubrzanje načina obrade šteta; smanjenje broja sporova i sudskih troškova; pojednostavnjenje postupka regresa prema štetniku odnosno njegovom osiguratelju. Kao **nusprodukt** toga² javljaju se: poboljšanje odnosa s osiguranikom, poboljšanje i bolja organizacija suradnje s vještacima, servisima, poboljšanje tehničkog rezultata, mogućnost konkurentnijih cjenika i povećanje tehničkih pričuva.

Tvrđi se da sustav direktne obrade šteta predstavlja vrlo značajan činitelj slobodnog tržišta. U sustavu direktne obrade šteta svaki osiguranik može izmjeriti kvalitetu vlastitog osiguratelja kroz ocjenu i vrednovanje servisa koji mu je pružen u obradi nastale štete³. Prednost sustava direktne obrade šteta u tome je što obrađivač - direktni osiguratelj poznaje svoga osiguranika. Osiguranik u svojstvu oštećenika nastavlja odnos s osigurateljem kojemu vjeruje i u koga ima povjerenje. To pak znači da prihvaća njegove sugestije i savjete, i nema potrebe uzimati druge savjetnike ili posrednike kod ostvarivanja naknade štete.

2. Povijesna iskustva s direktnom obradom šteta

Sustav direktne obrade šteta danas je prilično široko rasprostranjen. Nalazimo ga u mnogim državama, primjerice, u **Belgiji** (gdje se nakon dobrog iskustva, od 1. srpnja 2007. g., gornja granica štete u direktnoj obradi povećala s 8.500 eura na 25.000 eura)⁴, **Španjolskoj, Grčkoj, Portugalu, Francuskoj, Italiji**, a u **Austriji** je pri kraju uvođenje sustava⁵. Izvan europskih zemalja nalazimo ga u **Maroku, Tunisu**, nekim državama **SAD**-a. Vrijednost sustava direktne obrade uočila je i **CEA**. Već dulje vremena radi se na dobrovoljnom prihvaćanju sustava. **International Direct Settlement Agreement** odnosi se samo na štete u kojima sudjeluju dva vozila registrirana u različitim državama, članicama CEA. S obzirom da je Četvrta EU direktiva unutar EU članica riješila problem direktne obrade šteta (ovlašteni predstavnik u zemlji prebivališta žrtve), prijedlog CEA o direktnoj obradi šteta zadržava svoj značaj za zemlje nečlanice, tim više što je potpuno kompatibilan s Četvrtom direktivom.

U okviru sustava direktne obrade šteta nailazimo na dva modela: 1) model **dobrovoljnog sustava direktne obrade šteta**, reguliran privatnopravnim aktima osiguravajućih društava, i 2) model **obveznog sustava direktne obrade šteta**, kod kojega su temeljni odnosi, prava i obveze osiguratelja i osiguranika-oštećenika, regulirani propisima. Prvi nalazimo u gotovo svim europskim zemljama koje imaju direktnu obradu šteta, a drugi u nekim državama SAD-a i u Italiji. Radi potpunog prikaza поближе ćemo se osvrnuti na oba sustava, s tim da će nam za dobrovoljni sustav kao model poslužiti francuski sustav direktne obrade šteta.

¹ V. Aneks 2. dokumentu CEA br. AU 316 (11/03), od 24. 11. 2003. g.

² Upravo takav izraz (*sousproduits*) rabi Aneks 2. dokumentu CEA br. AU 3160 (11/03)

³ Dal Cin, Mario, Il regolamento di assicurazione sul risarcimento diretto dei danni RCA, Assinews, br. 161 - siječanj, 2006., str. 21.

⁴ Le Mond d'assurance, Convention du reglement direct, br. 1, 15. XI 2006., str. 8.

⁵ V. Neuhäuser, Albert, Osiguranje automobilske odgovornosti u Austriji, Bilten HUU-a, br. 37/2001.

3. Francuski sustav direktne obrade šteta

U Francuskoj je obvezno osiguranje od automobilske odgovornosti uvedeno 1959. Već slijedeće godine osiguratelji su sporazumom utvrdili i regulirali međusobnu suradnju u procjeni šteta na motornim vozilima. Taj sporazum je bio praktična osnovica za širenje suradnje i na likvidaciju šteta i to s ciljem pojednostavnjenja postupka naknade štete kod oštećenja motornih vozila, dakle materijalne štete. Kasnije, zbog očiglednih prednosti, pristupilo se direktnoj obradi i za neimovinske štete (smrt, ozljede). Ustvari, direktna obrada šteta nužno zahtijeva širu lepezu dogovora. Tako **IRSA**⁶ (sporazum o direktnoj obradi šteta) predstavlja skup sporazuma (*ensemble de conventions*), kao što su: **IDA** (*Indemnisation directe de l'assuré*, sporazum o direktnoj odšteti osiguraniku), **IRCA** (sporazum o direktnoj obradi šteta zbog smrti ili ozljeda), **Convention Abandon de recours** (sporazum o odricanju od regresa), **Convention Accidents entre trois vehicules ou plus** (sporazum o obradi šteta u kojima su sudjelovala tri ili više vozila), **Convention Expertise** (sporazum o vještacima), **Convention Chose inerte** (Sporazum o oštećenju nepokretnih stvari), **Convention Remorquage** (sporazum o šlepanju), **Convention Conciliation et arbitrage** (sporazum o mirenju i arbitraži), itd.⁷

Kako se radilo o tzv. horizontalnim sporazumima, koji bi mogli utjecati na slobodu tržišta⁸ pokrenuto je pitanje zakonitosti takvih sporazuma pred Europskom komisijom. Komisija je⁹ izričito potvrdila zakonitost sporazuma. Još i više: istakla je njihovu prednost - brzinu obrade i obeštećenja oštećenih, smanjenje troškova obrade.

Polje primjene

IRSA sporazum odnosi se na direktnu obradu šteta na vozilu. Primjenjuje se na nezgode u kojima su sudjelovala dva vozila koja su osigurana kod osiguratelja koji su članovi Sporazuma¹⁰. Osiguratelj koji s oštećenim ima osiguranje od odgovornosti za štete uzrokovane motornim vozilom (nazvan **direktni osiguratelj**) obavlja obradu i vrši obeštećenje oštećenika. Sporazum se ne primjenjuje ako oštećeni s tim osigurateljem ima i kasko osiguranje (u tom slučaju oštećeni će naknadu štete dobiti po kasko polici) ili ugovor o pravnoj zaštiti. Sporazum se ne primjenjuje ni kad se radi o neosiguranom vozilu ili vozilu koje je osigurano u inozemstvu. Naravno, direktni osiguratelj neće obeštetiti svog osiguranika ni u slučaju kad je on potpuno kriv za nezgodu. Sporazum je otvoren za sve osiguratelje koji u Francuskoj obavljaju osiguranje od automobilske odgovornosti.

Obveze direktnog osiguratelja

Direktni osiguratelj obrađuje predmet za račun osiguratelja štetnika. On obavlja procjenu štete na vozilu i plaća naknadu štete oštećenom osiguraniku u skladu s odredbama čl. 5.

⁶ Skraćenica punog naziva Instruction pour le reglement des sinistres automobile (upute o obradi automobilskih šteta).

⁷ det. v. Lexique et pratique des termes d'assurance, L'Argus, Paris, 2. izd., str. 188.

⁸ Landel, James – Namin, Lionel, Manuel de l'assurance automobile, L'Argus, Paris, 3. izd., str. 308.

⁹ V. COM (199) 192 Final, od 12. svibnja 1999., RGDA 99-1132.

¹⁰ Slična pravila vrijede i kad se radi o nezgodi s više od dva vozila (direktni osiguratelj je osiguratelj vozila koje ima registarsku pločicu s najmanjim brojem), te kod nezgoda u kojima je sudjelovalo više od sedam vozila (obrađivač se određuje godišnjim rasporedom i može biti i osiguratelj koji nije osiguratelj nijednog vozila koje je sudjelovalo u nezgodi), v. Landel ..., o.c., str. 314.

Badinterovog zakonika. Vještak mora biti upisan u nacionalnu listu vještaka sukladno odredbi čl. L 326-3 Zakona o cestovnom prometu. Ako prema procjeni šteta prelazi iznos određen Sporazumom¹¹, direktni osiguratelj mora u roku od sedam dana izvijestiti osiguratelja o tome. Ovaj može nakon toga angažirati vještaka po svojoj volji.

Štete zbog ozljeda i smrti

IRCA sporazum odnosi se na obradu šteta nastalih zbog ozljeda i, pored pravila iz IRSA sporazum, sadrži neke specifičnosti vezane uz prirodu štete. **Direktni osiguratelj obrađuje i isplaćuje štetu svom osiguraniku, ako se radi o ozljedama koje imaju za posljedicu invalidnost ispod 5% ili smrt.** Ako se radi o invalidnosti koja iznosi više od 5% direktni osiguratelj obavještava osiguratelja (ili osiguratelj) koji mogu imenovati još jednog vještaka. U slučaju smrti ili trajne invalidnosti veće od 5%, ponudu odštete direktni osiguratelj mora poslati osiguratelju prije nego je prezentirana osiguraniku. Kod IRCA sporazuma postoji obveza direktnog osiguratelja da tijekom cijelog postupka informira osiguratelja o stanju predmeta¹².

Efekti sustava direktne obrade štete

Zahvaljujući unaprijed jasno određenim pravilima, posebno transparentnosti obrade u kojoj je osiguratelj uredno informiran o stanju predmeta (i svoga duga), unaprijed fiksiranim iznosima do kojih se može pristupiti direktnoj obradi štete, vrlo efikasnom mehanizmu kompenzacije između osiguratelja, sustav je u praksi postigao vrlo značajne rezultate. Pao je broj sudskih sporova, smanjeni su rashodi za štete (u zadnjih deset godina unatoč inflaciji od 14% prosječno isplaćena šteta ostala je ista¹³), povećan je ugled osiguratelja.

4. Talijanski sustav direktne naknade štete

U Italiji je godinama prije donošenja novoga Zakona o osiguranju 2005. g.¹⁴ postojao sustav dobrovoljne direktne obrade šteta, zvan C.I.D.¹⁵. U preambuli Konvencije kaže se da su osiguratelji sklopili sporazum o direktnoj naknadi u nakani da «ubrzaju postupak likvidacije šteta na stvarima, koje nastaju u cestovnom prometu ...», a obveze iz Konvencije preuzimaju «...na korist vlastitih osiguranika ...». C.I.D. sustav bio je uspostavljen po uzoru na francuski IRSA sustav direktne obrade šteta¹⁶. Odnosio se samo na štete na vozilu do određenog iznosa, nastale u nezgodi u kojoj su sudjelovala najviše dva motorna vozila, oba osigurana. Pristup konvenciji uključivao je i bezuvjetan pristup sporazumima kao što su: shema za određivanje suodgovornosti u cestovnim prometnim nezgodama, formular prijave štete, listu cijena autodijelova, normativ rada popravka i zamjena karoserista i mehaničara, tablicu prometne signalizacije i sl. No, zakonodavac očito nije bio zadovoljan postupkom naknade štete, koji se

¹¹ U 2003. to je bilo 6.500 eura

¹² Landel..., o.c., str. 317.

¹³ V. Cassano, Giuseppe, Codice delle assicurazioni, IPSOA, 2006., str.98.

¹⁴ Codice delle assicurazioni, 7.9.2005., DL No 209, obj. u G.U. br. 239 Od 13. listopada 2005.

¹⁵ Convenzione per l'indennizzo diretto, Sporazum o direktnoj odšteti), tekst v. La responsabilità civile automobilistica, Lloyd Adriatico, Trieste, 1988., str. 255. i dalje.

¹⁶ Ramoino, Giovanni, Il risarcimento diretto visto da vicino, Assinews, br. 182, XII/2007., str. 33.

otezao, vrlo često završavao na sudu, bio skup... Zato je novi Zakon o osiguranju uveo obveznu direktnu obradu šteta u osiguranju od automobilske odgovornosti. Naime, čl. 149. regulira sustav direktne odštete, a čl. 150. zadužuje nadzorna tijela da donesu podzakonske akte radi oživljavanja sustava: kriterije za utvrđivanje stupnja odgovornosti sudionika za nezgodu; sadržaj i oblik odštetnog zahtjeva; način, uvjete i radnje koje moraju ispuniti osiguratelji; granice i uvjete pod kojima se može ostvariti direktna naknada štete; kontrolna tijela i nadzor nad sustavom direktne obrade šteta (ISVAP – u cilju: zaštite oštećenih, korektnog obavljanja posla direktne naknade štete, prikupljanja statističkih podataka). Ti podzakonski akti su doneseni, a među njima je najvažniji **Uredba DPR¹⁷ br. 254**. Ta uredba regulira pravila i tijela koja upravljaju sustavom direktne naknade. Sustav se primjenjuje od 1. veljače 2007. g.¹⁸, na sve slučajeve koji nastanu iza 1. siječnja 2007. g.¹⁹. Sustav nije obavezan za osiguratelje koji imaju sjedište u drugim državama članicama EU, a koji djeluju u Italiji u režimu slobodnog osnivanja podružnica ili slobodnog pružanja usluga, osim ako sami dobrovoljno pristupe sustavu²⁰. Sam sustav je vrlo jednostavan za oštećene, ali vrlo kompliciran za osiguratelje²¹. Naime, unatoč tome što je sustav direktne odštete obavezan, Uredba traži od osiguratelja potpisivanje konvencije o direktnoj obradi i isplati šteta (CARD konvencija), koja sadrži vrlo brojne i komplicirane odredbe o funkcioniranju sustava, a posebno odredbe o odnosima između osiguratelja u sustavu direktne naknade.

4.1.1. Osnovna načela funkcioniranja sustava direktne naknade

Prema čl. 149. Zakona o osiguranju, sustav direktne naknade štete primjenjuje se samo u slučaju kad je u nezgodi sudjelovalo dva motorna vozila, koja moraju biti identificirana i osigurana. U postupku direktne obrade štete rješavaju se štete na motornom vozilu, štete na prevoženim stvarima, uz uvjet da su vlasništvo osiguranika ili vozača, te štete zbog ozljeda vozača koji nije odgovoran za štetu, ukoliko trajne posljedice (*danno biologico permanente*) ne premašuju 9% invalidnosti²². Sustav se ne primjenjuje na štete koje nastanu u nezgodi u kojoj je sudjelovalo vozilo registrirano u inozemstvu. Oštećeni se moraju obratiti s odštetnim zahtjevom svome osiguratelju kod kojega je oštećeno vozilo bilo osigurano od odgovornosti. Za razliku od dotadašnjeg dobrovoljnog sustava direktne obrade šteta, koji se primjenjivao samo u slučaju da je Europsko izvješće²³ o nezgodi bilo uredno ispunjeno i potpisano od oba sudionika nezgode, novi obvezni sustav direktne naknade primjenjuje se i kad je obrazac potpisan od samo jednog sudionika. Odštetni zahtjev podnosi se na točno utvrđenom obrascu i to se šalje osiguratelju preporučenim pismom s povratnicom, neposrednom predajom, telegramom ili faxom odnosno e-mailom, u roku od 3 dana od dana nastanka štete. O primljenom zahtjevu direktni osiguratelj odmah izvješćuje štetnika i njegovog osiguratelja. Ako odštetni zahtjev nije kompletan direktni osiguratelj mora tražiti od osiguranika njegovo kompletiranje uz pouku da će posljedica neizvršenja obveze kompletiranja biti početak tijeka rokova za rješenje zahtjeva (60 – 90 – 30 dana) tek od dana kad osiguratelj primi tražene podatke ili dokumente. Direktni

¹⁷ Objavljena u GU br. 199. od 28.8.2006. g.

¹⁸ V. CEA Statistics No 32, str.99.

¹⁹ V. Pascotto, Bianca, Indennizzo diretto al via, Assinews, br. 173., str. 39.

²⁰ Čl. 150. st. 2. Zakona o osiguranju

²¹ CEA, o.c., str. 99. Osiguratelji, odnosno ANIA, su u pet mjeseci morali donijeti niz akata s područja nadzora, osiguranja i informatike, a sve pod budnim okom ISVAP-a, Ministarstva gospodarskog razvoja i Antitrust authority-a .

²² Radi se o tzv. mikroposljedicama lakših ozljeda iz čl. 139. Zakona o osiguranju, koje se naknađuju po posebnim kriterijima navedenim u tom članku.

²³ U stvari, točniji naziv jeste C.A.I. = Constatazione Amichevole di Incidente, ili obrazac Blu, koji sadržajno odgovara Europskom izvješću o nezgodi.

osiguratelj pristupa obradi i isplati štete za račun osiguratelja. Ako oštećeni prihvati prijedlog nagodbe, direktni obrađivač isplaćuje štetu u roku od 15 dana od dana primitka izjave o pristanku. Osiguranik-oštećenik, nakon primitka isplate, obvezan je izdati potvrdu (*quietanza*) kojom oslobađa duga štetnika i njegovog osiguratelja. Ako oštećeni ne reagira na ponudu direktnog osiguratelj (ne da nikakvu izjavu), ili odbija prihvatiti ponuđeni iznos, direktni osiguratelj mu mora doznačiti ponuđeni iznos kao predujam konačnog obeštećenja. **Ukoliko, dakle, ne dođe do nagodbe, oštećeni može podnijeti tužbu samo protiv direktnog osiguratelja, dakle, svoga osiguratelja.** U slučaju spora – osiguratelj štetnika može se umiješati u parnicu, a može i preuzeti parnicu, uz uvjet da prizna odgovornost svog osiguranika.

Najveća novina sustava jeste nov način kompenzacije između direktnog osiguratelja i osiguratelja. Direktni osiguratelj, kad isplati odštetu vlastitom osiguraniku, regres dobiva od posebno formiranog tijela, kojim upravlja CONSAP S.p.a., i koje je nezavisno od bilo kojeg osiguratelja. To tijelo ima ulogu jedne **clearing house**, dakle, mjesta obračuna između osiguratelja. Direktni osiguratelj neće moći regresirati ukupno isplaćenu štetu. Naime, Uredba predviđa fiksnu kompenzaciju direktnom osiguratelju. Ta fiksna kompenzacija predstavlja prosječan iznos odštete, koji CONSAP određuje početkom svake godine i koji se primjenjuje na svaki slučaj obrađen u toj godini²⁴. To pak znači da će konkretni iznos kojega direktni osiguratelj dobije od clearing house-a biti veći ili manji od konkretno isplaćene odštete. Tu je dakle motiv kojim se rukovodi direktni osiguratelj kod likvidacije štete: on će nastojati da isplata osiguraniku bude ista ili manja od prosječno utvrđene odštete, jer više isplaćeno ide na njegovu štetu, a manje isplaćeno u njegovu korist. Na regresirani iznos dodaju se troškovi obrade od 15% od fiksnog iznosa. S obzirom na takav način međusobnog obračuna, osiguratelj ne mora niti znati (niti zna) koliko je direktni osiguratelj isplatio odštete svom osiguraniku!

4.1.2. Kritike sustava direktne naknade štete

Talijanski sustav obvezne direktne naknade štete doživljava mnoge kritike. Prisiljavanje oštećenoga da se obrati s odštetnim zahtjevom isključivo svome osiguratelju, kojega jedino može i tužiti, protuustavno je, jer se protivi slobodi oštećenoga da izabere način ostvarenja štete koja mu je učinjena²⁵. Mnogo je nepreciznosti u odredbama Zakona o osiguranju i pratećih podzakonskih akata: direktna naknada štete na stvarima osiguranika i vozača, uvjetovane njihovim vlasništvom, neopravdano isključuje ostale vlasnike prevoženih stvari; upućivanje na ozljede s trajnom biološkom štetom od 9% i niže stvara ozbiljne operative poteškoće (što ako se u započetom postupku utvrdi veći postotak, ili, što ako se isti u redovnom postupku naknade smanji)²⁶; u slučaju parnice oštećeni tuži svoga osiguratelja, koji nije osiguratelj štetnika, a pravi dužnik (osiguratelj štetnika) ne sudjeluje kao stranka u parnici; nije li takva presuda *inutiliter data?*, jer se ne može odnositi na stranku koja nije sudjelovala u postupku²⁷; klasični sustav odgovornosti u kojoj štetnik odgovara za štetu poštuje etiku

²⁴ v. CEA Statistics, o.c. str. 100. Primjer: za lakše ozljede do 9% trajne biološke štete za vozača u 2007. g. prosječno utvrđena odšteta iznosila je 4.071 eura.

²⁵ Pascotto, o.c., str. 39. Tribunale di Torino, u presudi br. 6070 (v. www.altalex.com) već je zauzeo stajalište o protuustavnosti odredbe o obveznom putu naknade preko svoga osiguratelja: direktna obrada šteta mora biti fakultativna i ne smije prekludirati pravo oštećenoga na tužbu protiv osiguratelja štetnika .

²⁶ Cassano, Giuseppe, Codice delle assicurazioni, IPSOA, 2006., str.100.

²⁷ Pascotto, o.c., str. 41.

življenja, povezuje kršenje i poštivanje tuđih prava²⁸ kroz uspostavu načela «tko nanese štetu drugome – plaća»; zamjena štetnika (i njegovog osiguratelja) osobom direktnog osiguratelja uzrokuje kulturološke i građanskopravne promjene²⁹; zabrana plaćanja troškova zastupanja (preko odvjetnika ili specijaliziranih agencija) u postupku direktne naknade štete teško šteti načelu ravnopravnosti građana i slabi pravnu poziciju oštećenoga, koji je prepušten na milost i nemilost direktnog osiguratelja³⁰; činjenica da osiguratelj ne zna koliko je direktni osiguratelj isplatio odštetu – predstavlja anomaliju koja će zasigurno utjecati na pravilan izračun tarifa automobilske odgovornosti³¹, itd.

No, s druge strane, službene kritike³² tvrde da u sustavu direktne naknade štete oštećeni ostaje *dominus* postupka. On ne mora prihvatiti ponudu svoga osiguratelja. Može pokrenuti parnicu (u kojoj se o naknadi štete odlučuje po općim načelima odštetnog prava). U parnici direktni osiguratelj može pozvati osiguratelja koji može preuzeti parnicu. Oštećenome je vrlo lako utvrditi tko mu je odgovoran za štetu. Pravni sustav, dakle, štiti slabiju ugovornu stranu, omogućujući joj brzu naknadu štete.

Rezultati primjene sustava direktne obrade štete za nepunih godinu dana pokazuju³³ da je u sustavu direktne obrade štete bilo prijavljeno 1.526.611 odštetnih zahtjeva, od kojih je riješeno 1.044.813, što je cca 30% svih šteta nastalih u prometu. Interesantno da ih je s obostrano potpisanim tzv. blue modulom (Europsko izvješće) bilo 964.412, od čega je utvrđena suodgovornost u 27.451 slučaju (2,85%). Taj postotak je kod jednostrano potpisanog modula bio 13,8%. U samo 3.000 slučajeva osiguratelji su osporavali obvezu prema direktnom osiguratelju.

5. CEA Konvencija o direktnoj obradi šteta

Kao što je naprijed navedeno, polazeći od konstatacije Europske komisije da su sporazumi o direktnoj obradi šteta legalni, vrlo korisni potrošačima osigurateljne usluge i da ne štete nego koriste slobodnoj utakmici, CEA je izradila konačan tekst **Međunarodne Konvencije o direktnoj obradi šteta** (*International Direct Settlement Agreement, Internationales Übereinkommen über die Direktregulierung von KFZ-Sachschäden*)³⁴. Članstvo u Konvenciji je dobrovoljno. Konvencija se odnosi na obradu šteta koje nastanu u prometnoj nesreći koju uzrokuju dva motorna vozila, registrirana u dvije različite države članice CEA, osigurana kod dvije različite potpisnice Konvencije. Konvencija se neće primijeniti ako se radi o slučaju suodgovornosti treće osobe (na pr. pješaka, bicikliste...), slučaju kad je odgovoran vozač ukradenog vozila, te na odgovornost za štetu na prevoženoj robi. Kako u Konvenciji stoji, “za početak“, se primjenjuje samo na štetu na vozilima i to do visine od 6.000 €.

Direktni osiguratelj (Konvencija daje njegovu definiciju: osiguratelj koji osigurava odgovornost oštećenoga) obrađuje i isplaćuje odštetu svome osiguraniku za račun osiguratelja. Konvencija

²⁸ Flaim, Olivia, Risarcimento diretto: ovvero l'invio dell'agonia della RC?, Assinews, br. 173, str. 44.

²⁹ idem

³⁰ Cassano, o.c., str. 122.

³¹ Il risarcimento diretto visto da vicino, Assinews, br. 182, prosinac 2007., str. 33.

³² primjerice, mišljenje Državnog vijeća od 19.12.2005., v. Cassano, o.c., str. 123.

³³ Il risarcimento diretto visto da vicino, interview s dir. ANIA, Treffiletti, Assinews, br.182., str. 32 i dalje.

³⁴ CEA doc. AU 2154 (10/02)

počiva na obvezi osiguratelja da međusobno priznaju nalaze vještaka koje koristi direktni osiguratelj. Odgovornost se utvrđuje na temelju obvezno ispunjenog i obostrano potpisanog Europskog izvješća o nezgodi, po modalitetima koji su točno navedeni u Postupovniku (Verhaltenskodex), kojega donosi Povjerenstvo za primjenu Konvencije, u kojemu su shematizirani slučajevi nastanka prometnih nezgoda i određeno koji vozač je u takvom slučaju odgovoran. Po isplati odštete direktni osiguratelj ima pravo regresa prema osiguratelju štetnika, i to isplaćenu odštetu, stvarne troškove i poreze. Rok za plaćanje regresa jeste 30 dana od dana kad osiguratelj dobije zahtjev direktnog osiguratelja. Za zakašnjenje, plaća se zatezna kamata po godišnjoj stopi od 12% od zahtjeva. Uz regres isplaćenih iznosa direktni obrađivač ima pravo i na obrađivačku pristojbu u iznosu od 1.000 eura.

Sporove između osiguratelja rješava Povjerenstvo za provođenje Konvencije, čija je odluka konačna.

Tekstu Konvencije priloženi su: obrazac prijave štete (direktnog osiguratelja osiguratelju), obrazac regresnog zahtjeva, obrazac za pokretanje spora pred Povjerenstvom i popis članova Konvencije.

6. Situacija u Hrvatskoj

Članak 11. st. 2. Zakona o obveznim osiguranjima u prometu³⁵ ima odredbu koja glasi: „*Društva za osiguranje mogu sklopiti sporazum prema kojem odštetni zahtjev po osnovi osiguranja od automobilske odgovornosti može rješavati društvo za osiguranje kod kojeg je oštećena osoba sklopila ugovor o osiguranju od automobilske odgovornosti*„. Iz te odredbe je jasno da se naš zakonodavac odlučio pružiti mogućnost osigurateljima da svojim sporazumom inaugiraju dobrovoljni sustav direktne obrade šteta. Dakle, funkcioniranje toga sporazuma ovisilo bi o volji osiguratelja. Do danas nismo mogli uočiti bilo kakvu inicijativu da se i u Hrvatskoj uvede sustav direktne naknade štete, unatoč očiglednim koristima koje su se pokazale u zemljama koje su ga uvele. Tehnički, iskustvo osiguratelja postoji u onom dijelu u kojem obrađuju i isplaćuju štete za račun Hrvatskog ureda za osiguranje. Prije Domovinskog rata, u SFR Jugoslaviji, postojao je sporazum između osiguratelja nazvan Sporazumom o uslužnoj obradi šteta, koji je vrlo dobro funkcionirao sve do početka rata. Prema tome, radi se isključivo o političko-poslovnoj volji i spremnosti osiguratelja da pristupe direktnoj naknadi štete. Osnovni preduvjet uvođenja sustava direktne naknade štete jeste povjerenje između osiguratelja, oslonjeno na načelo transparentnosti poslovanja u likvidaciji šteta. Za sada, očito, taj uvjet nije ispunjen, pa se ni dobrovoljno uvođenje sustava direktne naknade (ili bar obrade) šteta ne očekuje u bližoj budućnosti.

---

³⁵ Narodne novine, br. 151/2005.

Popis literature

Cassano, Giuseppe, *Codice delle assicurazioni*, IPSOA, 2006.

CEA Statistics

Dal Cin, Mario, *Il regolamento di assicurazione sul risarcimento diretto dei danni RCA*, Assinews, br. 161

Flaim, Olivia; *Risarcimento diretto: ovvero l'inizio dell'agonia della RCA*, Assinews, br. 173

Landel, James – Namin, Lionel, *Manuel de l'assurance automobile*, L'Argus, Paris, 3. izdanje

Neuhäuser, Albert, *Obvezno osiguranje automobilske odgovornosti u Austriji*, Bilten Hrvatskog ureda za osiguranje, br. 37

Pascotto, Bianca, *Indennizzo diretto al via*, Assinews, br. 173.

Ramaino, Giovanni, *Il risarcimento diretto visto da vicino*, Assinews, br. 182.

Ivica Franić

NOVI ZAKON O SIGURNOSTI PROMETA NA CESTAMA

Novi Zakon o sigurnosti prometa na cestama

Slide 1

**REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO UNUTARNJIH
POSLOVA**

**Nacrt prijedloga Zakona o
sigurnosti prometa na cestama**

Slide 2

**Nositelj izrade nacrtu prijedloga Zakona o sigurnosti
prometa na cestama:**

•Ministarstvo unutarnjih poslova

U povjerenstvu za izradu novog Zakona su:

- Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi,
- Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture,
- Ministarstvo znanosti, obrazovanje i športa
- Ministarstvo pravosuđa,
- Državni zavod za mjeriteljstvo,
- Visoki prekršajni sud,
- Središnji državni ured za upravu,
- Centar za vozila Hrvatske,
- Hrvatski autoklub,
- Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom

2

---

* Ministarstvo unutarnjih poslova

Slide 3

Razlozi za donošenje novog Zakona o sigurnosti prometa na cestama

3

Slide 4

- **Neusklađenost odredbi važećeg Zakona o sigurnosti prometa na cestama sa odredbama Prekršajnog zakona (NN 107/07).**
- **Usklađivanje Zakona o sigurnosti prometa na cestama s propisima Europske Unije**
- **Važeći Zakon sadrži niz terminoloških i nomotehničkih pogrešaka, što je potrebno ispraviti.**

Iz navedenih razloga u važećem Zakonu potrebno je izmijeniti više od 200 članaka, što zahtijeva pristupanje izradi novog Zakona o sigurnosti prometa na cestama.

4

Slide 5

Prijedlog pojedinih važnijih izmjena

5

Slide 6

1. Poslovi jedinica lokalne samouprave

- **Predloženom odredbom čl. 5. st. 3. sužen je krug poslova koje jedinice lokalne samouprave mogu obavljati na svojem području samo na poslove nadzora i premještanje nepropisno zaustavljenih ili parkiranih vozila.**

U čl. 5. važećeg Zakona jedinice lokalne samouprave imale su i mogućnost nadzora brzine kretanja vozila što nisu bile u mogućnosti obavljati te zbog toga navedeni članak nije bilo moguće provoditi.

Jedinice lokalne samouprave obavljajući propisane poslove imaju i određene troškove te predlažemo da **novčane kazne koje naplate jedinice lokalne samouprave kada obavljaju poslove iz ovog zakona prihod su tih jedinica (čl. 292.st.2.)**

6

Slide 7

2. Pravo na korištenje znaka pristupačnosti za osobe s invaliditetom

- **Daje se osobama sa 80 ili više posto tjelesnog oštećenja, odnosno osobama koje imaju oštećenje donjih ekstremiteta 60 ili više posto, koje tim znakom mogu označiti vozilo kojim se prevoze (članak 40).**

Time je prihvaćen prijedlog od strane predstavnika udruga osoba s invaliditetom i predstavnika Ministarstva mora, prometa i infrastrukture.

Sukladno važećoj odredbi članka 40. to pravo pripadalo je samo osobi čiji su donji ekstremiteti bitno oštećeni tako da onemogućavaju normalno kretanje.

Uz ovako restriktivnu odredbu, ovo odobrenje koristilo je oko 15 tisuća osoba s invaliditetom. Predloženom odredbom ovo odobrenje koristilo bi oko 38 000 osoba s invaliditetom.

Odredbom članka 82. predloženo je povećanje novčane kazne sa 500,00 kn na 700,00 kn za vozače koji parkiraju na mjestu rezerviranom za osobe s invaliditetom.

7

Slide 8

3. Brzina

U naselju

- prekoračenje brzine do 10 km/h → novčana kazna 300,00 kn
- prekoračenje brzine od 10 – 20 km/h → novčana kazna 500,00 k
- prekoračenje brzine od 20 – 30 km/h → novčana kazna 1.000,00
- prekoračenje brzine od 30 – 50 km/h → novčana kazna 2.000,00
- prekoračenje brzine više od 50 km/h → novčana kazna od 5.000 – 15.000,00 kn ili kazna zatvora do 60 dana

U odnosu na važeću odredbu Zakona o sigurnosti prometa na cestama gdje je određeno prekoračenje brzine od 10 – 30 km/h, novim Zakonom predloženo je uvođenje dva nova raspona prekoračenja brzine (od 10 – 20 km/h i od 20 do 30 km/h)

Iz navedenog je vidljivo da je povećana sankcija određena za najteže prekršitelje.

8

4. Sigurnosni pojas

- U prijedlogu odredbe čl. 163. predloženo je da sigurnosni pojas ne moraju koristiti osobe koje imaju uvjerenje da ga iz zdravstvenih razloga ne mogu koristiti.
- **Ministar nadležan za zdravstvo propisuje postupak, uvjete i način izdavanja navedenog uvjerenja.**

Ova odredba se temelji na "Pregovaračkom stajalištu Republike Hrvatske za Međuvladinu konferenciju o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji za poglavlje 14 - Prometna politika".

9

5. Vožnja djeteta na prednjem sjedalu

- **Odredbom st. 2. čl. 163. predloženo je da vozač motornog vozila može prevoziti dijete do dvije godine starosti na prednjem sjedalu vozila ako vozilo nema suvozački zračni jastuk ili ako je suvozački zračni jastuk isključen i ako se dijete prevozi u sigurnosnoj sjedalici postavljenoj suprotno od pravca vožnje koja je pričvršćena za vozilo pomoću sigurnosnog pojasa na tri točke vezivanja ili posebnim kopčama u vozilu**

Odredbama važećeg Zakona propisano je da se na prednjem sjedalu vozila ne smiju voziti djeca.

Navedena odredba dovodila je do problema u praksi budući su mnogi roditelji djecu prevozili na prednjem sjedalu.

Predložena odredba dovest će do lakše komunikacije roditelja s djetetom.

Iz članka 163. važećeg zakona izostavljena je odredba po kojoj vozač osobnog automobila ne smije na prednjem sjedalu prevoziti osobu koja je pod utjecajem alkohola.

Navedenu odredbu bilo je teško provoditi u praksi, a bila je i pravno dvojbeni jer bi po njoj svaki vozač kod sebe trebao imati alkometar da bi utvrdio da li njegov suvozač ima alkohola u krvi.

6. Upotreba svjetala u prometu

- U odredbi čl. 102., st. 1. predloženo je da na motornim vozilima za vrijeme vožnje danju moraju biti upaljena dnevna ili kratka svjetla, **u razdoblju zimskog računanja vremena.**
- U stavku 2. predloženo je da na **motociklu i mopedu** za vrijeme vožnje danju **moraju biti** upaljena kratka svjetla **tijekom cijele godine.**

Veliki broj turista dolazi u Republiku Hrvatsku iz europskih zemalja (Austrija, Njemačka, Francuska, Mađarska itd.) u kojima ne postoji obveza imati upaljena kratka svjetla za vrijeme vožnje danju.

Također, nekorištenje kratkih svjetala za vrijeme vožnje danju će dovesti do manje potrošnje goriva te je stoga ekološki korisnije rješenje.

11

7. Kategorije vozača motornih vozila

M – moped do 50 cm³ i brzine do 50 km/h
A1 – motocikl do 125 cm³ i snage do 11 kW
A2 – motocikl od 11 – 35 kW
A – motocikl preko 35 kW
B – motorno vozilo do 3500 kg i 8+1 osoba
B+E – kategorija B + prikolica od 750 do 3500 kg
C1 – motorno vozilo do 7500 kg
C1 + E – kategorija C1 + prikolica preko 750 kg
C – motorno vozilo iznad 7500 kg
C + E – kategorija C + prikolica više od 750 kg
D – autobus
D + E – autobus + prikolica preko 750 kg
F – traktori
G – radni strojevi
H - tramvaji

12

8. Alkohol

1. Vozač vozila kategorije **C1, C1+E, C, C+E, D, D+E i H**, instruktor vožnje kao i vozač vozila B kategorije kojem je upravljanje vozilom osnovno zanimanje (taksisti, vozači hitne pomoći, vozači u tvrtkama i tijelima državne vlasti itd.), u vrijeme kada obavlja te poslove i mladi vozač **ne smije upravljati vozilom** na cesti niti početi upravljati vozilom **ako u organizmu ima opojnih droga ili alkohola**.
2. Vozač vozila kategorije **A1, A2, A, B, B+E, F, G i M** **ne smije upravljati vozilom** na cesti niti početi upravljati vozilom **ako u organizmu ima opojnih droga ili alkohola iznad 0,50 g/kg**, odnosno odgovarajući iznos miligrama u litri izdahnutog zraka.

13

3. **Iznimno, vozač iz stavka 2. ovoga članka, koji u organizmu ima alkohola do 0,50 g/kg, odnosno odgovarajući iznos miligrama u litri izdahnutog zraka, kaznit će se u stjecaju za svaki prekršaj utvrđen ovim Zakonom s time da će se upravljanje vozilom s količinom alkohola u organizmu do 0,50 g/kg, odnosno odgovarajućim iznosom miligrama u litri izdahnutog zraka smatrati zasebnim prekršajnim djelom.**
4. Smatrat će se da je vozač počeo upravljati vozilom ako je pokrenuo vozilo s mjesta.
5. Prisutnost alkohola u organizmu utvrđuje se analizom krvi ili urina, mjerenjem količine alkohola u litri izdahnutog zraka, liječničkim pregledom i drugim metodama i aparatima.
6. Smatrat će se da vozač u organizmu ima opojnih droga ako se prisutnost opojnih droga utvrdi odgovarajućim sredstvima ili uređajima, liječničkim pregledom ili analizom krvi ili urina.

14

Slide 15

7. Novčanom kaznom u iznosu od **700,00 kuna** kaznit će se za prekršaj vozač i instruktor vožnje iz stavka 1. ovoga članka ako u organizmu ima alkohola **do 0,50 g/kg**, odnosno odgovarajući iznos miligrama u litri izdahnutog zraka, kao i **vozač iz stavka 3.** ovoga članka, koji u organizmu ima alkohola **do 0,50 g/kg**, odnosno odgovarajući iznos miligrama u litri izdahnutog zraka, za zasebno prekršajno djelo.
8. alkohol iznad 0,5 do 1,0 g/kg -novčana kazna 1000,00 - 2000,00 kn
9. alkohol iznad 1,0 do 1,5 g/kg – novčana kazna 2000,00 – 5000,00 kn
10. Alkohol iznad 1,50 g/kg – novčana kazna 5000,00 – 15000,00 kn ili kazna zatvora do 60 dana
11. Vozač bicikla iznad 0,5 g/kg – novčana kazna 500,00 kn

15

Slide 16

Smrtno stradali u prometnim nesrećama prema stupnju alkoholiziranosti

Godina	Ukupno smrtno stradalih	Smrtno stradali prema stupnju alkoholiziranosti							
		Ukupno	%	Do 0,5g/kg	%	od 0,5 – 1,5 g/kg	%	Preko 1,5 g/kg	%
2005	597	159	26,6	15	9,4	66	41,5	78	49,1
2006	614	145	23,6	13	9,0	62	42,8	70	48,3
2007	619	160	25,8	13	8,1	74	46,3	73	45,6

Iz tablice je vidljivo da udio smrtno stradalih u prometnim nesrećama u kojima su sudjelovali vozači koji su imali do 0,5 g/kg je u blagom padu (2005.g. 9,4 % a 2007.g. 8,1%), isto tako je i broj osoba koje su smrtno stradale u tim nesrećama je u padu (2005.g. 15 a 2007.g. 13 osoba).

Kretanje broja vozača, vozila, ozlijeđenih i smrtno stradalih od 2000.g. – 2007.g.

Osnovni pokazatelj	Godina							
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Vozači	1.801.817	1.857.292	1.920.321	1.964.406	2.011.950	2.052.056	2.085.336	2.131.678
Vozila	1.401.010	1.494.745	1.571.775	1.649.851	1.720.099	1.790.971	1.866.741	1.949.936
Smrtno stradali	655	647	627	701	608	597	614	619
Ozlijeđeni	20.501	22.093	23.923	26.153	24.271	21.773	23.136	24.955

Iz tablice je vidljivo da je broj vozača u proteklih 7 godina porastao za 329 861, vozila za 548926

Slide 17

9. Osposobljavanje kandidata za vozače

- Odredbom čl.202. st.1. stručnom voditelju i predavaču prometni propisa u auto školi omogućuje se i obavljanje **poslova instruktora vožnje propisani broj sati.**

U odnosu na važeći zakon navedenim osobama se omogućuje bolji uvid u kvalitetu osposobljavanja kandidata i provođenja vozačkih ispita.

- Odredbom čl.202.st.4. vozilima kategorije A1, A2, A i M kategorije koja se koriste u auto školama povišena je dopuštena dob starosti **sa sedam na deset godina.**

Ovom odredbom prihvaćen je prijedlog udruga auto škola jer je utvrđeno da se navedena vozila manje eksploatiraju u odnosu na vozila drugih kategorija.

17

Slide 18

- **Odredbom čl. 203. st. 4. propisani su uvjeti za instruktora vožnje:**
  - **zanimanje instruktora**
  - **najmanje tri godine vozačku dozvolu B kategorije**
  - **navršenih 24 godine starosti**

Ovaj članak je usklađen s direktivom EU.

U važećem zakonu instruktora vožnje može biti osoba koja je navršila 18 godina i položila ispit B kategorije te nije morao imati vozačko iskustvo

18

Slide 19

- **Odredbom čl. 208. st. 3. propisano je da je ovlaštenu ispitivača za provođenje ispita iz predmeta Prometni propisi i sigurnosna pravila te upravljanje vozilom mora imati visoku stručnu spremu.**

Primjenom važećeg Zakona svi predavači i voditelji u auto školama imaju najmanje višu stručnu spremu, a osobe koje provode ispite moraju biti najstručnije.

19

Slide 20

10. Mladi vozači

- **Mladi vozači definirani su člankom 2. točkom 67. kao vozači u dobi od 16 do 24 godine.**
Prijedlogom članka 208., kandidat za vozača A kategorije (motocikli) smije polagati vozački ispit
    - **ako je stariji od 24 godine ili**
    - **ako ima važeću vozačku dozvolu A2 kategorije (motocikli snage od 11 – 35 kW) najmanje dvije godine i navršenih 20 godina.**
Pri definiranju pojma mladog vozača uzeta je u obzir njegova zrelost.
- Važećim zakonom propisano je da kandidat za vozača A kategorije
- smije polagati vozački ispit s navršenih 18 godina ili
  - ako je prethodno položio vozački ispit za A1 kategoriju i navršio 18 godina.
- Ova odredba usklađena je s Direktivom 2006/126/EZ
Europskog parlamenta ²⁰

Slide 21

- Prijedlogom članka 221. propisane su odredbe o mladim vozačima,
  - ne smije upravljati vozilom na cesti brzinom većom od 80 km na sat, na cesti namijenjenoj isključivo za promet motornih vozila brzinom većom od 100 km na sat, odnosno 120 km na sat na autocesti, a mopedom 40 km na sat,
  - ne smije upravljati niti početi upravljati motornim vozilom ako u organizmu ima opojnih droga, alkohola ili ako pokazuje znakove alkoholiziranosti,
  - mladi vozač koji je položio ispit za vozilo B kategorije, ne smije upravljati osobnim vozilom čija snaga motora prelazi 75 kW.

U predloženoj odredbi članka 221. Zakona, izostavljena je odredba važećeg Zakona po kojoj mladi vozač ne smije upravljati vozilom u prometu na cesti u vremenu od 23.00 sati do 5.00 sati osim ako je s njim pratitelj.

Navedena odredba pokazala se kontraproduktivnom jer je većina mladih vozača čekala (u caffè barovima, disko klubovima i slično) do 05,00 sati da bi sjela za upravljač automobila i nekažneno vratila kući.

Slide 22

U predloženoj odredbi izostavljena je i odredba važećeg zakona po kojoj mladi vozač mora u razdoblju od 6 do 24 mjeseca svladati program sigurne vožnje.

Navedenu odredbu nije bilo moguće provesti jer u Hrvatskoj postoji samo jedan centar sigurne vožnje, a za optimalno provođenje potrebno je minimalno pet centara.

U Austriji postoji 13 centara sigurne vožnje koji su 20 godina egzistirali na fakultativnoj osnovi, a prije par godina postepeno postaju obveza za određene kategorije vozača u Zakonu o sigurnosti prometa na cestama.

Za izgradnju jednog centra potrebno je oko 10 hektara zemljišta pri čemu cijela investicija iznosi oko 10 000 000 eura.

22

Slide 23

11. Trajanje vozačke dozvole i liječnički pregledi vozača

Važećim zakonom propisano je:

- vozačka dozvola mijenja se svakih 10 godina
- vozačka dozvola za upravljanje vozilima D i H kategorije izdaje se s rokom važenja 5 godina

- **U predloženoj odredbi članka 222. propisano je:**
  - mijenja se svakih 10 godina
  - prilikom ove zamjene vozač se nije dužan podvrgnuti zdravstvenom pregledu za vozača,
  - vozačka dozvola za upravljanje vozilima C, C+E, D i H kategorija izdaje se s rokom važenja 5 godina uz obavezan liječnički pregled
  - Vozačka dozvola za upravljanje vozilima C1, C1 + E i B kategorije vozaču kojem je upravljanje osnovno zanimanje i instruktoru vožnje izdaje se s rokom važenja 10 godina uz obavezan liječnički pregled

23

Slide 24

Za vozače kojima se vozačka dozvola izdaje s rokom važenja do 80.godine života vozača (A1, A2, A i B) zamjena vozačke dozvole, obavlja se svakih 10 godina, što predstavlja administrativnu zamjenu (zamjena fotografije, krivotvorenje, krađa i slično).

U prijedlogu Zakona predloženo je da se prilikom navedene zamjene nije nužno podvrgnuti zdravstvenom pregledu (kao što je u važećem zakonu).

U članku 233. važećeg Zakona, kao i prijedloga Zakona određuje se da **ako se na liječničkom pregledu ili u tijeku liječenja utvrdi da vozač boluje od bolesti ili ima invalidnost radi koje nije više sposoban sigurno upravljati vozilom, liječnik koji je obavio pregled ili je liječio vozača te izabrani liječnik dužan je uz upozorenje bolesniku o tome obavijestiti policijsku upravu ili postaju u kojoj osoba ima prijavljeno prebivalište, a policijska uprava odnosno postaja istog će uputiti na liječnički pregled.**²⁴

Slide 25

12. Pokusne, prenosive i izvozne pločice

Predloženim Zakonom o sigurnosti prometa na cestama u odnosu na važeći određene su nove vrste pločica:

- **pokusne pločice:** osim pločica koje se izdaju za vozila najduže na rok do 15 dana, izdaju se i pokusne **pločice na rok do 3 dana** za obavljanje tehničkog pregleda vozila koja imaju ispravne uređaje za upravljanje, zaustavljanje i koja su propisno označena.
  - U praksi se pojavljivao problem kako odvesti neregistrirano ili odjavljeno vozilo do stanice za tehnički pregled, ovom odredbom to je omogućeno ako vozilo ima ispravne uređaje za upravljanje, zaustavljanje te da je propisno označeno.

25

Slide 26

- **prenosive pločice:** izdaju se na rok od jedne godine na ime pravne i fizičke osobe obrtnika koji se bavi proizvodnjom, nadogradnjom, prijevozom ili prodajom vozila, a iste se mogu koristiti samo na vozilima koji imaju ispravne uređaje za upravljanje, zaustavljanje te da su propisno označena.
  - Za prenosive pločice izdaje se knjižica prometnih potvrda i prometna dozvola na rok od jedne godine.
- **Izvozne pločice:** izdaju se za motorna i priključna vozila koja se izvoze u inozemstvo na rok najduže od 30 dana a izdaju ih policijske uprave odnosno policijske postaje prema mjestu u kojem je vozilo kupljeno ili preuzeto.

26

Ako policijska uprava utvrdi da se pokusne ili prenosive pločice izdaju ili koriste protivno propisima i rješenju, ministarstvo nadležno za unutarnje poslove rješenjem će ih oduzeti uz novčanu sankciju od 5.000,00 – 15.000,00 kn za pravnu ili fizičku osobu obrtnika, a ponovni zahtjev može se podnijeti nakon isteka dvije godine.

13. Registracija vozila

- U odredbi članka 238.st.1 motorna i priključna vozila smiju sudjelovati u prometu na cesti ako su registrirana i ako imaju važeću prometnu dozvolu, a vozila registrirana u Republici Hrvatskoj ako imaju i važeću knjižicu vozila.
- Novčanom kaznom u iznosu od 2.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj vozač koji upravlja motornim ili **priključnim vozilom**, osim traktora i radnog stroja, koje nije registrirano ili mu je isteklo važenje prometne dozvole za više od 15 dana.

Povećana je novčana kazna sa 1000 na 2000 kn za vozače koji upravljaju neregistriranim vozilom, te prošireno sankcioniranje i na priključna vozila što je važećim zakonom bilo ispušteno.

Vrsta prekršaja	Broj prekršaja		
	2006.	2007.	+ - %
Upravljanje vozilom pod utjec.alkohola	53.463	56.709	+6,1
- do 0,50 g/kg alkohola	13.818	13.468	-2,5
-od 0,50 do 1,50 g/kg alkohola	23.951	26.101	+9,0
- preko 1,50 g/kg alkohola ili droga	10.127	11.160	+10,2
- vozač bicikla ili zaprežnog vozila	1.254	1.215	-3,1
- nepodvrgavanje ispitivanju/lij.pregledu	4.313	4.765	+10,5
Nepropisno parkiranje	82.102	92.182	+12,3
Nep.skret.,okret.i vožnja una.	2.096	3.382	+61,4
Vožnja bez položenog ispita	34.624	37.652	+8,7
Strana i smjer kretanja	5.306	6.749	+27,2
Tehnički neispravno vozilo	12.608	11.930	-5,4
Vožnja bez svjetla na vozilu	45.468	38.096	-16,2
Neregistrirano i tehnički nepregledano vozilo	39.608	41.094	+3,8
Prekršaji pješaka u prometu	6.997	6.266	-10,4
Sigurnosni pojas	108.200	102.901	-4,9
Zaštitna kaciga	24.448	26.840	+9,8
Nepoštivanje promet.znaka	89.720	99.068	+10,4
Korištenje mobitela za vrijeme vožnje	19.245	19.545	+1,6
Uprav.voz.kad je voz.doz.odu.	5.993	6.794	+13,4
Ostali prekršaji	129.844	126.799	-2,3
UKUPNO	713.185	732.716	+2,7

14. Odjava vozila

- U odredbi članka 250. vlasnik vozila, koji ne izvrši produženje važenja prometne dozvole u roku od 15 dana od dana isteka važenja prometne dozvole dužan je odjaviti vozilo, donijeti prometnu dozvolu radi poništenja i vratiti registarske pločice policijskoj upravi, odnosno policijskoj postaji koja vozilo vodi u evidenciji.
- Vlasnik vozila dužan je u roku od 15 dana od prodaje vozila odjaviti vozilo, **donijeti** prometnu dozvolu radi poništenja i vratiti registarske pločice policijskoj upravi, odnosno policijskoj postaji koja vozilo vodi u evidenciji.
- Vlasnik vozila dužan je u roku od 15 dana **prijaviti promjenu** bilo kojeg podatka koji je upisan u prometnoj dozvoli ili knjižici vozila.
- Za odjavu vozila, koje je po propisima o gospodarenju otpadnim vozilima otpadno vozilo, vlasnik vozila dužan je uz prometnu dozvolu i registarske pločice priložiti i Potvrdu o obrađivanju otpadnog vozila.

- Za odjavu vozila, koje po propisima o gospodarenju otpadnim vozilima nije otpadno vozilo, vlasnik vozila dužan je uz prometnu dozvolu i registarske pločice priložiti i **izjavu o mjestu čuvanja** vozila.
- Iznimno od odredbe članka 250. stavka 1. ovoga Zakona, policijska uprava odnosno policijska postaja može, nakon provođenja **propisanog postupka**, odjaviti vozilo bez vraćanja prometne dozvole i registarskih pločica, ako je važenje prometne dozvole isteklo **više od jedne godine**.
- Novčanom kaznom u iznosu od 700,00 kuna kaznit će se za prekršaj vlasnik vozila ako postupi suprotno odredbama ovoga članka.

Navedene odredbe omogućit će sređivanje evidencija o vozilima koja nisu odjavljena (neregistrirana), te je povećana novčana kazna sa 500 na 700 kn.

15. Zaštitna mjera zabrane upravljanja motornim vozilom (nakon 9 negativnih prekršajnih bodova)

- Odredbom čl.286. st.1. pravna posljedica pravomoćne osude vozača motornog vozila za određene prekršaje iz ovoga Zakona na temelju određenog broja prikupljenih negativnih prekršajnih bodova je na određeno vrijeme gubitak prava na upravljanje motornim vozilom određene kategorije odnosno svih kategorija, a broj negativnih bodova koji se mogu dodijeliti sukladno Prekršajnom zakonu je **jedan do tri** ovisno o težini prekršaja.

Zabrana upravljanja motornim vozilom svih kategorija

- U odredbi čl. 286. st. 6. i 7. predloženo je da se vozaču motornog vozila koji je unutar razdoblja od **dvije godine** prikupio **devet** negativnih prekršajnih bodova samo ili **pretežito** za prekršaje za koje su ovim Zakonom propisana **tri** negativna prekršajna boda, rješenjem će se izreći mjera zabrane upravljanja motornim vozilom svih kategorija u trajanju od **dvanaest mjeseci**.

Zabrana upravljanja motornim vozilom pojedine kategorije

- Vozaču motornog vozila koji je unutar razdoblja od **dvije godine** prikupio **devet** negativnih prekršajnih bodova pretežito za prekršaje za koje su ovim Zakonom propisana **manje od tri** negativna prekršajna boda, rješenjem će se izreći mjera zabrane upravljanja motornim vozilom **one kategorije kojom je pretežito** prikupio negativne prekršajne bodove u trajanju od **devet mjeseci**.

33

Poništenje vozačke dozvole

- U odredbi članka 286.st.8 vozaču motornog vozila **kojem je izrečena mjera zabrane upravljanja motornim vozilom iz stavka 6. ili 7.** ovoga članka i koji u narednom razdoblju od pet godina, računajući od isteka izvršenja posljednje mjere zabrane upravljanja motornim vozilom, **prikupi devet negativnih prekršajnih bodova**, izreći će se mjera **poništenja vozačke dozvole za upravljanje motornim vozilom svih kategorija**. Nakon proteka dvije godine od isteka izvršenja mjere poništenja vozačke dozvole, vozač može ponovno pristupiti polaganju vozačkog ispita za stjecanje prava na upravljanje motornim vozilom, prema uvjetima propisanim odredbama ovoga Zakona.

16. Vožnja prije stjecanja prava na upravljanje

- U odredbi čl. 288. predloženo je da se **pravomoćno izrečena zaštitna mjera zabrane upravljanja motornim vozilom počinitelju prekršaja koji nije prije toga stekao pravo na upravljanje motornim vozilom, izvršit će se nakon njegova stjecanja prava na upravljanje motornim vozilom i izdavanja mu vozačke dozvole.**
- U odredbi čl. 216 predlaže se novčanom kaznom u iznosu **od 5.000,00 do 15.000,00 kuna** ili **kaznom zatvora do 60 dana**, kazniti za prekršaj osoba koja u prometu na cesti upravlja motornim vozilom **prije stjecanja prava na upravljanje.**
- Važećim zakonom nismo mogli dodjeljivati negativne prekršajne bodove za vozača koji upravlja prije stjecanja prava na upravljanje, tj. nije mu se mogla izreći zaštitna mjera zabrane upravljanja motornim vozilom a predloženom odredbom ta mjera izvršit će se nakon stjecanja prava na upravljanje.

35

Slide 36

Policijska uprava	VOZAČI MOTORNIH VOZILA						
	Sudionici prometnih nesreća	BEZ POLOŽENOG VOZAČKOG ISPITA				U nadzoru prometa	
		Sudionici prometnih nesreća		Skrivili prometnu nesreću		Ukupno	Na jednog sudionika prometne nesreće
		Ukupno	% od sudionika prometnih nesreća	Ukupno	% od sudionika prometnih nesreća	Ukupno	
zagrebačka	30.404	2.191	7,2	1352	4,4	4.639	2,1
splito-dalmatinska	9.815	682	6,9	312	3,2	7.657	11,2
primorsko-goranska	8.248	355	4,3	272	3,3	2.106	5,9
osječko-baranjska	4.796	246	5,1	199	4,1	4.251	17,3
istarska	6.705	262	3,9	188	2,8	1.329	5,1
dubrovačko-neret.	2.789	173	6,2	142	5,1	1.810	10,5
karlovačka	3.524	133	3,8	84	2,4	855	6,4
sisaačko-moslav.	3.433	200	5,8	152	4,4	2.035	10,2
šibensko-kninska	2.232	141	6,3	119	5,3	1.234	8,8
vukovarsko-srijem.	2.691	102	3,8	85	3,2	1.715	16,8
zadarska	4.801	302	6,3	206	4,3	1.574	5,2
bjelovarsko-bilog.	2.133	108	5,1	75	3,5	996	9,2
brodsko-posavska	2.916	113	3,9	92	3,2	1.440	12,7
koprivničko-križ.	1.879	127	6,8	106	5,6	1.754	13,8
krapinsko-zagorska	1.769	95	5,4	76	4,3	539	5,7
ličko-senjska	1.709	56	3,3	41	2,4	338	6,0
međimurska	1.751	79	4,5	73	4,2	587	7,4
požeško-slavonska	1.176	75	6,4	59	5,0	442	5,9
varaždinska	2.588	168	6,5	129	5,0	977	5,8
virovitičko-podrav.	1.241	98	7,9	76	6,1	1.407	14,4
UKUPNO	96.600	5.706	5,9	3.838	4,0	37.685	6,6

Slide 37

Iz tablice je vidljiv velik udio vozača bez položenog vozačkog ispita u prometnim nesrećama 5706 vozača ili 5,9%.

Ovi vozači predstavljaju poseban problem jer nisu upoznati s prometnim propisima kao ni opasnostima u prometu.

Iz tog razloga prema njima su predviđene oštrije sankcije (5.000,00 -15.000,00 kuna ili kazna zatvora do 60 dana)

37

Slide 38

17. Prekršaji za koje je predviđena novčana kazna ili kazna zatvora u trajanju do 60 dana

- čl. 53. st.3. – za brzinu veću od 50 km/h od dopuštene u naselju;
- čl. 199. st.9. – za alkohol iznad 1,5 g/kg ili ako u organizmu ima opojnih droga;
- čl. 216. st.6. – za upravljanje vozilom prije stjecanja prava na upravljanje;
- čl.282. st.10. – za odbijanje podvrgavanja ispitivanju prisutnosti droga ili alkohola;
- čl.289. st.6. – za upravljanje vozilom za vrijeme izrečene zaštitne mjere zabrane upravljanja;

38

18. Upozorenje

- U odredbi čl. 294.st.5. predloženo je da Policijska uprava ili postaja koja tijekom obavljanja poslova nadzora utvrdi da je počinjen prekršaj za koji je propisana **samo novčana kazna** u utvrđenom iznosu do **1.000,00 kuna**, u slučajevima kada prekršajem nije izazvano ometanje ili ugrožavanje drugih sudionika u prometu, odnosno ako je prekršaj osobito lake naravi a počinitelj nije prije činio slične prekršaje može umjesto novčane kazne sudioniku u prometu **izreći mjeru usmenog ili pisanog upozorenja**.

(6) O izrečenim mjerama pisanog upozorenja ministarstvo nadležno za unutarnje poslove vodi evidenciju.

Sukladno odredbi čl.245. prekršajnog zakona počinitelj prekršaja koji plati novčanu kaznu do 1.000,00 kn za fizičku osobu te do 10.000,00 kn za pravnu osobu neće se voditi prekršajni postupak i ista se ne uvodi u prekršajnu evidenciju.

39

19. Usklađivanje s propisima EU

- čl.163.st.2. osobe koje iz zdravstvenih razloga ne moraju koristiti sigurnosni pojas (Direktiva 2003/20/EZ od 8.4.2003.);
- čl.266.st.2. vođenje evidencije o prosječnoj emisiji ugljičnog dioksida za sve nove osobne automobile koji se prvi puta registriraju u RH (Direktiva 1573/2000/EU)
- čl.216.st.2. pravo upravljanja vozilom A kategorije (Direktiva 2006/126/EZ)
- čl.217.st.1. definiranje novog pojma A2 kategorije (motocikl čija snaga ne prelazi 35 kW) (Direktiva 2006/126/EZ)
- Čl.203.st.4. uvjeti za instruktora vožnje (Direktiva 2006/126/EZ)
- Čl.205. periodična izobrazba vozača autobusa i teretnih motornih vozila (Direktiva 2003/59/EZ od 15.7.2003.)

40

Dražen Bralić

**UTVRĐIVANJE VISINE ŠTETE NA MOTORNIM VOZILIMA
– OSIGURATELJNI I SUDSKI POGLED**

**Utvrđivanje visine štete na motornim vozilima
– osigurateljni i sudski pogled**

1. Uvod

Naknada štete u vezi oštećenog vozila se može podijeliti u dva ključna segmenta, utvrđivanje obveze za isplatu štete i utvrđivanje visine štete. Utvrđivanje obveze za isplatu štete spada u pravnu struku, a utvrđivanje visine štete na motornim vozilima spada u tehničku struku. Koliko god su tehničke discipline egzaktnije i temelje se na matematičkim izračunima, kada se radi o oštećenjima na vozilima nije ih moguće drugačije utvrditi nego temeljem procjene. Procjena sama po sebi dozvoljava određena odstupanja, jer u sebi sadrži subjektivni dio koji u svakom slučaju treba svesti na najmanju moguću mjeru. Prilikom utvrđivanja visine štete na motornim vozilima zapravo se procjenjuje tehnologija popravka vozila i s time način dovođenja istog u stanje prije nastalih oštećenja. Kao u svakoj disciplini pri tome se mogu koristiti različite metode odabiranja postojećih i ponuđenih mogućnosti, a s time i tehnologije te pri tome se događaju određene razlike koje su rezultat subjektivne procjene odabira tehnologije. Subjektivna procjena se temelji na znanju i iskustvu koje za svaku osobu nisu jednaki. Zbog toga događaju se i različiti pristupi utvrđivanju visine štete ovisno o zainteresiranim stranama. Sud bi trebao biti objektivan i uvažavajući sve okolnosti donijeti pravičnu odluku. S druge strane imamo osiguratelja, oštećenu stranku i izvođača popravka. Tu se preklapaju oprečni interesi, jer osiguratelju je u interesu zbog ekonomskih razloga visinu štete smanjiti na najmanju moguću mjeru poštujući pri tome da oštećena stranka ne bude zakinuta s bilo kojeg aspekta, a oštećena stranka i izvođač radova žele isto iz ekonomskih razloga što je moguće veću naknadu štete na motornom vozilu.

2. Osobe koje utvrđuju visinu štete na vozilu

Visinu štete na vozilu u pravilu utvrđuju osiguratelji, a u situaciji kada dođe do spora sud.

Osiguratelji imaju kod sebe stalno ili povremeno zaposlene (osobe koje rade temeljem ugovora) procjenitelje šteta. Sud za utvrđivanje visine štete redovito angažira ovlaštenog sudskog vještaka. Obično je to vještak specijaliziran za procjenu i tehniku motornih vozila. Sud mora angažirati vještaka, jer nema stručnih znanja iz područja tehnike temeljem kojih bi mogao donijeti odluku.

---

* Croatia osiguranje d.d.

Procjenitelj je osoba zaposlena u osiguravajućem društvu, povremeno ili stalno. Struka, stručna sprema i minimalni radni staž za obavljanje tih poslova utvrđen je internim aktima osiguratelja. Profil procjenitelja je šarolik, od osoba koje su pripravnici poslije završene više škole ili fakulteta do ljudi s dugogodišnjim iskustvom u struci bez odgovarajuće školske spreme ili sa odgovarajućom školskom spremom i velikim iskustvom. Procjenitelj osiguravajućeg društva s obzirom da je zaposlenik istog, u prvom redu treba štiti interese osiguratelja. Naravno, zaštita tih interesa ne smije ići na štetu oštećene osobe koja potražuje naknadu štete s bilo koje osnove. Također, procjenitelj bi trebao koliko je god moguće pomiriti oprečne interese koji se javljaju u procesu utvrđivanja visine štete. Tu su izraženi interesi osiguratelja koji zbog svojeg ukupnog poslovanja, a i zaštite ostalih svojih osiguranika mora voditi računa o ekonomičnosti visine štete u smislu da ne treba biti veća od onog minimuma koji je dovoljan da se u slučaju oštećenih vozila ista dovedu u sigurnosnom i tehničkom smislu u stanje prije nastanka oštećenja. S druge strane imamo interese oštećene stranke koja i nakon obavljenog popravka vozila ostaje oštećenja iz raznih razloga kao što su npr. vidljivi tragovi popravka koje ponekad nije moguće izbjeći, gubitak vlastitog vremena i komfora zbog nemogućnosti korištenja vozila itd. U cijelom procesu naknade štete na oštećenom vozilu imamo još i izvođača radova koji dovodi vozilo u stanje prije oštećenja. On je odgovoran za svoj posao i ako vozilo nije dobro popravljeno to je odgovornost izvođača radova. Izvođač ima i svoj ekonomski interes, jer količina njegovog rada, a s time i konačne zarade ovise o visini štete.

Vještak je osoba pozvana da pred sudom, koristeći se svojim stručnim znanjem, iznese svoja zapažanja (nalaz) i mišljenje o činjenicama koje bi mogle biti važne za utvrđivanje istinitosti navoda koji su predmet dokazivanja. Između ostalih uvjeta vještak da bi mogao obavljati posao izrade nalaza i mišljenja mora imati minimum pet godina radnog staža u struci ako ima visoku stručnu, odnosno osam godina radnog staža u struci ako ima višu stručnu spremu. Da bi se postalo sudski vještak osim prethodno navedenih uvjeta, kandidat mora od strane suda biti upućen na obuku kod vještaka – mentora kojeg preporuči strukovna udruga, zatim proći obuku u trajanju do dvanaest mjeseci kod vještaka – mentora i napraviti najmanje pet vještačenja pod nadzorom vještaka – mentora. Nakon obavljene obuke strukovna udruga koja je predložila vještaka – mentora dužna je temeljem izvješća vještaka – mentora kod kojeg je kandidat bio na stručnoj obuci, dati pisano mišljenje o osposobljenosti kandidata za obavljanje poslova sudskog vještaka. Prije imenovanja na određeni rok od četiri godine vještak mora položiti prisegu pred predsjednikom suda koji ga je imenovao. Prisega obvezuje da svoje nalaze i mišljenja mora raditi prema svom najboljem znanju, točno, potpuno i objektivno.

3. Vrste šteta na vozilima

Vrste šteta na vozilima u smislu određivanja visine štete mogu biti djelomična šteta i totalna (potpuna) šteta.

Djelomična šteta na vozilu je kada je popravak vozila (što znači dovođenje vozila u stanje koje je bilo prije nastanka oštećenja) ekonomski isplativ i tehnički izvediv. Ekonomski isplativ popravak znači da ukupna visina iznosa za popravak ne prelazi određenu granicu koja je uvjetovana stvarnom vrijednosti vozila u trenutku neposredno prije oštećenja. Tehnički izvediv

popravak znači da se vozilo korištenjem svih metoda popravka može dovesti u stanje koje je bilo prije oštećenja, a da pri tome vozilo zadrži sve sigurnosne i ostale tehničke karakteristike koje su propisane propisima i proizvođačkim specifikacijama.

Totalna (potpuna) šteta nastupa na vozilu kada isto nije ekonomski opravdano popravljati ili je to tehnički neizvedivo. Kada se radi o ekonomskoj isplativosti popravka tu se misli na to da se korištenjem propisanih metoda od strane proizvođača popravi vozilo i da ukupan trošak za popravak ne prelazi određeni odnos stvarne vrijednosti vozila i troškova popravka. Ako taj odnos prelazi određenu vrijednost, tada je popravak ekonomski neisplativ. Tehnički je neizvediv popravak u slučaju kada se niti kojom propisanom metodom popravka vozilo ne može dovesti u stanje koje je bilo prije oštećenja, a da zadovoljava sigurnosne i tehničke norme.

4. Pristupi kod djelomičnih šteta

Osigurateljni pristup kod utvrđivanja visine štete je takav da osiguratelj sa svoje strane napravi procjenu štete, a stranka treba dokazati da je sukladno toj procjeni popravila vozilo. To se dokazuje računom o popravku. Kako oštećena stranka u svakom slučaju ima pravo na naknadu štete (ako je obveza utvrđena), u slučaju da ista ne može ili ne želi dokazati računom popravka da je popravila vozilo, osiguratelj nudi isplatu štete po svojoj vlastitoj procjeni. Ta procijenjena vrijednost odštete je uvijek manja od iznosa koji bi bio da stranka isto dokazuje računom popravka. Osiguratelji obično imaju posebne ugovore s ovlaštenim zastupnicima ili pojedinim servisnim radionicama u kojima je regulirana cijena dijelova, potrošnog materijala i rada. Ugovori su povoljni za osiguratelje, jer iako nisu neposredni naručitelji radova, veliki su partneri svakom servisu i stoga imaju određene pogodnosti. Procjenitelj štete na motornim vozilima koji radi za osiguratelja u svojoj kalkulaciji štete uzima u obzir postojeće odnose osiguratelja za kojeg radi i određenog ovlaštenog zastupnika pojedine marke ili servisne radionice te sukladno tome dolazi do iznosa vrijednosti popravka.

Sudski vještak utvrđuje stvarnu visinu štete koristeći svoja znanja na način da sukladno svojoj procjeni štete zatraži ponudu za popravak od strane ovlaštenog servisera ili koristeći specijalizirani software za kalkuliranje popravka dođe do iznosa visine štete. Specijalizirani software u sebi sadrži bazu marki i dijelova vozila s pripadajućim cijenama dijelova i normativima potrebnim za zamjenu ili popravka određenih sklopova ili dijelova na vozilu. Sudski vještak ne vodi i ne treba voditi brigu o tome gdje će se vozilo popravljati, jer on svoju kalkulaciju troškova popravka treba bazirati sukladno svojem znanju i isključivo gledajući tehnički aspekt popravka da bi se vozilo sukladno propisima i pravilima struke moglo dovesti u stanje koje je bilo prije nastanka oštećenja. Kalkulacija troška popravka vozila koju napravi vještak mora biti objektivna i bez utjecaja financijskih aspekata na oštećenu stranku ili osiguratelja koji je u obvezi nadoknaditi štetu.

5. Pristupi kod totalnih (potpunih) šteta

Osiguratelji u pravilu proglašavaju da je popravak nerentabilan kada ukupna visina iznosa popravka prelazi 75% vrijednosti vozila prije nastalih oštećenja. Nakon što se utvrdi vrijednost vozila to je jednostavan način utvrđivanja granice rentabilnosti.

Sudski vještak ocjenjuje da je nastala totalna (potpuna) šteta na vozilu u situaciji kada visina štete koja sadrži i umanjenu vrijednost vozila nakon izvršenog popravka bude veća ili jednaka tržišnoj vrijednosti vozila umanjenoj za procijenjenu vrijednost ostataka. Ta formulacija nije dovoljno precizna, jer prema istoj skoro svaka šteta se može proglasiti totalnom štetom. Stoga postoji i drugi pristup koji se koristi u vještačenju visine štete na vozilu, a to je da je popravak rentabilan do visine iznosa koji je jednak ili manji od 70% tržišne vrijednosti vozila prije nastanka oštećenja. U tom pristupu vrijednost ostataka vozila ne može biti veća od 30% vrijednosti vozila prije nastanka oštećenja, ali može biti manja, i to ovisi o ukupnoj izračunatoj visini štete. Što je ukupna visina iznosa štete veća i što više prelazi postavljenu granicu rentabilnosti to je vrijednost ostataka manja.

Način izračuna tržišne vrijednosti vozila prije nastalih oštećenja uglavnom je jednoznačno određen, jer postoje metode izračuna koje se uvijek koriste. Prilikom izračuna vrijednosti vozila upotrebljava se puno faktora (stope rabljenosti, utjecaj prijeđene kilometraže, općeg stanja vozila, stanje ponude i potražnje za pojedinim modelom, itd.) gdje se mogu pojaviti manje razlike ovisno o načinu upotrebe tih faktora s obzirom da ti faktori imaju unaprijed postavljene raspone, a vrijednost unutar postavljenog raspona se treba odabrati ovisno o konkretnoj situaciji odnosno konkretnoj vrsti, klasi, marki, tipu i modelu vozila.

Vrijednost ostataka vozila (vozilo sa svim oštećenjima na sebi) osiguratelji procjenjuju temeljem korištenja tablica koje u sebi sadrže postotke vrijednosti spašenih dijelova u odnosu na vrijednost neoštećenog vozila. Kada se koriste spomenute tablice vrijednost ostataka vozila može prelaziti i 50% vrijednosti neoštećenog vozila. Obično je ta utvrđena vrijednost temelj za prigovore oštećenih stranaka ili predmet sudskog spora.

Sudski vještak utvrđuje vrijednost ostataka vozila temeljem procjene vrijednosti tako oštećenog vozila, uzimajući u obzir vremensku komponentu prodaje tako oštećenog vozila, s time da vrijednost ostataka ne može prelaziti iznos od 30% tržišne vrijednosti neoštećenog vozila, jer to je bio osnovni kriterij po kojemu je nad vozilom proglašena totalna šteta.

U oba slučaja postavlja se problem dokazivanja stvarne vrijednosti oštećene stvari, jer upitna je uporabna vrijednost tako oštećenog vozila kod kojega prema pravilima struke nije bio rentabilan popravak, pogotovo ako su oštećeni vitalni sigurnosni i nosivi dijelovi vozila. Ako se tako oštećeno vozilo popravljiva za isto nema ekonomskog opravdanja dovođenja u stanje prije nastanka oštećenja. Znači da se takvo vozilo može popraviti samo na način da se ne poštuju pravila struke, propisi i od strane proizvođača propisane metode. Jer da je bio moguć popravak sukladno pravilima struke, od strane proizvođača propisanim normama i ostalim propisima nad vozilom ne bi bila proglašena totalna šteta. Takvo vozilo na kojem su bili oštećeni vitalni sigurnosni i nosivi dijelovi i koje je popravljeno nakon totalne štete sigurno ne može zadovoljiti sve sigurnosne elemente i tehničke karakteristike koje je imalo prije nastanka oštećenja. Tehnički gledano ispravna bi bila samo naknadna upotreba nekih spašenih dijelova u svrhu

popravka na drugom vozilu. Neki spašeni dijelovi se mogu upotrijebiti, ali pitanje je vremenske komponente kada je to moguće napraviti.

6. Zaključak

Postavlja se pitanje zašto različiti pristupi koji rezultiraju različitim iznosima visine štete, a procjenitelj osiguratelja i sudski vještak su iste struke i poštuju ista pravila koji se odnose na struku i propise. Odgovor je u tome što procjenitelj osiguratelja uvijek mora štiti ekonomski interes svoga poslodavca iako ne na način da se zakida oštećena stranka, što se ponekad događa. U slučaju sudskog spora komunikacija procjenitelja osiguranja sa sudskim vještakom se obavlja preko pravnog zastupnika osiguratelja gdje su moguće krive interpretacije. Osim toga procjenitelj osiguranja ima daleko širi opseg posla i nema mogućnost da puno vremena posveti pojedinom slučaju, a onda je mogućnost greške velika. S druge strane sudski vještak je potpuno neovisan, ne treba voditi računa o ekonomskim interesima pojedinih stranaka u postupku, već mora stručno i objektivno napraviti svoj nalaz i mišljenje. Vremensku komponentu izrade nalaza i mišljenja vještak si određuje sam na način da to usklađuje sa sudom, tako da se može punom pažnjom posvetiti pojedinom slučaju i na taj način mogućnost greške je svedena na minimum.

Ante Lui

**KODEKS POSLOVNE OSIGURAVATELJNE I
REOSIGURAVATELJNE ETIKE - NEPOŠTIVANJE**

**Kodeks poslovne osigurateljne i
reosigurateljne etike - nepoštvanje**

Institucija pravobraniteljstva postoji već gotovo 200 godina – prvi pravobranitelj osnovan je te je počeo djelovati 1809 g. u Stockholmu u Švedskoj. Osnovna zadaća tadašnjeg pravobranitelja bila je da štiti građane od nekorektnih i birokratskih postupaka državne administracije. Zaštita običnog, malog čovjeka, fizičke osobe bila je i ostala osnovna nit koja povezuje pravobranitelje svih područja na kojima djeluju. Iako je prvo pravobraniteljstvo osnovano pred gotovo 200 godina, pravi zamah u osnivanju i djelovanju ove institucije u europskim zemljama uslijedio je tek 70-ih godina prošlog stoljeća, nakon donošenja Europske povelje u obavješćivanju i zaštiti potrošača iz 1973. godine, a kasnije 1985. i Rezolucije UN br. 39/248 na temelju kojih je na razini EU doneseno niz direktiva o zaštiti potrošača. U Hrvatskoj je pravi zamah na području zaštite potrošača uslijedio nakon potpisa Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sklopljenog između RH i EU iz 2001. godine. Na osnovi ovog Sporazuma u novi Zakon o osiguranju unijete su odredbe o zaštiti potrošača na području osiguranja te odredbe o osnivanju pravobraniteljstva. Radi se o vrlo kvalitetnom i bitnom unaprjeđenju zaštite osiguranika u svim vrstama osiguranja te zaštite građana kao oštećenih osoba. Međutim, s obzirom da automobilska osiguranja – AK i AO u ukupno zaračunatoj premiji svih osiguranja sudjeluju s više od 42% te s obzirom na karakter ovih vrsta osiguranja (velik broj podnesenih odštetnih zahtjeva), razumljivo je da su osiguranici, odnosno građani kao oštećene osobe, pravobranitelju osiguranja u najvećem broju slučajeva uputili svoje pritužbe zbog postupanja društava za osiguranje upravo u tim vrstama osiguranja.

Djelatnost i nadležnosti pravobranitelja osiguranja za odlučivanje po podnesenim žalbama utvrđene su člankom 9. Odluke o osnivanju i radu pravobraniteljstva na području osiguranja (u daljnjem tekstu: Odluka). Prema ovoj odredbi pravobranitelj odlučuje u izvansudskom postupku o nesuglasjima nastalim između stranaka i društava za osiguranje do kojih je došlo zbog nepoštvanja Kodeksa poslovne osigurateljne i reosigurateljne etike i drugih dobrih poslovnih običaja te temeljnih standarda struke osiguranja (u daljnjem tekstu: Kodeks osiguranja).

Odlukom se propisuje i tijek postupka odlučivanja pred pravobraniteljem – postupak otpočinje podnošenjem žalbe koja mora sadržavati sve podatke o podnositelju žalbe, mora sadržavati zahtjev i činjenice na kojima se temelji te mora biti potpisana, odgovor na žalbu društvo za osiguranje mora poslati u roku od 15 dana, propisan je i postupak razmatranja žalbe i dr.

Potrebno je također naglasiti da prema čl. 10. ove Odluke pravobranitelj ne razmatra žalbe koje se odnose na činjenice, postupke i nečinjenje od kojih je do podnošenja žalbe proteklo više od šest mjeseci, a prema čl. 11. pravobranitelj ne uzima u postupak pritužbe o kojima nije

---

* Pravobranitelj osiguranja

donesena odluka u Internom žalbenom postupku društva za osiguranje. Prethodno odlučivanje u internom žalbenom postupku društva za osiguranje predstavlja dakle pretpostavku za pokretanje postupka pred pravobraniteljem.

Ako Odlukom nije drugačije određeno – na postupak odlučivanja pred pravobraniteljem odgovarajuće se primjenjuju odredbe Zakona o parničnom postupku.

Za razliku od sporova do kojih je došlo zbog nepoštivanja Kodeksa osiguranja u nadležnost pravobranitelja ne spadaju imovinsko pravni sporovi iz područja osiguranja, pa pravobranitelj stoga nije ovlašten i ne može ocjenjivati osnovanost nekog odštetnog zahtjeva i/ili njegovu visinu te o tome donošati odluke. Imovinsko pravni sporovi s obzirom na njihovu pravnu prirodu i sadržaj spadaju u nadležnost sudova te o njima sukladno odredbi čl. 1. Zakona o parničnom postupku raspravljaju i odlučuju sudovi. Bez obzira što pravobranitelj nije nadležan za rješavanje tih sporova, činjenica je da potraživanje odštete, osigurnine i drugih novčanih zahtjeva predstavlja temeljni interes stranaka u sporovima iz osiguranja te da ulogu pravobranitelja stranke doživljavaju na način da im on pri ostvarenju tog interesa treba pomoći. U takvoj situaciji kada je smatrao da je npr. društvo za osiguranje neosnovano otklonilo odštetni zahtjev ili da je iznos odštete neosnovano umanjilo, pravobranitelj je preporučio društvu za osiguranje da svoju odluku o otklonu odštetnog zahtjeva preispita i eventualno promijeni odnosno da ju argumentirano obrazloži. U najvećem broju takvih slučajeva pravobranitelj je donio odluku da je žalba djelomično utemeljena tj. da je utemeljena u dijelu koji se odnosi na utvrđeno kršenje Kodeksa osiguranja, a da je neutemeljena u dijelu koji se odnosi na zahtjev da pravobranitelj rješava imovinsko pravne sporove za koje nije nadležan. Na preporuku pravobranitelja društva za osiguranje su djelovala pozitivno te su svoje odluke npr. glede osnovanosti odštetnog zahtjeva u najvećem broju slučajeva promijenila, a svoje su postupanje glede utvrđenog kršenja Kodeksa osiguranja korigirala.

Djelatnost pravobranitelja je dakle donošenje odluka o nesuglasjima nastalim između stranaka i društava za osiguranje do kojih dolazi zbog postupanja društava za osiguranje koja su protivna dobrim poslovnim običajima i temeljnim standardima struke te kojim su se ogriješila o Kodeks osiguranja.

Takva se postupanja u najvećem broju slučajeva odnose na:

➤ **Neobrazlaganje svoje odluke o otklonu odštetnog zahtjeva**

Pri slanju obavijesti o otklonu odštetnog zahtjeva pojedina društva za osiguranje često postupaju krajnje neprofesionalno – takvu obavijest, naime, oštećenoj osobi (odnosno svom osiguraniku) šalju bez bilo kakvog obrazloženja, odnosno šabloniziranim dopisom „iz kompletne dokumentacije kojom raspoložemo smo utvrdili“ ili „naša je Komisija utvrdila“ ... „da je Vaš odštetni zahtjev neosnovan“.

Takvo postupanje je u suprotnosti s odredbama Kodeksa poslovne osiguravateljne i reosiguravateljne etike (u daljnjem tekstu: Kodeks osiguranja) – prema kojem se odnos društva za osiguranje u poslovanju s strankama mora temeljiti na „načelu uzajamnog povjerenja, načelu prava i probitaka stranke te poštivanju pravila osiguravateljne struke“ (čl. 2.4.).

U svojoj obavijesti o otklonu odštetnog zahtjeva društvo za osiguranje je, naime, u svakom slučaju dužno jasno iskazati i obrazložiti svoje stajalište te stranku upoznati s razlozima svoje odluke. Ova obveza proizlazi iz citiranog Kodeksa osiguranja koji propisuje da je društvo za osiguranje u postupku obrade i rješavanja odštetnog zahtjeva dužno postupati „stručno, učinkovito i pravedno“ te da je dužno „poduzimati mjere kako bi stranke što jednostavnije i što žurnije ostvarile svoja prava te da se svi nesporazumi i prijepori, kada je to moguće, rješavaju mirnim putem“ (čl. 3.2.), a po pritužbama dužno postupati „pozorno i žurno te pritom poštivati prava i probitke stranke“ (čl. 3.3.). Nije, naime, dovoljno da se društvo za osiguranje u svojoj obavijesti o otklonu pozove na postojanje kompletne dokumentacije kojom raspolaže, odnosno na odluku svoje komisije i sl. nego je stranci dužno objasniti što pojedini dokumenti sadrže te da li ih je i zašto društvo za osiguranje uzelo ili nije uzelo u obzir. Društvo za osiguranje nema pravo arbitrarno, kao „moćnija“ strana, odlučivati o tome da li će nekom odštetnom zahtjevu udovoljiti ili ne, već mora postupati u skladu s svojim obvezama koje proizlaze iz postojećih zakonskih propisa.

To znači da obveza plaćanja odštete nije stvar proizvoljne odluke društva za osiguranje. Ako je odštetni zahtjev utemeljen društvo za osiguranje mora ispuniti svoju obvezu. Ako društvo za osiguranje smatra da je odštetni zahtjev djelomično utemeljen ili da je neutemeljen, mora to stranci objasniti te joj na taj način omogućiti da zahtjev dodatno potkrijepi ili da se uvjeri da je stajalište društva za osiguranje ispravno, odnosno da se odluči pokrenuti sudski postupak. Stranka ima pravo znati zbog kojih razloga njenom zahtjevu nije ili je samo djelomično udovoljeno. Obrazloženje svojeg stajališta temeljna je obveza društva za osiguranje u postupku obrade i rješavanja odštetnih zahtjeva.

Neargumentirano i površno obrazlaganje odluke o otklonu odštetnog zahtjeva često je posljedica nedovoljnog stručnog znanja pojedinog referenta pa podsjećamo na odredbu čl. 2.6. Kodeksa osiguranja po kojoj su društva za osiguranje također dužna skrbiti se i o daljnjem razvoju osigurateljne djelatnosti i osigurateljne struke te o „stalnoj nadopuni strukovnog znanja djelatnika u osiguranju“.

➤ **Nepoduzimanje mjera kojima bi podnositelju pritužbe bilo omogućeno da što jednostavnije i što žurnije, bez odugovlačenja postupka ostvari svoje pravo iz osiguranja**

Nepoduzimanje takvih mjera i odugovlačenje postupka je u suprotnosti s odredbom članka 3.3. te 6.3. Kodeksa osiguranja.

Neodgovaranje na dopise, izbjegavanje telefonskih poziva te neodgovaranje na iste – krajnje je uvredljivo ponašanje te predstavlja izraz nepoštivanja i omalovažavanja osobe kojoj je takvo ponašanje upućeno. Kulturno i pristojno ponašanje u odnosima i komunikaciji s osiguranicima te oštećenim osobama zasigurno je temeljna obveza društva za osiguranje u postupku obrade i rješavanja odštetnih zahtjeva.

➤ **Neobavješćivanje stranke o mogućnosti ulaganja pritužbe**

Člankom 273. stavak 3. Zakona o osiguranju (Narodne novine 151/2005) društvima za osiguranje je propisana dužnost uspostave internog postupka za rješavanje pritužbi osiguranika

odnosno oštećenih osoba – a člankom 3.3. Kodeksa osiguranja propisana im je dužnost postupanja u skladu s pravilima internog pritužbenog postupka. Prema cit. članku Kodeksa osiguranja društva za osiguranje su po pritužbama dužna postupati “pozorno i žurno poštujući pritom prava i probitke stranke”. Posebno je naglašeno da na svaku pisanu pritužbu stranka mora dobiti obrazloženi odgovor, a konačni odgovor na pritužbu stranke mora sadržavati naputak o pritužbi tj. o “mogućnosti nastavka postupka u okviru postojećeg mehanizma izvansudskog rješavanja prijevora”.

U praksi, međutim, pojedina društva za osiguranje često ne poštuju ovu odredbu Zakona o osiguranju odnosno Kodeksa osiguranja te o narečenoj mogućnosti podnošenja pritužbe ne obavješćuju stranke. Takvo (ne)postupanje ne predstavlja samo kršenje formalnosti, nego izravno šteti interesima stranaka, a u krajnjoj liniji i interesima društava za osiguranje u cjelini.

Interni pritužbeni postupak je i propisan upravo radi zaštite interesa stranaka te bi ovaj postupak u velikoj mjeri izgubio na značenju ako stranka o njemu ne bi bila upoznata i to istovremeno s obavijesti o otklonu odštetnog zahtjeva.

➤ Zloporabe pri korištenju Izjave o namirenju

Izjavu o namirenju te druge slične oblike nagodbi (npr. Sporazum o izvansudskoj nagodbi, Sporazum o naknadi štete - u daljnjem tekstu: Izjava o namirenju) društva za osiguranje uglavnom koriste pri obradi i likvidaciji automobilskih šteta.

Izjava o namirenju najčešće se koristi u slučajevima kada ugovorne strane žele utvrditi nesporni iznos visine štete na vozilu (npr. u slučaju utvrđivanja iznosa totalne štete na vozilu, u slučaju utvrđivanja visine štete po “pogodbi” odn. “po procjeni”, „po predračunu popravka“ i sl.) – odnosno kad žele kao nesporan utvrditi omjer odgovornosti za nastalu štetu (npr. u slučaju podijeljene krivnje ili u slučaju kad odgovornost za nastalu štetu iz određenog razloga još nije utvrđena – prekršajni postupak još nije okončan, kazneni postupak još nije okončan i sl.).

Pri korištenju ovog dokumenta u praksi uočili smo, međutim, slučajeve zloporabe od strane pojedinih društava za osiguranje npr.:

- isplata štete na vozilu uvjetuje se odustajanjem od zahtjeva za naknadu štete zbog pretrpljenih tjelesnih ozljeda
- postupak rješavanja odštetnog zahtjeva se odugovlači na način da se isplata štete uvjetuje potpisom Izjave o namirenju i u potpuno jasnim slučajevima kada nema potrebe za nikakvim nagađanjem, jer su osnova te visina odštetnog zahtjeva nesporni
- produžuju se rokovi za isplatu štete navođenjem novih rokova, dužih od zakonskih
- isplata štete uvjetuje se odustajanjem od svih budućih potraživanja iako je vrlo izvjesno da će štetne posljedice nastupiti u budućnosti
- ne isplaćuje se nesporni dio štete i sl.

Naprijed opisano postupanje pojedinih društava za osiguranje (odnosno pojedinih njihovih djelatnika, jer ne vjerujemo da bi opisano postupanje predstavljalo poslovnu politiku bilo kojeg našeg društva za osiguranje) u suprotnosti je s pojedinim odredbama Zakona o obveznim odnosima (čl. 150., čl. 322. te čl. 943.) te Zakona o obveznim osiguranjima u prometu (čl. 12.).

Takvo postupanje u suprotnosti je i s odredbama Kodeksa poslovne osiguravateljne i reosiguravateljne etike. Prema odredbama citiranog Kodeksa odnos društava za osiguranje u poslovanju sa strankama mora se temeljiti na „načelu uzajamnog povjerenja i načelu zaštite prava i probitaka stranke“ (čl. 2.4.). Propisano je da društva za osiguranje moraju trajno poduzimati mjere kako bi stranke „što jednostavnije i što žurnije ostvarile svoja prava“ (čl. 3.2.), a kao nedopušteno ponašanje ocijenjeno je „odugovlačenje postupka obrade i isplate štete“, „odbijanje isplate neprijeporno utvrđenog dijela obveze“ te „uvjetovanje isplate naknade jedne vrste štete odricanjem od zahtjeva za naknadu druge vrste štete“ (čl. 6.3.).

➤ **Neisplatu neprijepornog dijela odštete**

Takvo (ne)postupanje je u suprotnosti sa čl. 3.2. te 6.3. Kodeksa osiguranja i čl. 12. st. 3. Zakona o obveznim osiguranjima u prometu.

O ovakvim i sličnim postupanjima pravobranitelj obavještuje pojedina društva za osiguranje uz preporuku da takva postupanja uklone – što su prema dobivenim informacijama i učinila.

Kako bi takva saznanja o kršenju odredbi Kodeksa osiguranja bila dostupna i drugim društvima za osiguranje te kako bi svoje eventualno pogrešno postupanje mogli uskladiti s odredbama Kodeksa osiguranja, posebnim su okružnicama o najčešćim slučajevima kršenja Kodeksa osiguranja obavješćivana sva društva za osiguranje.

U određenom je broju predmeta, međutim, utvrđeno da se društvo za osiguranje nije ogriješilo o odredbe Kodeksa osiguranja nego da je npr. do odugovlačenja postupka, do nepravovremene isplate odštete, odnosno osigurnine i sl. došlo zbog neodgovornog postupanja podnositelja žalbe – nedostavljanja potrebne dokumentacije o osnovi te visini odštetnog zahtjeva, neodgovaranja na upite društva za osiguranje, nesuradnje pri obračunu totalne štete na vozilu i sl.

U takvim je predmetima pravobranitelj utvrdio da je društvo za osiguranje postupalo korektno, a stranku je pozvao na bolju suradnju sa društvom za osiguranje.

U protekloj 2007. godini pravobranitelj je razmatrao 40 pismeno podnesenih žalbi stranaka (uz neevidentiran broj žalbi te pravnih pitanja postavljenih e-mailom ili telefonskim putem) koje su mu se obratile nezadovoljne postupanjem pojedinog društva za osiguranje te tražeći zaštitu pravobranitelja. Iako se radi o vrlo ozbiljnim primjedbama na postupanje pojedinih društava za osiguranje, činjenica je da je takvih postupaka bilo relativno malo, posebice u odnosu na velik broj odštetnih zahtjeva odnosno zahtjeva za osigurninu koje su društva za osiguranje obrađivala u protekloj godini, na velik broj zaključenih ugovora o osiguranju koji su također mogli rezultirati nezadovoljstvom stranaka – imajući pri tom u vidu da je naša javnost u više navrata bila obavješćivana o postojanju i radu pravobranitelja (putem nekoliko konferencija za novinstvo, dnevni tisak, informacija o web stranicama HUO-a i sl.).

Posebno ohrabruje činjenica da su na ukazane propuste glede poštivanja Kodeksa osiguranja te drugih dobrih poslovnih običaja i temeljnih standarda struke osiguranja, društva za osiguranje reagirala vrlo pozitivno te utvrđene propuste uklonila.

Na osnovi naprijed navedenog može se smatrati da je stanje glede zaštite potrošača (u našem slučaju osiguranika odnosno oštećenih osoba) u djelatnosti osiguranja u Republici Hrvatskoj u protekloj godini bilo relativno zadovoljavajuće.

U narednom će razdoblju, međutim, biti potrebno stupanj ove zaštite podići na još višu razinu te će s tim u svezi pravobranitelj nastaviti poduzimati mjere u svim slučajevima kršenja odredba Kodeksa osiguranja. pravobranitelj će međutim poduzimati mjere radi zaštite potrošača i u drugim slučajevima, npr. prateći primjenu liberalizacije uvjeta i cjenika osiguranja, predlažući intenzivniju primjenu IV. direktive EU o osiguranju od automobilske odgovornosti, predlažući poboljšanje funkcioniranja tzv. "potvrde računa", eventualno sklapanje sporazuma o direktnoj obradi šteta, sporazuma o rješavanju prijepora pri procjeni šteta, poboljšanja položaja stranke u regresnom postupku i sl.

Hrvoje Bilić-Erić

**HAŠKA KONVENCIJA O MJERODAVNOM
PRAVU ZA PROMETNE NEZGODE**

1. UVOD

U današnje vrijeme među najčešće uzročnike smrti ubrajaju se promete nezgode. Broj poginulih na cestama predstavlja pravu globalnu epidemiju. U izvješću Povjerenstva za globalnu sigurnost na prometnicama stoji kako svake godine diljem svijeta u prometnim nesrećama pogine 1,2 milijuna ljudi, a 50 milijuna ih bude ozlijeđeno.¹

Statistika u EU u 2004. godini bilježi 1.3 milijuna prometnih nesreća u 25 zemalja članica. Unatoč zastrašujućim podacima, trend smanjenja broja smrtno stradalih u prometnim nesrećama na području EU nastavljen je i ove godine, ali Hrvatska je s 13 poginulih u prometu na 100 tisuća stanovnika znatno iznad prosjeka Europske unije, koji iznosi između 8 i 10 poginulih.

U prometnim nesrećama na hrvatskim cestama od 1965. do 2005. godine život je izgubilo više od 40 tisuća osoba, što je jednako gradu veličine Dubrovnika, koji je prema posljednjem popisu stanovništva iz 2001. godine imao 43.770 stanovnika.²

U cilju smanjenja broja poginulih i ozlijeđenih u prometnim nesrećama RH ulaže velike napore kroz preventivu (izgradnja suvremenih prometnica, povećanje razine tehničke ispravnosti vozila, unapređenje prometne statistike i analize, etc) i podizanjem strogosti represivnih mjera, ali uz očito slabiju provedbu ovog posljednjeg. Naime, tijekom 2007. godine na području RH dogodilo se 60.997 prometnih nesreća što je za 4,7% više nego tijekom 2006. godine.³

RH kao tranzitna i turistička destinacija posljednjih godina bilježi visok porast međunarodnog cestovnog prometa posebice tijekom ljetnih mjeseci, dok s druge strane raste broj prometnih nezgoda koje hrvatski osiguranici počine u inozemstvu, posebice tijekom zimskih mjeseci. Problemi koji se javljaju u slučaju međunarodnih prometnih nezgoda, traže od osiguratelja povećani angažman. Kako zaštititi žrtve vozila inozemne registracije, kako im osigurati pravnu sigurnost te čije pravo u konkretnom slučaju treba primijeniti - samo su neka od pitanja s kojim se susrećemo u praksi.

Odgovore na ova pitanja uređuju pravila međunarodnog privatnog prava, a uz određene pretpostavke i uz primjenu stranog prava što se propisuje kolizijskim pravilima.

---

* Croatia osiguranje d.d.

¹ Izvor: HINA, 08.06.2006.

² Izvor: Slobodna Dalmacija od 12.08.2006.

³ Izvor: MUP RH - Pregled sigurnosnih pokazatelja u 2007. godini u Republici Hrvatskoj

2. KOLIZIJSKA PRAVILA

Jedno od važnijih pitanja je pitanje po kojem pravu se treba rješavati odštetni zahtjev.

Kolizijska pravila su dio unutarnjeg prava svake države a utvrđuju ih uglavnom propisi i međunarodni ugovori, pa tako postoje hrvatska, njemačka, slovačka... kolizijska pravila. Međutim, unutar EU kolizijska pravila međunarodnog procesnog prava se donose uredbama; tako se u okviru sekundarnog europskog prava, utvrđuje jedinstveno međunarodno privatno pravo Unije, koje sve više zamjenjuje dosadašnje nacionalno međunarodno privatno pravo država članica.⁴

U situacijama u kojima postoji veza između prava najmanje dvije ili više država, kolizijska pravila upućuju na primjenu mjerodavnog materijalnog prava. Prema tome, ovim pravilima se ne rješava pravna situacija nego se upućuje na primjenu mjerodavnog prava.

Logično se postavlja pitanje da li je onda primjena kolizijskog pravila obvezatna ili zavisi od stranačke volje? Općenito se smatra da se radi o prisilnim normama koje stranke ne mogu isključiti. Dakle, ako je polazno hrvatsko pravo, tj. ako je nadležan hrvatski sud ili korespondentni partner za rješavanje situacije s međunarodnim obilježjem, onda taj sud tj. korespondent obvezno primjenjuje odgovarajuće kolizijsko pravilo.

Kolizijsko pravilo sastoji se od kategorije vezivanja i poveznice.

2.1. KATEGORIJA VEZIVANJA

Kategorija vezivanja predstavlja skup pravnih činjenica, pravnih situacija ili pravnih odnosa koji se podvrgavaju pod određeno mjerodavno pravo.

Kolizijsko pravilo upućuje na pravo po kojem će se prosuđivati njegova kategorija vezivanja.⁵ (npr. poslovna sposobnost, oblik zaključenja braka, nasljeđivanje, ugovorni odnos) itd.

2.2. POVEZNICE

Poveznice predstavljaju drugi bitan dio kolizijskog pravila. Poveznice, upućuju što se tiče kategorije vezivanja na mjerodavno pravo tj. povezuju pravnu činjenicu ili pravni pojam s uputom na mjerodavno pravo za kategoriju vezivanja.

Neki od primjera poveznica kojima se upućuje na mjerodavno pravo određene države:

- *lex patriae* (pravo državljanstva osobe)
- *lex domicilii* (pravo mjesta u kojem osoba prebiva)

⁴ Krešimir Sajko, Međunarodno privatno pravo, str.8. – IV. Izmijenjeno i promijenjeno izdanje, travanj 2005.

⁵ Krešimir Sajko, Međunarodno privatno pravo, str. 94. – IV. Izmijenjeno i promijenjeno izdanje, travanj 2005.

- lex loci delicti commissi (pravo mjesta počinjenja protupravnog čina)
- lex loci damni (pravo mjesta nastanka štete)
- lex tabuli (pravo registracije – npr. vozila)
- lex fori (pravo tijela koje rješava predmet)

Poveznice koje su najčešće u primjeni pri obradi međunarodnih automobilskih šteta su; lex loci delicti commissi, lex tabuli i lex domicilii, a uskoro i lex loci damni.

3. MJERODAVNO PRAVO VEZANO NA PROMETNE NEZGODE

Izvanugovorna odgovornost za naknadu štete uređena je hrvatskim međunarodnim privatnim pravom i određenim međunarodnim ugovorima.

Najčešće poveznice su mjesto štetne radnje (lex delicti commissi) i mjesta nastanka štete (locus damni), koje upućuju na mjerodavno pravo. Tako određeno mjerodavno pravo, zavisno od primjene jedne od navedenih poveznica, je slijedeće:

ako je poveznica mjesto štetne radnje, mjerodavno pravo je lex loci delicti commissi, a ako je poveznica mjesto nastanka štete, mjerodavno je pravo – lex loci damni.⁶

Primjeri primjene poveznica u hrvatskom pravu:

- Čl. 28. st. 1. ZRS (Zakon o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima iz 1991. g.

Za izvanugovornu odgovornost za štetu, ako za pojedine slučajeve nije drugačije određeno, mjerodavno je pravo mjesta gdje je radnja izvršena ili pravo mjesta gdje je posljedica nastala, ovisno o tome koje je od ta dva prava povoljnije za oštećenika.

- Čl. 976. PZ (Pomorski zakonik iz 2004. g.)

Na naknadu štete zbog sudara brodova primjenjuje se pravo države u čijem se obalnom moru ili na čijem se unutarnjim vodama dogodio sudar.

- Čl. 182. ZOSZP (Zakon o obveznim i osnovnim stvarnopravnim odnosima u zračnoj plovidbi iz 1998. g.)

Na odgovornost zrakoplova za štetu koju nanese na zemlji primjenjuje se zakon države na čijem teritorij nastane šteta.

Pored navedenih kolizijskih rješenja kojima se određuje mjerodavno pravo postoje i dvije haške konvencije koje utvrđuju posebne vrste građanskih delikata. To su konvencije koje se primjenjuju na prometne nezgode na cestama iz 1971. i na odgovornost proizvođača za svoje proizvode iz 1973., obje na snazi u Hrvatskoj.

⁶ Krešimir Sajko, Međunarodno privatno pravo, str. 150. – IV. Izmijenjeno i promijenjeno izdanje, travanj 2005.

4. AKTUALNA PRAVNA SITUACIJA NA PODRUČJU EUROPE

Na području EU u siječnju 2009. stupit će na snagu nova regulativa (EU uredba br. 864/2007) glede zakona koji se primjenjuju na izvanugovorne obveze u području građanskog i trgovačkog prava. Gore spomenuta uredba popularno je nazvana „RIM II“, a njezina intencija je kreirati jedan set pravila kako bi odredila, između ostalog, koji je zakon primjenjiv na (cestovne) prometne nezgode u inozemstvu. „RIM II“ se opredijelio za pravo mjesta nastupa štetne posljedice. Odredbama RIM-a II daje se mogućnost oštećeniku da u slučaju neimovinske štete (štete na osobama) podigne tužbu koristeći se pri tom jurisdikcijom koje je za njega povoljnija (pravo mjesta nastanka štetne posljedice ili pravo mjesta nezgode).

Kao izuzetak od ovog općeg pravila predviđena je mogućnost da kad odgovorna osoba i oštećena osoba u trenutku nastanka štete imaju uobičajeno boravište u istoj zemlji, primijeniti pravo te zemlje.

Odnos II Rimske konvencije s postojećom konvencijama definiran je kroz članak 28. a koji određuje kao opće pravilo da se istim ne prejudicira primjena međunarodnih konvencija u kojima su stranke jedna ili više država članica i koje postavljaju kolizijska pravila koja se odnose na neugovorne obveze. Neka tumačenja govore da spomenuta odredba dovodi do prednosti Haške konvencije o mjerodavnom pravu za prometne nezgode u odnosu na II Rimsku konvenciju obzirom na činjenicu da su i države nečlanice EU stranke u Haškoj konvenciji.

S druge strane zagovornici II Rimske konvencije interpretiraju njen članak 28. na svoj način, tvrdeći da je prioritet odredaba II Rimske konvencije nad Haškom konvencijom potreban – (barem za slučajeve unutar EU) kako bi se utvrdila mjerodavnost samo jednog zakona. Posljedično dakle, postoji „mogućnost biranja suda gdje se očekuje povoljnija presuda“⁷ za oštećenika.

Kako bilo, II Rimska konvencija predstavlja glavno političko postignuće u unificiranju i izjednačavanju zakona država članica o ovoj teškoj temi.

S druge strane, očito je da je primjena nove regulative sama po sebi izazov na području „jedinstvene“ EU jer je izgledno da će jedna od zemalja članica, Danska, odbiti tu regulativu i primjenjivati svoje dansko međunarodno privatno pravo. S druge strane, postojanje pravnog dualizama sustava RIM-a II i Haške konvencije omogućiti će daljnju „pravnu nesigurnost i prakticiranje forum shoppinga“.⁸

Stoga u pravnoj praksi treba biti prisutan svaki oprez kod procjene slučajeva s međunarodnim elementom, jer greška u ovom području može dovesti do poslovne odgovornosti u oslanjanju na kolizijsko pravilo i pravo sudovanja.⁹

Trenutna situacija je slijedeća, naime Haška konvencija o mjerodavnom pravu za prometne nezgode na snazi je u slijedećim državama:

⁷ www.conflictolaws.net - Conflict of laws.net – German Article on Rome II Regulation, Monday, December 10, 2007, posted by Veronika Gaertner

⁸ Prof. dr. sc. Marijan Čurković – Novo EU kolizijsko pravo za odgovornost za štete u cestovno prometnom – Hrvatska pravna revija, br. 3, ožujak 2008.

⁹ Witold M. Goralski – Internationale Gerichtsbarkeit und das angewandte Recht. Aussichten für die Entwicklung in der Zukunft (Rom II), Warschau, 27.-28. April 2006.

- Belgija, Francuska, Letonija, Litva, Luksemburg, Nizozemska, Austrija, Poljska, Slovačka, Slovenija, Španjolska i Češka
- Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Makedonija, Crna Gora, Srbija, Švicarska i Bjelorusija

U ostalim trećim državama – npr. Andori, Islandu, Liechtensteinu, Monaku, Norveškoj, San Marinu i Državi Vatikan - primjenjuje se također autonomno kolizijsko pravo.

5. HAŠKA KONVENCIJA O MJERODAVNOM PRAVU ZA PROMETNE NEZGODE

Konvencija o mjerodavnom pravu za naknadu šteta kod prometnih nezgoda na cestama (dalje Konvencija) nosi datum 04. svibnja 1971. Bivša država SRJ Konvenciju je ratificirala i objavila u Sl. listu Međ. ugovori br. 26/76, a Republika Hrvatska preuzela u svoj pravni poredak 07.04.1994. s primjenom od 08.10.1991. godine.

Konvencija se odnosi samo na građansku izvanugovornu odgovornost za štetu koja nastane kao posljedica prometne nezgode.

Prometna nezgoda mora se odnositi na jedno ili više vozila, bez obzira na to da li se ona pokreću vlastitom snagom ili ne (uključeni su i bicikli, invalidska kolica, životinjske zaprege, dječja kolica etc) pod pretpostavkom da su se nalazila ili kretala u prometu na javnim cestama. Nadalje Konvencija obuhvaća i štete koje prouzroči ili su prouzročene na pasivnom vozilu, dakle vozilu koje se ne kreće.

5.1. NAČELNA MJERODAVNOST (Lex loci delicti) – članak 3. Konvencije

U članku 3. Konvencije postavlja se opće načelo po kojem se na takve nesreće primjenjuje lex loci delicti commissi, pravo mjesta nastanka štete. To znači da će se na nezgode nastale na području RH primjenjivati pravo RH. To pravo će se primjenjivati bez obzira na reciprocitet, jer Konvencija u članku 3. isključuje primjenu renvoi¹⁰, a u članku 11. izričito određuje primjenu prava mjesta nastanka nezgode bez obzira na to da li je država čije bi se pravo trebalo primijeniti potpisnica Konvencije ili nije.¹¹

Dakle, mjesto koje se uzima kao poveznica je mjesto gdje se dogodila nezgoda, bez obzira na to što su se možda neke posljedice nezgode manifestirale na nekom drugom mjestu na području drugog pravnog poretka.

Naime, lex loci delicti commissi općenito je prihvaćeno u većini europskih država. Tako se odredbe sporazuma između nacionalnih ureda i odredbe Konvencije izvrsno podudaraju.

¹⁰ Pojam Renvoi – uzvrat, upućivanje na daljnje pravo- renvoi, rinvio, Rueckverweisund und Waiterverweisung

¹¹ Ivo Grbin, „Napomene u vezi Konvencije o zakonu koji se primjenjuje na prometne nezgode“, PiP, 10/76, str.57.

Mjerodavno pravo će se primijeniti bez obzira na to koji sud sudi i bez obzira na to koju odgovornu osobu je oštećena stranka utužila (štetnika, njegovog inozemnog osiguratelja – pred našim ili inozemnim sudom.¹²

Npr. u slučaju prometne nezgode koja se dogodila na području Republike Slovenije a u kojoj je sudjelovalo vozilo slovenskih i hrvatskih registracijskih oznaka, treća osoba tj. suputnik iz vozila hrvatskih registracijskih pločica može podići tužbu pred hrvatskim sudom. U ovom slučaju hrvatski sud ne samo da će primijeniti slovenske vidove odštete nego i slovenske kriterije i visinu koje ih prate.¹³¹⁴ Kako hrvatski sud ne raspolaže sa podacima o istom, zamolit će putem Uprava za međunarodnu pravnu pomoć, suradnju i ljudska prava Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske pomoć vezanu za dostavu podataka o materijalnom pravu Republike Slovenije uključujući i orijentacijske kriterije za dosuđenje neimovinske štete koje primjenjuju sudovi u Republici Sloveniji posebno Vrhovni sud Republike Slovenije.

Društva za osiguranje kod kojeg se vlasnik vozila osigurao od automobilske odgovornosti, dužno je štetu koja je uporabom vozila nanesena u državama članicama Sustava zelene karte osiguranja, a koja je viša od hrvatske svote osiguranja, nadoknaditi do iznosa određenog propisima o obveznom osiguranju države u kojoj je šteta nastala (čl. 26. st. 5. Zakona o obveznim osiguranjima u prometu - NN 151/2005).

U slučaju štete koja se dogodila na području Republike Hrvatske temeljem police odgovornosti vozila strane registracijske oznake a čiji je limit pokrića viši od važećeg limita pokrića u Republici Hrvatskoj, obrađivački ured će se konzultirati sa stranim osigurateljem u pogledu dijela odštetnog zahtjeva koji prelazi hrvatske uvjete i ograničenja pokrića. Članak 3.5. Kretskog sporazuma traži suglasnost osiguratelja za isplatu štete preko osigurane svote, osim u slučajevima kada obrađivačkom uredu mjerodavno pravo nalaže primjenu viših ugovornih jamstava. Dakle, suglasnost osiguratelja nije potrebna ukoliko mjerodavno pravo nalaže obrađivačkom uredu obvezu uzimanja u obzir ugovornih jamstava koja prekoračuju spomenuta ograničenja i uvjete propisane zakonom koji uređuje osiguranja od građanske odgovornosti za štete nastale uporabom motornih vozila u zemlji nezgode.

5.2. MJERODAVNOST PRAVA DRŽAVE REGISTRACIJE VOZILA (Lex tabuli)

Izuzetak od općeg načela primjene mjerodavnog prava kroz poveznicu *lex loci delicti commissi* (pravo mjesta počinjenja protupravnog čina) predstavljeno je kroz čl. 4. Haške konvencije. Ovaj izuzetak od općeg pravila nastaje kao rezultat potrebe da se u nekim određenim slučajevima u kojima je drugo pravo bliže odnosu između štetnika i oštećenog odstupi od općeg načela *legis loci*.

Razlozi za primjenu prava države registracije vozila ili prava države u kojoj se vozilo redovito zadržava, jesu činjenice da je u tim slučajevima mjesto nezgode samo slučajna okolnost i da je

¹² Marijan Ćurković, Međunarodna karta osiguranja motornog vozila, drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, 1990. – str. 141.

¹³ Vidi VSRH, Rev 1166/04-2, od 14. lipnja 2006. – o primjerenosti visine naknade neimovinske štete, zbog smrti bliskog srodnika, primjenom propisa Republike Slovenije

¹⁴ Vidi Županijski sud u Zagrebu, Gžn-2572/05-2 od 13. veljače 2007. – o primjeni mjerodavnog prava

svrsishodnije primijeniti bliže pravo a to je pravo države registracije vozila¹⁵. Činjenicu registracije u pravilu nije teško dokazati, a registracije upućuje i na osiguranje odgovornosti korisnika vozila¹⁶, ako već sama nije dokaz valjanog osiguranja.

Postavlja se logično pitanje koje su to određeni slučajevi u kojima je drugo pravo bliže odnosu između štetnika i oštećenog od općeg načela legis loci?

5.2.1. SLUČAJ KAD SU ŠTETE NANESENE OSOBAMA I VOZILU, ODNOSNO VOZILIMA (članak 4. Konvencije)

- a) Ako je riječ o nezgodi u kojoj je bilo samo jedno vozilo, a to je vozilo registrirano u drugoj državi a ne u državi gdje se dogodila nezgoda, unutrašnje pravo mjesta registracije primjenjuje se na odgovornost prema osobi koje je upravljala vozilom, prema vlasniku vozila ili prema bilo kojoj osobi koja je imala neko pravo na vozilu, bez obzira na njihovo redovno boravište (čl. 4. a. odjeljak prvi)

Ovdje se radi o određivanju mjerodavnog prava za odgovornost štetnika prema oštećenom ili oštećenima a to su vozač, vlasnik ili neka osoba koja ima pravo na vozilo (zakupnik, detentor itd). To će pravo biti mjerodavno i u slučaju kada je jedan od njih ujedno i štetnik tj. osoba odgovorna za štetu.

- b) Ako je samo jedno vozilo bilo u nezgodi i registrirano je u drugoj državi, a ne u državi gdje se dogodila prometna nezgoda, mjerodavno je unutrašnje pravo države registracije na odgovornost prema oštećenom koji je pretrpio ozljedu (žrtva), a koji je bio putnik u vozilu i čije se redovno boravište nalazi u drugoj državi, a ne u državi gdje se dogodila nezgoda (čl. 4. a. odjeljak drugi)

U ovom slučaju radi se o odgovornosti štetnika prema putniku koji je ozlijeđen (zbog toga se koristi riječ žrtva, jer se ne radi o odgovornosti za štetu na njegovim stvarima).

- c) Ako je samo jedno vozilo bilo u nezgodi i registrirano je u drugoj državi, a ne u državi u kojoj se dogodila nezgoda, za odgovornost za štetu prema oštećenom koji je pretrpio ozljedu (žrtva) i koji se nalazio izvan vozila, mjerodavno je pravo države registracije vozila ako je oštećeni u toj državi imao svoje redovno boravište (čl. 4. a. odjeljak treći)

U ovom slučaju redovito se radi o pješaku koji se kretao ili cestom ili pokraj nje.

- d) Ako se radi o odgovornosti prema više oštećenih (žrtava) u slučajevima pod b) i c), mjerodavno se pravo za odgovornost određuje prema svakom oštećenom posebno (čl. 4. a. posljednja rečenica)

S obzirom na to da pravo mjesta registracije ima prednost pred pravom mjesta gdje se dogodila nezgoda samo ako je pravo registracije isto s pravom redovnog boravišta oštećenog, konsekventan zaključak koji iz toga slijedi jest da za istu nezgodu vrijedi različito pravo za oštećene, ovisno o tome gdje je njihovo redovito boravište.

¹⁵ Vidi - Županijski sud u Varaždinu Gž 1219/2006-2 od 15. svibnja 2006. godine

¹⁶ Marijan Čurković, Međunarodna karta osiguranja motornog vozila, drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, 1990. - str. 140.

- e) Ako su u nezgodi sudjelovala dva ili više vozila, pravila koju su navedena pod a)-d) primjenjuju se samo pod uvjetom da us sva ta vozila registrirana u istoj državi (čl. 4. b. Konvencija)
- f) Ako su u nezgodi bile dvije ili više osoba izvan vozila (ili dvaju ili više vozila) na mjestu nesreće i smatraju se odgovornim (jedna ili sve), odredbe navedene pod a) do e) primjenjivat će se samo ako su sve te osobe imale svoje redovno boravište u zemlji registracije, Pravo mjesta registracije primjenjivat će se tada i ako su te osobe ujedno bile i oštećene osobe (čl. 4. c. Konvencije).

U ovom slučaju radi se o osobama koje se nalaze na mjestu nezgode i koje su u isto vrijeme odgovorne za štetu. Te osobe mogu biti isključivo odgovorne za štetu (npr. pješaci koji nepropisno pretrčavaju kolnik), a mogu biti i suodgovorne s vozačem jednog ili više vozila.

5.2.2. SLUČAJ KAD SU ŠTETE NANESENE STVARIMA OSIM VOZILA (članak 5. Konvencije)

Haška konvencije koje se primjenjuju na odgovornost prema putniku temeljem prethodno spomenutih čl. 3. i 4. također nastavno kroz čl. 5. st. 1. regulira i odgovornost za oštećenje robe transportirane u vozilu koja pripada putniku ili mu je bila povjerena.

Dakle ovdje je riječ o odgovornosti za štetu na stvarima koje se nalaze u ili na vozilu a koje pripadaju putniku ili su mu povjerene na prijevoz, ali inače pripadaju nekoj trećoj osobi. Konvencija ne govori o pravnoj kvalifikaciji stvari (vlasništvo, posjed)

Nadalje, zakonodavstvo koje se primjenjuje na temelju čl. 3. i 4. na odgovornost prema vlasniku vozila regulira odgovornost za štetu nanесenu imovini koja se prevozi u vozilu. (čl. 5. st.2.)

Osnovno je da stvar koja se prevozi ne pripada putniku tj. da istom nije povjerena na prijevoz, nego da stvar pripada vozaču ili vlasniku vozila, Ako je vlasnik vozila ujedno i putnik u vozilu na njegove stvari i stvari koje su mu povjerene na prijevoz primjenjuje se čl. 5. st.1. Konvencije.

Naposljetku, u čl. 5 st. 3. propisano je da zakonodavstvo koje se primjenjuje na odgovornost za štetu nanесenu imovini koja se nalazi izvan jednog ili više vozila jest zakonodavstvo države na teritoriju koje se dogodila prometna nesreća. Međutim, odgovornost za štetu nanесenu osobnim stvarima žrtve koja se nalazila izvan jednog ili više vozila podliježe domaćem zakonodavstvu države registracije, kad se ono primjenjuje na odgovornost prema žrtvi na temelju članka 4. Konvencije.

Ovdje postoje dvije situacije. U prvoj dolazi do primjene poveznice *lex loci delicti commissi* a za štetu koja nastane izvan jednog ili više vozila. Druga situacija postoji kada su oštećene osobne stvari oštećenog u vozilu. Logično bi bilo da na odgovornost za štetu na tim stvarima se primijeni isto pravo kao i na stvari koje pripadaju samom putniku. Međutim, slijedi upravo suprotan zaključak, tj. da je mjerodavno pravo mjesta nastanka štete jer ta odredba ne upotrebljava riječi „koje su mu povjerene“ kao što to čini isti članak u stavku prvom.

5.3. SLUČAJ VOZILA S VIŠE REGISTRACIJA ILI BEZ REGISTRACIJA (Članak 6. Konvencije)

Članak 6. je posljednji izuzetak od općeg načela primjene mjerodavnog prava izraženog kroz čl. 3. iste Konvencije, a govori o slučaju neregistriranih vozila ili vozila koja su registrirana u više država.

U ovom slučaju određivanje mjesta registracije je teško ili potpuno nemoguće dokazati ako vozilo ima više registracija ili ako je neregistrirano. Za taj slučaj primijeniti će se pravo države u kojoj se vozila redovito zadržavaju. Razlozi za primjenu prava države registracije vozila ili prava države u kojoj se vozilo redovito zadržava jesu činjenice da je u tim slučajevima mjesto nezgode samo slučajna okolnost i da je svrsishodne primijeniti bliže pravo a to je pravo države registracije vozila.¹⁷

U ovom slučaju zakonodavstvo države u kojoj se vozila redovito zadržavaju zamjenjuje zakonodavstvo države registracije. Isto je tako kada ni vlasnik, ni posjednik, ni vozač vozila nisu u času nesreće imali svoje uobičajeno boravište u državi registracije.

5.4. OPSEG I PRIMJENA MJERODAVNOG PRAVA (Članak 7., 8. i 10. Konvencije)

U slučaju prometne nezgode bez obzira na zakonodavstvo koje se primjenjuje, u određivanju odgovornosti mora se voditi računa o prometnim i sigurnosnim pravilima koja su na snazi na mjestu i u vrijeme nesreće (čl. 7.).

Članak 8. Konvencije propisuje da zakonodavstvo koje se primjenjuje posebice uređuje:

1. uvjete i opseg odgovornosti,
2. razloge za oslobođenje, a također svako ograničenje i podjelu odgovornosti,
3. postojanje i narav štete koja je pogodna za naknadu,
4. vrstu i opseg naknade,
5. prenosivost prava na naknadu,
6. osobe koje imaju pravno na naknadu štete koju su osobno pretrpjele,
7. odgovornost naredbodavca za postupke njegova službenika,
8. zastaru i gubitak prava temeljenih na proteku roka, uključujući početak, prekid i obustavu rokova.

Primjena bilo kojeg zakona koji je obvezatan na temelju Haške konvencije, može se odbiti samo ako je očigledno u suprotnosti s javnim redom (čl.10) , dok primjena do sada spomenutih članaka ove Konvencije (od čl. 1. do čl. 10.) neće ovisiti o bilo kojem uvjetu reciprociteta.

---

¹⁷ Marijan Čurković, Međunarodna karta osiguranja motornog vozila, drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje , 1990. – str. 140.

5.5. PRAVO DIREKTNE TUŽBE (Članak 9. Konvencije)

Oštećene osobe imaju pravo direktne tužbe prema osiguravatelju osobe koja je odgovorna za štetu ako to pravo predviđa zakon koji se primjenjuje na prometnu nezgodu ili, ako on to ne predviđa, ako ga dopušta pravo države na čijem se području dogodila prometna nezgoda. Pravo na direktnu tužbu na području EU posljednje su prihvatile Velika Britanija i Irska koje su prije donošenja IV. Direktive EU iz osiguranja AO morale ispuniti ovaj uvjet. No, ipak za slučaj da ni jedno od spomenutih prava na dopušta direktnu tužbu, ali ga dopušta pravo koje je mjerodavno za ugovor o osiguranju, oštećeni će to pravo imati na temelju ugovora o osiguranju.

Pravo direktne tužbe u RH uz to što je ustavna kategorija, proizlazi i iz čl. 965. (941. starog) ZOO i čl. 87. Zakona o osiguranju.

Na području RH, uvođenje prava na izravnu tužbu u svim osiguranjima od odgovornosti bez iznimke se opravdava postojanjem opće tendencije u usporednom pravu za socijalizacijom odgovornosti putem osiguranja.¹⁸

Ako bi pak sva prava dopuštala oštećenom pravo na *actio directu*, oštećeni ne može birati pravo koje je za njega povoljnije, nego će se primijeniti po redu pravo koje navodi Konvencija.

5.6. PRIMJENA KONVENCIJE BEZ OBZIRA NA RECIPROCITET

Članak 11. st. 1. izričito određuje primjenu prava mjesta nastanka nesreće bez obzira na to je li država čije bi se pravo trebalo primijeniti potpisnica konvencije ili nije.¹⁹ Mjerodavno pravo će se primijeniti bez obzira na to koji je sud nadležan za odluku o naknadi štete, kao i bez obzira na to tko je tužena osoba.

6. UMJESTO ZAKLJUČKA

Prilikom obrade šteta, potrebno je s naročitim oprezom primijeniti mjerodavno pravo jer implikacije koje slijede uslijed pogrešne primjene istog mogu biti djelomično ili cjelovito nerefundiranje isplaćene štete kako po vidovima tako i po iznosima odštete. Haška konvencija upućuje na moguću primjenu mjerodavnog prava na prometne nezgode te kako takva ostaje sastavni dio sve šireg pravnog okvira za rješavanja međunarodnih automobilskih šteta.

¹⁸ Gorenc – Komentar Zakona o obveznim odnosima, listopad 2005, RriF plus d.o.o. – str. 1483.

¹⁹ V. Grbin, Ivo, Napomene u vezi Konvencije o zakonu koji se primjenjuje na prometne nezgode, Privreda i pravo, Zagreb, br. 10/76., str. 57

Katarina Strinavić

**DIREKTIVE EU O OSIGURANJU
MOTORNIH VOZILA I OBRADI ŠTETA**

Uvod

Od prvog povijesnog putovanja automobilom 1888. godine, kada je na put dug 106 kilometara od Mannheima do Pforzheima krenula Berta Benz, supruga izumitelja benzinsko-pokretnih automobila Karla Friedricha Benza, cestovni promet se nezaustavljivo počeo razvijati. Pogonsko gorivo Bertina automobila bio je "ligroin" koji se kupovao u ljekarnama, a ceste su bile kamene ili prašnjave, putokaza gotovo da i nije bilo. A gdje smo danas!

Danas se Europska unija bavi posljedicama stogodišnjeg intenzivnog razvoja prometa i prisiljena je donositi programske dokumente kao što je "Europska prometna politika za 2010.: vrijeme odluke," kojima mora rješavati probleme zagušenja glavnih prometnih pravaca, a naročito poguban utjecaj prometa na okoliš.

Povijesni razvoj sustava Zelene karte

Upravo razvojem cestovnog prometa početkom 20. stoljeća kada se automobilima počinje prometovati između država dolazi do administrativnih zapreka vezanih za prijelaz preko državnih granica. U interesu da se zaštite neke zemlje su zabranjivale privremeni ulazak automobila, dok su neke druge tražile kauciju od vozača stranog vozila. Tim mjerama države su štitile žrtve u prometu, kako bi im se šteta prouzročena stranim motornim vozilom nadoknadila.

Tridesetih godina prošlog stoljeća kada dolazi do intenziviranja prometa između pojedinih zemalja, neke zemlje između sebe dogovaraju pojednostavljenije formalnosti pri prijelazu granice, pa tako nordijske zemlje prve uvode obvezno osiguranje od odgovornosti i između sebe priznaju ugovor o osiguranju.

Nakon II. svjetskog rata Ekonomska komisija za Europu pri UN, pododbor za cestovni promet izrađuje prijedlog novog sustava kojim se postavljaju dva temeljna načela:

- 1.) Oštećenike iz prometnih nesreća s vozilima inozemnih registracija treba u svemu izjednačiti s oštećenicima iz prometnih nesreća s vozilima domaće registracije.

---

* Allianz Zagreb d.d.

- 2.) Vozač vozila kojim je prouzročena šteta mora biti jednako zaštićen u zemlji u kojoj se dogodila prometna nesreća kao i u vlastitoj zemlji u kojoj mu je osigurano vozilo.

Od 1948. do 1953. godine na zahtjev vlada Europskih zemalja, osiguravajuća društva osnivaju centralne nacionalne organizacije - **Urede za osiguranje**, a osiguravajuća društva postaju **članice ureda**. Ured će svoje članice snabdijevati ispravama o osiguranju, a određeno je da budu zelene boje, pa je time ta isprava dobila naziv **Zelena karta**. Kako bi sustav i u praksi mogao funkcionirati, godine 1951. osnovan je **Savjet ureda** sa sjedištem u Londonu. Time je nastao **Sustav Zelene karte** koji je stupio na snagu 01.01.1953. i koji će se tijekom godina mijenjati i razvijati. Paralelno je izrađen tipski sporazum prema kojemu će nacionalni uredi sklapati svoje bilateralne sporazume, a nazvan je **Londonski sporazum (LS)**. LS je bio ishodište za sklapanje drugih sporazuma i protokola, kao što je Luksemburški protokol, MGA, Kretski sporazum....

Kretski sporazum (Internal Regulations)

Prihvaćen na Općoj skupštini Savjeta ureda na Kreti, 30.05.2002., a zove se još i Opća pravila – Internal Regulations. Objedinio je sve dosadašnje sporazume protokole i danas je na snazi. Kao slijednik Londonskog sporazuma regulira:

- **odnose između nacionalnih ureda i njihovih članica – osiguravajućih društava (korespondenata)**
- **obradu odštetnih zahtjeva**
- **uvjete refundacije obrađenih šteta**

Osnovna načela Kretskog sporazuma (kao i LS) su:

- **oštećenik postavlja odštetni zahtjev u zemlji nastanka štete**
- **pri obradi odštetnih zahtjeva primjenjuje se pravo zemlje nastanka štete**

Direktive EU

Paralelno s razvojem Sustava Zelene karte Europska ekonomska zajednica nastoji harmonizirati europsko pravo primjenom načela uzajamnog priznavanja nacionalnih prava, koja se ne mogu ili ne moraju uskladiti. Od 1972. godine do danas EU je donijela pet direktiva s ciljem da se uspostave minimalni standardi koji bi osigurali zaštitu žrtava u prometu, te da se njihovi zahtjevi za naknadu štete lakše i jednostavnije rješavaju. Direktivama je između ostalog riješeno i da obvezno osiguranje od automobilske odgovornosti mora pokrivati i štete svim putnicima u automobilu osim vozača.

Prve tri direktive

I. Direktivom iz 1972. željelo se ukinuti kontrolu Zelenih karata na graničnim prijelazima na način da se u cijeloj Zajednici uvede obveza zaključivanja osiguranja motornih vozila od odgovornosti, te da se pokriće automatski protegne na područje cijele Zajednice. Ova Direktiva definira pojmove kao "motorno vozilo" i "redovno stacioniranje".

II. Direktiva iz 1983. obvezuje zemlje članice da u svoje zakone kojima reguliraju osiguranja od odgovornosti prihvate minimum jedinstvenih mjera kao što je pokriće štete i na stvarima i na osobama, uvođenje obveznih minimalnih svota pokrića, te osnivanje fondova za naknadu štete prouzročene nepoznatim i neosiguranim vozilima (Garancijski fond).

III. Direktiva iz 1990. propisuje da jednom uplaćena premija osiguranja pruža osigurateljnu zaštitu na cijelom području zajednice, te garantira zaštitu koja je propisana u posjećenoj zemlji i kada je u toj zemlji minimalna svota osiguranja veća od one u zemlji registracije vozila. Ova Direktiva nadopunjuje osigurateljnu zaštitu putnika u vozilu, poboljšava pozicije žrtve prometne nesreće u odnosu na garancijske fondove, jer točno određuje tko je dužan nadoknaditi štetu u slučaju kada postoji dvojba tko je zapravo obavezan nadoknaditi štetu.

IV. Direktiva

Cilj ove Direktive od 01.01.2003. je poboljšanje zaštite žrtava u prometu, koje su ne svojom krivnjom pretrpjele štetu u prometnoj nesreći u inozemstvu. Ova direktiva se bavi isključivo jednim predmetom, a to je zaštita posjetitelja u određenoj zemlji i popularno se zove i Direktiva o zaštiti posjetitelja. Da bi se mogla primijeniti u praksi uvedene su nove mjere:

- Uspostavljanje **informacijskog centra** u kojemu se vodi upisnik sa podacima o registracijskim brojevima motornih vozila koja se uobičajeno nalaze na području određene zemlje, brojevima polica osiguranja, a ako je rok valjanosti istekao i datum prestanka osigurateljnog pokrića, te broj Zelene karte ili police graničnog osiguranja, ako je vozilo osigurano jednom od tih isprava.
- osiguratelji su dužni imenovati **ovlaštenog predstavnika** za obradu šteta u svakoj zemlji članici EU, međutim oštećena osoba može slobodno odlučiti hoće li koristiti svoje pravo temeljem IV. Direktive i zahtjev za naknadu štete postaviti kod ovlaštenog predstavnika u zemlji svog boravišta, ili se obratiti direktno odgovornom osiguratelju, ili prema Kretskom sporazumu potraživati naknadu štete u zemlji nastanka štete.
- **ovlašteni predstavnik** mora imati sjedište u zemlji za koju je imenovan i vladati službenim jezikom te zemlje. Ovlašteni predstavnik također mora dobro poznavati jezik zemlje osiguratelja kojeg zastupa, kao i pravo zemlje nastanka prometne nesreće. Ovlašteni predstavnik je vezan za napatke osiguratelja i ne može nezavisno i samostalno rješavati odštetne zahtjeve.

- uvodi se **postupak** rješavanja odštetnih zahtjeva te **rokova** za rješavanje, kao i sankcije kod nepridržavanja rokova. U roku od **3 mjeseca** ovlašteni predstavnik mora oštećenoj osobi dostaviti ili ponudu za naknadu štete, ili utemeljeni odgovor zašto se ne može dati konkretna ponuda.
- postavljanje **Ureda za naknadu štete** koji se uključuje na zahtjev oštećene osobe kada ovlašteni obrađivač ne riješi štetu u propisanom roku. Isto tako Ured je nadležan ako odgovorni osiguratelj nije imenovao ovlaštenog predstavnika, te ako se u roku od dva mjeseca ne može utvrditi odgovorni osiguratelj.

Bit ove direktive je da oštećena osoba ima pravo tražiti izvansudsko rješavanje odštetnog zahtjeva u svojoj vlastitoj zemlji i na svom vlastitom jeziku. To pravo ostvaruje samo direktno oštećena osoba, a pravo na regresna potraživanja osiguravajućih društava, zdravstvenih i mirovinskih osiguranja ova direktiva ne predviđa.

Odredba o primjeni prava zemlje u kojoj se dogodila nesreća ostaje i nadalje. Pruža samo dodatnu mogućnost oštećeniku da izvansudski riješi štetu u svojoj zemlji. Ne dira u nadležnost suda, pa je tako u slučaju spora nadležan sud u inozemstvu (zemlja u kojoj se dogodila nesreća ili zemlja u kojoj je sjedište odgovornog osiguratelja).

Iako Republika Hrvatska nije članica EU, u prvoj polovici 2006. godine Hrvatski ured za osiguranje je s mađarskim nacionalnim uredom MABISZ dogovorio međusobnu primjenu IV. Direktive EU, te je sklopljen sporazum o primjeni s važnošću od 15.07.2006. Sukladno ovom sporazumu članice HUO-a Allianz Zagreb d.d., Croatia osiguranje d.d., te Kvarner Vienna Insurance Group nominirali su svoje ovlaštene predstavnike u Mađarskoj i obratno.

V. Direktiva

Direktiva se počela primjenjivati 11.06.2007. godine. Krajnji rok njene implementacije u svim zemljama EU je 11.06.2012. godine. Ona, slično kao i Kretski sporazum predstavlja reviziju predhodnih direktiva, pa je zbog toga i dobila naziv revizijska direktiva. Ona ne donosi samo odredbe vezane uz promet inozemnih motornih vozila u posjećenoj zemlji i prometne nesreće u kojima ona sudjeluju, već će se dio odredbi morati primjenjivati i na promet domaćih vozila i prometne nesreće nastale između njih.

Važnije teme kojima se bavi V. Direktiva su:

- Predviđa povećanje minimalnih svota pokrića koje se treba uskladiti najkasnije do 2012. godine u svim zemljama EU.
  - za štetu **na osobama** omogućuje nacionalnim zakonodavstvima da odaberu između dvije opcije:
    - **1 milijun EUR po oštećenoj osobi** i ne postoji ograničenje po štetnom događaju,
    - ili
    - **5 milijuna EUR po štetnom događaju**

- **za štete na stvarima**, minimalna svota pokriva iznosi **1 milijun EUR po štetnom događaju**.

U slučaju ako zemlja odabere prvu opciju svote minimalnog pokriva postoji opasnost da kod velikog kumula oštećenih osoba svota osiguranja teoretski postaje neograničena. Zemlje koje se odluče za ovu varijantu otežat će svojim osigurateljima adekvatnu neograničenu reosigurateljnu zaštitu.

Zemlje EU koje koriste rok od 5 godina za usklađenje minimalnih svota pokriva dužne su u roku od 30 mjeseci doseći najmanje polovicu utvrđenih svota. U buduću će se svote pokriva usklađivati svakih 5 godina i to na temelju europskog indeksa rasta troškova života (EICP).

- Uvodi se **naknada štete na stvarima kod šteta prouzročenih nepoznatim vozilima** u slučaju kada se ujedno isplaćuje i naknada neimovinske štete zbog **znatne tjelesne ozljede**. Definiciju pojma "znatna tjelesna ozljeda" trebaju odrediti zakonodavstva svake pojedine zemlje, a da bi se pojam mogao lakše definirati predloženo je da kriterij bude potreba za bolničkim liječenjem ozlijeđene osobe. Ovakva naknada štete na stvarima se isplaćuju iz sredstava garancijskih fondova, a zakonodavci mogu predvidjeti i samopridržaj oštećenom do iznosa od 500,00 EUR.
- Nadležnost suda u mjestu boravka oštećene osobe u slučaju nesreće u inozemstvu

Oštećena osoba sada ima **pravo u svojoj zemlji pokrenuti i sudski spor** za naknadu štete koju je pretrpjela u inozemstvu. Spor pokreće protiv odgovornog osiguratelja (ne protiv ovlaštenog obrađivača, niti Ureda za naknadu štete).
- **Jedinstveni rokovi za rješavanje šteta** kao i po IV. Direktivi, ali sada će važiti za obradu svih šteta

Rokovi za rješavanje odštetnih zahtjeva koji su uvedeni IV. Direktivom samo za prometne nesreće u inozemstvu, sada trebaju važiti za rješavanje svih šteta iz AO, te će odredbu o „postupku utemeljene ponude“ u roku od 3 mjeseca od dana podnošenja zahtjeva, morati prihvatiti sve zemlje, za sve štete.
- Uvodi se **zabrana kontrole osiguranja na graničnim prijelazima između zemalja EU**. Naime, već je I. Direktivom ukinuta sistematska provjera osiguranja vozila koja su stacionirana u jednoj od članica, ali je bilo dopušteno da se ove kontrole ipak povremeno obavljaju, što je dovelo do određenih zloporaba. Sada se ova zabrana kontrole ne odnosi samo na vozila koja su stacionirana u zemljama EU, već i na vozila iz trećih zemalja, a koja ulaze iz jedne članice EU u drugu članicu. (npr. rusko vozilo koje prelazi poljsko - njemačku granicu, budući da je ono moralo biti podvrgnuto kontroli na ulazu u EU).
- Pojam **«uobičajeno stacioniranje vozila»** se jasnije definira, pa u slučaju neregularne registracije, tj. kod lažnih ili ukradenih registracijskih pločica, pločica koje su prestale službeno važiti ili uopće nisu važeće, zemlja prometne nesreće se smatra zemljom redovnog stacioniranja takvog vozila i Garancijski fond te zemlje preuzima obvezu plaćanja naknade štete.

- Značajna promjena je uvedena i za **vozila koja se uvoze iz jedne zemlje članice u drugu**. Prema toj odredbi uveden je rok od 30 dana od preuzimanja vozila, u kojemu ako vozilo nije registrirano niti osigurano, obvezu plaćanja naknade štete koju takvo vozilo prouzroči preuzima Garancijski fond zemlje u koju se vozilo uvozi.
- **Postavljanje središnjeg ureda**. Direktiva zahtjeva od članica EU da postave urede u kojima bi se skupljali podaci o prometnim nesrećama kao npr. policijski zapisnici koji bi bili dostupni u elektronskom obliku, a pristup bi trebao biti omogućen osigurateljima, oštećenim osobama i njihovim zastupnicima.

Iskustva

- U primjeni IV. i V. Direktive u obradi šteta postoje značajni problemi zbog nepoznavanja nacionalnih zakonodavstava drugih zemalja (zemlja u kojoj se dogodila nezgoda). Ovlašteni obrađivači traže pomoć svojih korespondenata, ili nominiranih predstavnika u tumačenju prava zemlje nezgode. Po iskustvu Allianz Zagreb od korespondenata iz EU zemalja dolazi veliki broj upita kako riješiti određenu štetu koja se dogodila na području Republike Hrvatske, a u kojoj su sudjelovala vozila iz članica EU. To ponekad iziskuje puno posla, jer ima slučajeva da se od nas traže takve upute da praktički obradimo cijelu štetu. Direktive nisu riješile pitanje naknade takvih troškova, a pokušaj da Allianz grupa dogovori međusobno priznavanje troškova takvih usluga nije uspio.
- Veliki problem imaju i suci koji moraju suditi u sporovima, jer ne poznaju dovoljno regulativu po V. Direktivi, a još manje pravo zemlje nastanka nesreće. U Njemačkoj imamo slučaj da je tužitelj pretrpio štetu u Nizozemskoj i ispravno tužio odgovornog nizozemskog osiguratelja pred nadležnim sudom u mjestu svog boravka u Njemačkoj. Sud se međutim proglasio nenadležnim i uputio tužitelja na podizanje tužbe protiv nizozemskog osiguratelja u njegovom sjedištu u Nizozemskoj. Tužitelj je uložio žalbu i sudac u žalbenom postupku presuđuje u korist tužitelja. Na to je nizozemski osiguratelj uložio reviziju i predmet još nije okončan.

Zaključak

IV i V. Direktivom je riješen veliki broj problema, neki kao gore navedeni se moraju rješavati u hodu, o nekima se raspravljalo ali nisu još usvojeni. U međuvremenu se pojavljuju i novi problemi, koje slijedeće Direktive trebaju riješiti.

Predstoji nova VI. Direktiva, koja će objediniti sadržaj svih dosadašnjih Direktiva, a teme kojima se ona bavi su između ostalog i naknada popratnih troškova, jer postoje velike razlike i ograničenja kod naknade ovih troškova. Značajna je i tema zaštita nezaštićenih sudionika u prometu, kao što su pješaci, biciklisti i drugi nemotorizirani sudionici u prometu (npr. skejteri). Tu

je i pitanje jedinstvenog roka zastare koje treba riješiti, jer su razlike u zastarnim rokovima velike, od jedne godine u Španjolskoj do deset godina u Francuskoj.

Nama ostaje nada da će do primitka Republike Hrvatske u članstvo EU većina problema nastalih uvođenjem naročito IV. i V. Direktive biti riješena.

